

सम्पूर्णं ऋषिवाक्यं तु सूक्तमित्यभिधीयते ।

दृश्यन्ते देवता यस्मिन्नेकस्य^(१) बहुषु द्वयोः ॥ १२ ॥

देवतार्थार्थच्छन्दोभ्यो^(२) वैविध्यं तस्य जायते^(३) ।

ऋषिसूक्तान्तु यावन्ति सूक्तान्येकस्य^(४) वै स्तुतिः ॥ १४ ॥

देवतैका तु यावत्सु देवतायास्तदुच्यते^(५) ।

यावदर्धसमाप्तिं स्यादर्धसूक्तं वदन्ति तत् ॥ १५ ॥

समानच्छन्दसो यास्तु^(६) तच्छन्दःसूक्तमुच्यते ।

वैविध्यमेतत्सूक्तानामिह^(७) विद्याद्यथातथम् ॥ १६ ॥

देवतानामधेयानि मन्त्रेषु त्रिविधानि तु ।

सूक्तभाञ्जय ऋग्भाञ्जि तथा नैपातिकानि तु ॥ १७ ॥

सूक्तभाञ्जि भजन्ते वै सूक्तान्यग्भाञ्जि वै^(८) ऋचः ।

मन्त्रेऽन्यदेवतेऽन्यानि^(९) निगद्यन्ते प्रसङ्गत^(१०) ॥ १८ ॥

(१) धिन्नं तद्दृश्यते चास्मिन्नेतस्यामिति क० घ० । एकस्येत्यत्र एकस्मिन्निति घ० ।

(२) देवतार्थार्थच्छन्दस्त इति ख० ।

(३) वैविध्यञ्च प्रजायते इति ख० ग० ङ० ।

(४) ऋषिसूक्तानि तान्यत्र यावन्त्येकस्येति क० घ० ।

(५) अस्मिन् श्लोकार्द्धस्थले ख० ग० ङ० । पुस्तकेषु श्रूयन्ते तानि सर्वाणि ऋचेः सूक्तं हि तस्य तत् इति पाठो वर्तते ।

(६) या स्तुरिति ख० ग० ङ० ।

(७) वैविध्यमेवं सूक्तानामिहेति ख० ग० ङ० ।

(८) वै इत्यत्र यैरिति क० ख० घ० ङ० ।

(९) यानि इति घ० ।

(१०) निगद्यन्तेऽत्र कानिचित् इति ख० ग० । पुस्तकान्तरञ्च ।

सासोक्त्यासाहचर्यादा तानि नैपातिकानि तु ।
 तस्माद्ब्रह्मकारेऽपि^(१) सूक्ते स्यात्सूक्तभागिनी ॥ १८
 देवता तद्यथासूक्तमविशेषं^(२) प्रतीयते ।
 भिन्ने सूक्ते^(३) वदेदेव देवतामिह लिङ्गतः ॥ २० ॥
 तत्र तत्र यथावच्च मन्त्रान् कर्मसु^(४) योजयेत् ।
 देवतायाः परिज्ञानात्तद्धि कर्म समृध्यते ॥ २१ ॥
 आद्यन्तयोस्तु सूक्तानां प्रसङ्गपरिकीर्त्तनात् ।
 स्तोत्रभिर्देवतास्तास्ता उपेक्षेतेह^(५) मन्त्रवित् ॥ २२ ॥
 तत् खल्वाऽऽ कतिभ्यस्तु कर्मभ्यो नाम जायते ।
 मन्वानां^(६) वैदिकानां च^(७) यदन्यदिह^(८) किञ्चन ॥ २३ ॥
 नवभ्य इति तैत्तिरीयाः सुराणाः^(९) कवयश्च ये ।
 मधुकः श्वेतकेतुश्च^(१०) गालवश्चैव मन्वते^(११) ॥ २४ ॥
 निवासात्कर्मणो रूपान्मङ्गलादाच आशिषः ।

-
- (१) ब्रह्मकारेऽपि इति क० ड० घ० ।
 (२) अविशेष्येति ख०, अविशेष्यमिति ग० ड० पुस्तकान्तरश्च ।
 (३) भिन्नसूक्ते इति क० घ० ।
 (४) कर्म प्रयोजयेदिति ख० ।
 (५) देवतानाम्ना उपेक्षेतेह इति ख० । देवतानाम्नामपेक्षेतेह इति क० घ० ।
 (६) मन्वानामिति क० ।
 (७) वा इति क० ग० ।
 (८) यदन्यदिहेति क० घ० ।
 (९) पौराणा इति क० घ० ।
 (१०) मधुकाश्च तकेताश्चेति क० घ० ।
 (११) मन्वते इति क० ख० घ० ङ० ।

यदृच्छयोपवसना^(१) तथा मुध्यायणाज्जपात्^(२) ॥ १५ ॥

चतुर्भ्य इति तच्चाङ्ग्यास्कर्ग्यरथौतराः^(३) ।

आग्निषोऽथार्थवैरूप्या^(४) द्वाचः कर्मण एव च ॥ १६ ॥

सर्वाष्टेतानि नामानि कर्मणाश्चाह^(५) शौनकः ।

आशीरूपञ्च वाक्यञ्च^(६) सर्वं भवति कर्मतः ॥ १७ ॥

यदृच्छयोपवसना^(७) तथा मुध्यायणाञ्च^(८) यत् ।

तथा तदपि कर्मैव तच्छृणुध्वन्तु^(९) हेतुतः^(१०) ॥ १८ ॥

प्रजाः कर्मसमुत्था^(११) हि कर्मतः सत्वसङ्गतिः^(१२) ।

कचित् संजायते^(१३) सच्च निवासात्तत्रजायते^(१४) ॥ १९ ॥

यादृच्छिकं तु नामाभिधीयते^(१५) त्विह कुचचित्^(१६) ।

(१) यदृच्छयोपवसनादिति क० छ० घ० ।

(२) तथा मुध्यायणाच्चेति क० घ० ।

(३) रथन्तरा इति ख० ।

(४) आग्निषोऽथ च वैरूप्यात् इति क० घ० । आग्निषोऽथार्थवैरूप्यादिति ख० छ० ।

(५) कर्मतस्त्वाह इति क० ग० ।

(६) वाक्यञ्च इति ख० ग० छ० ।

(७) यदृच्छयोपवसनादिति ख० ।

(८) यदृच्छया निवासाच्च यद्वा मुध्यायणाच्चेति क० घ० ।

(९) तच्छृणुध्वन्तु इति ग० ।

(१०) हेतवः इति ख० ग० छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(११) प्रजाकर्मसमुत्था इति क० ख० ।

(१२) कर्मणः सच्च जायते इति क०, सत्वगा गतिः इति ख० ।

(१३) सतो निवसते इति क० घ०, क्वचित् स जायते इति ग० ।

(१४) तच्च जायते इति घ० ।

(१५) नाम नामाधीयते इति ख० । यादृच्छिकं नाम नाम धीयते क० छ० ।

(१६) यच्च कुचचित् इति ख०, यत्किञ्च क्वचित् इति घ० ।

ब्रौपम्यादेव^(१) तद्विधाद्^(२) भावस्यैवेह कस्यचित् ॥ २० ॥
 नाकर्मकोऽस्ति भावो हि न^(३) नामास्ति^(४) निरर्थकम्
 नान्यत्र भावान्नामानि तस्मात्सर्वाणि कर्मतः ॥ २१ ॥
 मङ्गलात् क्रियते यत्तु नामोपवचनाच्च^(५) यत् ।
 भवत्येव तु सा ह्याग्नीः स्वस्यादेर्मङ्गलानि च^(६) ॥ २२ ॥
 अपि कुत्सितनामाय^(७)मिह^(८) जीवेत्कथञ्चिरम् ।
 इति क्रियन्ते नामानि भूतानां विदितान्यपि^(९) ॥ २३ ॥
 मन्त्रा नामाप्रकाराः स्युर्दृष्टा वै^(१०) मन्त्रदर्शिभिः ।
 स्तुत्या चैव विभूत्या च वाक्प्रभावेण चात्मनः^(११) ॥ २४ ॥
 स्तुतिः प्रशंसा निन्दा च संग्रहः परिदेवना^(१२) ।
 स्पृहाग्नीः कथना याज्ञा^(१३)प्रयः प्रैयः प्रवह्निका^(१४) ॥ २५ ॥
 नियोगस्यानुयोगश्च ह्याघा विलपितश्च यत् ।

-
- (१) ब्रौपम्यादपीति ख०, ब्रौपम्यादिह इति ग० घ० ङ० ।
 (२) तद्वत्ते इति घ० ।
 (३) ना इति घ० ।
 (४) तस्मात्तच्च निरर्थकमिति ख० ।
 (५) यच्च नामोपवचनञ्च इति क० ख० घ० ।
 (६) आशास्ते मङ्गलानि च इति क० घ० । मङ्गलादिहेति ख० ङ० ।
 (७) अचिकित्सितनामायमिति ख० ।
 (८) अपि इति घ० ।
 (९) निन्दितान्यपि इति क० घ० ।
 (१०) ये इति ग० ङ० पुस्तकान्तरश्च ।
 (११) प्रभावाद्देवतात्मन इति ख० ग० अन्यत्पुस्तकश्च ।
 (१२) परिदेवना इति क० ङ० ।
 (१३) कथनायाच्चेति क० ।
 (१४) प्रवह्निका इति ख० ग० ।

आचिख्यासा^(१)ऽथ संलापाः पवित्राख्यान^(२)मेव च ॥ ३६ ॥
 आहनस्या नमस्कारः प्रतिरोध^(३)स्तथैव च । ।
 सङ्कल्पश्च प्रलापश्च प्रतिवाक्यश्च नाम यत्^(४) ॥ ३७ ॥
 प्रतिषेधोपदेशौ च प्रमादापह्नवौ च यत्^(५) ।
 उपप्रेषश्च यः प्रोक्तः सञ्चरो नाम^(६) विस्मयः ॥ ३८ ॥
 आक्रोशोऽभिलवश्चैवा^(७)क्षेपः शापस्तथैव च ।
 उपसर्गा निपातश्च^(८) नाम् चाख्यातमित्यपि^(९) ॥ ३९ ॥
 भूतं भयं भविष्यञ्च पुमांस्यथ^(१०)नपुंसकम् ।
 एवंप्रकृतयो मन्त्राः सर्ववेदेऽस्त्विति स्थितिः^(११) ॥ ४० ॥
 तेषां निदर्शनार्थीया^(१२)श्चोऽर्धर्चाः पदानि च ।
 ब्राह्मणे चाथ कल्पे च निगद्यन्तेऽत्र कानिचित्^(१३) ॥ ४१ ॥

(१) आचिख्यासेति ख० ।

(२) सङ्लापा' परित्राख्यानं इति घ० ।

(३) प्रतिराथ' इति घ० प्रतिषेध इति अन्यत्युक्तकश्च ।

(४) तथैव च इति ग० अन्यत्युक्तकश्च ।

(५) च ह इति ग० अन्यत्युक्तकश्च ।

(६) यश्च इति ख० ग० ड० अन्यत्युक्तकश्च ।

(७) आक्रोशोऽभिलवश्चैव इति ग० अन्यत्युक्तकश्च, आक्रोशोऽभिलवश्चैव इति ख० ।

(८) उपसर्गा निपाताश्चेति क० घ०, उपसर्गा निपातश्चेति ख० ।

(९) चाख्यानमेव चेति क० ।

(१०) स्त्री घ इति ग० अन्यत्युक्तकश्च ।

(११) सर्ववेदेषु सर्वेषु इति ख० ग० ड० अन्यत्युक्तकश्च । सर्ववेदेऽस्त्विति स्थितिरिति घ० ।

(१२) वाक्यार्थदर्शनार्थीया इति ड० अन्यत्युक्तकश्च ।

(१३) विधौ कल्पे च देवे घ निगद्यन्तेऽत्र कश्चिदिति क० घ० ।

शब्देनोच्चरितेनेह येन द्रव्ये प्रतीयते ।

तदाचरविधौ युक्तं नामेत्याहमन्वीषिणः ॥ ४९ ॥

श्रद्धौ यच्च प्रयुज्यन्ते नानार्थेषु विभूतयः^(१) ।

तन्नाम कवयः प्राहर्भेदे वचनलिङ्गयोः ॥ ४२ ॥

क्रियासु बह्वीध्वभिसंश्रितो यः

पूर्वापरीभूत इहैक एव ।

क्रियाभिनिर्दृष्टिवशेन सिद्ध

आख्यातशब्देन तमर्थमाहुः ॥ ४४ ॥

क्रियाभिनिर्दृष्टिवशोपजातः

छदन्तशब्दाभिहितो यदा स्यात् ।

सह्याविभक्त्ययलिङ्गयुक्तो

भावस्तदा द्रव्यमिवोपलक्ष्यः^(२) ॥ ४५ ॥

यथा नानाविधैः शब्दैरपशन्नृषयः पुरा ।

विविधान्यपि^(३) वाक्यानि तान्यनुक्रमतः शृणु ॥ ४६ ॥

रूपादिभिः स्तुतिः प्रोक्ताऽथाग्नीः^(४) स्वर्गादिभिस्तथा ।

यानि वाक्यान्वतोऽन्यानि^(५) तान्यपि श्रुतनेकधा ॥ ४७ ॥

(१) विभक्तय इति ग० अन्यत्पुस्तकस्य ।

(२) शब्देनेत्यादि भावस्तदा द्रव्यमिवोपलक्ष्यः इत्यन्तः सन्दर्भः क० घ० ।

चिद्विस्तृतपुस्तकयोर्नोपलभ्यन्ते ।

(३) विविधानीह इति ख० ग० घ० ।

(४) आग्नीरिति क० ख० ग० ।

(५) यानि इति अन्यत्पुस्तकस्य ।

मन्त्रे^(१) प्रशंसा^(क) भोजस्य^(ख) चित्रदत्^(ख) सौभरेः^{(१)(ग)} स्तुतिः ।

आक्रोशार्थास्तु दृश्यन्ते^(घ) माता चेत्यभिमेयति^(घ) ॥ ४८ ॥

ऋद्धो घमन्नं^(घ) निन्दा च^(घ) प्राप्नो^(घ) येमेत्युगेव तु ।

याज्जा^(१) ^(१)यदिद्भ्रचित्रेति चेषो भौदमिति त्वृचि ॥ ४९ ॥

आशीस्तु^(घ) वात आवातु दण्डेति परिदेवना^(घ) ।

प्रश्नश्च प्रतिवाक्यञ्च^(घ) पृच्छामि लेत्यृचौ पृथक् ॥ ५० ॥

संशयोऽधः खिदासीच्च^(घ) कत्यना^(घ) स्या^(घ) दहं मनुः ।

इमं नो^(घ) यज्ञमित्यस्यां^(घ) नियोगः^(घ) पाद उच्यते^(१०) ॥ ५१ ॥

(१) मन्त्रः इति क० घ० ।

(२) प्रसङ्गाद्भोजस्य इति क० घ० मन्त्रप्रशंसा भोजस्येति ग० ।

(३) सौभरस्तुतिरिति ख० ।

(४) मा नामेत्याभिमेयति इति ख०, माता मेत्यभिमेयति इति क० ङ० ।

(५) ऋद्धो घमनतिदाच इति ख० ।

(६) यास्यां इति ख०, याश्चा इति ग०, यचना इति घ० ङ० ।

(७) दण्डादिपरिवेदना इति घ०, दण्डेतिपरिवेदना इति ख० च० ।

(८) संशयोऽधः खिदासीदिच्छकथना इति क० घ०, कच्छना इति ङ० ।

(९) यज्ञमित्याद्यानियोगः इति ख० ।

(१०) उक्तमे इति क० घ० ।

(क) ऋ० १०, १०७, १० । (ख) ऋ० ८, २१, १८ । (ग) ऋ० ८, १६, २ ।

(घ) ऋ० १, १६०, २१; १८५, १० । (ङ) ऋ० १०, ११७, ६ । (च) ऋ०

८, २७, २० । (छ) ऋ० ५, ३६, १ । (ज) ऋ० १०, १८६, १ । (झ) ऋ०

१, १६४, ३४ । (ञ) ऋ० १०, १२६, ५ । (ट) ऋ० ४, २६, १ ।

(ठ) ऋ० १, १, ४ । (ड) ऋ० १, २६, १ ।

(क) बृहद् ब्रवीत्वनुयोगः संलाप(१)स्तृगुपोपमे(२)(ख) ।
 प्रतिषेधोपदेशौ(३) तु अचेर्मैत्य(ग)संस्तुतौ(घ) ॥५२॥
 आख्यान(ङ)न्तु ह्ये जाये(च) विलापस्तु(६)नदस्य मा(७) ।
 अवीरामिव मां(८) श्लाघा(९) सुदेव इति(१०) तु स्पृहा ॥५३॥
 नमस्कारः(ज) शून्यशेषे(८) नमस्ते अस्तु विद्यते ।
 सङ्कल्पयन्निदं तुभ्योऽहं स्यामिति यदुच्यते(९) ॥५४॥
 सङ्कल्पस्तु(१०) यदिन्द्राहं प्रलापस्वेतग्रस्य तु(११)(१०) ।
 महानग्न्याहनस्या तु प्रतिरोधो भुगित्युत(११) ॥५५॥

(१) संलाप इति क० ग० घ० ।

(२) तृगुपोपमे इति ख० ग० धन्यत्पुस्तकस्य ।

(३) प्रतिषेधापदेशौ इति घ० ङ० ।

(४) अचेर्मैत्यसंस्तुत, इति घ० ।

(५) आख्यातमिति पुस्तकान्तरम् ।

(६) स्यादिति ख० ग० पुस्तकान्तरस्य ।

(७) अवीरामात्मनः श्लाघा इति ख० ग० घ० ।

(८) नमस्कारो मत ऋषे इति क० घ० शैष इति ख०, शेषे इति ङ० ।

(९) यां कल्पयन्ति नो रयं परित्रासुक्तमिह ते इति क० ।

(१०) यः इति ख० ग० ङ० पुस्तकान्तरस्य ।

(११) महानग्न्याह नग्न्यास्मात्प्रतिरागो भुगित्यपि इति ख०, भुगि-
 त्यपि इति ग०, भुगित्यभि इति पुस्तकान्तरं ।

(क) ऋ० १, १५, ६ । (ख) ऋ० ८, ८२, ४ । (ग) ऋ० १०, १४,
 ११ । (घ) ऋ० १०, ८५, १ । (ङ) १, १०८, ४ । (च) ऋ० १०,
 ८६, ८ । (ज) ऋ० १०, ८४, १४ । (ग) ऋ० १, २४, १२, १३ ।
 (ङ) ऋ० ८, १४, १ । (घ) ऋ० ६, १५, ४ ।

प्रमादस्त्वेष^(१)हन्ताहं^(क) नमस्र^(ख) इत्यभिप्लवः^(१) ।

इन्द्राकुत्सेत्युपप्रैषो^(ग)(१) न विजानामि^(घ) संश्वरः ॥ ५ ६ ॥

होतापक्षदिति प्रैषः^(४) को अद्यैति तु विज्ञयः ।

जामघ्न^(५)पङ्कवो नेति विततादिः^(६) प्रवह्निका^(१) ॥ ५ ७ ॥

(घ)न मृत्पुरामीदित्येतामाचिख्यासां^(७) प्रघक्षते^(८) ।

अभिशापो^(९)प्रजाः सन्तु भद्र^(१०)माग्रीस्तु^(११) गौतमे^(११) ॥ ५ ८ ॥

ब्रह्ममेव प्रकार^(१२)न्तु शक्यं द्रष्टुमिद्वार्यजम्^(१३) ।

(१) प्रमोदस्त्वेष इति घ० ।

(२) प्रमादस्त्वेषहन्ताहं नमस्र इत्यन्वय इति ख०, नमस्र इत्यपन्वयः इति ग० ।

(३) इन्द्राकुत्सेत्युपप्रैषो इति ख०, इन्द्राभरेत्युपप्रैषो इति क० ख० ।

(४) होतापक्षदितिप्रैषा इति ख० ।

(५) जामये इति घ०, जामघ्न इति ग०, यामनु इति ख० ।

(६) प्रवह्निका इति ख० ग० ।

(७) नाचिख्यासमिति क०, माविह्यासामिति ख०, माचिख्यासमिति घ० ।

(८) प्रघक्षसे इति क०, प्रघक्षमे इति ख० ।

(९) आविशापोः इति ख० ।

(१०) ब्रह्ममिति ख० ।

(११) ब्रह्मगौतमे इति ख० ।

(१२) ब्रह्ममेव प्रकारमिति ख० ।

(१३) इतीदृशमिति ख० ग० पुस्तकान्तरश्च ।

(क) ऋ० १०, ११६, ६ । (ख) ऋ० ७, ३८, १० । (ग) ऋ० ५, २१, ६ । (घ) ऋ० १, १६४, ३७ । (ङ) ऋ० १, १५२, ४ । (च) ऋ० १०, १२६, २ । (छ) ऋ० १, ७६, १० ।

वक्तुं प्रयोगतश्चैषामृक्सूक्तार्धसंश्रितम्^(१) ॥ ५८ ॥

एते तु मन्त्रवाक्यार्था देवतां सूक्तभागिनीम्^(२) ।

संश्रयन्ते^(३) यथान्यायं स्तुतिस्त्वचानुमानिकी^(४) ॥ ६० ॥

भवद्भूतं भविष्यच्च जङ्गमं स्यावरच्च यत्^(५) ।

अष्टीके^(६)सूर्यमेवैकं प्रभवं प्रलयं विदुः ॥ ६१ ॥

(क)असतश्च (ख)सतश्चैव (ग)योनिरेषा(घ)प्रजापतिः ।

त्यद^(७)चरञ्चा^(घ)व्यय^(ङ)श्च यच्चैत^(६)द्रुद्ध^(६)ग्राम्यतम् ॥ ६२ ॥

हात्वैव^(१०) हि^(ग) चिधा^(ङ)त्मानमेपु लोकेषु (अ)तिष्ठति ।

(१) ऋक्सूक्तार्धसंश्रित इति क०, चैषा युक्मुक्तार्धसंश्रित मिति ख० ।

(२) देवतां सूक्तभागिनामिति क० घ०, देवता सूक्तभागिनी इति ख० ।

(३) संश्रयन्ते इति ख० ।

(४) त्वा चानुमानिकी इति ख०, तचानुमानिकी इति घ० ।

(५) भवद्भूतस्य भव्यस्य जङ्गमस्यावरस्य च इति ख० ग० पुस्तकान्तरश्च ।

(६) एते इति क० घ० ।

(७) यथामिति क० ।

(क) यदक्षरश्च वाच्यमिति ग०, वाक्यमिति ख० पुस्तकान्तरश्च ।

(६) यच्चैतद्रुद्ध इति ग० ङ० पुस्तकान्तरश्च ।

(१०) हात्वैव इति ख० ग० पुस्तकान्तरश्च ।

(क) ऋ० ५, १२, ४ । (ख) ऋ० १, १६, १ । (ग) ऋ० १, १०४, १ ।
 (घ) ऋ० ४, ५२, २ । (ङ) ऋ० १, १६४, ४२ । (च) ऋ० ६, २०,
 १ । (क) ऋ० १, १०, ४ । (ज) ऋ० १, ११०, २४ । (झ) ऋ० १,
 १६४, ६ । (ञ) ऋ० १, ५१, ११ ।

(क) देवान् यथायथा^(ख) सर्वान् निवेश्य^(ग) स्त्रियु^(घ) रश्मियु ॥ ६ २ ॥

एतद्भूतेषु^(१) लोकेषु अग्निभूतं स्थितं विधा ।

(द) षष्ठयो (च) गीर्भि^(२) रचन्ति व्यञ्जितं^(३) (ग) नामभि^(४) स्त्रिभिः ॥ ६ ४ ॥

तिष्ठत्येव च^(५) (घ) भूतानां^(६) जठरे जठरे ज्वलन् ।

विस्थानं चैनमर्चन्ति होत्रायां^(७) वृक्त्वर्हिषः ॥ ६ ५ ॥

इष्टैष^(८) पवमानो^(९) ऽग्नि^(१०) र्मध्यमो^(११) ऽग्निस्तु^(१२) पावकः^(१३) ।

अमुग्निनेप^(१) विमैस्तु लोके^(२) ऽग्निः^(३) श्चिरेच्यते ॥ ६ ६ ॥

इहाग्निभूतस्त्वृषिभिर्लोके स्तुतिभिरौडितः^(४) ।

(५) जातवेदाः स्तुतो मध्ये स्तुतो^(६) वैश्वानरो दिवि ॥ ६ ७ ॥

(१) एतमेवैषु इति क० घ० ।

(२) व्यञ्जितमिति छ० घ० पुस्तकान्तरश्च ।

(३) एष च इति ख०, एष हीति ग० पुस्तकान्तरश्च ।

(४) पवमानाचिरिति क० घ० ।

(५) वनस्पतिरिति ख० ग० ड० पुस्तकान्तरश्च ।

(६) अमुग्निनेव इति ग० छ० पुस्तकान्तरश्च ।

(७) ईजितः इति क० ख० छ० ।

(क) ऋ० १, १, २ । (ख) ऋ० १, १६१, ८ । (ग) ऋ० ८, ८४, ८ । (घ) ऋ० १, १३४, ४ । (ङ) ऋ० १, ४८, १४ । (च) १, ६, ६ । (छ) ऋ० १, १०, १ । (ज) ऋ० १, १५५, ६ । (झ) ऋ० ८, ५६, ५ । (ञ) ऋ० ३, २७, ६ । (ट) ऋ० १, १०४, ६ । (ठ) ऋ० १, ३, ३ । (ड) ऋ० ८, १०१, १४ । (ढ) ऋ० १, १, २ । (ण) ऋ० १, ६०, ४ । (त) ऋ० १, ६६, १ । (थ) ऋ० १, ७७, ५ । (द) १, ५६, ६ ।

(क) रमान् रग्निभिः^(ख) रादाय^(ग) वायुनाऽयं गतः सह^(१) ।
 (घ) वर्षत्येष च यज्ञोके^(ङ) तेने^(च)न्द्र (द) इति स स्मृतः^(१) ॥ ६८ ॥
 (ज) अग्नि^(झ) रग्नि^(झ) अयेन्द्रस्तु मध्यमो^(१) वायुरेव च ।
 (व) सूर्या (द) दिवीति विज्ञेयास्तिस्र एवेह^(४) देवताः ॥ ६९ ॥
 एतासामेव माहात्म्यान्नामान्यत्वं विधीयते ।
 तत्तत्स्थानविभागेन तत्र तत्रोपलक्षयेत्^(२) ॥ ७० ॥
 (ढ) तासा^(ण) मियं (त) विभूतिर्हि^(थ) नामानि यद्नेकशः ।
 (२) आङ्गस्तासान्तु मन्त्रेषु^(थ) कवयोऽन्योऽन्ययोनिताम्^(१) ॥ ७१ ॥
 यथास्थानं^(न) प्रदिष्टास्ता^(०) नामान्यत्वेन देवताः ।

(१) सह संसृत इति क० घ० ।

(२) तु स्मृतः इति क० घ० ।

(३) मध्यत इति ग० ।

(४) एवेह इति क० घ० ।

(५) तत्र तत्रेह दृश्यते इति ग० ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(६) अन्योऽन्ययोगितामिति ख० ।

(७) स्तु इति क० ।

(क) ऋ० १, १६, ८ । (ख) ऋ० ४, २६, ६ । (ग) ऋ० १, १४, १० ।
 (घ) ऋ० ५, ८४, ३ । (ङ) ऋ० १, २१, ६ । (च) ऋ० १, २, ५ ।
 (ज) ऋ० १, १०६, ३ । (झ) ऋ० १, १, २ । (झ) ऋ० १, ६, ६ ।
 (व) ऋ० १, ४, ३ । (द) ऋ० १, १४४, ३ । (४) ऋ० १, २३, १० ।
 (ढ) ऋ० १, ६, १ । (ण) ऋ० १, ३२, ८ । (त) ऋ० १, ४८, ७ ।
 (२) ऋ० १, ३०, ५ । (थ) ऋ० १, ०२, ३ । (०) ऋ० १, ११८, ३ ।
 (न) ऋ० ५, ५०, ८ । (०) ऋ० ३, २०, १२ ।

तद्गङ्गास्तप्रधानाश्च^(क) केचिदेवं वदन्ति ताः^(१) ॥ ७२ ॥

(घ)पृथक्^(ग)पुरस्ताद्दुये त्वक्का^(१) लोकाधिपतय^(घ)(१)स्तयः ।

(ङ)तेषां^(घ)मात्मैव तत्सर्वं यद्यद्भक्तिः प्रकीर्त्यते^(४) ॥ ७२ ॥

तेजस्ते^(५) वायुधं^(६) प्राङ्गर्वाहनञ्चैव तस्य तत्^(१) ।

(ज)इमामैन्द्रीञ्च^(५) दिव्याञ्च^(५) वाचमेवं पृथक् स्तुताम् ॥ ७४ ॥

वङ्गदेवतायाः^(६) स्तुतयो इन्द्रगः स्तुतयश्च^(७) याः ।

प्राधान्यमेव सर्व्वासु^(८) पतीनामेव^(९)(७) तास्वपि ॥ ७५ ॥

(१) नैवं केचिद्वदन्ति तु इति क० घ०, तु इत्यत्र ता इति पुस्तकान्तरं ।

(२) येत्युक्ता इति ख०, पुरस्ताद्यौरुक्ता इति घ० ।

(३) लोकाधिपतय इति क० घ ।

(४) यदन्यद्भक्तिः कीर्त्यते इति क० घ० ।

(५) तेजस्ते वायव इति क० ड०, वायवा इति ग० । तेजसे वायवा इति ख०, ।

(६) यस्य यत् इति क० ख० ग० ड० पुस्तकान्तरश्च ।

(७) दिवत्सं स्तुतयश्च इति ग० ड० पुस्तकान्तरश्च, दिवत्सं ततयश्च इति ख० ।

(८) प्राधान्यमेवा भूताना इति क० घ० ।

(९) इव इति ख० ग० ड० ।

(क) ऋ० ५, ३७, २ । (ख) ऋ० १, १३१, २ । (ग) ऋ० १, १२३, १० । (घ) ऋ० १, ३४, २ । (ङ) ऋ० १, २, १ । (च) ऋ० १, ११५, १ । (छ) ऋ० २, १५, ४ । (ज) ऋ० १, ३१, १६ । (झ) ऋ० ८, ८७, १७ । (ञ) ऋ० १, ४०, ६ । (ट) ऋ० ६, ३४, १ । (ठ) ऋ० २, २८, ६ ।

(क)स्थानं (ख)नामानि भक्तौश्च^(१) देवतायाः स्तुतौ स्तुतौ ।

सम्पादयन्नुपेक्षेत^(२) याङ्गाच्चिदिह सम्पदम् ॥ ७६ ॥

अग्निभक्तिस्तु तान् सर्वान्^(ग)ग्रावेव^(३) समापयेत् ।

यदिन्द्रभक्ति तच्चैत्रे^(४) (घ)सूर्ये^(५) सूर्यानुगच्च^(६) यत् ॥ ७७ ॥

निरूप्यते^(७) हवि^(घ)र्यस्यै^(८) सूक्तान्तु^(९) भजते च (ज)या ।

(झ)सैव (ञ)तत्र प्रधानं स्यात्^(८)निपातेन (ट)याः (ठ)स्तुताः ॥ ७८ ॥

(ड)इति (९)चयाणामेतेषां^(१०) (ढ)मुक्तं सामासिको विधिः ।

समाप्तेनैवमुक्तस्तु^(११) विस्तरेण त्वनुक्रमः^(१२) ॥ ७९ ॥

(१) भक्तिश्चेति क० घ० ।

(२) संवादो यत्न्यपेक्षेत इति क० ।

(३) या सर्वान्ग्रावेव इति क० ।

(४) यदिन्द्रभक्तिश्चैत्रे इति क० घ० ।

(५) सूर्ये इति छ० पुस्तकान्तरश्च ।

(६) निरूप्यत इति घ० ।

(७) यस्मै इति घ० ।

(८) तत्र तत्र प्रधानोऽसौ न इति क० घ० ।

(९) इह इति क० घ० ।

(१०) एवैषामिति ग० ।

(११) समापयन्तु तत्सर्वमिति क० घ० ।

(१२) अन्वुक्रमादिति घ० ।

(क) ऋ० ५, ७६, ४ । (ख) ऋ० १, ७२, ३ । (ग) ऋ० १, १२४, १ । (घ) ऋ० १, २३, १७ । (ङ) ऋ० १, १, ६ । (च) ऋ० १, १२, १ । (क) ऋ० १, ८४, २ । (ज) ऋ० १, १२३, ४ । (झ) ऋ० १, २२, २ । (ञ) ऋ० १, ४८, १० । (ट) ऋ० १, ६, ६ । (ठ) ऋ० १, १०, ६ । (ड) ऋ० १, २३, १७ । (ढ) ऋ० ४, ३०, ७ ।

अवश्यं वेदितव्यो हि नाम्ना^(१) (क)सर्वस्य विस्तरः ।
 न हि (ख)नामान्यविज्ञाय (ग)मन्त्राः शक्या हि वेदितुम् ॥८०॥
 सत्वान्यमूर्त्तान्यपि च (घ)देवता च^(२) महर्षयः ।
 तुष्टुबुर्क्षयः शक्त्वा^(३)(ङ) तासु तासु स्तुतिव्विह^(च) ॥८१॥
 यैस्त्वग्नि^(४)(ख)रिन्द्रः (ज)सोमश्च (झ)वायुः (ञ)सूर्यो (ट)वृहस्पतिः ।
 (व)चन्द्रोऽथ(ड)विष्णुः(ढ)पर्जन्यः(ण)पूषा चा^(५)(त)ऽप्यृभवो^(६)(थ)ऽश्विनौ॥८२
 (द)रोदसी (ध)मरुतो (न)देवाः(७) (प)पृथिव्यापः (फ)प्रजापतिः ।

- (१) नाम्ना इति क० ड०, नाम्नः इति घ० ।
 (२) देवतावदिति क० घ० ।
 (३) तुष्टुबुर्क्ष प्रशंसुष्वेति क० घ० ।
 (४) यैरग्निरिति घ० ।
 (५) वा इति ख० ड० पुस्तकान्तरस्य ।
 (६) पूषोषा भृगवः इति क० घ० ।
 (७) देव्यः इति क० घ० ।

- (क) ऋ० १०, १३७, ६ । (ख) ऋ० १, ७२, ३ । (ग) ऋ० ६, १०, १४ ।
 (घ) ऋ० १, २२, ५ । (ङ) ऋ० २, २८, ६ । (च) ऋ० १, १, २ ।
 (ज) ऋ० १, १, २ । (झ) ऋ० १, २, ५ । (ञ) ऋ० १, १८, ४ ।
 (ट) ऋ० १, २३, १७ । (ठ) ऋ० १, १५०, ३ ।
 (ड) ऋ० १, २२, १६ । (ढ) ऋ० ४, ५७, ८ । (ण) ऋ० १, २३, १४ ।
 (त) ऋ० १, ११०, १ । (थ) ऋ० ५, ७५, ७ । (द) ऋ० १, १६७, ५ ।
 (ध) ऋ० १, १५, २ । (न) ऋ० १, २३, १६ । (प) ऋ० १, २२, १६ ।
 (फ) ऋ० ४, ५३, २ ।

(क) देवौ च (ख) मित्रावरुणौ पृथक् सह च ता(ग) बुभौ ॥८२॥

(घ) विष्टे च देवाः (ङ) सविता (च) तृष्टा वै रूपहन्मतः(१) ।

(ज) अश्वो (झ) उन्न(ञ) मृत्विजो(भ) वज्रो(१)(ट) यावाणो रथसंयुतः(१) ॥०४॥

(ठ) सुताः पृथक् पृथक् (ड) स्त्रैः स्त्रैः सूक्तेर्धग्भिश्च(४) (ढ) नामभिः ।

सुतौ सुतौ प्रवक्ष्यामि (ण) तानि (त) तेषामनुकमात् ॥८५॥

व्यवस्ये (थ) न्मन्त्रमाग्नेय लिङ्गैर्दग्नेश्च(१) ललितम् ।

हविय्यङ्गिः(१) प्रधानैश्च(०) नामाङ्गानैश्च केवलैः ॥८६॥

(१) रूपहन्मुख इति घ० ।

(२) यच्च इति घ० ।

(३) रथसंयुग इति घ० ।

(४) सूक्तेष्वृक्षु च इति घ० ।

(५) तु इति घ० ।

(६) हविय्यङ्गि इति ग० घ०, हविष्यङ्गिदितिपाठः समीचीन ।

(७) निरूप्यैवमिति घ० ।

(क) ऋ० ६, ५८, ५ । (ख) ऋ० १, १५, १ । (ग) ऋ० १, १०८, ६ । (घ) ऋ० १, ८८, १० । (ङ) ऋ० १, २२, ८ । (च) ऋ० १, ३२, २ । (ज) ऋ० १, १६, ८ । (झ) ऋ० १, १४१, २ । (ञ) ऋ० १, ६०, ३ । (भ) ऋ० १, ५१, ७ । (ट) ऋ० १, ८८, ४ । (ठ) ऋ० ४, ३०, ५ । (ड) ऋ० १, ६८, ४ । (ढ) ऋ० १, १५५, ६ । (ण) ऋ० १, ५३, ६ । (त) ऋ० १, २, १ । (थ) ऋ० १, ३१, १३ । (द) ऋ० १, २४, २ ।

ऐन्द्रस्तु^(क)(१) मन्त्रो^(२) वायव्यैर्लिङ्गै^(३)रैन्द्रैश्च लक्ष्यते^(४) ।

नामधेयैश्च^(४) (मं)वज्रस्य बलकृत्या बलेन च ॥ ८७ ॥

सौर्यस्तु लिङ्गैः^(५) सूर्यस्य^(५) गुणैः सर्वैस्तु^(६) तैजसैः ।

(७)नामभिश्चैव^(७) चन्द्रस्य सूक्तञ्च^(८) (च)भजतेऽत्र यैः^(९) ॥ ८८ ॥

एतामां^(१०) देवतानान्तु नामधेयानुकीर्त्तनैः ।

(११)यस्य यस्येह यावन्ति न व्यवस्यन्त्य^(११)तो^(११)(११)ऽन्यथा ॥ ८९ ॥

(१२)अयं प्रयोगस्त्वेतेषां^(१२) ज्योतिषां^(१२)(१२) त्रिषु^(१२) वर्त्ततां ।

(१) ऐन्द्रैस्तु इति ख० घ० ।

(२) मन्त्रै इति घ० ।

(३) लक्षितमिति घ० ।

(४) नामभिश्चैव इति क० घ० ।

(५) सौर्यैश्च इति घ० ।

(६) च इति ख० घ० ।

(७) नामधेयैश्चेति ख० ग० ङ० ।

(८) सूक्तान्तु इति क० घ० ।

(९) य इति ङ० पुस्तकान्तरस्य, अखिलैरिति घ० ।

(१०) अन्यासामिति घ० ।

(११) न व्यवस्यत्यत इति ग० घ० ।

(१२) ज्योतिषु इति ख० घ० ।

(क) ऋ० १, १४७, ४ । (ख) ऋ० ३, ५३, ८ । (ग) ऋ० ५, ३२, ७ ।

(घ) ऋ० १, १४, ६ । (ङ) ऋ० १, १५५, ६ । (च) ऋ० १, १२३, ४ ।

(छ) ऋ० १, ५, ४ । (ज) ऋ० १, ६, ६ । (झ) ऋ० ४, ३२, ८ ।

(ञ) ऋ० १, १६, ७ । (ट) ऋ० १, ११३, १ । (ठ) ऋ० १, १५, ४ ।

(ड) ऋ० १, ८६, २ ।

लोकेषु मन्त्रवि^(क)द्विद्वान् प्रयोगेनावसीदति ॥ ८० ॥

(ख)नीयतेऽयं नृभिर्यस्मा^(ग)न्नयत्य^(घ)स्मा^(ङ)दसौ च तं^(१) ।

(च)तेने (क)मौ च (ख)क्रतुः (ङ)कर्म सनामानौ पृथक् पृथक्^(१) ॥ ८१ ॥

य^(ख)द्विद्यते च^(८) जातस्य^{(१)(८)} जातैर्यदाऽच^(९)विद्यते ।

तेनेमौ तुल्यनामानावुभौ लोकौ समाप्तुतः^(१) ॥ ८१ ॥

विसृजन्नयमेतेषां^(१) (ख)भ्राजते योधि (ङ)मध्यमः ।

निपातमात्रे कल्पन्ते^(१) तथा^(८)ग्रेयानि कानिचित् ॥ ८२ ॥

(१) सहादिति घ० ।

(२) सनातनौ इति घ० ।

(३) यत्नस्येति ख०, जात' सन् इति घ० ।

(४) अथेति घ० ।

(५) समप्तुता इति घ० ।

(६) सृजन्तिरयमेकस्तु इति घ०, विसृज्य नयमेतेषामिति ख० ।

(७) कल्पन्ते इति घ०, कथ्यन्ते इति ग० ।

(८) तस्य इति घ० ।

(क) ऋ० १, २४, १३ । (ख) ऋ० ८, २७, ३ । (ग) ऋ० ४, २१, ४ । (घ) १, १७१, ४ । (ङ) ऋ० १, १०५, १६ । (च) ऋ० १, २१, ६ । (क) ऋ० २, ४०, २ । (ज) ऋ० १, १७, ५ । (झ) ऋ० १, ३१, ८ । (ण) ऋ० १, ४४, ६ । (ट) ऋ० १, ८६, ७ । (ठ) ऋ० ५, १५, २ । (ड) ऋ० १०, २०, ३ । (ड) १, १६४, १ ।

(क) अर्चिभिः^(१) केश्ययं^(२) त्वग्निर्विद्युद्विशेष^(३) मध्यमः ।

असौ तु^(४) रश्मिभिः^(५) केशी तेनैनामाह^(६) केशिनः^(७) ॥ ८३ ॥

एतेषां तु पृथक्त्वेन त्रयाणां केशिनामिह ।

संलक्ष्यन्ते प्रक्रियासु त्रयः केशिन इत्यृचि^(४) ॥ ८४ ॥

न चैवेषां^(५) प्रसूतिर्वा विभूतिः स्थानजन्म वा^(६) ।

निर्वक्तुं शक्यमेतैर्हि छत्त्रं व्याप्तमिदं जगत् ॥ ८५ ॥

(७) वैश्वानरं^(८) श्रितो ह्यग्निरग्निं^(९) वैश्वानरः श्रितः ।

अनयो^(१०) जातवेदाश्च तथैव^(११) जातवेदसि^(१०) ॥ ८६ ॥

(१) ऋचिभिः केश्ययं इति ख०, अर्चिभिः केश्ययमिति ड० ।

(२) स्त्वेव इति ग० घ० ।

(३) कुरश्मिभिरिति ख० ।

(४) तेन गानाह इति घ० ।

(५) प्रक्षिप्तानि प्रातवथ हर्वोधि च इति घ० ।

(६) नत्वेवैषा इति घ० ।

(७) विभूतिस्थानजन्म वा इति ख० ग० ।

(८) वैश्वानरे इति क० घ० ।

(९) अग्नौ इति क० घ० ।

(१०) तु तथैवौ जातवेदसी इति क० ख० ग० ड० ।

(क) ऋ० ५, ७६, ८ । (ख) ऋ० १०, १०२, ६ । (ग) ऋ० १, १६, ८ । (घ) ऋ० १, १६४, ४४ । (ङ) ऋ० ७, ५, ५ । (च) ऋ० १, ७७, ५ । (छ) ऋ० ६, १६, ४२ ।

षालोक्याच्चैकजातत्वाद्^(१) व्याप्तिमत्त्वाच्च तेजसः^(२) ।
 तस्य तस्येह^(३) देवत्वं दृश्यन्ते ते ^(४)पृथक्^(५) स्तुताः ॥८७॥
 यन्वाग्नेयमिति ब्रूमः^(६) सूक्तभाक् तत्र^(७) पार्थिवः ।
 जातवेदस्यमित्युक्ते सूक्तेऽस्मिन् मध्यमः स्तुतः^(८) ॥ ८८ ॥
 वैश्वानरीयमिति तु यत्र ब्रूमो^(९)ऽय वा कश्चित् ।
 सूर्यसूक्तस्य^(१०) भाक्तत्र ज्ञेयो वैश्वानरस्तौ^(११) ॥ ८९ ॥
 सूर्यप्रस्तुतावग्री तु दृष्टौ^(१२) पार्थिवमध्यमौ ।
 एतेषामेव लोकानां त्रयाणामध्वरेऽध्वरे ॥ १०० ॥
 (क) रोहाभ्रत्यवरोहेण चिकीर्षन्नाग्निमारुतम्^(१३) ।

(१) एकजन्याच्चेति क० घ० ।

(२) व्याप्तिमत्त्वाच्च तेजसः इति क० घ० ।

(३) यस्य तस्येह इति क० घ०, तस्य तस्य ह इति ख० ङ० ।

(४) च इति ख० ग० ।

(५) क्लृतिषु इति घ० ।

(६) यन्वाग्नेयमिति ब्रूम इति ग०, यन्वाग्नेयमिति घ० ।

(७) सूक्तं भक्त्या तु इति क० घ० ।

(८) सूक्तं भक्त्या तु मध्यमः इति घ० ।

(९) इत्युक्ते यद्ब्रूयामो इति क० घ० ।

(१०) सूर्यं सूक्तस्येति ग० ।

(११) सूर्यंभक्तस्य सूर्यस्य ज्ञेयो वैश्वानरो दिवि इति क० घ० ।

(१२) दृष्टौ इति ख०, दृश्यौ इति क० घ० ।

(१३) चिकीर्षन्नाग्निमारुतमिति ग० ।

(क) ऋ० १, ५६, २ ।

शस्त्रं^(१) वैश्वानरीयेण सूक्तेन प्रतिपद्यते ॥ १०१ ॥
 ततस्तु मथ्यमस्याना देवतास्त्वनुग्रंशति^(२) ।
 इन्द्रश्च^(३) भरतश्चैव स्तोत्रियेऽग्नि^(४)मिमं पुनः ॥ १०२ ॥
 तथैत^(५)दुक्तमेतेषां विभूतिस्थानसम्भवम् ।
 यथा^(६) च देवदेवस्य तत्र तत्रेह दृश्यते ॥ १०३ ॥
 यद्यत्र पृथिवीस्थानं पार्थिवं चाग्निमिश्रितम्^(७) ।
 तत्सर्वमानुपूर्व्वेण^(८) कथ्यमानं निषोदत ॥ १०४ ॥
 जातवेदाः^(क) श्रितो ह्य^(९)ग्नि^(ख)मग्निं वैश्वानरः^(ग) श्रितः^(घ) ।

(१) शास्त्रमिति ग० ।

(२) मथ्यमे स्यानादेवतास्त्वनुग्रंशति इति ख०, देवतास्त्वच ग्रंशति
 इति घ० ।

(३) इन्द्रश्चेति ग० ।

(४) स्तोत्रियाग्निमिति घ० ।

(५) यथैतदिति ख० ग० घ० ।

(६) तथा इति ख० ग० ङ० ।

(७) वाग्निमिश्रितमिति क० घ०, वाग्निमिश्रितमिति ङ० ।

(८) स्थानुपूर्व्वेणेति ग० घ० ङ० ।

(९) अपि इति घ० ।

(क) ऋ० ३, ७७, ५ । (ख) ऋ० १, १, १ । (ग) ऋ० १, ५८, ६ ।
 (घ) ऋ० १, ७५, ३ ।

द्रविणोदा^(क)स्तयेध्न^(ख)श्च त्रितश्चामिं^(ग) तनूनपात्^(घ) ॥ १०५ ॥
 नराग्रंसः^(घ) त्रितश्चैन^(घ) मेन^(घ)मेवात्रित^(घ)स्त्रिलः^(घ) ।
 वर्हिद्वार^(घ)श्च देव्यो^(घ)ऽग्नि^(घ)मेन^(घ)मेव तु संत्रिताः ॥ १०६ ॥
 नक्तोषा^(घ) सा च देव्यौ^(घ) च होतारा^(घ)वेतदाश्रयौ^(घ) ।
 देव्य^(घ)स्त्रिलः त्रिताश्चैनं त्रिष्टा^(घ) चैवेतदाश्रयः ॥ १०७ ॥
 त्रितो वनस्पति^(घ)श्चैनं^(घ) स्वाहाकृतय^(घ) एव च ।
 अश्वश्च^(घ) मकुनियैव मण्डूका^(घ)श्चैतदाश्रयाः^(घ) ॥ १०८ ॥

(१) अत्रिमिति घ० ।

(२) एतमेतमिति ग०, एवमेतमिति घ० ।

(३) आश्रिता इति ख० घ० पुस्तकान्तरम् ।

(४) देवोऽग्निमिति ख० ।

(५) एवमिति घ० ।

(६) देव्यौ इति घ० ।

(७) एवदाश्रितौ इति घ०, होतारो च तदाश्रयौ इति पुस्तकान्तरं ।

(८) देव्या इति ग० ।

(९) एवमिति ख० ।

(१०) तदाश्रया इति ख० ।

(क) ऋ० १, १५, ७-८ । (ख) ऋ० ८, ४१, २ । (ग) ऋ० १, १८८, २ ।
 (घ) ऋ० १, १४२, ३ । (घ) ऋ० १, ८, २ । (घ) ऋ० १, १२८, १ ।
 (घ) ऋ० १, १३, ६ । (घ) ऋ० १, १४०, ७ । (भ) ऋ० १, १३, ७ ।
 (घ) ऋ० १, ६५, १० । (घ) ऋ० १, ३२, २ । (घ) ऋ० १, ८०, ८ ।
 (घ) ऋ० ८, ५, ११ । (घ) ऋ० १, ३६, ८ । (घ) ऋ० ७, १०१, ७ ।

(क) यावण^(१)सैन^(२)मदा^(३)(ख)श्च नराशंसस्तथा रथः^(ग) ।

(घ) दुन्दुभिसेषुधि^(८)सैव^(५) हस्तघ्नो^(४)(ङ) भीशवो^(६) धनुः^(७) ॥ १० ८ ॥

(ज) ज्या चैतदाश्रितेषु^(९) श्रिता श्रद्धाजनी^(क)(च) च या ।

(झ) वृषभो द्रुघण^(८)सैल^(९)(१०) मेतं पितुमुलूखलम्^(११)(८) ॥ ११ ० ॥

नद्यसैवैनमापश्च सर्वाशौघधयस्तथा^(१२) ।

राज्यधाम्नाय^(८)रथ्यानिः^(९)(१२) श्रद्धे^(७)ला^(८)पृथिवी^(९)तथा^(१३) ॥ ११ १ ॥

(१) श्रावणा इति ख०, यावण इति ग० ।

(२) ण्वमिति ख०, एतमिति घ० ।

(३) भक्षा इति ग० ।

(४) एतमिति ग०, एतमिति ङ०, पुस्तकान्तरश्च ।

(५) हस्तघ्नी इति पुस्तकान्तरं ।

(६) भीमिषव इति घाठ सुसङ्गततया भाति ।

(७) आश्रयेषुरिति घ० ।

(८) आश्रान्जनी इति ख०, चाम्पान्जनी इति घ० ।

(९) वृषभो द्रुघण इति ग०, वृषाहद्रुघण इति घ० ।

(१०) एतमिति ग० ङ० पुस्तकान्तरश्च, एतमिति घ० ।

(११) वृषभेदुष्यणसैलमेतं पितुमुलूखलमिति ख० ।

(१२) सहेति ख०, सर्वां शौघधयश्च हेति ग० ङ० पुस्तकान्तरश्च ।

(१३) राज्ञिरथात्तेष्वरथ्यानी इति ख०, राज्यधाम्नायरथ्यानी इति ग०

ङ०, आदर्शपुस्तकमात्रे रथ्यानीति दीर्घस्वरान्तपाठोऽस्ति ।

(१४) श्रद्धा यावा पृथिव्येति क० घ० ।

(क) ऋ० १, ८६, ४ । (ख) ऋ० ६, ४२, ५ । (ग) ऋ० १, ४०, १८ ।

(घ) ऋ० १, २८, ५ । (ङ) ऋ० ६, ७५, ५ । (च) ऋ० ६, ७५, १४ ।

(छ) ऋ० ६, ७५, २ । (ज) ऋ० ६, ७५, ३ । (झ) ऋ० ५, ६२, ७ ।

(ञ) ऋ० १, ३१, ५ । (ट) ऋ० १०, ६५, १८ । (ठ) ऋ० १, २८, ६ ।

(ड) ऋ० ५, ४६, ८ । (ड) ऋ० १०, १४६, २ । (ण) ७, ३२, १४ ।

(त) ऋ० १, १३, ६ । (थ) ऋ० १, २२, १३ ।

भजते चैन^(१) मेवोर्वा^(२)(३) दग्धभृते च रोदमौ^(४)(५) ।
 मुयलोलूखले^(६) चैनं^(७) हविर्धानि च ये स्मृते ॥११२॥
 जोष्टी^(८)चोर्जाङ्गती^(९) चैनं^(१०) श्रुतुद्या^(११)(१२) च विपाद्^(१३) मह !
 धौ च देवौ श्रुनासीरौ^(१४)(१५) तौ चाग्नी चैतदाश्रयौ^(१६) ॥११३॥
 लोके वै^(१७) यच्च वै प्रातः सवनं^(१८) क्रियते भवे^(१९) ।
 वसन्त^(२०)ग्ररदौ^(२१) चर्त्त स्तोमो^(२२)ऽनुष्टुबयो^(२३) चिद्वत्^(२४)(२५) ॥११४॥

- (१) चैवमिति ख०, भजेते चैतमिति क० घ०, भजेते चैनमिति ङ० ।
 (२) एवार्वा^(३) इति क० ग० घ० ।
 (३) तु गेदृशा इति ख० ।
 (४) एवेति क० घ० ।
 (५) जोष्टा इति ख० ।
 (६) चोर्जाङ्गतिश्चैनमिति ख०, एवेति क० घ० ।
 (७) सनुयडा इति ख० ।
 (८) मुनासीरौ इति ख० ।
 (९) चैवाश्रयतदाश्रयौ इति क० घ०, चाग्नि चैतदास्तथेति ख० ।
 (१०) लोकोऽयमिति क० ग० घ० ङ० ।
 (११) च यस्त्रिद्वत् इति क० घ० ।

- (क) ऋ० १, १४, ६ । (ख) ऋ० १, १६७, ५ । (ग) ऋ० १, २८, ६ ।
 (घ) ऋ० ८, २६, ४ । (ङ) ऋ० २, २३, १ । (च) ऋ० २, २३, १ ।
 (छ) ऋ० ४, ५७, ५ । (ज) ऋ० १, १६, ५ । (झ) ऋ० १, ६, ८ ।
 (ञ) ऋ० १०, ६०, ६ । (ट) ऋ० १, ७२, ३ । (ठ) ऋ० १, ८, १० ।
 (ड) ऋ० १, २८, ६ । (ढ) ऋ० १, १४०, २ । (ण) ऋ० ६, ७५, ४ ।

गायत्री^(क) चैकविंशत्य यच्च साम^(ख)रथन्तरम्^(ग) ।

साध्याः^(घ) साम च वैराजमाह्न^(ङ)श्च वसुभिः^(च)(१) सह ॥११५॥

इन्द्रेण च महद्भिश्च सोमेन वरुणेन च ।

पर्जन्येनर्तुभिश्चैव विष्णुना चास्य संस्तवः ॥११६॥

अस्यैवाग्नेस्तु पूष्णा च^(२) साम्राज्यं वरुणेन च ।

देवता वाहनश्चैव^(३) हविषां^(४) वह्ननं तथा ॥११७॥

देवतामर्थतत्त्वज्ञो मन्त्रैः संस्त्रयते^(५)हविः^(६) ।

अमन्ततस्या^(७)पि सतो^(८) हविरेकं^(९) निरूपयते ॥११८॥

कर्म दृष्टे च^(१०) यत् किञ्चिद्^(११) विषये^(१२) परिवर्तते ।

(१) साध्य रथन्तरमिति ख० ।

(२) आह्नश्च वसुभिरिति ख०, आह्नश्च वसुभिरिति ग० घ० ड० ।

(३) पुशश्चेति ख०, पुसा चेति ड० पुस्तकान्तरश्च ॥

(४) अपि इति क० घ० ।

(५) हविष इति क० घ० ।

(६) संयोजयेदिति क० घ० ।

(७) विदुरिति ख० ।

(८) असंस्कृतस्येति क० घ० ।

(९) विततः इति घ० ।

(१०) यथा इति ख०, यवमिति ग० ।

(११) तु इति क० घ०, कर्म दृष्टेध्विति ड० पुस्तकान्तरश्च ।

(१२) य किञ्चिदिति क० घ० ।

(१३) विकथे इति ख०, विषये इति ड० ।

(क) ऋ० १०, १४, १६। (ख) ऋ० १, ६२, २। (ग) ऋ० १०, १८, २।
(घ) ऋ० १, १६४, ५०। (ङ) ऋ० १, १०५, ८। (च) ऋ० १, ५८, ३।

इत्युक्तोऽयं गणः सर्वः पृथिव्यग्न्याश्रयो महान् ॥११८॥

यश्चेन्द्रो^(१) मध्यमस्थानो गणः सोऽयमतः परः ।

विमानानि च दिव्यानि गन्धर्वांश्चरमां^(२)तया ॥१२०॥

इन्द्राश्रयस्तु^(३) पर्जन्यो रुद्रो वायुर्दृहस्पतिः ।

वरुणः कश्य मृत्युश्च देवश्च ब्रह्मणस्पतिः^(४) ॥१२१॥

मनु^(५)श्च विश्वकर्मा च मित्रः क्षेत्रपति^(६)र्यमः ।

तार्क्ष्या वासोप्यतिथैव सरस्वांश्चैवमत्र ह^(६) ॥१२२॥

अपानपाद्दधिका^(७)श्च^(८) सुपर्णा^(९)ऽथ पुरूरवाः^(१०) ।

श्वतो^(११)ऽसुनीति^(१२)र्वैन^(१३)श्च^(१४) तथेन्दुश्च स्त्रियो दितिः^(१५)(१६) ॥१२३॥

(१) त्वेन्द्र इति क० घ० ।

(२) गन्धर्वांश्चरस इति क० घ०, गणस्थाश्चरसामिति ग० छ० पुस्त-
कान्तरश्च ।

(३) इन्द्राश्रयस्तु इति क० घ० ।

(४) मनु रिति ख० ड० ।

(५) मित्रक्षेत्रपतिरिति ख० ग० ।

(६) तत्र तु इति क० घ० ।

(७) अपानपाद्दधिका चेति क० घ० ड०, अपानपाद्दधिकाश्चेति ग० ।

(८) वैनश्चेति घ० ।

(९) तथैतस्याश्रये दिति इति क० घ०, तद्यदुश्च स्त्रियो दितिरिति
छ० पुस्तकान्तरश्च ।

(क) ऋ० २, २४, २ । (ख) ऋ० ४, ३८, ६ । (ग) ऋ० १, ३५, ७ ।

(घ) ऋ० १, ३१, ४ । (ङ) ऋ० ८, ६०, ५ । (च) ऋ० १०, १२, ४ ।

(छ) ऋ० १, ८३, ५ । (ज) ऋ० ७, १५, १२ ।

त्वष्टा^(क) च भविता चैव वातो^(ख)(१)वाचस्पतिस्तथा ।
 धाता प्रजापतिश्चैव अथर्वाण^(ग)श्च^(१) ये स्मृताः ॥१२४॥
 भृगव^(घ)श्चैवमग्निश्च^(१) तथेला^(ङ) चैव याः स्मृताः ।
 विधातेन्दुरहिर्बुध्न्यः ^(च)सोमोऽहिरथ चन्द्रमाः ॥१२५॥
 विश्वानर^(झ)श्च वै^(४)देव षड्भूणां^(ञ) संस्तुतो^(५) गणः ॥१२६॥
 मरुतोऽङ्गिरसश्चैव पितरश्चर्तुभिः सह ।
 राका^(भ)(१)वाक्^(ष)सरमा^(७)प्या^(८)श्च^(९)भृगवो^(६)ऽप्या मरुतौ ॥१२७॥
 यमु^(८)र्वगौ^(६)सिनीवाली^(७) पथ्या^(८) स्वस्ति^(९)रुषाः कुरुः ।

- (१) वाचः इति क० घ० ।
 (२) वाचर्वाणश्चेति ख० ।
 (३) श्येनश्चैवैवमापश्चेति ख० घ० ।
 (४) चैवेति ख० पुस्तकान्तरस्य ।
 (५) यद्वाणा चाश्रितः इति क० घ० ।
 (६) एका इति क० ।
 (७) वाक्सरमापश्चेति ड० ।
 (८) यभ्युरिति ख० ।

(क) ऋ० १, ३२, २ । (ख) ऋ० १, २८, ६ । (ग) ऋ० ६, ११, २ ।
 (घ) ऋ० १, ५८, ६ । (ङ) ऋ० १, १३, ६ । (च) ऋ० १, १८६, ५ ।
 (झ) ऋ० १, १८६, १ । (ञ) ऋ० ४, ३५, २ । (भा) ऋ० २, ३२, ८ ।
 (ज) ऋ० १, १६४, ४५ । (ट) ऋ० १, ६२, ३ । (ठ) ऋ० १, १०५, ६ ।
 (ड) ऋ० १, ५८, ६ । (ढ) ऋ० १, १०१, ४ । (ण) ऋ० २, ३२, ८ ।
 (त) ऋ० ३, ५४, ५ । (थ) ऋ० ३, ८६, ६ ।

पृथिव्यनुमतिर्धनुः सीते^(क)ला^(ख)या तथैव^(ग) गौः ।
 गौरी^(ग) च रोदसी^(घ) चैव इन्द्रायणा^(ङ)श्चैष वै पतिः ॥१२८॥
 इन्द्रस्त्रिष्टुप् च पङ्क्ति^(च)श्च लोकानां मध्यमश्च यः ।
 एतेष्वेवाश्रयो^(छ)विद्यात्मवर्नं^(ज) मध्यमश्च यत् ॥१२९॥
 ऋतू च पौत्रहेमन्तौ यच्च सामोच्यते^(झ) वृहत् ।
 शकरीपु^(ञ) च यद्गीतं नाम्ना तत्साम शाकरम् ॥१३०॥

इति वृद्धदेवतायां प्रथमोऽध्यायः ।

-
- (१) श्रीलाक्ष्मीला इति चेति क० घ०, सीतालाक्षा तथैवेति ख० ग० ।
 (२) चैवैन्द्रायणा इति ख० ।
 (३) एकस्यैवाश्रयः इति क० घ०, आश्रये इति ख० पुस्तकान्तरस्य ।
 (४) सामोच्यते इति ख० ।
-

(क) ऋ० ४, ५७, ७ । (ख) ऋ० १, १२८, ७ । (ग) ऋ० ८, १२, ३ ।
 (घ) ऋ० १, १६७, ५ । (ङ) ऋ० १०, ११७, ८ । (च) ऋ० १, १६, ५ ।
 (छ) ऋ० ७, २३, ४ ।

अथ द्वितीयोऽध्यायः ।

आह चास्यैव तौ^(१)स्तोमा^(क)वाश्रयौ शाकटायनः^(२) ।
 यश्च^(३) पञ्चदशो नाम्ना सङ्ख्या^(४) त्रिणवश्च^(५) यः ॥१॥
 संसृत^(६)स्यैव पूष्णा च विष्णुना वरुणेन च ।
 सोमवाय्वग्निकुत्सैश्च ब्रह्मणस्पतिनैव च ॥२॥
 बृहस्पतिना च तथा^(७) बृहत^(८)स्यैव वै पतिः^(९) ।
 कासुचित्^(९) केचिदित्याहुर्निपाताः^(ग) स्तुतिषु स्तुताः^(१०) ॥३॥

-
- (१) तौ इति ख० ग० ङ० ।
 (२) शाकटायन इति क० घ० ।
 (३) यश्चेति ख० ।
 (४) सङ्ख्यायामिति क० घ० ।
 (५) त्रिणव इति दन्त्यनकारयुक्तपाठो विशुद्धः ।
 (६) संसृतः इति क० घ० ।
 (७) स बृहस्पतिना चैव इति ख०, बृहतस्पतिना चैवेति ग० ङ० ।
 (८) नाम्ना यथापि पर्वतः^(घ) इति ख० ग० ङ० पुस्तकान्तरस्य ।
 (९) काश्चित् इति क० घ० ।
 (१०) निपाताः स्तुतिषु स्तुता इति क० घ० ।

(क) ऋ० १, ८, १० । (ख) ऋ० १, १३०, ९ । (ग) ऋ० ४, ५५, ३ ।
 (घ) ऋ० १, ३०, ७ ।

मित्र^(क)श्च^(१) स्यूयते^(२) देवो वरुणेन महाः^(३)^(ख) महत् ।
 रुद्रेण सोमः पूष्णा^(४) च पुनः पूषा च वायुना ॥ ४ ॥
 वातेनैव तु^(५) पर्जन्यो लक्ष्यते वै कश्चित्^(६) कश्चित् ।
 चक्ष^(ग)र्द्धर्चेषु^(७) पादेषु सूक्तेष्वेषु तु^(८) छत्त्रगः ॥ ५ ॥
 रसादानं^(९) तु कर्मास्य वृचस्य^(१०)^(घ) च निवर्हणं ।
 स्तुतेः प्रभुत्वं सर्वस्य बलस्य^(११) निखिला छतिः ॥ ६ ॥
 इत्यैन्द्रो मध्यमस्थानो गणः सम्यगुदाहृतः ।
 यः परस्तु^(१२) गणः सौर्यां द्युस्थानस्तं निबोधत ॥ ७ ॥

(१) तु इति ख० ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(२) स्यूयते इति ग० ङ० पुस्तकान्तरस्य ।

(३) सर्वेषु आदर्शपुस्तकेषु, महा इति निर्विसर्गपाठो वर्तते ।

(४) पूषा इति ख० ।

(५) चैव इति ख० ङ० । चेति ग० ।

(६) अन्यत्र वै इति ग० ङ० पुस्तकान्तरस्य ।

(७) अर्द्धर्चेषु इति क० घ०, ऋक्षवर्द्धेषु इति ख०, ऋक्षवर्द्धर्चेषु
 इति ग० ।

(८) सूक्तेष्वेव इति क० घ०, सूक्तेष्वेतेषु इति पुस्तकान्तरं ।

(९) रसादानमिति क० घ० ।

(१०) पुत्रस्येति क० घ० ।

(११) यच्च यस्तु इति क० ।

(क) ऋ० १, २३, ६ । (ख) ऋ० ८, २०, २० । (ग) ऋ० ५, ५६, ३ ।
 (घ) ऋ० १, ३२, १० । (ङ) ऋ० १, ३०, १२ ।

तस्य मुख्यतमौ देवावश्विनौ^(१)सूर्यमाश्रितौ ।

वृषाकपायि^{(२)(क)} सूर्या^(ख)वाः^(ग) सूर्यस्यैव तु पत्नयः^(३) ॥८॥

अमुतोर्वाङ्^(४)निवर्त्तन्ते प्रतिलोमास्तदाश्रयाः^(५) ।

पुरोदया^(६)न्तामुषसं सूर्यां मध्यन्दिने स्थिते ॥९॥

वृषाकपायिं^(१)सूर्यास्तकाल आङ्गः^(७) स्तुतिवृचि^(८) ।

तस्या^(९)श्रये^(१०)शरण्युश्च^(घ)^(११) भगः^(६) पूषा वृषाकपिः^(च)^(१२) ॥ १० ॥

(१) त्वश्विनौ इति क० घ० ।

(२) सर्वेषु व्यादर्शपुस्तकेषु वृषाकपायी इति दीर्घस्वरान्तपाठो वर्त्तते ।

(३) पत्नय इति क०, यत्नतः इति ख० ।

(४) अमुतोर्वागिति उ० पुस्तकान्तरेषु । अमुतो वागितिपाठः शुद्धः ।

(५) प्रलोदये इति क० घ० ।

(६) पुरोदये इति क० घ० ।

(७) सूर्यस्य तामेवाङ्गरिति क० घ०, सूर्यस्य स्तानेवाङ्गरिति ख० ।

(८) तु निम्बुचि इति क०, निम्बुचि इति ख० ।

(९) अश्रयेति क० घ० ।

(१०) आश्रमे इति ग० ।

(११) तसापुश्चेति ख० ।

(१२) वृषाकपिरिति ख० ।

(क) ऋ० १०, ८६, १३ । (ख) ऋ० ५, ७३, ५ । (ग) ऋ० १, ४६, १ ।

(घ) ऋ० १०, १७, २ । (ङ) ऋ० १, २४, ४ । (च) ऋ० १०, ८६, १ ।

यमो वैश्वानरो^(क) विष्णुर्वरुणश्चैकपादजः^(१) ।
 पृथिवी च समुद्राश्च देवाः सप्तर्षयश्च ये ॥११॥
 आदित्याः केशिमाध्याश्च सविता^(२) वसुभिर्मनुः ।
 दध्यङ्क^(३)यवां^(ग) विश्वे^(घ) च वाजिनो^(ङ)^(४) देवपत्नयः ॥१२॥
 असौ तृतीयं सवनं^(५) लोकः माम च^(६) रैवतं ।
 वैरूपश्चैव वर्षाश्च^(७) शिशिरोऽथ चतुस्तथा^(८) ॥१३॥
 अयस्त्रिंशश्च^(९)यः स्तोमः^(१०)^(८) कृष्या सप्तदशश्च यः ।
 छन्दश्च जगतीनाम्ना^(१०) तथाऽतिच्छन्दसश्च^(११)याः^(१२) ॥१४॥

(१) अथ पादजः इति क० घ० ।

(२) आदित्यपुत्र साध्याश्च साङ्घेति क० घ० ।

(३) वाजिनौ इति ख० ।

(४) तृतीयसवनमिति क० घ० ।

(५) तृतीयं सर्व्वेन लोमसामा चेति ख० ।

(६) वैरूप्यश्चैव वर्षाश्चेति ख० ।

(७) शिशिरश्चैव यावत् इति क० घ० ।

(८) अयस्त्रिंशश्चेति ख० ।

(९) यत् स्तोमं इति क० घ० ।

(१०) चैवेति क० घ० ।

(११) अतिच्छन्दसाश्चेति ग०, अतिच्छन्दसाश्चेति क० ख० घ० ।

(१२) यदिति क० घ० ।

(क) ऋ० १, ५६, ६ । (ख) ऋ० १, ८०, १६ । (ग) ऋ० १, ८०, १६ ।
 (घ) ऋ० १, २, ७-८ । (ङ) ऋ० १, ११, २ । (च) ऋ० १, ८, १० ।

पौरुषघ्नाङ्गरस्यैतत्सर्वमेव तु^(१) पौरुषं ।
 एतस्यैव तु विज्ञेया देवाः संस्तविका^(२)स्त्वयः^(३) ॥१५॥
 चन्द्रमास्यैव वायुश्च पञ्चमं वत्सरं^(४) विदुः ।
 केचित्तु निर्वपत्य^(५)स्य सौर्यं वैश्वानरं हविः ॥१६॥
 सौर्यवैश्वानरीयं हि तत् सूक्तमिव^(६)दृश्यते ।
 ऋगर्द्धर्षाऽप्य^(७)वा पादो दृचो वा यदि वा दचः ॥१७॥
 अनेन तु प्रवादेन^(८) दृष्टा मूर्द्धन्वतास्तुतिः ।
 सौर्यवैश्वानराग्नीना^(९) मैकाव्यमिह दृश्यते ॥१८॥
 हरणं तु रसस्यैतत्कर्मणाऽमुत्र^(१०)रश्मिभिः ।
 यानीमानि च पश्यन्ति सर्वभूतानि तेजसा^(११) ॥१९॥

(१) हेति ख० ।

(२) संस्तविकाः इति क० घ० ।

(३) तये इति ख० ।

(४) यच्च संवत्सरमिति क० घ०, पञ्चसंवत्सरमिति ख० ।

(५) निर्व्वपते चेति क० घ० ।

(६) न सूक्तमिहेति क० घ० ।

(७) ऋगर्द्धर्षाद्येति क० घ०, ऋगवर्द्धर्षाद्येति ख० ।

(८) प्रयोगेणेति क० घ०, प्रवादेनेति ख० ।

(९) सौर्यवैश्वानराग्नीनामिति क० ख० घ० पुस्तकान्तरश्च ।

(१०) रश्मिभिश्चाम्य कर्माऽमुत्र चेति ग० ड० पुस्तकान्तरश्च ।

(११) येन नातिविजानन्ति सूर्यभूतानि घक्षुषेति ख० ग० ड० पुस्त-
 कान्तरश्च ।

विभागमिममेतेषां विभ्रुतिस्थानसम्भवं ।

सम्यग्विज्ञाय^(१) मन्त्रेषु तन्तु^(२) कर्मसु योजयेत् ॥२०॥

अधापयन्नधीयानो मन्त्र^(३) शैवानुकीर्तयन् ।

स्थानं सालोक्यं सायुज्यमेतेषामधिगच्छति^(४) ॥२१॥

अग्नेस्तु यानि सूक्तानि^(५) पञ्च नामानि कारवः^(क) ।

यद्विंशतिस्तथेन्द्रस्य प्राङ्गः सूर्यस्य सप्त च ॥२२॥

तेषां पृथङ्निर्वचनमेकैकस्येह कर्मजं ।

उच्यमानं यथान्यायं शृणुध्वमखिलं मया ॥२३॥

जातो यदये भूतानामगणैरध्वरे च यत् ।

नाष्ठा सन्नयते वाङ्ग^(६) स्तुतोऽग्निरिति^(७) सूरिभिः^(ख) ॥२४॥

द्रविणं^(ग) धनं बलं वापि प्रायच्छेन^(घ) कर्मणा ।

(१) विज्ञानमिति क० घ० ।

(२) तन्तुमिति क० घ० ।

(३) सत्सु इति क० घ० ।

(४) एव गच्छतीति ख० ग० उ० पुस्तकान्तरस्य ।

(५) सूक्तेषु इति क० घ० ।

(६) सन्तिष्ठते चाये इति क० घ० ।

(७) इहेति क० घ० ।

(घ) चैव प्रायच्छेनेनेति क० घ० ।

(क) ऋ० १, ११, ६ । (ख) ऋ० १, ५१, १५ । (ग) ऋ० १, ८७, १७ ।

तत्कर्म दृष्ट्वा^(१) कुत्स^(२)स्तु प्राहैनं द्रविणोदसं^(३) ॥२५॥
 अयं तनूनपाद्^(४)ग्निरसौ हि तननात्तनुः^(५)(६) ।
 ततस्तु मध्यमो जज्ञे स्थानेऽयं^(७) मध्यमात्ततः^(८) ॥२६॥
 अन्नन्तरं^(९) प्रजामाहुर्नपा^(१०)दिति ह्यपण्वः ।
 नपादमुत्थ^(१)चैवायमग्निस्तेन तनूतपात् ॥२७॥
 पृथक्तेन समत्वेन^(०) यज्ञे यच्छास्यते^(८) नृभिः ।
 सुवन्त्याग्नीषु तेनेमं नराशंसं^(१)न्तु कारवः^(९)(१०) ॥२८॥
 पुनाति^(१०) यदिदं विश्वमेवाग्निः^(११) पार्थिवोऽथ च^(१२) ।

(१) कृत्वेति क० घ० ।

(२) तपसा तनूरिति क० घ० ।

(३) स्थानेऽयमिति ख० ।

(४) जज्ञे यच्चैव मध्यमादिति क० घ० ।

(५) अन्नन्तरमिति छ० पुस्तकान्तरश्च ।

(६) अमुध्येति ख० ।

(७) समासेऽस्त्विति ख० ग० ड० पुस्तकान्तरश्च ।

(८) वास्यते इति क० ख० ।

(९) सूरयः इति क० घ० ।

(१०) जानाति इति ख० ।

(११) विश्वमेवाग्निरिति ख० ।

(१२) पार्थिवोऽप्यचेति ख० ।

(क) ऋ० १, १०६, ६ । (ख) ऋ० ६, ८८, ३ । (ग) १, १८८, २ ।
 (घ) ऋ० १, १२०, ११ । (ङ) ऋ० १, १४३, १ । (च) ऋ० १, १३, ३ ।
 (छ) ऋ० १, ११, ६ ।

वैखानसर्षिभिः^(१) स्नेन पवमानः^(क) इति स्तुतः^(१) ॥२८॥
 भूतानि वेदयज्जातो जातवेदाऽथ^(ख) कथ्यते^(२) ।
 यद्वैष^(३) जातविद्यो^(४) ऽभूद्वित्त्वा^(५) जातोऽधिवेत्ति^(६) वा ॥२०॥
 विद्यते सर्वभूतैर्हि^(७) यदा जातः^(८) पुनः पुनः ।
 तेनैष मध्यभागेन्द्रो^(ग)^(१०) जातवेदा इति स्तुत ॥२१॥
 पुनाति यदिदं विश्वं ह्येषोऽग्निः^(घ) पार्थिवोऽसु मन् ।
 वैखानसाश्रितैस्तस्मात्पवमान इति स्तुतः^(११) ॥२२॥

(१) वैखानस ऋषिरिति ख० ।

(२) पुनातीत्यादि पवमान इति स्तुत इत्यन्तपाठ क० घ० पुस्तकयो
 नास्ति ।

(३) जातेर्यदाऽथ विद्यते इति क० घ० ।

(४) यद्वैष इति क० घ० ।

(५) जात वेद इति क० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(६) वित्तमिति ख० ग० उ० ।

(७) अथ वेत्तीति क० घ० ।

(८) सर्वमेतर्हीति क० घ० ।

(९) जातामिति क० घ० ।

(१०) मध्यभागेन्द्र इति ख० ग० ।

(११) एष ह्योक ख० ग० उ० पुस्तकेषु पुस्तकान्तरे च न विद्यते ।

(क) ऋ० ८, १०१, १४ । (ख) ऋ० १, ७७, ५ । (ग) ऋ० १, २, ५ ।
 (घ) ऋ० १, १, २ ।

अणिष्ठ एष^(१) यन्तु चीन्^(२)व्याप्यैको योन्नि तिष्ठति ।
 तेनैनमृषयोऽर्चन्तः^(३) कर्मणा वासु^(क)मनुवन् ॥ ३२ ॥
 चीणीमान्यावृणोत्यैको^(४)मूर्त्तन तु रसेन यत् ।
 तयेनं वरुणं^(घ) ग्राह्या स्तुतिध्वाजः रूपण्यवः^(५) ॥ ३४ ॥
 अरोदीद^(६)न्तरिचे यद्विद्युदृष्टिं ददन्नृणां^(७) ।
 चतुर्भिर्घृषिभिस्तेन रुद्र^(ग) इत्यभिभंसुतः^(८) ॥ ३५ ॥
 चतुर्विधानां भूतानां प्राणो भूत्वा व्यवस्थितः ।
 इष्टे चैवास्य सर्वस्य तेनेन्द्र इति स स्मृतः^(९) । ३६ ॥
 इरां^(घ) दृणाति^(१०) यत्काले मरुद्भिः सञ्चितोऽश्वरे ।

(१) अनिययैवेति क० घ० ।

(२) यन्तुव्या इति क०, यन्तु चीनिति ख० ड०, यन्तुव्या इति घ० ।

(३) अर्चन्ते इति ख० ग० ड० पुस्तकान्तरम् ।

(४) चीनिमान्यावृणोत्यैकोऽन्यैकानिति क० घ० ।

(५) तु कारव० इति क० घ० ।

(६) रोह्युदृष्टिति क० घ० ।

(७) विद्युदृष्टिरदानुव्यामिति क० घ० ।

(८) अभिधीयते इति क० घ० ।

(९) एष श्लोकः क० घ० पुस्तकयोर्नान्ति ।

(१०) इरा ददातीति क० घ० ।

रवेण महता युक्तस्तेनेन्द्रमृषयोऽब्रुवन् ॥ ३ ७ ॥

यदिमां प्रार्जयत्ये^(१)को रसेनाम्बरजेन गां ।

कालेऽचिरैर्विश्वर्यो^(२)तेन यर्जन्य^(३)माहतुः ॥ ३ ८ ॥

तर्पयत्येष यज्ञोक्तान् जन्यो जनहितञ्च यत् ।

परो^(४)जेता जनयिता यदात्रेयस्ततो^(५)जगौ^(६) ॥ ३ ९ ॥

वृहन्तौ पाति यज्ञोक्तावेप द्वौ मथ्यमोत्तमौ ।

वृहता^(७)कर्मणा तेन^(८) वृहस्पति^(९) रित्तीडित^(१०) ॥ ४ ० ॥

ब्रह्म वाक् ब्रह्म सत्यञ्च ब्रह्म सर्वमिदं जगत् ।

पातार ब्रह्मणस्तेन श्रौणहोत्रं सुवन् जगौ ॥ ४ १ ॥

क्षपां^(११)(१२) चित्तिभ्यो विदधद्यदृतुष्वविशत् चित्तौ^(१३) ।

(१) प्राजयतीति क० घ० ।

(२) शार्थी इति क० घ० ।

(३) पुर इति ख० ।

(४) आत्रेयस्तत इति ख० ग० ।

(५) एष श्लोक क० घ० पुस्तकयोर्न दृश्यते ।

(६) वृहन्तीति ख० ।

(७) चैवेति क० घ० ।

(८) वृहतश्चैव वै पतिरिति क० घ० ।

(९) अन्तमिति ग० ।

(१०) ब्रह्मवागित्यादि ष्वविशत् चित्तौ इत्यन्तपाठ क० घ० पुस्तकयो-
र्न दृश्यते ।

(क) ऋ० ५, ५२, ६ । (ख) ऋ० १, ६२, २ । (ग) ऋ० २, ४९, ४ ।

ददाति यदि सङ्घे चै तृतावम्बरज पुन (१) ।
 तेनैनमाह चैवस्य वामदेव (क)(२)स्तुवन् पति ॥४२॥
 मनसेमन्तु य दृश्य(३) मध्यम लोकमाश्रित ।
 शसत्(ख) सत्येन सत्ये(ग) वै स(घ) एष स्तुतवानृत(ङ)(च) ॥४३॥
 रवेणान्तरसै क्षिप्तै (१)स्थितो व्योम्न्देय मायया ।
 ष्वतस्य श्लोक(६) इत्येष पुनश्चैन ततोऽप्रवीत् ॥४४॥
 वास्तु(घ) प्रयच्छ्लोकस्य मध्यमस्य तु पाति यत्(०) ।
 तेन वास्तोप्यति प्राह चतुर्भिरिममौर्वश ॥४५॥
 वाचा वेदा ह्यधीयन्ते वाचा च्छन्दासि तत्र ह ।
 श्रयो(६) वाक् सर्वमेवेद तेन वाचस्पति स्तुत (८) ॥४६॥

(१) एतच्छ्लोकार्द्धे ग० ङ० पुस्तकयोर्न विद्यते ।

(२) पाकादेवेति क० घ० ।

(३) मनसेममिम दृश्यमिति क० घ०, मनसेय वृमादृश्यमिति ख०,
 मनसोमन्तु यद्दृश्यमिति ग० ।

(४) य इति ङ० पुस्तकान्तरश्च ।

(५) ऋषिरिति क० घ० ।

(६) रस क्षिप्तौ रवेणक्षौ इति क० घ० ।

(०) पातित इति क० घ० ।

(८) वाचा वेदा ह्यधीयन्ते इत्यादि तेन वाचस्पति स्तुत इत्यन्त क० घ०,
 पुस्तकयोर्न विद्यते ।

(क) ऋ० ४, १६, १८ । (ख) ऋ० ६, २३, ५ । (ग) ऋ० ८, १०८, ६ ।

(घ) ऋ० १, ४१, ४ । (ङ) ऋ० १, १८०, ४ । (च) ऋ० ८, १५, ५ ।

(६) ऋ० १, २८, ६ ।

न कुत^(१)चैव^(२) यद्दीनो वृत्वा^(३) तिष्ठति मध्यमः ।
 राह्ण्येन चयिस्तेन प्राहैनं गौतमो^(४) दितिं^(५) ॥४७॥
 प्रजाभ्यस्त्वेष यच्छक्र एष वीरः शिवः सुखः^(६) ।
 हिरण्यगर्भं^(७) स्तेनैर्नमृषिरर्चतु^(८)वाचकम् ॥४८॥
 इह प्रजाः प्रयच्छेति^(९) सङ्गहीता^(१०) प्रयाति^(११) च ।
 अयिर्विवस्वतः पुत्रं तेनाहैनं पुन^(१२) र्यमं^(१३) ॥४९॥
 मिचीकृत्य जना विश्वे यदिमं^(१०) पर्युपासते ।
 मिच^(१५) इत्याह तेनैनं विश्वामित्रः^(१६) सुवन् स्वयम् ॥५०॥
 निदाघमासातिगमे यदृते नावति चितिम्^(११) ।

(१) नकुत इति ख०, न ऊतः इति उ० ।

(२) एष इति क० घ० ।

(३) गौतम इति क० घ० ।

(४) प्रजाभ्यस्त्वेष यच्छर्मकमिच्छन्मनसा सुखम् इति ख० ग० ।

(५) एव त्विति ख०, इच्छन् इति ग० उ० पुस्तकान्तरम् ।

(६) प्रयच्छन् च इति ख० ग०, नियच्छद्भिरिति क० घ० ।

(७) सङ्गहीतेति ग० उ०, पुस्तकान्तरम् ।

(८) सङ्गहीताह पानि इति घ० ।

(९) यमः इति क० घ० ।

(१०) मैत्रं ह्यैजना विश्वे यदेते इति क० घ०, यदिमे इति ख० ।

(११) यदि सेनावीक्षितमिति क० घ०, यदतेना च निक्षति इति ख० ।

(क) ऋ० १०, ८०, १ । (ख) ऋ० ४, २, ११ । (ग) ऋ० १०, १२१, १ ।
 (घ) ऋ० १, ७३, १० । (ङ) ऋ० १, २३, ६ । (च) ऋ० ३, ५२, ६ ।

विश्वस्य जनयन् कर्म विश्वकर्मा^(क)घ तेन सः^(१) ॥५१॥
 सरांसि द्रवन्त्यस्य सन्ति लोकेषु यस्त्रिषु ।
 सरस्वन्त^(ख)मिति प्राह वाचं प्राङ्ः सरस्वतीम्^{(ग)(२)} ॥५२॥
 प्राणभूतस्तु भूतेषु यद्वितत्येह^(३) तिष्ठति ।
 तेनैनं वेन^(घ)माहर्षिर्वेनो^(ङ)नामेह^(४) भार्गवः ॥५३॥
 ससृजे मासि मास्येनमभिमत्य^(५)ततो व्रजन्^(६) ।
 तेनैनं मन्यु^(७)रित्याह मन्युरेव तु तापसः ॥५४॥
 यदन्तकाले भूतानामेक^(८) एव नयत्यसून् ।
 तेनासुनीति^(९)हृक्कोऽयं सुवता श्रुतवन्धुना ॥५५॥
 निदाघमासातिगमे जन्म मध्ये भवत्यपां^(१०) ।
 नप्नार^(११)माह तेनैनमृषिर्गत्समदः^(१२)सुवन्^(१३) ॥५६॥

(१) त्विति क० घ० ।

(२) इतीमन्तु ब्रूवो दीध्यनमौर्वशौ इति क० घ० ।

(३) यद्देनत्येधिति ग०, यद्देनलेन्दिति छ० पुक्त्वान्तरह ।

(४) आहाघंन् वेनोऽन्यमेहेति क० घ० ।

(५) अभिवत्येति ख०, अभियत्येति ग० ।

(६) मासि मासोमामभितप्य तपोऽयजः इति क० घ० ।

(७) एष इति क० घ० ।

(८) मध्येऽस्य यत्त्वपामिति क० घ० ।

(९) त्वपामिति क० घ० ।

(क) ऋ० ८, ६८, २ । (ख) ऋ० १, १६४, ५२ । (ग) ऋ० ६, ६१, २ ।
 (घ) ऋ० ६, २१, ५ । (ङ) ऋ० १, ८३, ५ । (च) ऋ० २, २४, १४ ।
 (छ) ऋ० १०, १२, ७ । (ज) ऋ० २, ६५, १४ । (झ) ऋ० २, १६, ८ ।

अथा^(१)मम्बरगर्भौघमादधत्^(२)सोऽष्टमासिकम् ।
 यत्क्रन्दत्य^(३) सहस्रमध्ये दधिकेति तदोष्यते^(४) ॥ ५७ ॥
 मासेन सम्भृतं गर्भं नवमेनाथ मासिकम्^(५) ।
 स्वयं क्रन्दन् दधात्युक्था धातेत्यृग्भिः स^(६) गीयते ॥ ५८ ॥
 स्त्रीर्णोऽन्तरिक्षे क्षिपति यदा तूर्षं चरत्यसौ^(७) ।
 अरिष्टनेमिस्तार्क्ष्यं^(८) विस्तार्क्ष्यं तेनैव^(९) मुक्तवान् ॥ ५९ ॥
 स्वन्^(१०) व्योम्बुदयं याति हन्तन् भा^(११)द्विष्टजत्रपः ।
 पुरुरवस^(१२)माहैनं स्ववाक्येनोर्^(१३)वासिनी^(१४) ॥ ६० ॥

(१) वृष्ट्यामिति क० घ० ।

(२) आधरदिति क० घ० ।

(३) यत्क्रन्दते इति क० घ० ।

(४) दधिक्रास्तेन कथ्यते इति ख० ग० ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(५) अष्टमासिकमिति क० घ० ।

(६) तु इति क० घ० ।

(७) तूर्षं क्षिप्रं वक्षसखा यद्विपातीह धन्विनीति क० घ०, तूर्षं क्षिप्र-
 त्वक्षसखो यद्वियति पम्बतीति ख०, करोत्यसौ इति ड० पुस्तका-
 न्तरस्य ।

(८) एवमिति ख० ग० ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(९) हन्तभादिति ग० ।

(१०) स्ववाक्यैश्वर्याशिनोति क० घ० ।

(क) ऋ० १, ८९, ६ । (ख) ऋ० १, १०२, ९ । (ग) ऋ० १, २१, ४ ।

(घ) ऋ० ११, १३, ७ ।

यत्तु प्राच्या वयं नेति^(१) घोषेण महता रतः^(२) ।
 चेमं चितिभ्यो विदधदथर्तुष्वविगतं चितौ^(३) ॥ ६१ ॥
 तेन मृत्युमिमं सन्तं स्तौति मृत्युरिति स्वयं^(४) ।
 नाम्ना सङ्कुसुको^(५) नाम यमपुत्रो जघन्यजः^(६) ॥ ६२ ॥
 संवर्तयंस्तमः सूर्यां^(७) दुषमञ्च प्रवर्तयन् ।
 दिवाकरः प्रसौत्यैकः^(८) सविता तेन कर्मणा ॥ ६३ ॥
 उदितो भासयन्नोका^(९) निमांश्चैव खरश्मिभिः^(१०) ।
 स्वयं वसिष्ठस्तेनैवमृषिराह सुवन् भगम्^{(११)(क)} ॥ ६४ ॥

- (१) नैतीति क० घ० ।
 (२) मृधे इति क०, मृतः इति ख०, मृधमिति घ० ।
 (३) एतच्छ्लोकाद्धं ग० ङ० पुल्लकारोनास्ति । चयच्चितिभ्यो विरधत्
 यत्तु + ष्वविश चितौ इति ख०, ष्वविवचितौ इति क० घ० ।
 (४) इतीश्वरमिति क० घ० ।
 (५) सङ्कुसुमः इति क० ।
 (६) जघन्यजः इति ख०, जघन्यजः इति घ० ।
 (७) स्वं वर्तयंस्तमो सूर्यौ इति क० घ०, संवर्तयं तमः सूर्यादिति ख०
 ग० ङ० ।
 (८) दिवा चरन् प्रसूत्यैकः इति क० घ० ।
 (९) भाति यज्ञोक्तानिति क० घ० ।
 (१०) चैकश्च रश्मिभिरिति ख० ङ० पुल्लकारान्तरश्च ।
 (११) सुवद्भगमिति ग० ।

पुयन् चितिं^(१) पोषयति प्रणुदन् रश्मिभिस्तमः^(२) ।
 तेनैनमस्तौत् पूषेति भरद्वाजस्तु पद्मभिः ॥ ६५ ॥
 चौषि भान्ति रजांस्यस्य यत्पदानि तु तेजसा^(३) ।
 तेन मेधातिथिः प्राह विष्णु^(क)मेनं^(४) त्रिविक्रमम् ॥ ६६ ॥
 कृत्वा भायं पृथग्याति^(५) भूतेभ्यस्तमसोऽत्यये ।
 प्रकाशं किरणैः सुवस्तेनैनं केग्रिनं^(६) विदुः ॥ ६७ ॥
 सम्रत्येकैकशस्तेनं^(७) यन्नन्यन्ते पृथङ्गराः ।
 विश्वे^(ग) विश्वानर^(०)^(घ) स्तेन कर्मणा स्तुतिषु स्तुतः ॥ ६८ ॥
 वृषे^(८)व कपिलो^(८)^(घ) भूत्वा यन्नाकमधिरोहति ।
 वृषाकपि^(९)रसौ तेन विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः^(१०) ।
 रश्मिभिः कम्पयन्नेति वृषा वर्षिष्ठ^(११) एव सः ॥ ६९ ॥

(१) उद्यन् जगदिति क० घ० ।

(२) ततः इति ख० ।

(३) तेजसः इति क० घ० ।

(४) यतमिति क० ख० घ० ङ० ।

(५) सौम्यै पृथक् तेऽधी इति क० घ० ।

(६) मां प्रत्येकैकशस्त्वेवेति क० घ० ।

(७) वैश्वानरः (ज) इति क० घ० ।

(८) वृषैव कपिल इति क० घ०, वृषैककपिल इति ख० ग० ।

(क) ऋ० ३, ५४, २४ । (ख) ऋ० १, १०, ३ । (ग) ऋ० १, ३, ७-९ ।
 (घ) ऋ० १, १८६, १ । (ङ) ऋ० १, ५९, ६ । (च) ऋ० १, ७, ८ ।
 (छ) ऋ० १०, २७, १६ । (ज) ऋ० १०, ८६, १ । (झ) ऋ० ४, १८, ९ ।
 (ञ) ऋ० १, ३७, ६ ।

सायाङ्गकाले भूतानि स्वापयन्नस्तमेति यत् ।
 वृषाकपि^(क)रितो^(१) वा स्यादिति मन्त्रेषु दृश्यते ॥ ७० ॥
 त्रिषु धन्वे^(ख)ति^(२) हीन्द्रेण प्रत्युक्तो वारिषाकपे^(३) ।
 विष्णतेर्विशतेर्वा स्याद्देवेष्टेर्याप्तिकर्मण ।
 विष्णुर्निरुच्यते वात सर्वं सर्वान्तरश्च स^(४) ॥ ७१ ॥
 पञ्च पद्धिगतिश्चैव यानि नामानि सप्त च ।
 सम्यग्ग्रीन्द्रसूर्याणा तान्युक्तानि यथाक्रमम् ॥ ७२ ॥
 नैपातिकाना नाम्ना तु प्रागुक्तेर्नामलक्षणे ।
 सम्यग्नाना पृथक्त्वेन परिसङ्ख्या न विद्यते ॥ ७३ ॥
 पार्यिवी^(ग) मध्यमा^(घ) दिव्या वागपि त्रिविधा तु या ।
 तस्या सूक्तानि नामानि यथास्थान निबोधत ॥ ७४ ॥
 शतत्रन्तु भजते सूक्तमेता^(ङ)नद्य सुता^(६)भुवि ।

(१) व्यतः इति पुस्तकान्तर ।

(२) धात्वेतीति ग० त्रिषुधन्वेतीति ङ० ।

(३) वृषाकपे(क) इति ख० ।

(४) रश्मिभिः कम्पयन्नेतीत्यादि सर्वं सर्वान्तरश्च इत्यन्तरङ्गः
 घ० पुस्तकयोर्निर्णयते ।

(५) क्षीया इति क० घ०, ग्ना इति ट० ङ० ।

(६) तदेति क० घ० ।

(क) ऋ० १०, २०, १६। (ख) ऋ० १, ३, ६। (ग) ऋ० १, २, ३, ४, ५, ६। (घ) ऋ० १, २, ३। (ङ) ऋ० १, २, ३।

यं वै वैनं^(१) भजन्यापो^(२) यदा^(३) चौषधयः सदा^(४) ॥ ७५ ॥
 अरण्यानी^(क) च राची^(ख) च अद्वा^(ग) चोपाः^{(५)(घ)} सरस्वती ।
 पृथिवी चैव नामैषा भूत्वा^(६)द्या च भजन्ति च^(६) ॥ ७६ ॥
 अग्रायी^(७) नामतोऽप्येषा^(८) भूत्वाग्नेयेषु^(९) केषुचित् ।
 स्तुता निपात^(१०)मादेण तत्र तत्रेह दृश्यते ॥ ७७ ॥
 मध्ये सत्यदिति^(ज)वाक्च^(८) भूत्वा चैषा सरस्वती ।
 समग्रं भजते सूक्त त्रिभिरेव तु नामभिः ॥ ७८ ॥
 एषैव दुर्गा भूत्वर्च^(११) हत्वा^(१०) स्यात् सूक्तभागिनी^(११) ।

(१) यदा चैनमिति क० ख० घ०, पञ्च वैनमिति ग० ।

(२) भवन्याप इति ख० ।

(३) तदेति क० घ० ।

(४) तथेति क० घ० ।

(५) चैथेति क० ख० घ० ।

(६) भूत्वा या भजते त्वृचीति क०, व्याभजते त्वृचीति घ० ।

(७) अग्रायीणा च नामैथेति क० घ० ।

(८) भूत्वाग्नेयीष्विति क० घ० ।

(९) वाक्चमिति क० घ०, मध्यसत्यदितिवाक्चेति ख० ।

(१०) हत्येति ड० पुस्तकान्तरश्च ।

(११) एषैव दुर्गा भूत्वर्चमिति श्लोकाद्धे क० घ० पुस्तकयोर्न विद्यते ।

(क) ऋ० १०, १४६, ४। (ख) ऋ० १, ११३, १। (ग) ऋ० ७, १२, १४।

(घ) ऋ० १, ४६, १। (ङ) ऋ० १०, १६२, ५। (च) ऋ० ५, ४६, ८।

(छ) ऋ० ४, ५५, १। (ज) ऋ० १, ४३, २। (झ) ऋ० ७, ६६, ११।

तन्नामानि य^(१) मिन्द्राणी सरमा^(क)रोमशो^(ख)र्व्वशी^(ग) ॥७८॥

भवत्यथा^(घ)सिनीवाली^{(१)(ङ)} राका^(च) चानुमतिः^{(१)(क)} कुङ्कः ।

गौर्धनुर्देवपत्न्यो^(४) ग्या^(४) पय्या स्वस्यथ^(५) रोदसी ।

नैपातिकानि षट्प्राञ्चि^(६) येषां नामानि कानिचित् ॥८०॥

यदा तु वाग्भवत्येषा^(७) सूर्याऽमुं लोकमाश्रिता ।

तदा सूक्तमुपा^{(८)(ख)} भूत्वा सूर्या^(क) च भजतेऽखिलम् । ८१॥

वृषाकपाप्यृचं^(ख) भूत्वा सरणू^(ङ)र्द्धं च ते भुवम्^(९) ।

(१) सूक्तार्घानीयमिति क० घ० । सूक्तार्घानीयमितिपाठो विशुद्धः ।

(२) ऋचस्वप्रा(ठ)सिनीवालीति क० घ०, भवस्त्वग्या सिनीवालीति ख०, भवत्यग्या सिनीवालीति ग० ।

(३) राकोषानुमतिरिति क०, राकोषानुमतिरिति घ०, राका वानु-
मतिरिति पुस्तकान्तरम् ।

(४) गोर्दीर्घौर्धनुपत्न्यो ग्या इति क० घ०, देवपत्न्यो ग्या इति ङ०
पुस्तकान्तरम् ।

(५) खस्ति चेति ख०, खस्तिचेति ग० ङ० पुस्तकान्तरम् ।

(६) नैपातिकान् षट्प्राञ्चितीति क० ।

(७) भजत्येवेति क० घ० ।

(८) सूक्तमुषेति ख० ग०, तथा सूक्तमुषेति ङ० पुस्तकान्तरम् ।

(९) त्वेव तद्दृषमिति क० घ०, ते भुवमिति पुस्तकान्तरम् ।

(क) ऋ० १, ६२, ३ । (ख) ऋ० १, १२६, ७ । (ग) ऋ० ५, ४२, १६ ।

(घ) ऋ० ३, ५४, ५ । (ङ) ऋ० ११, ३२, ८ । (च) ऋ० ११, ३२, ८ ।

(छ) ऋ० १०, ५६, ६ । (ज) ऋ० १, १८२, ६ । (झ) ४, ४४, १ ।

(ञ) ऋ० ७, ६६, ११ । (ट) ऋ० १०, १७, २ । (ठ) ऋ० ७, ८७, ४ ।

निपातमात्रं भजते द्यवित्त^(१) पृथिवी सती ॥ ८२ ॥
 सूर्यामेव^(२) सतीमेतां गौरीं वाचं सरस्वतीम् ।
 पश्यामो वैश्वदेवेषु निपातेनैव केवलाः^(३) ॥ ८३ ॥
 घोषा^(क) गोधा^(ख) विश्ववारा^(ग) पालोपनिषवन्निषत्^(घ) ।
 ब्रह्मजाया^(घ) जुह्व^(ङ)नामागस्त्यस्य^(५)(च) स्वसाऽदितिः^(झ) ॥ ८४ ॥
 इन्द्राणी चन्द्रमाता^(६) च सरमा^(ज) रोमशो^(झ)र्वशी^(ञ) ।
 लोपामुद्रा^(ट) च नद्यस्य यमी^(ठ) नारी च श्राश्रती^(७)(ड) ॥ ८५ ॥
 श्रीलक्ष्मीः सार्पराज्ञी^(८) वाक् श्रद्धा मेधा च दक्षिणा ।
 राची सूर्या^(ड) च सावित्री ब्रह्मवादिन्य ईरिताः ॥ ८६ ॥

(१) द्यवित्तु इति क० घ०, द्यवचेति ग० ।

(२) पृथिवी त्विति क० घ० ।

(३) केवलामिति क० घ० ।

(४) पालोपनिषवन्निषत् इति क० ख० घ० ङ० ।

(५) छन्दोऽनुरोधात् नाम अगस्त्यस्येति पाठः समीचीनः ।

(६) चन्द्रमातेति ख० ।

(७) श्राश्रतीति क० घ०, तथैव चेति ख० ।

(८) सार्वराज्ञेति ख० ।

(क) ऋ० १०, ४०, ५ । (ख) ऋ० ८, ६६, ६ । (ग) ऋ० १, ४, १ ।
 (घ) ऋ० १०, १०६, १ । (ङ) ऋ० १, ५८, ४ । (च) १०, ६०, ६ ।
 (क) ऋ० १, ४१, २ । (ज) ऋ० १, ६२, १ । (झ) ऋ० १, १२६, ० ।
 (ञ) ऋ० ५, ४२, १६ । (ट) ऋ० १, १०६, ४ । (ठ) ऋ० १०, १०, ६ ।
 (ड) ८, १, ४१ । (ड) ऋ० ४, ४४, १ ।

भवकः प्रथमस्वामिं^(१) वर्गं^(२) सृष्टाव देवताः ।

ऋषिभिर्देवताभिश्च समूहे^(३) मध्यमो गणः ॥ ८० ॥

आत्मनो भाववृत्तानि जगौ वर्गस्तथोत्तमः ।

उत्तमस्य तु वर्गस्य य ऋषिः सैव^(४) देवता^(५) ॥ ८१ ॥

आत्मानमस्त्रौद्वर्गस्तु देवतां यस्तथोत्तमः^(६) ।

तस्मादात्मस्तवेपु स्याद्य ऋषिः सैव^(७) देवता ॥ ८२ ॥

संवादेष्वाह वाक्यं यः स तु तस्मिन् भवेद्दृषिः^(८) ।

यस्तेनोच्येत वाक्येन देवता तत्र^(९) सा भवेत् ॥ ८३ ॥

उच्चावचेषु चार्थेषु निपाताः समुदाहृताः ।

कर्मापयहृणार्थं च^(१०) क्वचिच्चौपम्यकारणान् ॥ ८४ ॥

जनानां पूरणार्थावा^(११) पादानामपरे क्वचित् ।

(१) तामामिति ख० ।

(२) वर्गाः इति क० घ० ।

(३) समूहे इति क०, समुहे इति ख० ।

(४) ऋषिसैव चेति घ० ।

(५) आत्मनो भाववृत्तानीत्यादि य ऋषिः सैव देवता इत्यन्तपाठः क० घ० पुस्तकयोर्न विद्यते ।

(६) देवता चोत्तमस्तु यः इति क० घ० ।

(७) आत्मस्तवेष्वेवं भवेद्दृष्टैवेति क० घ० ।

(८) भवद्दृषिरिति क० घ० ।

(९) तेऽप्यिति क० घ० ।

(१०) कर्मापयहृणार्थंस्विति क० घ० ।

(११) पूरणार्थंस्विति क० घ० ।

मिताचरेषु ग्रन्थेषु पूरणार्थास्वनर्थाः^(१) ॥८२॥
 कर्मोमिद्विति^(२) विज्ञेया ये त्वनेकार्थकाश्च ते^(३) ।
 इव न चित्सु चत्वार^(४) उपमार्था भवन्त्यमी^(५) ॥८३॥
 उपमार्थ^(६) नकारस्तु क्वचिदेव निपात्यते ।
 मिताचरेषु ग्रन्थेषु प्रतिषेधस्वनेकग्रः^(७) ॥८४॥
 इयन्त^(८) इति षड्ज्ञानं निपातानां न विद्यते ।
 प्रयोजनवशा ह्येते^(९) निपात्यन्ते पदे पदे ॥८५॥
 उपसर्गास्तु विज्ञेयाः क्रियायोगेषु^(१०) विंशतिः ।
 विवेचयन्ति ते स्वर्था^(११) धामाख्यातविभक्तिभिः^(१२) ॥८६॥

(१) पूरणार्थं त्वनर्थकाः इति क० घ० ।

(२) धामिमिद्वतीति ख० ।

(३) त्वन्ने सार्थकाः स्रुतौ इति क० घ० ।

(४) इवोनचिदुचत्वार इति ग० । इवेनचिदुचत्वार इति ङ० ।

(५) भवन्ति ते इति ख० ग० ङ० ।

(६) उपमार्थे इति ग० ङ० ।

(७) धनस्यग्रः इति ख० ग० ङ० ।

(८) इयन्तु इति ख० ।

(९) वशात् प्रकरणस्यैते इति ग० ङ० । वशाः प्रकरणस्यैते इति ख० ।

(१०) क्रियायोगेनेति ख० ग० ङ० ।

(११) ते स्वर्थमिति ग० ङ० । स्वर्थानिति घ० ।

(१२) विभक्तिवः इति घ० । विभक्तिषु इति ख० ग० ङ० ।

(१)(अनु^(क)अ^(ख)दन्त^(ग))रित्येतानाचार्यः शाकटायनः ।

उपसर्गाः क्रियायोगान्मेने तेन चयोऽधिकाः ॥८७॥

चीण्येव लोके लिङ्गानि पुमान् स्थय नपुंसकम् ।

नामसूक्तप्रयोगेषु वाच्यं प्रकरणं तथा ॥८८॥

तेषान्तु नामभिलिङ्गैर्यहणं सर्वनामभिः ।

कृताकृतस्य सदृशो गृहीतस्य पुनर्यहः ॥८९॥

पादसूक्तच्छर्गर्चनामान्यन्यानि यानि च ।

सर्वे नामानि चैवाङ्गरन्ये चैवं यथा कथा ॥१००॥

प्रधानमर्थः शब्दो हि तदुपायत्त इत्यते ।

तस्मान्नामान्वयोपायः शब्दानर्थवशं नयेत् ॥१०१॥

अतिरिक्तं पदं त्याज्यं हीनं वाक्ये निवेशयेत् ।

विप्रकृष्टञ्च सन्दध्यादानुपूर्वीञ्च कल्पयेत् ॥१०२॥

लिङ्गं धातुं विभक्तिञ्च सन्नयेत् तत्र तत्र च ।

यद्यस्याच्छान्दसं वाक्यं कुर्यात् तत्तत्तु लौकिकम् ॥१०३॥

यावतामेव धातूनां लिङ्गं हृदिगतं भवेत् ।

अर्थस्याप्यभिधेयञ्च तावद्भिर्गुणविग्रहः ॥१०४॥

धातूपसर्गावयवगुणशब्दार्द्धधातुजम् ।

वक्त्रेकधातुजं वापि यदनिर्वाच्यलक्षणम् ॥१०५॥

धातुजं धातुजाज्जातं समस्तार्थजमेव वा ।

(१) ८६ सङ्ग्रहयोक्तात् १२७ सङ्ग्रहयोक्तपर्यन्तं योक्ताः क० घ० चिङ्गि-
तयोः पुस्तकयोर्नोपलभ्यन्ते । एते ख० ग० ड० चिङ्गितेषु पुस्तकेषूपलभ्यन्ते ।

(क) ऋ० १, ६, ७ । (ख) ऋ० १, ५१, ५ । (ग) ऋ० १, ५४, १ ।

वाक्यजं व्यतिकीर्णञ्च निर्वाच्यं पञ्चधा पदम् ॥१०६॥
 दिगुर्दन्धोऽव्ययीभावः कर्मधारय एव च ।
 पञ्चमस्तु वङ्गव्रीहिः षष्ठस्तत्पुरुषः स्मृतः ॥१०७॥
 विग्रहानिर्वचः कार्यं समासेष्वपि तद्धिते ।
 प्रविभज्यैव निब्रूयाद्दण्डार्हं दण्ड इत्यपि ॥१०८॥
 भाष्यां रूपवती चास्य रूपवद्भाष्यं इत्यपि ।
 इन्द्रस्य सोमश्चेत्येवमिन्द्रासोमौ निदर्शनम् ॥१०९॥
 शब्दरूपं पदार्थञ्च व्युत्पत्तिः सहतिर्गुणः ।
 सर्वमेतदनेकार्थं दृशानवगमे गुणाः ॥११०॥
 सामान्यवाचिनः शब्दा विशेषे स्थापिताः कश्चित् ।
 पलायने यथावृत्ति कोनुमर्षा इतीय्यते ॥१११॥
 विशेषवाचिनस्त्वन्ये सामान्ये स्थापिताः कश्चित् ।
 हिमेनाग्निमिति मन्त्रे हिमशब्दो निदर्शनम् ॥११२॥
 पदमेकं समादाय द्विधा कृत्वा निरुक्तवान् ।
 पुरुषादः^(क) पदं यास्को वृचे वृचे इति लृचि ॥११३॥
 अनेकं सत्तथा धान्यदेकमेव निरुक्तवान् ।
 अरुणो मामकृन्मन्त्रे मासकृदियद्देण तु ॥११४॥
 पदव्यवायेऽपि पदे एकीकृत्य निरुक्तवान् ।
 गर्भं निधानमित्येते न जामय^(ख) इति लृचि ॥११५॥
 पदजातिरविज्ञाता त्वः पदार्थं मिनामनि ।

स्वरानवगमो धाधि^(क) वनेनेत्यृचि दर्शितः ॥११६॥
 शूनःशेफं^(ख) नराग्रंसं^(ग) धाव्यानः पृथिवीति च ।
 निरस्तेति प्रभृतिस्वर्यादासीत् क्रमो यथा ॥११७॥
 वर्णस्य वर्णयोर्लोपो वह्ननां व्यञ्जनस्य च ।
 अत्राणीतिकपिर्नाभाद्^(घ)नोयामित्यघासु च ॥११८॥
 अर्थात् पदं स्वाभिधेयं पदाद्वाकार्यनिर्णयः ।
 पदसङ्घातजं वाक्यं वर्णसङ्घातजं पदम् ॥११९॥
 अर्थात् प्रकरणासिङ्गादौचित्याद्देशकालतः ।
 मन्त्रेष्वर्थविवेकः स्यादितरेष्विति च स्थितिः ॥१२०॥
 इति जानान्वयोपायैर्नैरुक्तेयो यतेत सः ।
 जिज्ञासुर्भ्रष्टाणो रूपमपि दुष्कृत् परं मजेत् ॥१२१॥
 यथेदमग्रे नैवासीदसदप्यथ वापि सत् ।
 जज्ञे यथेदं सर्वं तद्भाववृत्तं वदन्ति तु ॥१२२॥
 भावप्रधानमाख्यातं षड्विकारा भवन्ति ते ।
 जन्मास्तित्वं परीणामो वृद्धिर्दानं विनाशनम् ॥१२३॥
 एतेषामेव षष्ठान्तु येऽन्ये भावविकारजाः ।
 ते यथावाक्यमप्युद्धाः सामर्थ्यान्मन्त्रवित्तमैः ॥१२४॥
 देवानाञ्च पितृणाञ्च नमस्कारैस्तथैव च ।
 अथ यत्सं समस्तं वा शृणु व्याघतिदैवतम् ॥१२५॥
 व्याहृतीनां समस्तानां दैवतन्तु प्रजापतिः ।

(क) ऋ० १, १५८, ३ । (ख) ऋ० ५, २, ७ । (ग) ऋ० १, १३, ३ ।
 (घ) ऋ० २, ७, ६ ।

व्यस्तानामयमग्निश्च वायुः सूर्यश्च देवताः ॥१२६॥
 वाग्देवत्योऽथ वायैन्द्रो यदि वा परमेष्ठिनः ।
 ओङ्कारो वैश्वदेवो वा ब्राह्मो देवः क एव वा ॥१२७॥
 भावप्रधानमाख्यातं षट्प्रकारा भवन्ति तु ।
 जन्मास्तित्वं परीणामो वृद्धिहानिविनाशनम् ॥१२८॥
 एतेषामेव वर्णाः स्युरन्ये भावविकारजाः ।
 यथावचनमप्यूह्याः सामर्थ्यान्मन्त्रवित्तमैः ॥१२९॥
 चीष्येव लोके लिङ्गानि पुमान् स्थय नपुंसकम् ।
 नाभसूक्तप्रदेशेषु योज्यं प्रकरणं तनु ॥१३०॥
 तेषां तु नामभिलिङ्गैर्यद्वेषं सर्वनामभिः ।
 कुर्वन्नामानि वै वाङ्मरन्यदेवत्यया यया ॥१३१॥
 यथेदमग्ने नैवासीदसद्वाप्यथवापि सन् ।
 जज्ञे यथेदं सर्वन्तु भाववृत्तं प्रचक्षते ॥१३२॥
 वाग्देवत्योऽथ वायैन्द्रो यदि वा परमेष्ठिनः ।
 ओङ्कारो वैश्वदेवो वा ब्राह्मो देवः क एव वा ॥१३३॥
 व्याहृतीनां समस्तानां देवतं तु प्रजापतिः ।
 व्यस्तानामयमग्निश्च वायुः सूर्यश्च देवताः ॥१३४॥

इति शौनकाचार्येणतौ वृहद्देवतायामुपोहातप्रकरणम् ।

आग्नेयं प्रथमं सूक्तं मधुच्छन्दस आदितः^(१) ।

त्रेयास्त्वन्योऽन्यदेवत्या^(२) स्तृचाः सप्तात उत्तराः ॥१३५॥

वायव्यः प्रथमस्त्वेषामैन्द्रवायव उत्तरः ।

मैत्रावरुण आश्विन्य^(३) ऐन्द्रो यः पञ्चमस्तृचः^(४) ॥१३६॥

^(५)नान्यः षष्ठाद्विश्वलिङ्गो गायत्रोऽन्त्यस्तु यस्तृचः^(६) ।

वज्रदेवतमन्यत्तु^(७) वैश्वदेवेषु शस्यते ॥१३७॥

सुगोदुवस्यौ^(८) गार्गाते^(९) गीतमेऽथ षडश्विन्यनि^(१०) ।

श्रवत्साररे^(११) परु^(१२)क्षेपे^(१३) श्रवौ^(१४) दीर्घतमसृ^(१५)धौ^(१६) ॥१३८॥

(१) आर्षकमिति ग० ड० । घ० पुस्तकोद्धृतपाठश्च ।

(२) सर्वेऽन्यदेवत्या इति ग० ड० । घ० उ० ।

(३) मैत्रावरुणोऽश्विन इति ख० ग० ड० । घ० उ० ।

(४) त्विन्द्रोवो वैश्वदेवत इति ख० । अथ्यैन्द्रोऽतो वैश्वदेवक इति ग० ड० ।

(५) तन्नामा विश्वलिङ्गो वेति ग० ड० । घ० उ० ।

(६) गायत्रोऽस्यपरस्तृचः इति क० घ० च० ।

(७) वज्रदेवतमन्यत्त्विति क० घ० । वज्रदेवत्यमन्यत्त्विति ग० ।

(८) सुगोऽथ वास्ये इति ग० ड० । घ० उ० ।

(९) परुक्षेपे इति ग० । श्रवत्सारपरक्षेपे इति ख० ।

(१०) पुत्रे इति ख० ग० ड० । घ० उ० ।

(११) तत् पृथौ इति ख० ।

(क) ऋ० १, ५१, ७ । (ख) ऋ० ८, ४६, १० । (ग) ऋ० ५, ४४, १० ।

(घ) ऋ० १०, १००, ५ । (ङ) ऋ० १, १५८, ६ ।

वसिष्ठे नाभानेदिष्ठे^(क) गये^(ख) मेधातिथौ मनौ^(ग) ।
 कक्षीवति^(घ) विह्वये^(ङ) च वज्रध्वन्येषु चर्चियु^(च) ॥१३८॥
 अगस्त्ये बृहदुक्ये^(च) च विश्वामित्रे च^(र) गाथिनि^(ष) ।
 दृश्यन्ते विप्रवादास्तु^(४) तास्तु तास्तु स्तुतिष्विह ॥१४०॥
 बह्वीनां सन्निपातस्तु यस्मिन्नन्त्रे प्रदृश्यते ।
 आचार्यो यास्कशाण्डिल्यौ वैश्वदेवं तमाहतुः^(५) ॥१४१॥
 पादं वा यदि वार्धर्षमृचं वा सूक्तमेव वा ।
 वैश्वदेवं वदेत्सर्वं यत्किञ्चिद्ब्रह्मदेवतं^(६) ॥१४२॥
 ऋषिभिर्देवताः सर्वा विश्वामिः स्तुतिभिः स्तुताः ।
 संज्ञा तु विश्वमित्यासां^(७) सर्वावाप्तौ निपातिता^(८) ॥१४३॥

(१) काक्षीवते इति ख० । कक्षीवते इति घ० उ० ।

(२) अथयिषु इति ख० ग० ङ० । घ० उ० ।

(३) विश्वामित्रेऽयेति ख० ङ० । घ० उ० ।

(४) विप्रपादास्येति क० घ० च० ।

(५) तदाहतुरिति ग० ङ० । घ० उ० ।

(६) ब्रह्मदेवतमिति क० घ० ।

(७) विश्वमित्येषेति ख० ग० ङ० । घ० उ० ।

(८) निपातिता इति ङ० । घ० उ० ।

(क) ऋ० १०, ११, १८ । (ख) ऋ० ६, २, ८ । (ग) ऋ० १, २६, २६ ।

(घ) ऋ० १, ५१, १२ । (ङ) ऋ० १, १०८, ६ । (च) ऋ० ४, २०, १० ।

(छ) ऋ० १, ८, १ ।

सारस्वतः सप्तमस्तु^(१) एताः प्रउगदेवता.^(२) ।

अविध्यमान ऊने वा प्रउगेष्वत आवपेत्^(३) ॥१४४॥

सरस्वती तु द्विविधां हृत्तु सन्दृश्यते स्तुता^(४) ।

नदीवक्षैव वाग्वैव तथैवमुभयं स्मृतं^(५) ॥१४५॥

(१)सुरूपहृत्तु^(क)मित्येन्द्रं सप्त चान्योऽन्यतः परं ।

षडादह^(०) स्वधामिति मारुत्योऽनन्तरा षट्चः ॥१४६॥

एका वीलु^(ख)चिदिन्द्राय^(८) मरुद्भिः सह गीयते ।

(१) सारस्वतस्तु सप्तम इति ग० ड० । घ० उ० ।

(२) सारस्वतस्तु उत्तरमष्टका प्रउगदेवता इति ख० ।

(३) अविध्यमान इत्यादिश्लोकाज्जं ख० ग० ड० चिह्नितपुस्तकेषु नोप-
लभ्यते ।

(४) ऋत्तु सर्वास सा स्तुतेति ग० ड० । घ० उ० ।

(५) नदीवक्षैवतावच्च सूत्राचार्यन्तु प्रौनक इति ख० । अत्र सूक्ताचार्यं
इति ग० ड० । घ० उ० ।

(६) इत पूर्व ख० ग० ड० । घ० उ० चिह्नित पुस्तकेषु नदीवन्निगमा
घट्ते सप्तमो नेत्युवाच ह । अन्येकाश्च दृषदत्यां चित्रदृष सरस्वती ।
इयं शुभेभिरित्येतं मेने यास्तन्तु सप्तमम् । पथो सारस्वतस्यैता
यास्या मैत्रायण्यौके । प्राधान्याद्भविष पश्यन् वाच एवैतरो-
ऽम्रवीत् । इत्यधिकं पश्यते ।

(०) षडादह इति ख० षणादह इति घ० ।

(८) एकाविष्णुचिदिन्द्रायमिति क० । एकाविष्णुचिदिन्द्रायेति ख० ।

एकावीलुचिदिन्द्रायेति ग० । एकावानुचिदिन्द्रायेति ड० ।

(क) ऋ० १, ४, १ । (ख) ऋ० १, ६, ५ ।

तस्या एकान्तरायास्तु अर्धर्चन्यो^(१)द्विदेवतः ॥१४०॥
 मरुद्गणप्रधानोऽयं हीन्द्रस्तु^(२) विचिकित्सितः ।
 मन्दू^(क)(१)समानवर्चस्यौ^(ख) मन्दुनावासवर्चसा ॥१४८॥
 मन्दू इति^(घ) प्रगृह्णन्ति^(ङ) येषामेष^(च) द्विदेवतः ।
 एकदैवत्यमाश्रायो विज्ञेयाध्ययनात् पदं^(०) ॥१४९॥
 रोदसी^(ग) देवपत्नीनामधर्वाङ्गिरसे^(घ) यथा^(न) ।
 (८)मरुद्गणप्रधानेयमाचार्याणां स्तुतिर्मता ॥१५०॥
 मरुद्गणप्रधानत्वादिन्द्रस्तु विचिकित्स्यते^(१०) ।

(१) अर्धर्चोऽन्योद्विदेवत इति घ० उ० । ड० ।

(२) हीत्यं चेति ख० ग० । घ० उ० । मरुद्गणप्रधानो हीत्यं चेन्द्रः
 इति ड० ।

(क) मन्दू इति ख० ।

(ख) समानवर्चस्यमिति ग० । समानवर्चसा इति घ० ।

(ङ) मन्दू इति प्रगृह्णन्तीति क० घ० ड० च० ।

(च) येषामेवेति ख० । येषामेवेति ग० ड० । घ० उ० ।

(०) विज्ञेयाध्ययनात्पदमिति ख० । विज्ञानाध्ययनात्पदमिति क०
 घ० ड० ।

(न) रोदसी इत्यादि श्लोकार्द्धे क० घ० च० चिकित्सितपुस्तकेषु नोपलभ्यते ।

(१०) मरुद्गण्येति ड० ।

(१०) विचिकित्सितः इति ख० ग० । घ० उ० ।

(क) ऋ० १, ६, ७ । (ख) ऋ० १, ६, ७ । (ग) ऋ० १, १६७, ५ ।

(घ) ऋ० १०, ६२, १ ।

मरुद्गणं महेन्द्रस्य^(१) समांशं सकलं विदुः^(२) ॥१५१॥
 अग्निमित्यग्निदैवत्यं पादस्त्वत्र द्विदैवतः^(३) ॥
 निर्मथ्याहवनीयार्थावग्निनाग्निः^(४) समिध्यते ॥१५२॥
 द्वितीये द्वादशर्चे तु प्रत्यृचं देवताः स्मृताः ।
 स्वयन्ते ह्यग्निना सार्द्धं तासां नामानि ने शृणु^(५) ॥१५३॥
 प्रथमायां स्मृत्येषो^(क)(६) द्वितीयायां तनूनपात्^(घ) ।
 नरागंसं^(ग) तृतीयायां चतुर्थ्यां स्वयते त्विलः^(घ) ॥१५४॥
 वर्हिः^(घ)रेव तु पञ्चम्यां द्वारो^(घ) दैव्यस्ततोऽन्यया^(७) ।
 नक्तोषा सा तु सप्तम्यामष्टम्यां तु स्मृतौ^(घ) सह ॥१५५॥

(१) मरुद्गणमहेन्द्रस्येति घ० । मरुद्गणेनेहेन्द्रस्येति क० ख०
 घ० च० ।

(२) समासं शाकलं विदुरिति क० घ० च० ।

(३) पादस्तत्र द्विदैवतः इति ग० ड० । घ० उ० ।

(४) निर्मथ्याहवनीयार्थावग्निनाग्निरिति क० घ० । निर्मथ्याहवनीयार्थे-
 ऽग्निनाग्निरिति घ० ।

(५) श्रूयते देवताऽद्यासां नामानि शृणुते इ नः इति क० घ० च० ।

(६) समिद्धस्त्विति क० घ० च० ।

(७) अन्यथेति ख०, अन्यथा इति घ० ।

(घ) संस्तुतौ इति ग०, स स्तुतौ इति घ० युक्तज्ञान्तरघ ।

(क) ऋ० १३, ४५, २ । (ख) ऋ० १, १३, २ । (ग) ऋ० १, १३, ३ ।
 (घ) ऋ० १, १२८, १ । (ङ) ऋ० ३, ५३, १० । (च) ऋ० ५, ५, ५ ।

देव्या^(क)विति^(१) तु होतारौ नवम्यामृचि संस्तुताः ।
 तिस्रो देव्यो दशम्यां तु ज्ञेयस्त्वष्टै^(ख)व तु स्तुतः ॥१५६॥
 एकादश्यां तु सूक्तस्य स्तुतिं^(१) विद्यादनस्यतिम्^(ग) ।
 द्वादश्यां तु स्तुता देव्यो विद्यात्स्वाहाहृती^(घ)रिहृ^(१) ॥१५७॥
 सूक्तेऽस्मिन् प्रत्यृचं यासु^(४) देवताः परिकीर्त्तिताः ।
 ता एव सर्वास्वाप्नीषु द्वितीयायां^(२) विकल्प्यते^(५) ॥१५८॥
 प्रैषैः सहैव हैतानि त्रैकादश प्रचचते^(६) ।
 यजुषः^(७) प्रैषसूक्तं वा दशैतानीतराणि तु ॥१५९॥
 सौचामणानि^(८) तु चौणि प्राजापत्याश्वमेधिके ।

(१) देव्याविति ख० ड० ।

(२) स्तुतमिति ड० ।

(३) देव्यो विद्यात्स्वाहाहृतीरितीति ग० ।

(४) प्रत्यृचे यास्त्विति क० घ० च० ।

(५) द्वितीया त्विति ख० ।

(६) विकल्प्यते इति ख० ग० घ० ।

(७) प्रैषैः सहाप्नीसूक्तानि तान्येकादश सन्ति चेति ख० ग० ड० । सहाप्नी
 इत्यथ सहैयेति ख० ।

(८) यजुषीति ख० ग० घ० ।

(९) सौचामण्यीतीति क० घ० च० ।

(क) ऋ० १, २७, १२ । (ख) ऋ० १, १२, २ । (ग) ऋ० ६, ४८, १० ।
 (घ) ऋ० १, १८८, ११ ।

पुरुषस्य च यन्नेधे यजुःश्वेव तु तच्च ह^(१) ॥१६०॥
 अत्रैव प्रैषसूक्तं स्यान्न यजुःश्वान्नियेत तत्^(२) ।
 तेषां प्रैषकृतं^(३) यच्च यच्च^(४) दीर्घतमा जगौ ॥१६१॥
 मेधातिथं^(५) यदुक्तं च चीच्छेवोभयवन्ति तु ।
 अघिर्गत्समदो^(क)^(६) यच्च वाध्राश्व^(ख)स्तु^(७) यदुच्यते ॥१६२॥
 नराग्रसवदन्नि^(ग)स्तु^(८) ददृशेऽथ^(९) यदौर्वशः ।
 तनूनपादगस्त्यस्तु^(१०) जमदग्नि^(घ)स्तु^(११) यज्जगौ ॥१६३॥
 विश्वामित्र^(ङ) अघिर्यञ्च जगौ वै काश्यपोऽसितः^(च) ।
 मेधातियेस्तृचां^(१२) यास्तु प्रोक्ता द्वादश देवताः ॥१६४॥

(१) तानि षडिति ख० ग० ड० ।

(२) यजुःश्वानि येषु चेति क० घ० च० ।

(३) प्रैषगतं सूक्तमिति ग० ।

(४) यच्च तच्चेति ख०, यत्तु तच्चेति ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(५) मेधातिथेरिति ख०, मेधातिथ्याविति ग० ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(६) ऋषौ गृत्समदे इति ग० ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(७) वाध्राश्वे चेति ग० ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(८) अघेच्छेति ख० ग० ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(९) ददृशं चेति ख० ग० ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(१०) चेति ग० ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(११) वामदेवश्चेति ग०, जामदग्न्यश्चेति ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(१२) ऋचं इति ख० ग० ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(क) ऋ० २, १६, ८ । (ख) ऋ० १०, ६६, ५ । (ग) ऋ० १, १३६, ६ ।

(घ) ऋ० ३, ५३, १५ । (ङ) ऋ० ३, ५३, ६ । (च) ऋ० १, ४६, १० ।

सम्पद्यन्ते यथाग्नीकाः^(१) सम्पदं तां निबोधत ।

द्रुधो^(क)यः सोऽय^(१)मेवाग्निरयं हीधो^(घ)(३) समिध्यते ।

भातेवैतत्कृतं^(४) रूपं भातो^(ग) हीधः^(३) समिध्यते^(घ) ॥ १६५ ॥

इति बृहद्देवतायां द्वितीयोऽध्यायः ।

(१) यथाग्निं ताः इति ख० ग० ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(२) सर्व्वमिति ख० ग० ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(३) हीधः इति ग० ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(४) भातेवैतत्कृतमिति क० ग० घ० च० ।

(५) हीधे इति ग० ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(क) ऋ० ८, ४६, २ । (ख) ऋ० ७, १, १६ । (ग) ऋ० ५, ८, ५ ।
(घ) ऋ० ४, १५; ४ ।

अथ तृतीयोऽध्यायः ।

तनूनपादयन्त्वेव नाम्ना सोऽप्युच्यते तनूः^(१) ।

नपा^(क)दिति प्रजामाङ्गरमृतस्य^(१) च सम्भवम् ॥ १ ॥

नराशंसन्विचैके तु^(१) होढभिस्त्राङ्गरध्वरे^(४) ।

नराः शंसन्ति सर्वेऽस्मिन्नामीना इति वादिनः^(५) ॥ २ ॥

तदाङ्गरमिमेवायं^(१) नराशंसोऽध्वरे त्वयम्^(७) ।

नरैः शस्यत आमीनैराङ्गस्य षट्विजो नराः^(८) ॥ ३ ॥

इत्या त्विति कृतं रूपं ह्युषिभिर्गतिकर्मणः^(९) ।

(१) यच्छब्दसौ तनुमिति ख० ग० ड० पुस्तकान्तरश्च ।

(२) अमुतोऽस्येति ख० ग० ड० पुस्तकान्तरश्च ।

(३) नराशंसन्विचैके त्विति ख० ग० ड० पुस्तकान्तरश्च ।

(४) अग्निमाङ्गरध्वरे इति ग० ड० पुस्तकान्तरश्च ।

(५) वाऽध्वरे इति ग० ड० पुस्तकान्तरश्च ।

(६) एतमेवाङ्गरन्येऽग्निमिति ग० ड० पुस्तकान्तरश्च ।

(७) ह्ययमिति ख० ग० ड० पुस्तकान्तरश्च ।

(८) चैवत्विंशो नरः इति ख० ग० ड० पुस्तकान्तरश्च ।

(९) इडस्त्रिभिर्कृतं रूपमोडेश्च क्तुनिकर्मणः इति ग० ड० पुस्तकान्तरश्च । इड इत्यत्र इष, ईडेश्च इत्यत्र ईष्णोश्चेति ख०, क्तुतिकर्मणः इत्यत्र, गतिकर्मणोति च० ।

इडावां^(क)स्तेन प्रोक्ताग्निरिण^(ख)(१)गतिकर्मणा^(१) ॥ ४ ॥

वर्धि^(ग)रेवायमग्निस्तु सर्वं हि परिवृंहितम् ।

अन्वेन थः स्तुतौ^(१) वामन्निभेन परिवृह्यते^(४) ॥ ५ ॥

द्वार^(घ)स्तु^(५) देव्यो याः प्रोक्ता विश्वेषां तास्तु यत्नतः ।

अग्रायी^(ङ)मनुवत्तन्ते तथाग्राय्यग्निमेव च^(६) ॥ ६ ॥

अग्नौ ध्रुवं स्थितास्तास्तु^(७) स्तूयन्ते चाग्निना^(८) सह ।

प्राधान्यन्तास्तु चैवाग्नेः स्तुतिष्वथ^(९) हविःषु च ॥ ७ ॥

नक्तोषा सा^(१०) च ये देव्यावाग्नेय्यावेव ते स्मृते ।

(१) इडिनेति ग०, ईडिनेति ङ० पुस्तकान्तरश्च ।

(२) वर्धिकर्मिणेति ग०, वर्धिकर्मणेति ङ०, बुद्धिकर्मणेति पुस्तकान्तरं ।

(३) यद्भुत इति ग० ङ० पुस्तकान्तरश्च ।

(४) परिवृंहित इति ग० घ० ङ० ।

(५) द्वारस्येति ख० ग० ङ० पुस्तकान्तरश्च ।

(६) आग्रायीमनुवत्तन्त नाभिं नाग्राय्य एव चेति क० घ० च० ।

(७) ध्रुवास्थितत्वात्त्विति क० घ० च० ।

(८) संस्तूयन्तेऽग्निनेति ख० ग० ङ० ।

(९) स्तुतिष्वेवेति ग० ङ० पुस्तकान्तरश्च ।

(१०) नक्तोषाऽथौ इति ख० ग० ङ० पुस्तकान्तरश्च ।

(क) ऋ० ४, २, ५ । (ख) ऋ० ८, ८०, १ । (ग) ऋ० ४, ५३, १० ।

(घ) ऋ० १, १३, ६ । (ङ) ऋ० १, २२, १२ ।

श्यामाग्नेयी^(१) हि कालस्य तस्यैवोषाः^(क) कलैव तु^(१) ॥ ८ ॥
 तम उच्छत्यु^(घ)षा नक्ता^(ङ) नक्तौमां हिमविन्दुभिः ।
 अपि वा^(१) व्यक्तवर्षेति नञ् पूर्वां वे^(च)रिदं^(४) भवेत्^(५) ॥ ९ ॥
 नाम्ना भवत्युषा^(६)स्यैव सैषा^(७) प्रागुद्यादुरवेः ।
 (८) सा हि वोषा^(८) भवत्यादौ मध्ये प्राप्ते तमस्वती^(१०) ॥ १० ॥
 देव्याविति^(११) तु होताराबुभौ^(१२) पार्थिवमधमौ ।

(१) मायाग्नेयीति ख०, श्यावाग्नेयीति ग०, श्यायाग्नेयीति ङ० पुस्तकान्तरस्य ।

(२) किला(ख)ज्वमे(ग)ति क० घ० च० ।

(३) व्यभि वेति ख० ।

(४) चेरिदमिति ख० ।

(५) तम उच्छत्युषेति श्लोकः क० घ० च० पुस्तकेषु न दृश्यते ।

(६) उषाः इत्यत्र उषेति पाठः संगतः ।

(७) शेषेति ख० ।

(८) ख० ग० ङ० पुस्तकेषु, सा हि वोषेति श्लोकाङ्गे, नाम्ना भवत्युषा-
 स्यैवेति श्लोकाङ्गात् प्राक्, पठितं ।

(९) शेषेति क० घ० च० ।

(१०) निशीथे सा तमस्विनीति ख० ग० ङ० पुस्तकान्तरस्य ।

(११) देव्याविति ख० ग० ।

(१२) अथौ इति ग० ङ० पुस्तकान्तरस्य ।

(क) ऋ० १, ४६, १ । (ख) ऋ० १, १२, ४ । (ग) ऋ० ३, ५४, ५ ।

(घ) ऋ० १, ४६, १ । (ङ) ऋ० १, ०३, ० । (च) ऋ० १, ०२, ८ ।

दिव्यादग्नेस्तु^(१) जज्ञाते देव्यौ तेनेह जन्मना^(२) ॥ ११ ॥
 तिस्रस्तु देव्यो याः प्रोक्तास्त्रिस्थानैवेह सा तु वाक् ।
 चिविधेनोत्थते नाद्या ज्योतिःषु चिषु वर्त्तिनी ॥ १२ ॥
 अग्निमेवानुगेला^(३) तु मध्ये तैन्द्री^(४) सरस्वती ।
 अमुं स्थिताधिलोकन्तु^(५) भारती भारतो ह्यसौ ॥ १३ ॥
 सैषा तु चिविधा वै वाग्दिवि च योधि चेह च ।
 व्यस्ता^(६) चैव समस्ता च भजतेऽग्नीनिमानपि^(७) ॥ १४ ॥
 तद्यथा तु यः सोऽयमेव^(८) पार्थिवोऽपिरिति श्रुतिः^(९) ।
 पार्थिवस्यास्य वर्चः स्युः कस्याप्यृक्^(१०) चार्त्तवेषु च^(११) ॥ १५ ॥
 त्विधित^(१२) स्तुष्टुतो वा स्यात्^(१३) तूर्णमद्भुवतीति वा^(१४) ।

(१) शीति ख० ग० ड० पुस्तकान्तरश्च ।

(२) कथ्यत इति क० ख० ट० च० ।

(३) अग्निसैलेति ख०, अग्निसैलेति क० घ० च० ।

(४) प्राप्तेति ख० ग० ड० पुस्तकान्तरश्च ।

(५) स्थितदिलोकन्त्विति क० घ० च० ।

(६) व्याप्तेति क० घ० च० ।

(७) भजत्यग्नीनिमानत्विति क० घ० च० ।

(८) दृष्टवमेवेति ख० ड० पुस्तकान्तरश्च, यत् स्वयं प्रोक्त इति ग० ।

(९) स्तुतिरिति ख० ग० ड० पुस्तकान्तरश्च ।

(१०) काश्चावोदिति ख०, कस्याप्यृगिति ड० पुस्तकान्तरश्च ।

(११) पार्थिवो वाप्राश्वे च कौत्सा त्रिध्वार्त्तवेषु चेति क० घ० च० ।

(१२) तुच्छिते वा स्यादिति ख०, त्वच्छतेर्वा स्यादिति ग० ड० पुस्तका-
न्तरश्च ।

(१३) अश्रुत एव वेति ख० ग०, वा इत्यत्र चेति ड० पुस्तकान्तरश्च ।

(क) ऋ० १०, ८४, २ ।

कर्मसु त्वरणां वेत्ति (१) तेन नामैत(२) दद्मते ॥१६॥

यः सहस्रतमौजसु (३) रवेद्यन्द्रमुपाश्रितः(४) ।

सोऽयं(५) त्वष्टारमेवाग्निः (६) परं वन्दे च यन्मधु(७) (क) ॥१७॥

प्रादाद्ब्रह्मा च (८) सुप्रीतः पुत्राय(९) यदथर्वणे(१०) ।

स चाभवदृषितेन ब्रह्मणा वीर्यवत्तमः(११) ॥१८॥

तमृषि(१२) निमिषेधेन्द्रो (१३) मैवं वोचः (१४) क्वचिन्मधु ।

न हि प्रोक्ते मधुन्यस्मिन् जीवन्तं त्वोत्सृजाम्यहं(१५) ॥१९॥

(१) कर्मसुत्तारणो वेत्तीति ग० घ०, वेतीत्यत्र वेत्तीति ख० पुस्तकान्तरस्य ।

(२) नामैतदिति ख० ।

(३) सहस्रतमो रश्मिरिति ग० ङ० ।

(४) चन्द्रमसेराश्रित इति क० घ० च० ।

(५) सोऽपीति ख० ग० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(६) अप्रिमिति ग० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(७) वेदवतं मनुमिति ख०, चेह च यन्मध्विति ग०, वेद च यन्मध्विति घ०, देव च यन्मध्विति पुस्तकान्तरं ।

(८) अपीति ख० ग० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(९) सुतायेति ख० ग० ङ० पुस्तकान्तरस्य ।

(१०) तदथर्वण इति ख० ग० ङ० पुस्तकान्तरस्य ।

(११) द्यौतिमत्तरः इति ख० ग० ङ० पुस्तकान्तरस्य ।

(१२) तं तृषिरिति क० घ० च० ।

(१३) निमिषेधेन्द्र इति क० घ० च० ।

(१४) मैदं वाचः इति क० घ० च० ।

(१५) मधो ब्रह्मन् जीवन्तं त्वहमुत्सजे इति क० घ० च० ।

तमृषिं त्वश्विनौ देवौ विधिव ऽन्मध्याचर्ता^(१) ।
 स च ताभ्यां तदाचष्टे यदुवाच प्रचीपतिः ॥२०॥
 तमब्रूतान्तु नामत्यावाश्वेन ^(२)शिरसाऽभवत् ।
 मध्वाशु याहय त्वं त^(३)मेन्द्रस्य त्वां हनिष्यति^(४) ॥२१॥
 आश्वेन ^(५)शिरसा तौतु ^(६)दधद्वाह यदश्विनौ^(७) ।
 तदास्येन्द्रोऽहरत्सन्तं ^(८)न्यधात्तामस्य तौ शिरः^(१०) ॥२२॥
 दधीच^(९)स्त^(११)च्छिरश्चाश्वं कृतं वज्रेण वज्रिणा ।
 पपात सरसो मध्ये पर्वते शर्यणावति^(१२) ॥२३॥
 तदद्भ्यस्त^(१३) समुत्याय भूतेभ्यो विविधान् वरान् ।

(१) विविक्ते इति ग० ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(२) याचत्विति क० ख० छ० च० ।

(३) वाश्वयेनेति ग० छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(४) त्वावामिति क० ख० ध० च० ।

(५) मेन्द्रस्य त्वावधीत्ततः इति ख० ग० छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(६) याश्वयेनेति छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(७) ताभ्यामिति ख०, तत्त्विति क० घ० च० ।

(८) यदश्विनोरिति क० घ० च० ।

(९) तदस्येन्द्रो हरस्येहेति ख० ।

(१०) यावन्मध्याचर्ता इति ग०, नवतामस्य यच्छिरः इति ख०,
 चान्यनधत्तामस्य यच्छिरः छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(११) दधीचश्चेति ग० छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(१२) तच्छिरस्त्विति क० ख० घ० च० ।

(क) ऋ० १, ८४, १३ । (ख) ऋ० १, ८४, १४ ।

प्रादात्स^(१) युगयर्थन्तं ताखेवापु न्यमञ्जत^(२) ॥२४॥
 त्वष्टा रूपविकृतां च योऽसौ माध्यमिके गणे ।
 स्तुतः स च निपातेन^(३) सूक्तान्तस्य न विद्यते ॥२५॥
 (क)वनस्पतिं तु यं प्राङ्गुर्यं सोऽग्निर्वनस्पतिः ।
 अयं वनानां हि पतिः पाता पालयतीति च^(४) ॥२६॥
 अग्निर्गृह्णमदेना^(५)ऽयं वनस्पतिवदीडितः ।
 मन्दस्त्रे^(६)त्यस्य (५)सूक्तस्य (६)षडृचस्य द्वतीयया ॥२७॥
 यूपवत्तत्त्वचैव स्तुतिर्याच^(७) प्रसङ्गजा ।
 समस्त्रेणैव सूक्तेन^(८)द्वितीये सा तु मण्डले ॥२८॥
 स्वाहाश्रुतीन्व^(९)सङ्ख्यास्तु (९)विदुषां मतयोऽभवन् ।

(१) प्रादायेति ख० ग० ड० पुस्तकान्तरश्च ।

(२) निमञ्जतीति ख० ग० ड० पुस्तकान्तरश्च ।

(३) निपाते चेति क० घ० च० ।

(४) वेति क० घ० च० ।

(५) मन्दस्त्रेति चेति ग० ड० पुस्तकान्तरश्च ।

(६) सूक्ते चेति ग० ।

(७) यास्येति ग० ड० पुस्तकान्तरश्च ।

(८) सर्व्वेणांजतिस्त्रेणैति ख० ग० ड०, सर्व्वेणा यतिस्त्रेणैति पुस्तका-
 न्तरं ।

(९) क० घ० च० पुस्तकेषु, स्वाहाश्रुतासंख्यास्त्विति पाठोऽस्ति ।
 स्वाहाश्रुतयोऽनेकास्येति ख० ग० ड० पुस्तकान्तरश्च ।

(क) ऋ० ६, ४८, १० । (ख) ऋ० २, १६, ८ । (ग) ऋ० १, २६, ५ ।

(घ) ऋ० १, १८८, ११ ।

तत्सर्वं सोऽयं^(१)मेवाग्निर्भवतीति विनिश्चयः ॥२८॥

अयं कर्त्ता च देवानां^(२)साकृतिस्वामिहैकजा ।

अयं प्रसूतिर्भूतानां स तेषां^(३)उभयमव्ययः ॥३०॥

तनूनपा^(४)द्वितीया तु^(५)नराग्रंभ^(६)वती च या ।

समस्यते^(७)प्रयोक्तव्ये त्रिष्वेवोभयवत्स्वह^(८) ॥३१॥

नराग्रंभवती वा स्या^(९)द्वितीयेह^(१०)प्रजार्थिनां ।

बलकामोऽथ वा यः स्या^(११)दूरिमिच्छति वापि^(१२)यः^(१३) ॥३२॥

आग्नेयमिति^(१४)यत्वेभि^(१५)र्वैश्वदेवमिहोच्यते ।

(१) त्वयमिति ग० ङ० पुस्तकान्तरश्च ।

(२) अयं हि कर्त्ता साकृतामिति ख० ग० ङ० पुस्तकान्तरश्च ।

(३) सर्वेषामिति ख० ग० ङ० पुस्तकान्तरश्च ।

(४) चेति ख० ग० ङ० पुस्तकान्तरश्च ।

(५) समस्यते इति ख० ग०, समस्यैते इति ङ० पुस्तकान्तरश्च ।

(६) उभयवत्त्विति ग०, उभयवत्सु त्विति ङ०, उभयवत्सु चेति पुस्तकान्तरं ।

(७) चास्यादिति ग० ङ० ।

(८) चेति ख० ग० ङ० पुस्तकान्तरश्च ।

(९) अन्नकामो वेति ख० ग० ङ० पुस्तकान्तरश्च ।

(१०) भूतिमिच्छेदयापीति ख० ग० ङ० पुस्तकान्तरश्च ।

(११) वेति ग० ।

(१२) आग्नेयं सूक्तमिति ख० ग० पुस्तकान्तरश्च, आग्नेये सूक्तमिति ङ० ।

(१३) सूक्तमेभिर्यदिति ख० ग० ङ० पुस्तकान्तरश्च ।

(क) ऋ० १, १८८, २। (ख) ऋ० १, १४२, ३।

न सावित्रे ऋयामी^(क)ति न सूर्यायां^(ख) क्रतौ मुखे^(१) ॥४५॥

न चैवैवं प्रपादेषु^(२) मन्त्रेष्वन्येषु केषुचित् ।

न च यत्र सजोषेति पदं वा स्यात् षजू^(ग)रिति ॥४६॥

यस्मिन्^(३) प्रसङ्गादपि तु बह्वीनां परिकीर्त्तनम् ।

वैश्वदेवं तदप्याह स्यविरो लोमकायनः^(४) ॥४७॥

असंस्तुतं संस्तुतवत्^(५) प्रदिष्टं दैवतं क्वचित् ।

मन्त्रैस्तदृषयोऽर्चन्ति^(६) तान्तु बुध्येत शास्त्रतः^(७) ॥४८॥

आदौ तु मध्ये वान्ते च विधावृषु च कर्मभिः^(८) ।

कर्माण्यनुपदिष्टानि प्रदिष्टान्यपि तु क्वचित्^(९) ॥४९॥

कर्मैव तावत्सावित्र्यां निविदि स्तौति कर्मणा ।

(१) मुखे इति ग० ड० ।

(२) प्रपादेष्विति ख० ग० ड० ।

(३) यस्मिन्निति क० घ० च० ।

(४) रोमकायनः इति ख० ड० ।

(५) स्तुतं वायीति ख० ग० ड० ।

(६) देवतामृषयोऽर्चन्तः इति क० घ० च० ।

(७) शास्त्रविदिति ख० ग० ड० पुस्तकान्तरश्च ।

(८) एषकृत्वेषु च कर्तृभिरिति ग० च०, एषकृत्वेषु च कर्तृभिरिति पुस्तकान्तरं ।

(९) क्वचित् इति क० घ० च० ।

(क) ऋ० १, ३५, १ । (ख) ऋ० ५, ७३, ५ । (ग) ऋ० १, २३, ७ ।

यद्भेनुमप्यनडुहो^(१) वोढा दोग्ध्याग्दुरेव वा ॥५०॥
 भागेयः स्तौति चान्यादीन्निवादीनश्चमंस्तौ^(२) ।
 यदैभिरिति चैतस्मिन् वैश्वदेवेऽग्निमर्चति ॥५१॥
 तदाङ्गरादावन्ते च प्रायशोऽन्यां स्तुवन्नृषिः^(३) ।
 प्रातर्योगात्^(४) प्रसङ्गाद्वा स्तौत्यन्यामपि देवताम् ॥५२॥
 यस्यां वदत्यर्थवादान्^(५) सा ज्ञेया सूक्तभागिनी ।
 यान्तु स्तौति प्रसङ्गेन सा विज्ञेया निपातिनी ॥५३॥
 चतुर्द्धा भष्यते^(६) चास्मिन् सूक्ते वै^(७) सूक्तभागिनी ।
 यस्मिन् सर्वांस्तु राजर्षीन्^(८) नृषीन् वापि स्तुवन्नृषिः ॥५४॥
 मेधातिथिरगस्त्यस्त^(९) वृहदुक्तयो मनुर्गयः^(१०) ।
 षडजिश्वा^(११) च सुकर्षस्य शार्यांतो^(१२) गोतमो लुभः^(१३) ॥५५॥

(१) यद्भेनुः सत्यनवाहाविति ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(२) चान्दसंस्तुताविति क० ख० घ० च० ।

(३) चान्याः स्तुवन्नृषिः इति ग० ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(४) प्रतियोगादिति ग० ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(५) वदत्यर्थवादाः इति क० घ० च० ।

(६) न तु व्याह्रियते इति क० घ० च० ।

(७) वेति ग० ।

(८) चैति ख० घ० ।

(९) मानवो यमः इति ख० ग० ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(क) ऋ० १०, ४१, २ । (ख) ऋ० ६, २, ८ । (ग) ऋ० ५, २६, ११ ।

(घ) ऋ० ३, ५१, ७ ।

स्वस्याचेयः परुच्छेपः कक्षीवा^(क)नाथिरौर्वग्नः^(१) ।
नाभाक^(ख)श्चैव निर्दिष्टो दुवस्यु^(ग)र्ममतासुतः^(२) ॥५६॥
विह्वयः^(घ) कश्यपश्च^(३)रवत्सारश्च नामयः^(ङ) ।
वामदेवो मधुच्छन्दाः पार्थो दक्षसूता^(४)दितिः ॥५७॥
जुह्वर्गत्समद^(च)श्चर्षिर्देवाः सप्तर्षयश्च^(५) ये ।
तापसोऽग्निर्चर्षिः^(६) कुत्सः^(ख) कुमीदौ चित^(ज) एव च ॥५८॥
बभ्रुप्रभृतयश्चैव चलारो भ्रातरः पृथक् ।
विष्णुश्च नेजमेषश्च नाघ्ना संवनन^(७)^(झ)श्च यः ॥५९॥
एते तु सर्व^(८) एवास्य विश्वैः स्वैः कर्मजैर्गुणैः ।
समसैरथ च^(९) व्यस्तैः पृथक्सूक्तेषु तुष्टुवुः ॥६०॥

-
- (१) उर्वसुरिति ड० पुस्तकान्तरश्च ।
(२) ममतासुताः इति घ० च० ।
(३) चर्षिरिति ख० ड० पुस्तकान्तरश्च ।
(४) पार्थोदकसुतेति क० घ० च० ।
(५) देवास ऋषयश्चेति ड० पुस्तकान्तरश्च ।
(६) यमोऽग्निस्तापसः इति ग० ड० पुस्तकान्तरश्च ।
(७) सञ्चवन इति ग० ।
(८) सर्वा इति क० घ० च० ।
(९) वेति ड० पुस्तकान्तरश्च ।

(क) ऋ० १, १२६, २ । (ख) ऋ० ८, १४, २ । (ग) ऋ० १०, १००, १२ । (घ) ऋ० १, १०८, ६ । (ङ) ऋ० १, १२६, ८ । (च) ऋ० २, १६, ८ । (छ) ऋ० १, १०६, ६ । (ज) ऋ० १, ५२, ५ । (झ) ऋ० १०, ६३, १२ ।

पार्थिवो द्रविणोदा^(क)ग्निः^(१) पुरस्ताद्यस्तु कौर्त्तितः ।

तमाञ्जरिन्द्रं दाढत्वा^(२)देके तु बलविजयोः ॥६१॥

अयं हि द्रविणोदाऽग्निरयं दाता बलस्य हि ।

द्रविणोदाग्निरेवायं द्रविणोदा^(ख)स्तदोच्यते ॥६२॥

आग्नेयेष्वेव वृश्यते^(३) प्रवादाद्द्रविणोदसः ।

^(४)ऐन्द्रस्य नवकस्येह ^(५) यदैन्द्रावरुणं परम् ॥६३॥

(१) द्रविणोदोऽग्निरिति क० घ० च० ।

(२) अतिदाढत्वादिति छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(३) आग्नेयेष्वेव दृश्यन्ते इति ग० ।

(४) ख० छ० चिह्नितपुस्तकयोः, पुस्तकान्तरे च ऐन्द्रस्य नवकस्येहेति श्लोकाद्वात्याक्, द्रविणोदाग्निरेवायमिति श्लोको न विद्यते । तत्र,—

जायते च बलेनायमध्येत्युषिभिरध्वरे ।

हवींषि द्रविणां प्राङ्घुंविषो यत्र जायते ।

दातारस्यर्त्विजस्तेषां द्रविणोदास्ततः स्वयम् ।

ऋषीणां पुत्र इत्येषां वृश्यते सहसोपहै ॥

मध्यमादा यतो ऋषे तस्मादा द्रविणोदसः ।

एतत्साङ्गश्लोकद्वयं दृश्यते । छ० चिह्नितपुस्तके द्रविणोदसः

इत्यत्र द्रविणोदस इति पाठः, पुस्तकान्तरे च अध्येतौत्यत्र अध्येत्विति पाठोऽस्ति ।

(५) नवकस्यादेति छ० पुस्तकान्तरस्य ।

तस्योत्तरं तु (१)सोमानं ख्यते ब्रह्मणस्पतिः ।
 अग्निः पञ्चभिराद्याभिः (२)स्तिष्ठभिः सदसस्पतिः ॥ ६ ४ ॥
 नराशंसो (३)ऽन्यथा चर्चा सोमेन्द्रौ तु निपातितौ ।
 चतुर्थ्यां सोम इन्द्रश्च पञ्चम्यां दक्षिणा सह (४) ॥ ६ ५ ॥
 प्रसङ्गादृषिणा प्रोक्ताः सम्बन्धाः स्थानलोकयोः ।
 प्राजापत्यं तथैन्द्रः स्यादिति तस्येह नामनी (५) ॥ ६ ६ ॥
 कथिते द्वे च षट्चान्यान्येषाञ्चाद्याः (६) प्रजापतिः ।
 (७)शिष्टानि यानि नामानि तानि वक्ष्याम्यतः परं ॥ ६ ७ ॥
 सप्तभिः कश्च कामश्च सदसस्पतिरेव च ।
 इडस्पति (८)र्वाचस्पतिस्तत (९)स्तु ब्रह्मणस्पतिः ॥ ६ ८ ॥
 द्वितीयान्ते तु सूक्तस्य चतुर्थ्य (१०) पञ्चमश्च यत् ।

(१) तस्योत्तरे चेति क० घ० च० ।

(२) अग्न्याभिरिति ड० ।

(३) तथेति क० घ० ।

(४) यानि तस्येह नामानि प्राजापत्यानि तानि त्विति ड० पुस्तकान्तरश्च ।

(५) कथितानीह षड्शानि तेषां त्वाद्य इति ड० पुस्तकान्तरश्च ।

(६) शिष्टानीति श्लोकार्द्धं क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न दृश्यते ।

(७) इडस्पतिरिति क० ।

(८) स्तुत इति ख० च० ।

(९) प्रथममिति ख० ड० पुस्तकान्तरश्च ।

चतुर्भिरितरैस्तत्र^(१) न सूक्तं नाप्युच्यते^(२) ॥ ६८ ॥
 सर्वाण्येव तु सर्वासां देवतानां प्रजापतेः ।
 नामानि कथयन्त्येते सम्यग्भक्तिदिदृक्षवः ॥ ७० ॥
 तदाङ्घ्रिर्नैतदेवं स्यादष्टानामेव^(३) हि स्मृतः ।
 तैरेव चास्य कल्प्यन्ते^(४) क्रतवस्य हवीषि च ॥ ७१ ॥
 मरुद्भिर्मध्यमस्थानैः पर^(५) मग्निस्तु पार्थिवः ।
 नवकेनेह^(६) सूक्तेन प्रतीत्य^(७)(क)मिति संस्तुतः ॥ ७२ ॥
 मरुतां साहचर्यान्तु^(८) सूक्तेऽस्मिन्नाग्निमारुते ।
 मन्यते माध्यमञ्चैव^(९) यास्कोऽग्निं न तु पार्थिवम् ॥ ७३ ॥
 स्यादयं पार्थिवस्त्वेव^(१०) तथा रूपं हि दृश्यते ।

(१) स्वेनमिति क० घ० च० ।

(२) नापि तृचोऽप्युते इति क० घ० च०, नानाप्युचोऽप्युते इति ग० ।

(३) एष इति ख० ग० ड० ।

(४) तैरेवास्य प्रकल्प्यन्ते इति ख० ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(५) ष्यमिति क० ग० घ० च० ।

(६) नवर्चनेहेति ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(७) प्रत्यक्षमिति ड० ।

(८) वेति ड० ।

(९) मध्यम त्वेवमिति ख० ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(१०) पार्थिवेभ्येवेति ड० पुस्तकान्तरस्य ।

भूयसे^(क) वीतये^(ख) चेति^(१) वैद्युतेन तदस्ति हि^(२) ॥७४॥

अथ स्याद्^(३)भिधानस्य देवतायाः पृथक् पृथक्^(४) ।

अचोऽर्धर्चस्य पादस्य कथञ्जायेत^(५) दैवतम् ॥७५॥

यथा निविदि सावित्र्यां स्वयते कर्म कर्मणा^(६) ।

दोग्ध्री घेनु^(७)र्वीढानद्धानाशुः सन्निपुरं धियाः^(८) ॥७६॥

यथा वरुणमित्रीया^(९) वरुणः प्राविता भुवत्^(१०) ।

सूक्तप्रायेणैभिरग्ने^(११) परीक्ष्यं^(१०) तत्र देवताः^(११) ॥७७॥

शब्दानां द्वैपदादीनां द्विदेवबद्धदेवतम् ।

असंस्तुतं संस्तुतवत्प्रदिष्टं दैवतं क्वचित् ॥७८॥

(१) ऊयसे वीतये चैतदिति क० घ० च० ।

(२) वैद्युतेनेत्यतस्त्वित्हेति ख० उ० ।

(३) अतस्त्वित्हेति ड० पुस्तकान्तरघ ।

(४) स्तुतौ स्तुताविति ख० उ० पुस्तकान्तरघ ।

(५) जायेतेति ख० उ० पुस्तकान्तरघ ।

(६) सूर्य्यकर्मणेति उ० पुस्तकान्तरघ ।

(७) तथैव चेति क० घ० च० ।

(८) यथा घ प्रज्ञो मित्रीया इति क० घ० च० ।

(९) अग्नेरिति ख० उ० पुस्तकान्तरघ ।

(१०) परीक्ष्यः इति म० ।

(११) परोक्षस्तत्र संस्तवः इति उ० पुस्तकान्तरघ ।

(क) ऋ० १, २६, २ । (ख) ऋ० १, ५, ६ ।

(ग) ऋ० २, २१, ० । (घ) ऋ० १, २६, ८ ।

यत्र द्विदेवते मन्त्र एकवद्देवतोच्यते ।

विभक्तस्तुति तद्विद्यान् बद्धवच्चतुर्वच तत्^(१) ॥७८॥

आग्नौवादिषु संज्ञास्तु कर्मसंस्थास्तु देवताः ।

वङ्गो हि बद्धवच्च^(२) द्विवद्द्वौ यत्र संस्तुतौ^(३) ॥८०॥

सुधन्वन्^(४) आङ्गिरसस्या^(५)सन् पुत्रास्त्रयः पुरा^(६) ।

अभु^(७)र्विभा^(८)च वाज्र^(९)श्च^(१०)ग्रिथ्यास्ते त्वष्टुरेव च^(११) ॥८१॥

ग्रिथ्यामास तांस्त्रिष्टा त्वाष्टं यत्कर्षं किञ्चन ।

परिनिष्ठितकर्षाणो विश्वेदेवा उपाङ्गयन् ॥८२॥

धेनुं सर्वदुर्घां चक्रुर्मृतं सवरुष्यते ।

वृष्टतस्तयैऽग्निभ्यां रथं दिव्यं त्रिवन्धुरम् ॥८३॥

इन्द्राय च इरी देवप्रहितेनाग्निनापि यत् ।

(१) बद्धवच्चतुर्वच इति ख० पुस्तकान्तरस्य ।

(२) वङ्गो हि बद्धवाप्यत्र इति ख० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(३) द्विपदे यत्र संस्तुते इति क० ग० घ० च० ।

(४) आसन् सुधन्वन् पुत्रास्त्रय आङ्गिरसस्य ये इति ख० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(५) विश्वेति ग० घ० ।

(६) वायुश्चेति ख० ।

(७) त्वष्टुश्च तेषाम्भवमिति ख० ग० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(क) अ० ५, ४२, ११ । (ख) अ० ४, ४०, २ । (ग) अ० १, ११०, ७ ।

(घ) अ० १, ११४, १ । (ङ) अ० १, २७, ८ ।

एकञ्च सममित्युक्ते ज्येष्ठो^(१) द्वावित्यथाह च ॥८४॥ ।
 उक्त्वा ततश्चुष्टमभान्यथोक्तं तत्र हर्षिताः ।
 त्वष्टा च सविता^(२)यैव^(३) देवदेवप्रजापतिः ॥८५॥
 सर्वान् देवान् समामग्न्य चामृतत्वं ददुश्च ते ।
 तेषामाद्यन्ययो^(४) नाम्ना दृश्यते बद्ध वस्तवः^(५) ॥८६॥
 विशेषां ते ततश्चक्रु^(६)र्वाहनान्यायुधानि च ।
 द्वितीयसवने तेषां तैस्तु भागः प्रकल्पितः ॥८७॥
 अपिव^(क)त्सोममिन्द्रश्च तैस्तत्र सवने^(७) (७)सह ।
 तेषां स्तुतिरिन्द्रसूक्तमथ^(८)मित्यार्भवं^(९) परम् ॥८८॥

(१) ज्येष्ठेति पुस्तकान्तरं ।

(२) सविनेति छ० ।

(३) यैवेत्यत्र चैवेतिपाठः समीचीनः ।

(४) आद्यन्तथोरिति सविसर्गान्तपाठो युक्तः ।

(५) धेनुं सवर्दुधामित्यदि दृश्यते बद्धवस्तवः इत्यन्तपाठः क० ग० घ० च०
 चिह्नितपुस्तकेषु न विद्यते । दृश्यते बद्धवस्तव इत्यत्र, दृश्यन्ते बद्धव-
 स्तवा इति पाठः साधुः ।

(६) ततस्तवच्छुस्ते तददिति छ० पुस्तकान्तरश्च ।

(७) सवनैरिति ग० ।

(८) त्वयमिति क० ग० घ० च० ।

(९) इत्यष्टकमिति ग० छ० पुस्तकान्तरश्च ।

इष्टेन्द्राग्नी सृतौ देवौ तृतीयस्थादिरग्निनौ^(१) ।
 हिरण्यपाणिं^(२) सावित्री तिस्रस्याप्यत^(३) उत्तराः^(४) ॥८८॥
 एकाग्नेर्दे तु देवानां^(५) द्वादशो देवपद्वयः ।
 इन्द्राणी वरुणानी च आग्नेयी^(६) च^(७) पृथक् सृताः ॥८९॥
 द्यावापृथिव्यौ द्वे च स्यात् स्योना^(८) दिस्त्वेव पार्थिवी^(९)^(१०) ।
 देवानां वात इत्येषा^(११) सूक्तगेषस्तु वष्णवः ॥९०॥
 वायोस्रोचेन्द्रवायुभ्यां श्रुचो द्वाभ्यां^(१२) ततः परम् ।
 अवे^(१३) मिधावरुणयोस्तथेन्द्राय मरुत्वते ॥९१॥

(१) आदितोऽग्निनाविति छ० पुस्तकान्तरश्च ।

(२) हिरण्यपाणिर्दिति पाठो युक्तः ।

(३) ऽप्यन्व इति ख०, सावित्र्यस्यतस्योऽप्यत इति छ० पुस्तकान्तरश्च ।

(४) चतस्रस्याप्युत्तराः इति ग० ।

(५) च देवीनामिति छ० पुस्तकान्तरश्च ।

(६) अग्नायीति ख० छ० पुस्तकान्तरश्च ।

(७) ता इति ख० छ० पुस्तकान्तरश्च ।

(८) महोदे स्योनेत्युक् पार्थिवी सृतेति छ० ।

(९) अतो देवा इति देवीति क० घ० च० ।

(१०) अघो द्वाभ्यामिति क० ग० घ० छ० पुस्तकान्तरश्च, दृघस्तभ्या-
 मिति ख० छ० ।

(११) वषः इति ग० छ० पुस्तकान्तरश्च ।

अचो^(१) -विशेषां देवानां पूष्ण आष्टण्ये^(२) दत्तः^(३) ।
 असक्तो हि दृष्टिस्तस्य दत्तः पूर्णं दृती^(४) रये^(५) ॥८३॥
 आरुणिसुद्युतः पूषा स गोभिरिभ्यते यतः^(६) ।
 यथा हि मधुनः पूर्णा दृतिर स्तौति चाश्विनौ^(७) ॥८४॥
 आवर्त्तनिं मधुनेति दृतेरिव च दृश्यते^(८) ।
 अर्धाष्टमा अर्धां ज्ञेया अर्धर्चान्याग्निदेवता^(९) ॥८५॥
 कस्य नूनन्तु काप्याद्या आग्नेय्यृक् सवितुस्तृचः ।
 भगभक्तस्य^(१०) भागी वा परं यदिति^(११) वारुणम्^(१२) ॥८६॥
 वसिष्वाहौति चाग्नेये अग्नेर्मध्यमस्य तु ।

(१) अच इति ग० घ० ङ० च० ।

(२) आष्टण्येति चेति ख०, आष्टण्यिरित्यृषः इति ग०, तत्रादृश्यति
 चेति ख० ।

(३) दत्तः रये इति ख० पुस्तकान्तरस्य ।

(४) गौरिभोरिभ्यते ततः इति ख० ।

(५) दितिमर्थोति चाश्विनाविति ख०, चाश्विनौ इति ख० ।

(६) असक्तो हि दृष्टिस्तस्येत्यादि दृतिरेव च दृश्यते इत्यन्तपाठः क०
 ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न दृश्यते ।

(७) अर्धर्चान्याग्निदेवतेति ख० ख०, अप्यर्चान्याग्निदेवतेति ग० ।

(८) हि यचेति ग० ।

(९) यच्चिद्धि वारुणे इति ख० ।

जराबोधे^(३)ति विज्ञेया वैश्वदेव्युत्तमोत्तमा^(४) ॥८७॥
 पराश्वतस्रो यास्त्वैत्रे चेन्द्रोलूखलयोः स्तुतिः^(५) ।
 मन्येते^(६) यास्ककार्यक्या^(७)विन्द्रस्येति तु भागुरिः ॥८८॥
 यच्चिद्गुलूखलस्य द्वे द्वे परे मुसलस्य तु ।
 चर्माधिषवणीयं^(८) वा सोमं वान्था प्रशंसति ॥८९॥
 ऐन्द्रं यच्चिद्धि सत्येत्युत्तरश्चाश्विनात्तृचात्^(९) ।
 आश्विनादुत्तरस्वन्य उपस्य^(१०) स्तृच उत्तमः ॥१००॥
 ख्यमानः अथदिति प्रीतस्तु मनसा ददौ ।
 शुनःशैपाय^(११) दिव्यन्तु रथं सर्वं हिरण्ययम् ॥१०१॥
 आग्नेयं सूक्त^(१२)मैत्रे च^(१३) चिच्चिदित्याश्विनं ततः ।
 षतेऽर्थवादं कर्मैतदिन्द्रस्येति तु शंसति ॥१०२॥
 पादोऽग्रये कयामीति मैचावरुण उत्तरः ।

(१) वैश्वदेव्युत्तमानमः इति क० ग० घ० च० ।

(२) यत्रेति मुसलोलूखलस्तुतिरिति ड० पुस्तकान्तरधु ।

(३) मन्येतामिति ख० ड० पुस्तकान्तरध ।

(४) यास्ककार्यक्याविति घ० पुस्तकान्तरध ।

(५) चर्माधिषवणीये इति ख० ।

(६) आश्विनं लघमिति ड० ।

(७) आश्विनेत्युत्तरं कस्तु औषस्य इति ड० पुस्तकान्तरध । कस्तु इत्यत्र कस्त्विति ख० ।

(८) यत्वमिति ख० ग० ड० पुस्तकान्तरध ।

(९) द्वे इति ड० ।

द्वितीयो रात्रिसंज्ञावः^(१) सूक्तं सावित्रमुच्यते ॥१०३॥
 पञ्चमानि जगौ दृष्ट्वा^(२) सूक्तान्याङ्गिरसो मुनिः ।
 हिरण्यस्त्रपतां प्राप्य^(३) सख्यं चेन्द्रेण शाश्वतम् ॥१०४॥
 आग्नेयं प्रेति मारुतं क्रौलं^(४) (क)त्रीणि पराण्यतः ।
 सूक्तमुद्^(५)ब्राह्मणस्यत्यं यं रचन्ति त्रयस्तृचाः ॥१०५॥
 वरुणार्थममिवाणां मध्य आदित्यदैवतः ।
 पौष्णं सपूषन्^(६) षड्रौद्र्य^(७)स्तृतीया न तु केवला ॥१०६॥
 मित्रेण वरुणेनात्र^(८) विश्वैर्देवैश्च संस्रवः ।
 उक्मचर्षिणा पूर्वमादेशादैवतं विना ॥१०७॥
 ज्ञातुं न शक्यते लिङ्गान्तथापि क्वचिदुच्यते ।
 आदित्या वसवो रुद्रास्त्रिमम् इति च स्मृताः ॥१०८॥
 द्वचः सौम्योऽग्नि^(९) अग्नेये प्रगाथेनाश्विनौ स्मृतौ ।

-
- (१) रात्रिः स्मृता द्वितीयेनेति उ० ।
 (२) दृष्ट्वेति ख० ग० घ० पुस्तकान्तरश्च ।
 (३) प्राप्तः इति उ० ।
 (४) क्रौलमिति पुस्तकान्तरं ।
 (५) उत्तिष्ठेति ख० घ० पुस्तकान्तरश्च ।
 (६) सन्पुष्पमिति पाठो विशुद्धः ।
 (७) पौष्णं संदशरौद्रकेति उ० पुस्तकान्तरश्च ।
 (८) वरुणेनास्येति ख० घ० पुस्तकान्तरश्च ।
 (९) सौम्यम् इति पुस्तकान्तरं ।
-

सहोषसा लिङ्गभाजा वयं सोमः सुदानवः^(१) ॥१०८॥

अर्धर्चा देवदेवत्य एष इत्याश्विने परे ।

आदित्यं मन्यते यास्को हविषेति^(२) सप्तसुतं^(३) ॥११०॥

सहोषसे ततः सौर्यमुदुत्यमिति संस्तुतम् ।

भक्तिर्येन वरुणोद्यु रोगघ्नस्तु च उत्तमः ॥१११॥

रोगोपनुद्य^(४) माद्याभ्यामुद्यञ्जित्युत्तमे वृषे ।

अर्धर्चं तु द्विषद्वेष ऐन्द्रः सव्यः^(५) ^(६) शतर्चिषु ॥११२॥

स्वयमिन्द्रसमं पुत्रमिच्छन्तोऽङ्घ्रिरसो मुनेः ।

वञ्चेव^(७) सव्यो भूत्वर्षि^(८) र्यांगित्वात्पुत्रताङ्गतः ॥११३॥

प्रथमे मण्डले ज्ञेया ऋषयस्तु शतर्चिनः ।

सुद्रसूक्तमहासूक्ता अन्ये मध्येषु मध्यमाः^(९) ॥११४॥

(१) उक्तमत्रर्षियोत्यादि वयं सोमः सुदानवः इत्यन्तपाठः क० ग० घ० च०
चिह्नितपुस्तकेषु न विद्यते ।

(२) हविषेति पुस्तकान्तरं ।

(३) आदित्यमित्यादि श्लोकाङ्गे क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु नोप-
लभ्यते ।

(४) रोगोपनुद्यीति ग०, रोगोपनुतिविति ड० ।

(५) ऋद्धर्षन्तु द्विषद्वेषदैन्द्राण्यष्टेति घ० ।

(६) वञ्चे चेति ख० ।

(७) भूत्वर्षेरिति क० ग० घ० च० ।

(८) प्रथमे मण्डले ज्ञेयेत्यादि ऋषये मध्येषु मध्यमा इत्यन्तपाठः क० घ०
च० चिह्नितपुस्तकेषु नोपलभ्यते ।

नवकं जातवेदस्यं नूचिद्यत्तु वया इति ।

वैश्वानरीयं तत्सूक्तमाग्नेयन्तु ततः परम्^(१) ॥११५॥

ऐन्द्राण्यसौ तत^(२)स्त्रीणि वृष्ये गर्धाय^(क) मारुतम् ।

आग्नेयानि तु पश्ये^(३)ति नवग्रथद्वि वामिति^(४) ॥११६॥

^(५)दशाश्विनानीमानीति इन्द्रावरुणयोः स्तुतिः ।

सौपर्ण्यासु काश्चिच्च^(५) निपात^(६)स्तुतिषु स्तुताः ॥११७॥

उपप्रयन्तः^(ग) सूक्तानि आग्नेयान्युत्तराणि षट् ।

द्विरण्यकेशो^(घ) रजसस्तृचोऽग्नेर्मध्यमस्य तु ॥११८॥

इत्येति^(७) पञ्च त्रैन्द्राणि^(८) यामित्यस्यां निपातिताः ।

(१) वज्रिमाग्नेयमुत्तरमिति ख० उ० पुस्तकान्तरश्च ।

(२) इडः इति ख० ।

(३) नवपङ्क्तैपदानि त्विति उ० पुस्तकान्तरश्च ।

(४) उ० चिद्धितपुस्तके पुस्तकान्तरे च, दशाश्विनानीति श्लोकार्द्धस्यने, उपान्त्यं सममेऽर्द्धं न मैत्रावरुणं विदुरिति पाठोऽस्ति ।

(५) याः काश्चिदिति ग० उ० पुस्तकान्तरश्च ।

(६) निपाताः इति उ० पुस्तकान्तरश्च ।

(७) इच्छेतीति ख० उ० पुस्तकान्तरश्च ।

(८) त्रैन्द्राणीति उ० पुस्तकान्तरश्च ।

(क) ऋ० १, २७, ४ । (ख) ऋ० १, ६५, १ । (ग) ऋ० १, ७४, १ ।

(घ) ऋ० १, ७६, १ ।

दध्य^(क)न्नुरथर्वा च मारुतानि प्रये ततः ॥११८॥
 चत्वार्यांनो^(ख) वैश्वदेवे दे देवानां स्तुतिर्मता^(घ) ।
 आनोभद्राश्च देवानां भद्रं यावच्छतं पुनः ॥१२०॥
 मधुशतासृचे तस्मिन् परमं मध्वपीयते ।
 ग्रान्थर्यां ग्रन्ध इत्येषां वैश्वदेवो ष्टगिष्यते^(ङ) ॥१२१॥
 (१) अदितिर्द्यौरिति लस्यां विभ्रूतिः कथिता^(२)दितेः ।
 त्वं सोमसौम्यमौषस्य^(३) मेता उत्थासृचोऽश्विनोः ॥१२२॥
 अग्निनाग्नेश्च^(४) सोमस्य अग्नीसोमाविति स्तुतिः^(५) ।

- (१) चत्वार्यांन इति सूक्ते देवानां स्तुतिरुत्तरेति क० ख० घ० च०, चत्वार्यांनो इत्यत्र चत्वार्यांमाविति ख० ।
- (२) आनो भद्राश्च देवानामित्यादि वैश्वदेवो ष्टगिष्यते इत्यन्तपाठः क० घ० च० चिद्धितपुस्तकेषु नोपलभ्यते ।
- (३) पुस्तकान्तरे, अदितिर्द्यौरिति श्लोकाज्जं, आनो भद्राश्चेति श्लोकाज्जात् परं पठितं ।
- (४) कथ्यते इति ख० ङ० पुस्तकान्तरश्च ।
- (५) मेघस्यमिति ख०, मेघस्यमिति क० घ० च० ।
- (६) अग्निनाग्ने. ससेति क० घ० च० ।
- (७) विमं क्लुमे इति ङ० पुस्तकान्तरश्च ।

गोतमादौग्निजः^(क) कुत्सपरुच्छेपादृषेः^(१) परः ॥१२२॥
 इमं कुत्स^(घ) आङ्गिरसो ददर्शजातवेदसं जगाद षोडशर्चं ।
 पूर्वा देवा इत्यृचो देवदेवास्तयः पादा उत्तमायास्ततोऽर्द्धम् ॥१२४॥
 तस्यैव वा यस्य तत्पूर्वमुक्तं मित्रादिभ्यो वाच^(ख) षड्भ्यः प्रकृताभ्यः ।
 अन्योऽर्धर्चः षष्ठां स्तुतानां पूर्वा देवाः पादैः स्तुतिभिः स्तुताः^(२) ॥१२५॥
 भरद्वाजे गृत्समदे वसिष्ठे नोधस्य^(ग) गस्ये विमदे नमाके^(घ) ।
 कुत्सेनोदर्के^(४) बह्वदेवतेषु तथा द्विदेवेषु समानदेवधर्माः^(५) ॥१२६॥

(१) गोतमो नाम य ऋषिः कुत्स आङ्गिरस इति क० घ० च० ।

(२) वाचेत्यत्र स्तुतापा इति क० घ०, स्तुताप्रो इति च० ।

(३) छ० चिह्नितपुस्तके पुस्तकान्तरे च,—

इमं कुत्स आङ्गिरसो ददर्श जातवेदसम् ।

कुत्सादीर्घतमास्तेष्वमध्ये तारस्वधीयते ॥

पूर्वा देवास्ततो देवास्त्रिभिः पादैस्तु संस्तुताः ।

षोडशर्चं तथा सृष्टे जगाद चतुरित्यसौ ।

अन्येऽर्धर्चं तु वा यस्या लिङ्गोक्तानां स्तुतौ गणः ॥

इति पाठो वर्तते ।

क० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु, कुत्सादीर्घतमास्तेष्वेति श्लोकार्द्धमध्ये

कुत्सादीर्घतमा इति ते द्वे एवमधीयते । इति पाठोऽस्ति । इतीत्यत्र

अश्वदिति ग० ।

(४) कुत्सेनोदर्केति क० घ० च० ।

(५) समानधर्माः इति ख० ग० छ० पुस्तकान्तरच ।

(क) ऋ० १, १८, २ । (ख) ऋ० १, १०६, ६ । (ग) ऋ० २, ६२, १४ । (घ) ऋ० ८, ४०, ७ ।

इमा रौद्रं ततः^(१) सौर्यं चित्रं पञ्चाशिनान्यतः ॥१३८॥
 नासत्याभ्यामिति तन्वे अर्धर्गदुःस्वप्ननाग्निनी^(२) ।
 ऐन्द्रव^(३)द्वैश्वदेवञ्च प्रोपसे पृथुरुत्तरे ॥१३९॥
 ष्षिर्दानञ्च^(४) भाव्यस्य^(५) प्रातरित्यत्र शंसति ।
 कक्षीवता^(६) विदित्वेति^(७) यदैन्द्रमुपदिश्यते ॥१४०॥
 परोक्षं वैश्वदेव^(८) तत् प्रदिष्टं स्वरसामसु ।
 अधिगम्य गुरोर्विद्यां गच्छन् स्वनिलयं प्रति ॥१४१॥
 कक्षीवानध्वनि आन्तः सुखापारण्यगोचरः ।
 तं राजा स्वनयो नाम भावयय्यसुतो^(९) ब्रजन् ॥१४२॥
 क्रीडार्थं शानुगोऽपश्यत् सभार्यः सपुरोहितः ।
 अयैनं रूपसम्पन्नं वृद्धा देवसुतोपमम् ॥१४३॥
 कन्यादाने मतिं चक्रे वर्णगोचाविरोधतः ।
 सम्बोधेनं च पप्रच्छ वर्णगोचादिकं तदा ॥१४४॥
 राजन्नाद्भिरसोऽस्मीति कुमारः प्रत्युवाच तम् ।

(१) परमिति क० घ० च० ।

(२) तन्वेन्त्या दुःस्वप्ननाग्निनीति क० ग० घ० च० ।

(३) ऐन्द्रकदिति छ०, ऐन्द्रं वेति च० ।

(४) त्विति घ० ।

(५) कक्षीवतं कदित्यातीति क० ग० घ० च० ।

(६) परोक्षे वैश्वदेवे इति छ० ।

(७) भावयय्यस्यत इति छ० ।

(क) ऋ० २, १२६, १ । (ख) ऋ० १, ११७, ६ ।

पुत्त्रोऽहं दीर्घतमस श्रौचयस्य^(क) ऋषेर्नृप^(१) ॥ १ ४ ५ ॥
 श्रयास्मै स ददौ कन्यां^(२) दिव्याभरणभूषिताम्^(३) ।
 तावतश्च रथानश्चान् वीङ्गान् वै^(४) चतुर्युजः ॥ १ ४ ६ ॥
 बधूनां वाहनायां धनकूप्य^(५) मजाविकम् ॥
 निष्काणां वृषभाणाञ्च^(६) शतं शतमदात्पुनः ॥ १ ४ ७ ॥
 गवां सहस्रं षष्टीश्च सर्वाः खल्वरिधायसः^(७)^(ख) ।
 शतमश्वाञ्कृतं निष्कान्वथान् दशबधूमतः ॥ १ ४ ८ ॥
 चतुर्युजो गवाञ्चैव सहस्रं षड्दथाधिकम्^(८) ।
 स्वनयाद्भावयव्याद्यः कक्षीवान् प्रत्यपद्यत ॥ १ ४ ९ ॥
 प्रतिगृह्य च तुष्टाव प्रातः^(९) पित्रे शशंस च ॥
 एतदुत्तरसूक्तेन शतमित्यादिनोदितम्^(१०) ॥ १ ५ ० ॥

- (१) राजन्नाङ्गीरसोऽस्मीत्यादि श्रौचयस्य ऋषेर्नृपेत्यन्तपाठ इ० चि-
 जितपुस्तके न दृश्यते ।
- (२) कन्या इति ड० ।
- (३) दशभारसमन्विता इति ड० ।
- (४) रथाश्वास्य द्वीपिनोऽश्वैरिति ड० ।
- (५) धनं कूप्यमिति ड० ।
- (६) निष्काया शतमश्वानामिति ड० ।
- (७) गवा सहस्रमिति श्लोकाद्भिं ड० चिजितपुस्तके न विद्यते ।
- (८) षड्दुपाधिकमिति ड० ।
- (९) तत इति ड० ।
- (१०) ड० चिजितपुस्तके, एतदुत्तरसूक्तेनेति श्लोकाद्भिंस्यजे, एतत्तदुत्तरे
 सूक्ते शतमित्यादि बोध्यते इति पाठोऽस्ति, शतमश्वञ्कृतं नि-
 ष्कानिति श्लोकाद्भिंत्वाक् पठितश्च ।

फलप्रदर्शनं तस्य क्रियते प्रायश्चित्तम् ।

द्वितीयान्तु पितापश्वत्सुगु^(क)रित्यादिकाष्टचम् ॥१५१॥

कक्षीवतं^(१) सर्वमिति भगवानाह ग्रीनकः ।

एषा तु दैर्घतमसौ सानुलिङ्गा कथं भवेत् ॥१५२॥

उच्यते प्रातरि^(७)त्सूक्ते सूनोदानेन क्षयितः ।

राज्ञश्चाग्निपमाहाय सुगुरित्यादिना किल^(१) ॥१५२॥

कर्माणि याभिः कथितानि राज्ञां^(२)

दानानि बोद्धवचमध्यमानि ।

नारायणी^(ग)रित्यृचस्ताः प्रतीया-

द्याभिः स्तुतिर्दाग्गतयौषु राज्ञां^(४) ॥१५४॥

पञ्चामन्दान् भावयव्यस्य गीता

जायापत्योर्दौ ऋचौ सम्प्रवादः^(५) ।

(१) काक्षीवतमिति पाठः समीचीनः ।

(२) अग्निगन्ध गुरोर्विद्यामित्यादि सुगुरित्यादिना किलेत्यन्तपाठः क० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न विद्यते । पञ्चप्रदर्शनं तस्येत्यादि सुगुरित्यादिना किलेत्यन्तपाठोऽपि ख० ड० चिह्नितपुस्तकयोर्न दृश्यते ।

(३) कर्माणि यावन्ति कृतानि राज्ञेति ड० ।

(४) प्रतीयात् स्तुती दृष्टा यासु वरिष्ठराज्ञामिति ट० पुस्तकान्तरम् ।

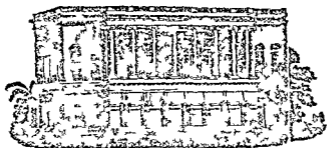
(५) सम्प्रवादो ऋचेनेति क० घ० च० ।

(क) ऋ० १, १२५, २ । (ख) ऋ० १, १, ४ । (ग) १०, ८५, ६ ।

BIBLIOTHECA INDICA,

A
COLLECTION OF ORIENTAL WORKS

PUBLISHED BY THE
ASIATIC SOCIETY OF BENGAL
NEW SERIES, No 760

बृहद्देवता ।

BRIHADDEVATA
AN INDEX TO THE GODS OF THE
RIG VEDA

BY

SAUNAKA ACHARYA

EDITED BY

RAJFNDRALYLA MITRA C I E LL D
FASCIOLUS II

CALCUTTA

PRINTED AT THE BAPTIST MISSION PRESS
AND PUBLISHED BY THE
ASIATIC SOCIETY 57 PARK STREET

1890

सम्भवादं रोमग्रये^(क)न्द्रराज्ञो-

रेते तृचौ^(१)मन्यते शाकपूणिः ॥ १५५ ॥

इन्द्रेण जायापत्योश्चेतिहासं

(१) तृचेऽस्मिन्नन्यते शाकटायनः ।

प्रादात्सुतां^(२) रोमणां नाम नाम्ना

वृहस्पतिर्भावयव्याय राज्ञे ॥ १५६ ॥

इति वृहद्देवतायां द्वितीयोऽध्यायः ॥

(१) सम्भवादमस्यस्या अथ चैव ताभ्यामेते तृचौ इति ख० ड०
पुस्तकान्तरम् ।

(२) वृचे इति ग० ।

(३) स तामिति ख० ड० ।

अथ चतुर्थोऽध्यायः ।

ततस्त^(१)मर्थं हरिवान्^(२)विदित्वा
 प्रियं सखायं स्वनयं दिदृक्षुः ।
 अभ्याजगामाशु शचीसखायः
 प्रीत्यार्चयन्तं^(३) विधिनैव^(४)राजा ॥ १ ॥
 अभ्याजगामाङ्गिरसी च तत्र
 दृष्ट्वा^(५)तयोः सा चरणौ च वन्दे ।
 इन्द्रः सखित्वाद्य तामुवाच
 रोमाणि ते सन्ति न सन्ति राशिः ॥२॥
 सा बालभावाद्य तां जगाद
 उपोपमे शक्र परामृशेति ।
 तां पूर्वयर्चाय नृपः प्रहृषा-
 दम्ब्रजत्सोऽय पतिं तु साऽब्रवीत्^(६) ॥३॥

(१) तत्सर्वमिति ख० ड० पुस्तकान्तरक्ष ।

(२) प्रत्यर्चितं तमिति ख० ।

(३) प्रत्यर्चितोऽसौ विधिना चेति ख० पुस्तकान्तरक्ष ।

(४) दृष्टेति ख० छ० पुस्तकान्तरक्ष ।

(५) तां पूर्वया सान्त्यनृपः प्रहृष्टोवाच ब्रजत्साय पतिं पतिव्रतेति ख०
 घ० च० ।

अपामेये अग्निमित्युत्तरे य-
 त्पञ्चेन्द्राणि प्रत^(क)दैन्द्वृगत्र^(१) ।
 युवन्त^(ख)मिन्द्रापर्वतौ^(ग) सद्यः स्मृता-
 विन्द्रन्तु मेने यास्क एकं प्रधानं^(२) ॥४॥
 सूयेतर्षुः पर्वतो विद्धि वज्रो^(३)
 द्विवत्स्तुतौ चेन्द्रमाह^(४) प्रधानं ।
 आत्वार्यधोरथ पञ्चेन्द्रवाय्वो^(५)रेका
 वायोरुत्तरं द्विप्रधानं ॥५॥
 तत्र पञ्चवरुणं मित्रदेवा
 दिवादिभ्यः^(६) कथिताभ्यः परे द्वे
 द्वे द्वे पदे संस्तुते^(७) रोदसी च
 देवाथार्धर्चेन विभक्तमन्यत् ॥६॥

(१) अग्निमापेये अत उत्तराणि पञ्चेन्द्राणि प्रतदैन्द्वृगेकेति स०
 सुस्तकान्तरश्च ।

(२) त्विन्द्रन्तु मेने इह यास्कः प्रधानमिति क० घ० च० ।

(३) ऋक्षुस्तुतः पर्वतज्जि यज्ञः इति क० घ० च० ।

(४) चन्द्रमाहुरिति क० घ० च० ।

(५) आत्वार्यधोरथपञ्चेन्द्रवाय्वोरिति क० घ० च०, आत्वावायोश्चाथ पञ्चेन्द्र-
 वाय्वोरिति ग० ।

(६) दिभ्य आद्याः इति उ० ।

(७) द्वे वापदे संस्तुताविति उ० ।

(क) ऋ० ८, १२, २७ । (ख) ऋ० ८, ७१, ४ । (ग) ऋ० २, ४२, १ ।

मैत्रावरुणं सुसुमे^(१)ति सूक्तं^(१)
 प्रप्र^(२)पोष्णं वैश्वदेवं द्वितीयं^(३) ।
 एतत्सूक्तं^(४) वैश्वदेवं तृतीयं
 वैश्वदेवं स्या^(५)द्वृद्धदेवतेषु ॥७॥
 बद्धप्रभु वैश्वदेवेषु संस्तवः^(६)
 अर्धर्चा^(६) द्वैपदास्त्रैपदाश्च ।
 द्विप्रधाना अपि चैकप्रधाना
 बद्धप्रधाना अपि वैश्वदेवाः^(७) ॥८॥
 वैश्वदेवी मित्रावरुणी द्वितीया
 तिस्रोऽश्विभ्यां तत ऐन्द्रौ ततोऽग्नेः ।
 भारुत्येका तत ऐन्द्रान्यनन्तरा
 वार्हस्पत्या षोडशमा स्तौति देवान् ॥९॥

(१) सुसुमेतोद्द सूक्तमिति ख०, ग० घ० पुस्तकान्तरश्च ।

(२) द्वितीयमिति क० घ० च० ।

(३) बद्धु औषदिति ड० ।

(४) वैश्वदेवं हि स्यादिति ड० ।

(५) सन्त्युषः इति क० घ० च० ।

(६) अर्धर्चाविति क० घ० च० ।

(७) अपि ता वैश्वदेव्यः इति ड० पुस्तकान्तरश्च ।

(क) अ० १, १२७, ८ । (ख) अ० १, ४०, ७ ।

अषीनृषिर्वा स्तौति दध्दमेऽस्या-
मात्मानं वा तेषु शं मन्वजन्म^(१) ।

तस्मादस्यां विप्रवदन्ति केचित्

इन्द्राग्नी तस्यां तु^(२) निपातभाजौ ॥१०॥

दावुचथ्य^(क) वृहस्पती अषिपुत्रौ वभूवतुः ।

आसीदुचथ्यभार्या तु ममता नाम भार्गवौ ॥११॥

तां यवीद्यान्^(३) वृहस्पतिर्मैथुनायोपचक्रमे ।

शुकस्योत्सर्गकाले तु गर्भं प्रत्यषेधत^(४) ॥१२॥

इहास्मिन् पूर्वमभूतो न कार्यः शुकसङ्करः ।

तच्छुक्रप्रतिषेधं तु न ममर्ष वृहस्पतिः^(५) ॥१३॥

स व्याजहार तं गर्भं तमस्ते दीर्घमस्त्विति ।

स च दीर्घतमा नाम वभूवर्षिरुचथ्यजः ॥१४॥

स जातोऽत्यतप^(६) लोकांनेतस्मा^(७) दन्वतां गतः ।

(१) एवाथर्वाणः स्तौति शशंस जन्मेति क० घ० च० । एवाथर्वाण्य
इत्यत्र अहमेवाथर्वाणः इति ग० ।

(२) केचिदैन्द्रौ त्वेवेति क० घ० च० ।

(३) कनीद्यानिति क० घ० च० ।

(४) प्रत्यभाषतेति क० ग० घ० च० ।

(५) तं शुक्रप्रतिषेधं तु वृहस्पतिरमर्षयदिति स० ।

(६) अभ्यतपदिति ख० घ०, अभ्यवददिति ग० ङ० पुस्तकान्तरस्य ।

(७) अकस्मादिति ख० ग० ङ० ।

(क) ऋ० ८, ३६, २८ ।

ददुर्देवा सुता नेचे ततोऽनन्धो वभूव च^(१) ॥१५॥
 स वेदिषद इत्यस्तौ^(२) चतुर्भिर्जातवेदसं ।
 समिद्ध आप्रियोऽन्यैः तमित्यग्नेः पराणि षट्^(३) ॥१६॥
 सुतौ तु मित्रावरुणौ सूक्तैर्मित्रमिति त्रिभिः ।
 मित्रं मैत्री वदत्येता^(४) माधेनवस्य ग्रंथति ॥१७॥
 अदितिं वाथ वाथग्निं तथा रूपं हि दृश्यते ।
 अग्निं मेने दितिं त्वेव कुम्भे चेह^(५) च शौनकः ॥१८॥
 अघिरश्च प्रसङ्गादा दर्शनादानुकीर्तयेत्^(६) ।
 विष्णोर्नुकमिति षीणि वैष्णवानि पराण्यतः ॥१९॥
 प्रवः पान्तं चतुर्भिस्तु^(७) इन्द्राविष्णू सह सुतौ ।
 गृहाणि वा वैष्णवानि अघिस्त्वेतृचि^(८) कांश्चति ॥२०॥

(१) तु तस्यार्घ्यौ नैते न त्वन्वतां गत इति क० घ० च० ।

(२) इत्याद्यैरिति छ० ।

(३) आप्रः परैर्द्वौ षट्भिः त्रिभिं तमित्यत इति क० घ० च०, आप्रि-
 योन्यैः प्रायावापेः पराणि चेति ग० ।

(४) मैत्रीव देख्येतामिति छ० ।

(५) यास्तः कुम्भो वेहेति ड० पुस्तकान्तरश्च ।

(६) अघिरग्नेः प्रसङ्गत्वाद्दृष्टाप्रौनन्वकीर्तयदिति ड० ।

(७) प्रवच्यतएभिर्द्वैभिरिति ग०, तावा चतुर्भिर्द्वैभिरिति छ०
 पुस्तकान्तरश्च ।

(८) तावामित्युच्येति ग० छ० पुस्तकान्तरश्च ।

जीर्णन्तु दीर्घतमसं खिन्नास्तत्परिचारिणः^(१) ।
 दासा अथ^(२) नदीतोये दृष्टिहीनमुपादधुः^(३) ॥२१॥
 तत्रैकस्त्रैतनो^{(४)(क)} नाम शस्त्रेणैवमपाहनत् ।
 गिरश्चांभावुरश्चैव स्वयमेव व्यकृन्तत्^(५) ॥२२॥
 अङ्गदेशसमीपे तु नद्यः सर्वाः समुत्खिदन्^(६) ।
^(७)जनयामास चोत्थाय^(८) कचीवत्प्रमुखानृषीन् ॥२३॥

(१) तत्परिचारकाः इति ख० उ० पुस्तकान्तरश्च ।

(२) दासा बध्नेति क० घ० च० ।

(३) अवाधधुरिति क० घ० च० ।

(४) त्रैतनः इति क० घ० च० ।

(५) ख० उ० पुस्तकयोः पुस्तकान्तरे च,—

हृत्वा दीर्घतमास्तं तु पापेन महता हृतम् ।

आत्माङ्गान्यनुदधैव ततोऽदान्मोहितो भृशम् ॥

इत्यधिकं पठितम् ।

(६) तं नद्यं समुदक्षिपदिति उ० पुस्तकान्तरश्च ।

(७) जनयामास चोत्थायेति श्लोकार्जात्वात्, ख० उ० पुस्तकयोः पुस्त-
 कान्तरे च,—

अङ्गराजगृहे युक्ता भुश्रिजं पुत्रकाम्यया ।

राज्ञा च प्रहितं दार्शीं भक्तां मत्वा महातपाः ॥

इत्यधिकं पठितम् ।

(८) सोऽजीजनद्भृशसैकादिति ख० उ० पुस्तकान्तरश्च ।

तुष्टाव चैव सूक्ताभ्या^(१)मवोधीत्यश्विनावृषिः ।
 प्रेति द्यावापृथिव्यौ तु^(२) पराभ्यामेतदुत्तरं ॥२४॥
 किमार्भवं परं^(३) मानो मेधस्थाश्वस्य संस्तवः ।
 ईर्मां^(क)ता स इति त्वस्यां नौयमानं प्रशंसति ॥२५॥
 स्वय्यूयास्तस्य चैवाच बहवः संस्तुता हयाः ।
 नियुक्ताद्यानियुक्ताश्च प्रसङ्गादनुकीर्णिताः ॥२६॥
 संज्ञप्रवदसंज्ञप्रं हविष्यं^(घ) चाह सूनवः^(ङ) ।
 तस्मिन्मांसस्य सूनस्य चतुषां हविषस्तथा^(क) ॥२७॥
 वासोऽधिवाससोद्याच स्वधिते^(ग)श्च प्रकीर्त्तनं^(१) ।
 गात्रशूलस्यूणानां^(घ)श्च^(०) स्वधितेश्च प्रकीर्त्तनं^(८) ॥२८॥

(१) वेति वसुताभ्यामिति छ० पुस्तकान्तरश्च ।

(२) द्यावापृथिव्यातेति छ० पुस्तकाण्डश्च ।

(३) परे इति छ० पुस्तकान्तरश्च ।

(४) भविष्यं चाह भूतवत् इति ख० ड० पुस्तकान्तरश्च ।

(५) चतुषां हविषस्तथेति ग०, तस्मैनस्यं च मांसस्य चरुणां च विधान्तथेति छ० पुस्तकान्तरश्च ।

(६) यद्विशस्यश्च कौर्त्तितमिति ख० ग०, वासाधिवाससोद्याच यशूशस्य च कौर्त्तनमिति छ० ।

(७) गात्रशूलस्यूणाणांश्चेति ख० छ० ।

(८) क० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु, गात्रशूलस्यूणाणांश्चेतिश्लोकार्कं न पठितम् ।

(क) ऋ० ४, २७, २ । (ख) ऋ० १, १६२, ४ । (ग) ऋ० १, १६२, १० । (घ) ऋ० ५, ६२, ७ ।

भागस्य^(१) कौर्त्तनं चात्र इन्द्रापूष्णोः सह स्तुतिः^(२) ।
 सूक्तं यदस्य^(३) वामीयं वैश्वदेवं तदुच्यते ॥२८॥
 प्रवादा विविधास्त्वत्र देवानां चात्र कौर्त्तनं ।
 अग्निस्तु वामः पलितो^(क) वायुर्भाता तु मध्यमः ॥३०॥
 हतपृष्ठ^(ग)सृतीयोऽत्र^(घ) सप्त वै रश्मयस्तु ताः ।
 परास्तु कथयन्धग्निं^(ख) यथा वर्षति पाति^(ङ) च ॥३१॥
 अहोरात्रदिना^(०)न्मासानृत्नंश्च परिवर्त्तनं^(८) ।
 पञ्चधा त्रिविधा^(९) चैव षोढा द्वादशधैव च^(१०) ॥३२॥
 संवत्सरं चक्रवच्च पराभिः कौर्त्तयन्नृषिः ।

- (१) आगम्येति ग० ङ० ।
 (२) इन्द्रापूष्णोश्च कौर्त्तनमिति ख० ङ० ।
 (३) पदस्येति ङ० ।
 (४) हतौयोक्तः इति ङ० ।
 (५) अपिरिति ङ० ।
 (६) वानीति ख० ङ० ।
 (७) अहोरात्रान् दिनानिति ङ० ।
 (८) पञ्चाश्च परिकौर्त्तनमिति ङ० ।
 (९) पञ्चधा च त्रिधेति ख० ङ० ।
 (१०) द्वादशधापि वेति ङ० ।

चञ्चलानं^(१) च धेनुञ्च गौरौ वाचं सरस्वतीं ॥३३॥
 धर्मं पूर्वयुगीयञ्च^(२) साधान् देवगणांस्तथा ।
 विविधानि च कर्माणि त्वग्निवायुविवस्वताम् ॥३४॥
 विभूतिमग्नेर्वायोश्च जगतीं स्थानं^(३)जङ्गमे ।
 हरणं रश्मिभिश्चैव^(४) विमर्गं^(५) पुनरेव च ॥३५॥
 कर्मानुकीर्तनञ्चाच^(६) पर्जन्याग्निविवस्वतां ।
 मातापुत्रौ तु वाक्प्राणौ माता वागितरः सुतः ॥३६॥
 सरस्वन्तमिति प्राणा^(७) वाचं प्राङ्गः सरस्वतीं ।
 ग्रौरैरमिन्द्रियैर्युक्तं चैवमित्यभिधीयते ॥३७॥
 वेद तन्माण^(८) एवैकस्मात् चैवञ्च उच्यते ।
 मेघः^(९) शक्र^(१०) स्तस्य धूमः^(१०) मल्लिलं वास एव वा ॥३८॥

(१) चञ्चलानमिति म०, चञ्चं धानमिति ड० ।

(२) पूर्वयुगानाञ्चेति ख० छ०, धर्मपूर्वयुगौ पक्षेति म०,

(३) जगति स्थास्त्विति ख० छ० ।

(४) वारः इति ख०, वारामिति छ० ।

(५) विमर्गमिति ख० ।

(६) चास्येति ख० छ० पुन्र्णान्तरश्च ।

(७) प्राणः इति क० ग० घ० ष० ।

(८) वेद्येतस्याञ्च इति ड० ।

(९) मेघे इति ख० ।

(१०) धूमे इति ख० ।

सोम उचा^(क)भवन्त्यस्य पावकाश्च त्रयोऽधिपाः ।
 गौरौरं तं वैश्वदेवमुपरि स्थात्पृथक् स्तुतिः ॥३९॥
 इन्द्रं मित्रमिभौ सौर्यौ सौरौ चान्या सरस्वते^(१) ।
 मारुतेन्द्रस्तु संवादः कथेति^(२) परमः स्तुतः^(३) ॥४०॥
 मरुतामयुज^(४)स्त्वैन्द्रो युग्माः सर्वाः^(५) सहान्त्यया ।
 एकादशी प्रथमा च मारुतस्तृच उत्तमः^(६) ॥४१॥
 ढ्यस्यैव तु तत्रोक्तं कर्त्तृत्वमितरस्य तु ।
 इतिहासं पुरावृत्तमृषिभिः परिकथ्यते^(७) ॥४२॥
 समागच्छन्मरुद्भिस्तु^(८) चरन् व्योम्नि शतक्रतुः ।

- (१) क० ख० घ० च० पुस्तकेषु, मेघः शकस्तस्य धूम इत्यादि सौरौ चान्या सरस्वते इत्यन्तपाठो न विद्यते, तेषु च अत्र स्थले,—
 सूक्तमल्पस्त्वं त्वेत्तञ्ज्ञानमेव प्रशंसति ।
 प्रवादवञ्जलत्वाच्च ततः सलिलमुच्यते ॥

इति पाठो वर्त्तते ।

- (२) कथेतीति ख० ।
 (३) ततः इति ख० छ० ।
 (४) मरुजः इति छ० ।
 (५) तत्रेति छ० ।
 (६) उत्तरः इति ग०, मारुत्यस्तिष्ठ उत्तरा इति छ० पुस्तकान्तरस्य ।
 (७) ढ्यस्यैव तु तत्रोक्तमित्यादि ऋषिभिः परिकथ्यते इत्यन्तपाठः क०
 ग० घ० च० चिद्धितपुस्तकेषु नेह्यते ।
 (८) चेति ख० छ० ।

बुद्धा तुष्टाव तानिन्द्रस्तेनैन्द्रं^(१) मृषयोऽनुवन् ॥४३॥

तेषामगस्त्यः संवादं तपसा वेदं^(२) तन्वतः ।

स तानभिजगामाशु निरूप्यैन्द्रं हविस्तदा ॥४४॥

महत्सिद्धिदिति चैवेन्द्रं महस्रमिति चैतया^(३) चिभिः^(४) ।

महत्सिद्धिदिति चैवेन्द्रं महस्रमिति चैतया^(५) ॥४५॥

निरुप्तं तद्भुविष्यैन्द्रं मरुद्भ्यो दातुमिच्छति^(६) ।

विज्ञायावेक्ष्य तद्भुयं त्विन्द्रो^(७) नेति तमब्रवीत्^(८) ॥४६॥

न श्यो नाद्यतनं ह्यस्ति वेद कस्यद्यद्भुतं ।

कस्यचित्त्वय सद्यारे^(९) चित्तमेव विनश्यति ॥४७॥

किञ्च इत्यब्रवीदिन्द्रमगस्त्यो भ्रातरस्तव ।

मरुद्भिः सम्प्रकल्प्यस्व^(१०) बधीर्मा च^(११) प्रतकतो ॥४८॥

(१) ते चैन्द्रमिति ख० ग० ङ० पुस्तकान्तरश्च ।

(२) तपसाबोधोति ख० ङ० पुस्तकान्तरश्च ।

(३) तन्विति स्थिति ङ० घ० घ० ।

(४) तन्विति पञ्चभिरिति ग० ।

(५) महत्सिद्धिदित्वनेन्द्रं महत्त्वं त ऋषात्पयमिति ख० ङ० पुस्तकान्तरश्च ।

(६) इच्छति ख०, इच्छतः इति ङ० पुस्तकान्तरश्च ।

(७) तद्भावमिन्द्रः इति ख० ङ० पुस्तकान्तरश्च ।

(८) ततोऽब्रवीदिति ख० ङ० पुस्तकान्तरश्च ।

(९) त्वयसद्यारे इति ख० ङ० पुस्तकान्तरश्च ।

(१०) सम्प्रकल्प्यसेति ख० ङ० ।

(११) मा नः इति ख० ङ० पुस्तकान्तरश्च ।

किं नो भ्रातरिति त्वस्यामिन्द्रो मान्यमुपालभत् ।
 अगस्त्यस्वरमित्यस्यां चुम्ब^(१)मिन्द्रं प्रशामयत्^(२) ॥४८॥
 प्रादात्संवननं^(३) कृत्वा तेभ्य एव च तद्भुविः ।
 पूर्वया सान्वयच्चिन्द्रो ह्यगस्त्यं स्नेहकाम्यया ॥५०॥
 एवं संवननं कृत्वा प्रादात्तेभ्यः स तद्भुविः^(४) ।
 सुते^(५) चकार सोमे च^(६) तानिन्द्रः सोमपीथिनः^(क) ॥५१॥
 तस्माद्विद्यान्निपातेन^(७) ऐन्द्रेषु^(८) मरुतस्तु तान्^(९) ।
 प्रीतात्मा पुनरेवर्षिस्तांस्तृष्टाव पुनः पृथक्^(१०) ॥५२॥
 मरुतः प्रेति सूक्ताभ्या^(११) मिन्द्रं षड्भिः परैस्तु सः^(१२) ।

- (१) कुम्भमिति ख० ड० पुस्तकान्तरश्च ।
 (२) प्रसादयदिति ख० ड०. प्रसाधयदिति पुस्तकान्तरम् ।
 (३) सङ्गमनमिति क० ग० घ० च० ।
 (४) पूर्वया सान्वयच्चिन्द्र इत्यादि स तद्भुविरित्यन्तपाठः, क० घ० च०
 चिञ्जितपुस्तकेषु न दृश्यते ।
 (५) सूते इति ग० ।
 (६) सोमेऽथेति ख० ड० पुस्तकान्तरश्च ।
 (७) निपातेष्विति ड० पुस्तकान्तरश्च ।
 (८) नन्द्रेष्विति ख० ।
 (९) मरुतः स्तुताः इति ड० पुस्तकान्तरश्च ।
 (१०) पृथक् पृथगिति ख० ड० पुस्तकान्तरश्च ।
 (११) प्रतिसूक्ताभ्यामिति ख० ड० पुस्तकान्तरश्च ।
 (१२) मायन् षड्भिः शधीपतिरिति ख० ड० पुस्तकान्तरश्च ।

ऋतुखाता^(१) मृषिर्भायी लोपामुद्रां यशस्विनीं ॥५३॥

उपजन्वितुभारेभे रक्षःसंयोगकाम्यया ।

द्वाभ्यां सा त्वत्रवीदृग्भ्यां पूर्वोरिति चिकीर्षितं ॥५४॥

रिरंसुस्तामथागस्य उत्तराभ्यामतोषयत् ।

विदित्वा तपसा सर्वं तयोर्भावं रिरंसतोः ॥५५॥

उक्तेन^(२) कृतवानस्मिन्^(३) ब्रह्मचार्युत्तमे जगौ ।

प्रशंस्य^(४) तं परिख्यज्य गुरु नृदुर्यवजिघ्रतुः ॥५६॥

स्मिन्नैनामाहृतुद्योभावनागा अस्मि^(५) पुत्रक ।

युवो^(६) रजांसीति ततः सूक्तैः पञ्चभिरश्विनौ ॥५७॥

अगस्य एव तुष्टाव सूक्तेन कतरे तुण^(७) ।

द्यावापृथिव्यौ सूक्तेन आनो विश्वान् दिवोकसः ॥५८॥

पितु^(८) मन्त्रं समिद्धाप्यो अग्निमग्ने नयेति च^(९) ।

ऋहस्यतेरनर्वाणं^(१०) कंकतोपनिषत्परं^(११) ॥५९॥

अपां दृष्टानां सूर्यस्य केचिदेतां स्तुतिं विदुः ।

(१) ऋतौ खातामिति क० घ० च० ।

(२) न तेनः इति ख० ग०, नत्वेति उ० पुस्तकान्तरस्य ।

(३) अस्मौति ख० ग० उ० ।

(४) प्रशंस्येति ग० ड० ।

(५) योमौ द्यानागोऽसीतीति क० ग० घ० च० ।

(६) कतरेति परेण त्विति क० घ० च०, सूक्तेन कतरेति त्वि उ० ।

(७) समिद्धो द्याप्रियोऽप्ये च नयाप्रये इति ख० उ० पुस्तकान्तरस्य ।

(८) परेति ख० उ० पुस्तकान्तरस्य ।

(९) ऋ० १, २४, १ । (ख) ऋ० १, ६१, ७ । (ग) ऋ० १, २०, १ ।

ददर्श तदगस्त्यो वा^(१) विषमं विषमंकया ॥६०॥
 अदृष्टास्त्यो विश्वरूपः^(२) सूक्तस्यांसोऽत्र तु त्यचः^(३) ।
 अस्तौ^(४) नृत्समदोऽग्निं त्वं^(५) जातवेदस^(६) माप्रियः ॥६१॥
 यज्ञेनाथ समिद्धोऽग्निरतोऽग्निं^(७) सप्तभिर्जवे^(क) ।
 संयुज्य^(८) तपसात्मानमैन्द्रं विभ्रन्महदपुः ॥६२॥
 अदृश्यत मुहूर्त्तं दिवि च व्योम्नि चेह च ।
 तमिन्द्रमिति मत्वा तु^(९) दैत्यौ भीमपराक्रमौ ॥६३॥
 धुनिश्च चुमुरिश्चैव^(१०) सायुधावभिपेततुः ।
 विदित्वा स तयोर्भावमृषिः^(११) पापचिकीर्षतोः ॥६४॥
 यो जात इति सूक्तेन कर्माण्यैन्द्राण्यकीर्तयत् ।

- (१) त्विति ख० उ० पुस्तकान्तरश्च ।
 (२) अदृष्टास्त्यो नष्टरूप इति ख० उ० पुस्तकान्तरश्च ।
 (३) द्युचः इति ग० ।
 (४) स्तौतीति ख० पुस्तकान्तरश्च ।
 (५) अप्रियमिति ग० उ० ।
 (६) जातवेदस्यमिति ख० ग० ।
 (७) चातोऽग्निमिति क० घ० च०, अप्रिरिति ख० ।
 (८) संयोज्येति ख० उ० पुस्तकान्तरश्च ।
 (९) तौ इति ख० ।
 (१०) घोभाविति ख० उ० पुस्तकान्तरश्च ।
 (११) ऋषिरिति क० घ० च० ।

उक्तेषु^(१) कर्मस्त्रैन्द्रेषु भौत्सावाशु विवेग्र ह^(२) ॥६५॥
 इदमन्तरमित्युक्त्वा ताविन्द्रस्तु न्यवर्हयत् ।
 निश्चय्य तौ गृह्यमदमृषिं^(३) शक्रोऽभ्यभाषत ॥६६॥
 यथेष्टं मास^(४)खे पथ्य प्रियस्त्व^(५) ह्यागतोषि^(६) मे ।
 वरं गृहाण मत्तस्त्वमवयं^(७) चास्तु ते तपः ॥६७॥
 प्रह^(८)स्त्रं प्रत्युवाचपरिरस्त्राकं वदतां वरः^(९) ।
 तनूनामस्तु चारिष्टिर्वाक्चास्तु हृदयङ्गमा ॥६८॥
 सुवीरा^(१०)रयिमन्त^(११)श्च वयन्त्वामिन्द्र धौमहि^(१२) ।
 इन्द्र^(१३)त्वाश्च विजानीमो वयं जन्मनि^(१४) जन्मनि ॥६९॥

(१) कीर्त्तयित्वा क० घ० च० ।

(२) भौतौ सुभुपतुक्तदेति ख० ड० पुस्तकान्तरश्च ।

(३) इदमिवि ख० पुस्तकान्तरश्च ।

(४) मासमिति पाठः सङ्गतः ।

(५) मास खे पथ्य प्रियस्त्वमिति क० घ० च० । अथ, मासं खे पथ्यं प्रियस्त्वमिति पाठो विशुद्धः ।

(६) प्रियत्वं चागतोऽसौति ख० ।

(७) मरुष्वात्तयमिति क० घ० च० ।

(८) प्रहः इति क० घ० च० ।

(९) वरेति क० ग० घ० च० ।

(१०) इन्द्र वामहे इति ख०, इन्द्रमौमहे इति ख० ।

(११) इन्द्रमिति ख० ।

(१२) ह्यजभोति क० ग० घ० च० ।

लङ्गत^(१)श्चैष मे भावो मापगास्त्वद्रथीतरः^(२) ।
 निरुक्तं तदिदं चार्पमिन्द्रश्रेष्ठानृचान्यया ॥७०॥
 वज्रे वरमिदं सर्वं तदाकर्ण्यं शचीपतिः^(३) ।
 तथेत्युक्त्वा तुरापाट् त्वां^(४) पाणौ जयाह दक्षिणे ॥७१॥
 ष्टपिशाचस्य सखित्वेन पाणिना पाणिमस्पृशत् ।
 सहितौ जग्मतुष्येवं महेन्द्रसदनं^(५) प्रति ॥७२॥
 तत्रैनमार्हयत्प्रोत्था स्वयमेव पुरन्दरः ।
 कर्मणा विधिदृष्टेन तमृषिज्ञाभ्यपूजयत्^(६) ॥७३॥
 सखित्वाच्च पुनश्चैनं^(७)मुवाच धरिवाहनः ।
 गृणन्माद्यसे यस्मान्त्वमस्मानृषिसत्तम ॥७४॥
 तस्माद्गृत्समदो नाम शौनकोऽत्रो^(८) भविष्यसि ।
 ततो द्वादशभिः सूक्तैस्तुष्टावेन्द्रं शुधी^(९)^(क)त्यृषिः ॥७५॥

(१) त्वा तत् इति क० घ० च० ।

(२) माप्रागाच्च रथीतरः इति ख० पुस्तकान्तरस्य ।

(३) निरुक्तं तदिदं चार्पमित्यादि तदाकर्ण्यं शचीपतिरित्यन्तपाठः, क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु, नोपलभ्यते ।

(४) त्वामित्यत्र तमितिपाठः शुद्धः । रथाङ्गन्विति ख० ख० पुस्तकान्तरस्य ।

(५) महेन्द्रभवनमिति ख० ख० पुस्तकान्तरस्य ।

(६) वाभ्यपूजयदिति क० । तमृषिं चाभ्यपूजयदिति ख० ग० घ० च० ।

(७) एवमिति पुस्तकान्तरम् ।

(८) शौनकोऽत्र इति ख० ।

(९) इन्द्रशुधीत्यृषिरिति क० पुस्तकान्तरस्य ।

ददग्रं संस्तुवन्नेव तत्र स ब्रह्मणस्पतिम् ।
 बृहस्पतिं तु तुष्टाव दृष्टलिङ्गाभिरेव च^(१) ॥७६॥
 स तमप्यभितुष्टाव^(२) चतुर्भिरत^(३) उत्तरैः ।
 गणानां विश्वमित्यस्यां^(४) सहेन्द्राब्रह्मणस्पती ॥७७॥
 बृहस्पति प्रसङ्गादा^(५) ब्रह्मणस्पतिमेव च^(६) ।
 तुष्टाव कर्मणैकेन प्रभावस्थान्तरन्तयोः^(७) ॥७८॥
 मित्रावरुणदक्षाग्रतुविजात^(८) भगार्थगणाम्^(९) ।
 आदित्यानामिमाः ^(१०) सूक्तमिदं वारुणमुच्यते^(१०) ॥७९॥

- (१) बृहस्पतिस्तु तुष्टाव दृष्टि लिङ्गस्त्वै सहेति ख०, दृष्टलिङ्गस्त्वै सहेति ड० ।
- (२) अभ्यभितुष्टावेति क० ख० ग० पुस्तकान्तरम् ।
- (३) चतुर्भिरिति उत्तरैरिति ग०, चतुर्भिरित उत्तरैरिति ड०, चतुर्भिरित उत्तरैरिति पुस्तकान्तरम् ।
- (४) अस्या इति ड०, विश्वामित्रस्येति ख० ।
- (५) प्रसङ्गत्वादिति ख० ड० ।
- (६) ब्रह्मणस्पतिमेव वेति ड० ।
- (७) द्वयोरिति ग० । श्लोकाङ्गमेतत् ख० ड० चिह्नितपुस्तकयोर्नेपथ्यभ्यते ।
- (८) तुविजातभगार्थमामिति ख० ।
- (९) इमाप्युक्तमिति ख० । इमाः इत्यत्र इदमिति पाठो विमुञ्च ।
- (१०) वदयमिति ग० ।

(१) घृतव्रता वैश्वदेवमृतमैन्द्रं परन्तु यत्^(१) ।

प्रहि क्रतुमिति त्वस्याभिन्द्रासोमौ सह स्तुतौ ॥८०॥

सरस्वति त्वमित्यस्मिन्नर्द्धर्चे मध्यमा तु वाक्^(२) ।

वृहस्पतिन्तु यो नस्तु^(३) उत्तमा मरुतस्तुतिः^(४) ॥८१॥

अस्माकं वैश्वदेवन्तु सूक्तादावुत्तमस्य तु^(५) ।

द्यावापृथिव्योर्दे त्वाष्ट्रौ^(६) तथैवैन्द्रौ^(७) परे ततः ॥८२॥

द्वे द्वे राकासिनीवाव्योः षड्लैङ्ग्योऽग्न्यास्तथान्तया^(८) ।

(१०) रौद्रं मास्तन्तु परं^(११) मा ते धारावरा इति ॥८३॥

(१) वाक्शौचो म इत्याद्या दुःस्वप्नाद्यप्रणाग्निनीः। श्लोकार्द्धमेतत् ग० चिह्नितपुस्तके घृतव्रतेति श्लोकात् पूर्वमधिकं पठितं ।

(२) परं यत् इति ख०, परं तत् इति छ० ।

(३) माध्यमानुवागिति ख० ।

(४) वृहस्पते स्तुतिर्यो मा इति ख०, यो न स्त इति ग० ।

(५) वृहस्पते स्तुतिर्यो उ स्तम्भप्रदक्षयतां स्तुतिः इति छ० ।

(६) अस्माकं वैश्वदेवं स्यात् सूक्तादावस्य चास्य ऋगिति ग०, स्यादद्या ऋक् धान्तिमास्य त्विति छ० पुस्तकान्तरश्च ।

(७) ऋग्द्यावापृथिवीत्यृचेति क० घ० च०, द्यावापृथिव्योस्त्वाष्ट्रौ द्वे इति ख० । वै इत्यत्र वा इति ग० ।

(८) वायु चैन्द्रा इति ग०, चैन्द्रौ वर्षी इति छ० पुस्तकान्तरश्च ।

(९) तथान्तयेति ग०, षड्भुग्वाधन्तया स्तुताः इति क० घ० च० ।

(१०) ख० छ० चिह्नितपुस्तकयोः पुस्तकान्तरे च रौद्रमित्यस्मात् पूर्व, तत्पूर्वे द्वे ऋषौ कुशाः कुशमधमिति सूते। तदुत्तरे द्वे अनुमतेरनुनो न्विति ते सूते । धातुश्चतस्रश्चादौ धाता इधिति नो रयिन्(क) । इत्यधिकं पठितं ।

(११) रौद्रं स्यात् परमास्तमिति पुस्तकान्तरम् ।

वामदेवो मृगान् दृष्ट्वा विभ्यन्तेभ्य ऋषिः स्वयम्^(१) ।

(१) अपान्नपादुपेत्य च स्तः सूक्ते ततः^(२) परे ॥ ८४ ॥

तुभ्यमित्यार्भवे^(३) सूक्ते सावित्रादाश्विनम्बरम्^(४) ।

सोमः पूषादितिश्चैव सोमापूष्णेन्यया स्तुताः ॥ ८५ ॥

वायव्ये^(५) वैन्द्रवायव्या अन्त्यास्तु प्रउगा^(६)स्तृचाः^(७) ।

प्रेत्यृक् स्तौति हविर्धाने अग्निस्तव निपातभाक् ॥ ८६ ॥

सावापृथिव्यौ धावेति हविर्धाने ततः परे ।

(८) स्तुतिन्तु^(९) पुनरेवेच्छन्निन्द्रो भूत्वा कपिञ्चलः ॥ ८७ ॥

(१) वामवस्तु मृगान् स्तौत्वध्वनि निप्रस्थितांस्तु ऋषिः इति क० घ० च०, मगं दृष्ट्वेति ग० ।

(२) ग० ङ० चिद्धितपुस्तकयोः पुस्तकान्तरे च अपान्नपादिकास्तृत्पूर्वं स्तुतिं श्रुतमिति त्वस्यां रुद्रमस्तौत्वसादशत्रियधिकं पठितं ।

(३) तत इति पुस्तकान्तरम् ।

(४) इत्यातंवे इति ख० ङ० पुस्तकान्तरम् ।

(५) श्लोकार्जमेतत् ग० चिद्धितपुस्तके नोपलभ्यते ।

(६) वायव्ये इति ग० ।

(७) वायव्ये वैन्द्रवायव्यौ पश्चात् प्रउगास्तृचा इति क० ग० घ० च० ।

(८) ङ० चिद्धितपुस्तके पुस्तकान्तरे च स्तुतिमिति श्लोकार्जमेतत् प्राक्, वादयेशो म इत्येसा दुःखप्राद्यप्रणाशिनीति श्लोकार्जमेतदधिकं दृश्यते ।

(९) स्तुतिन्विति ख० ।

अथेर्जिगमिषोराशां ववाग्ना^(१)स्त्राय^(२) दूरिपरन् ।

स तमार्षेण सन्नेत्य चक्षुषा पचिद्वरिपन् ।

पराभ्यामभितुष्टाव सूक्ताभ्यान् कृत्विद्वद्भु^(३) ॥२॥

प्रशास्य गायंस्तपसाऽभ्यमच्छ^(४) ।

द्वृद्धार्पितामेकग्रतश्च पुत्रान् ।

स गाधिपुत्रस्त जगाद् सूक्तं

सोमस्य नेत्याग्नेयं यत्परश्च^(५) ॥२॥

वैश्वानरीयेति^(६) सन्निदन्ति

प्रोद्धे आग्नेये^(७) उत्तरे तद^(८) दृष्टे ।

द्यावापृथिव्यौ तु निचान्तरा^(९)

वापोऽप्य देवाः सिद्धिं निच^(१०) ॥३॥

आग्नेयेषु दृष्टन्ते दृष्टन्^(११) ।

-
- (१) ववासे प्रतीति ख० घ० इन्द्रान्तरश्च ।
 (२) अथ्यमच्छन्निति ख० इन्द्रान्तरश्च ।
 (३) नेत्याग्नेये यत्परं चेति ख० घ० इन्द्रान्तरश्च ।
 (४) वैश्वानरीयेऽयेति ख० घ० इन्द्रान्तरश्च ।
 (५) प्रियो हे चेति ख० घ० इन्द्रान्तरश्च ।
 (६) तस्येति ख० घ० इन्द्रान्तरश्च । उत्तरेत्येति ग० ।
 (७) द्यावा पृथिव्या उषसो निपाता इति न० ग० घ० इन्द्रान्तरश्च ।
 (८) वापोऽप्य देवाः पितरोऽप्य मित्र इति ख० ग० घ० इन्द्रान्तरश्च ।
 (९) क० घ० घ० चिद्विद्वद्भुक्तेषु कृतान्तु इत्यत्र तु इति पाठो न दृश्यते ।

(१०) अ० १, २, ३ । (११) अ० १, २, ३ ।

वेश्मनरो वरुणी जातवेदाः ।
 सूयेतैका यच यत्रास्तुतिर्वा^(१)
 नेपात्यांस्तां^(२)श्चोपमार्थाश्च^(३) विद्यात् ॥८१॥
 राजर्षयो ऋत्समदा वसिष्ठा
 भरदाजाः कुशिको गौतमाय ।
 विश्वेऽश्विनावङ्गिरसोऽच योऽदिति-
 र्भाजाः कण्वो^(४) भृगवो रोदसी दिशः ॥८२॥
 सावित्रसौम्याश्विन^(५)भारुतेपु
 ऐन्द्राग्नेये रौद्रसौम्यौषसेपु^(६) ।
 आदावन्ते सूक्तमध्ये स्तुतास्तु^(७)
 न व्याघ्नन्ति देवताः सूक्तभाजः^(८) ॥८३॥
 अग्नेः सप्तदशोऽध्याय ऊर्द्धं ऊपुण ऊतये^(९) ।

(१) एको यच तत्रान्यस्तुतिर्वेति ख० घ० पुस्तकान्तरम् ।

(२) निपात्यर्थाः इति क० ग० घ० ष० ।

(३) उपमार्थाश्चेति पाठः साधुः ।

(४) कण्वो इति ख० घ० पुस्तकान्तरम् ।

(५) सौम्याश्विनेति ख० घ० पुस्तकान्तरम् ।

(६) सौम्यौषसेष्विति ख० घ० पुस्तकान्तरम्, सौषिसेष्विति च० ।

(७) स्तुतास्ता इति ड० पुस्तकान्तरम् ।

(८) भ्रन्ते देवता सूक्तनामिनीमिति पुस्तकान्तरम्, सूक्तभाजा इति ग०, सूक्तभागिनामिति ड० ।

एते काण्व्यावृचौ यौष्यौ ह्यञ्जन्ति त्वेति पञ्च च^(१) ॥८४॥
 शेषा वङ्गभ्यो यूषेभ्यो^(२) वैश्वदेवो नृगष्टमी^(३) ।
 अस्या^(क)न्या प्रथिनी योक्ता^(४) षष्ठमैन्द्राग्न^(५)मुच्यते ॥८५॥
 वैश्वदेव्यग्निमुपसं^(६) दधिकाव्णेति^(७) चैतया ।
 आग्नेन्द्रौ त्वम इन्द्रेति परा^(८) वैश्वानरस्तृचः ॥८६॥
 प्रयन्तु मावता^(९)द्यान्या शतधारङ्गुस्तवः ।
 प्र वो वाजा अतू^(१०) स्तौति अत्विजः स्तौति^(११)मन्यतः॥८७॥
 पुरीव्यास^(१२) इति त्वस्थान्धिष्यानग्नीन् प्रशंसति ।

- (१) एते काण्व्यावृचौ चोभौ यौष्यौ ह्यञ्जन्ति पञ्च चेति ख० ।
 (२) शेषेभ्यो वङ्गयूपेभ्य इति ग० ।
 (३) वैश्वदेवो नृगष्टमीति क०, वैश्वदेवो नृगष्टमीति पुस्तकान्तरम् ।
 (४) स्यान्ता प्रप्रथना योक्तेति घ० ।
 (५) स्यान्ताः प्रप्रथनाः योक्तेन्द्राग्नो ऐन्द्राग्नमिति ड० पुस्तकान्तरम् ।
 (६) अग्निमुपसं वैश्वदेवोति क० ख० ग० घ० ष० ।
 (७) दधिकाव्णिवीति क० ग० घ० ष० ।
 (८) आग्नेन्द्रौ त्वम इन्द्रयज्ञं परेति ड० पुस्तकान्तरम् ।
 (९) प्रयन्तुमावताः इति ख० ड० पुस्तकान्तरम् ।
 (१०) अतू नितिपाठः समोघोदः ।
 (११) स्तौति अत्विजश्चैवेति ख० घ० पुस्तकान्तरम् ।
 (१२) पुरीव्यास इति ग० ।

ज्ञेया^(१)श्चैव तु होतारस्ते दैव्याश्चैव तत्र तु^(२) ॥८८॥

चयोविग्रतिरैन्द्राग्री इच्छन्तीति पराश्रुतः ।

सूक्ते प्रेति तु नद्यश्च विश्वामित्रं समूहिरे^(३) ॥८९॥

(४) पुरोहितः सन्निवार्य सुदासः सोऽह्वरद्धनम् ।

विपाट्कुतुद्रोः सन्नेदं ग्रमित्यैते उवाच ह ॥१००॥

प्रवादास्तत्र दृग्गन्ते द्विवद्वदेकवत् ।

अश्चेत्यर्द्धं पश्चो वा नदीष्वपेकवन्ति ते ॥१०१॥

आद्ये शृचे द्विवत्सार्द्धं विश्वामित्रवच.श्रुतेः ।

एनाभिर्ध्वग्निर्वा नद्य ष्षिं वज्रदूचिरे ॥१०२॥

षष्ठ्यष्टज्ञो^(५)श्चतुर्थ्याश्च दग्म्याश्चेतरा ष्षिः ।

सप्तम्यामृचि षष्ठ्याश्च यौ देवौ^(६) परिकीर्तितौ ॥१०३॥

निपातिनौ तु तौ ज्ञेयौ तैन्द्रापार्वत्यगुन्तमे^(७) ।

करोति पुत्रिकां नारी^(८) यथा दुहितरन्तथा ॥१०४॥

(१) यूषा इति ख० ।

(२) तत्र हेति ख० छ० ।

(३) विश्वामित्रः समूहिरे इति ख० ग० पुस्तकान्तरम्, स संवदद्विति
क० घ० च० ।

(४) पुरोहित इत्यादि श्लोकत्रय क० घ० छ० चिह्नितपुस्तकेषु नोपलभ्यते ।

(५) षष्ठ्यष्ट्योरिति पाठः साधु ।

(६) यौदकौ इति ग० ।

(७) पार्वत्यगुन्तमेति छ० पुस्तकान्तरम् ।

(८) नामेति ख० छ० पुस्तकान्तरम् ।

तस्यां विञ्चति रेतो वा^(१) तच्छामदिति कौर्नितम् ।
 रिक्थस्य दुहितुर्दानं नेत्युचि प्रतिषिध्यते^(२) ॥१०५॥
 तस्याश्चैव^(३) यवीयांसं भ्रातर ज्येष्ठवत्सुतं ।
 सुदासश्च महायज्ञे दक्षिणा गाधिसूनवे^(४) ॥१०६॥
 निगृहीतं बलाच्चेतः^(५) सोऽवसीदद्विचेतनः ।
 तस्मै^(६) ब्राह्मीन्नु सौरिं वा नाम्ना वाचं समर्परीं ॥१०७॥
 सूर्य्यचयादिहागत्य ददुस्ते^(७) जमदग्नयः ।
 कुम्भिकानां ततः सा वागमतिन्तामपाहनत् ॥१०८॥
 उपेत्य चाख्यां^(८) कुम्भिकान् विश्वामित्रो बुबोध यत् ।
 लम्भा वाचं च दृष्टात्मा^(९) तानृषीन् प्रत्यपूजयत्^(१०) ॥१०९॥
 समर्परीरिति दाभ्यामृग्भ्यां वाच स्तुवन् स्वयम् ।
 स्थिरावित्यनसो^(११)ऽङ्गान्यनङ्गुह^(११)श्च गृहान् व्रजन् ॥११०॥

(१) रेतो धा इति ख० पुस्तकान्तरश्च ।

(२) प्रतिषेधतीति ख० उ० पुस्तकान्तरश्च ।

(३) तस्याश्चाहेति ख० उ० पुस्तकान्तरश्च ।

(४) शक्तिना गाधिसूनवे इति क० ग० घ० च० ।

(५) गृहीत्वा बलाच्चेतः इति ख० उ० पुस्तकान्तरश्च ।

(६) तस्मैति क० घ० ।

(७) तं ददुरिति ख० उ० पुस्तकान्तरश्च । आगत्येत्यत्र व्याप्त्येति क० ग० घ० च० ।

(८) उपेत्य चाख्या कुम्भिकानिति क० घ०, उपेत्य वाचं कुम्भिकानिति उ० ।

(९) प्रतिष्ठात्मेति ख० उ० पुस्तकान्तरश्च ।

(१०) अन्वचेतयदिति उ० पुस्तकान्तरश्च ।

(११) इयनसाङ्गान्यनङ्गुहमिति क० घ० । अनङ्गुहमि यत्र अनङ्गुहः इति उ० ।

(१) अनसोऽङ्गानि चोत्थाप्य अनङ्गाद्यौ गृह्यात्मजौ ।
 ततश्च स्वशरीरञ्च गृह्यान् स स्वयमाप ह ॥१११॥
 रथञ्च स्वशरीरेण गृह्यान् गच्छन् पराददे ।
 पराद्यतस्यो यास्त्वत्र वसिष्ठदेधिष्णीर्विदुः^(१) ॥११२॥
 विश्वामित्रेण याः^(२) प्रोक्ता अभिशापा इति स्मृताः ।
 दिवद्देषास्तु ताः प्रोक्ता विद्याश्चैवाभिचारिकाः^(३) ॥११३॥
 वसिष्ठास्ता^(४) न गृह्णन्ति तदाचार्यकसम्मतम् ।
 कीर्त्तनाच्छ्रवणादापि महान् दोषः प्रजायते^(५) ॥११४॥
 यतथा भिद्यते मूर्धा कीर्त्तितेन श्रुतेन वा ।
 तेषां बालाः प्रमीयन्ते तस्मात्तास्तु न कीर्त्तयेत् ॥११५॥
 विश्वाय देवां^(६) स्तृष्टाव चतुर्भिरिममित्युषिः ।
 अस्तौदियात्मना सर्वान् मन्यमानः परं पदम् ॥११६॥

(१) अनस इत्यादिसाङ्गश्लोक. क० ग० घ० चिञ्जितपुस्तकेषु नेष्यते ।
 तेषु अस्मिन् स्थले, तन्वच्च सा शरीरञ्च गृह्यान् गच्छन् परीददे इति
 पाठोऽस्ति ।

(२) वसिष्ठदेधिष्यः स्मृताः इति क० ख० ग० घ० ।

(३) त्विति क० ख० ग० घ० ष० ।

(४) विद्देधिष्यः स्मृता विद्यादभिचारेषु प्रस्यते । इति क० ग०
 घ० ष० ।

(५) त्विति ख० पुस्तकान्तरस्य, ते इति घ० ।

(६) श्लोकाङ्गमेतत् क० घ० चिञ्जितपुस्तकयोर्न दृश्यते ।

(७) विश्वान् देवाश्चेति ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(१) देवानामसुरत्वं तदेकं महदितोरयन् ।

अश्विनौ मित्र ऋभवो^(१) धेनुर्मित्र इहेह वः ॥११७॥

(२) वैश्वदेवीति विज्ञेया मैत्री मित्राय पञ्च तु ।

ऐन्द्रार्भवस्तृचस्त्वत्रार्भवे सूक्तः स उत्तमः^(३) ॥११८॥

(४) पूर्वे द्युचे निपातीन्द्र उपो वाजेन पञ्चमात् ।

उपस्यादुत्तरे पङ्भिः स्तुता ऋग्देवता द्वेः^(५) ॥११९॥

ऐन्द्रावरुणः प्रथमो वार्हस्पत्यस्ततः परः^(७) ।

पौष्णसावित्रसौम्याय मैत्रावरुण उत्तमः^(८) ॥१२०॥

तुष्टाव जमदग्निश्च^(९) तेन देवा वृता वृधौ ।

देवर्षिपिष्टपूजायं य अन्ताष्टपचक्षुनः^(१०) ॥१२१॥

(१) अश्विनौ द्विश्चात्मना सर्वानित्यादि महदितोरयन्निव्यन्तपाठः ऋ० ग० घ० चिञ्जितपुस्तकेषु नोपपद्यते ।

(२) ऋतवः इति ऋ० घ० च० ।

(३) वैश्वदेवीति श्लोकाज्जं ख० उ० चिञ्जितपुस्तकयोर्न विद्यते ।

(४) उत्तमे इति ख० उ० पुस्तकान्तरश्च ।

(५) पूर्वे द्युचे इति श्लोकाज्जं ऋ० ख० घ० चिञ्जितपुस्तकेषु नेष्यते ।

(६) पौष्णसादुत्तरास्तन्त्ये षट् षयग्देवतास्तृचाः इति ऋ० ग० ग० घ० च० ।

(७) तथापरः इति ग० । तदुत्तरः इति उ० ।

(८) यस्यामन्त्यस्तु यन्तृषः इति उ० पुस्तकान्तरश्च ।

(९) जमदग्निश्च इति ख० उ० पुस्तकान्तरश्च ।

(१०) पपायान्ताष्टियक्षुन इति ऋ० ग० घ० च० ।

यस्य वे श्चैन्नरूपेण अहर^(१)हृचहा मधु ।
 सोऽग्निन्तु पञ्चदशभिरिन्द्रं षोडशभिः परैः ॥१२२॥
 ष्वपिस्त्वामिति तुष्टाव सूक्तेरेतेस्तु^(२) गौतमः ।
 स भ्रातरमिति त्वासु^(३) तिसृष्वग्निर्निपातभाक् ॥१२३॥
 वरूपेणाभिरुक्तौति चाङ्ग^(४)रन्वे निपातितम् ।
 लिङ्गोक्तदेवते सूक्ते एके^(५) प्रत्यग्निरेव तु^(६) ॥१२४॥
 ष्विर्वाधदिति द्वाभ्यां स्तौति सोमकमेव तु^(७) ।
 तस्यैव चायुरर्थाय^(८) पराभ्यामग्निनौ स्तुतौ ॥१२५॥
 अञ्जसानुजनियेऽहं^(९) द्रुवाण गर्भ एव^(१०) तम्^(११) ।
 अन्वगान्ददिति^(१२) पुत्रमिन्द्रमात्महितेषिणौ ॥१२६॥

(१) यस्य च श्चैः रूपेण चारुरदिति ख० ङ० पुस्तकान्तरस्य ।

(२) इति त्विति ग० घ०, इति चेति ङ० पुस्तकान्तरस्य ।

(३) त्वास्त्विति ङ० ।

(४) अभिसक्तौत्या प्राङ्गदिति क० ग० घ० च० ।

(५) लिङ्गोक्तदेवते सूक्तमेते इति क० घ० ।

(६) लिङ्गोक्तदेवते सूक्ते एके प्रत्यग्निरेव, इति ङ० ।

(७) सोमकभूपतिमिति ङ० पुस्तकान्तरस्य ।

(८) चायुषोऽर्थायेति ख० ङ० पुस्तकान्तरस्य ।

(९) जनिष्यामेति क० ख० घ०, जनिष्याय इति ग० ।

(१०) गर्भमेवेति क० ग० घ० च० ।

(११) त्विति क० ख० ग० घ० च० ।

(१२) अन्वगान्ददिति ङ० पुस्तकान्तरस्य ।

स जातमात्रो युद्धाय ष्षिमेवाजुहाव तं^(१) ।
 योधयन्^(२) वामदेवसं कृत्वात्मनि वलं तथा ॥ १२७ ॥
 दिनानि दग्ध रात्रीश्च^(३) विजिग्ये चैनमोजसा ।
 स तद्ग इम^(४)मित्यस्यां विक्रीणन्नृषिसंसदि ॥ १२८ ॥
 स्वयन्नेवाभितुष्टाव^(५) नक्ति^(क)रिन्द्रेति^(६) गौतमः ।
 किमादुतासीति चास्यां^(७) मन्युं मध्ये^(८) पराणुदत् ॥ १२९ ॥
 अथास्य रूपवोर्याणि धैर्यकार्याणि तान् नृषिः^(९) ।
 विविधानि च कर्माणि शशंसादितये तथा ॥ १३० ॥

- (१) स जातमात्रं युद्धायेति क० ख० ग० घ० च० ।
 (२) योधयेदिति क० ख० घ० च० ।
 (३) रात्र्येति क० ग० घ० च० ।
 (४) सतद्ग इत्यमिति ग० ।
 (५) स्वयं तेनाभितुष्टावेति ग०, स्वयमेवाभितुष्टावेति ड० पुस्तकान्तरश्च ।
 (६) इन्द्रेणेति ड० ।
 (७) किमादुतासीदित्यस्यामिति ड० पुस्तकान्तरश्च ।
 (८) मन्युमर्धे इति क० ग० घ० च०, मन्युमध्ये इति ख० ।
 (९) धैर्यावाज्याणि चारिष्विति क०, धैर्यायद्राणि चारिष्विति घ०, तान् नृषिरिति ड० ।

अथ पञ्चमोऽध्यायः ।

प्रेति पञ्चार्भवं वीणि^(१) दधिक्राणि पराश्रतः ।
 ष्टग्धावापृथिव्यौ स्तौति दधिकाव्णां^(२) मुखे तु या^(३) ॥ १ ॥
 परोचेरमुतो वाग्निर्नामभिस्तु स्तुतास्तयः ।
 अग्निर्वायुश्च सूर्यश्च हंसः शुचिषदित्यूचा^(४) ॥ २ ॥
 नियुक्ता सूर्यदेवत्या हंस इत्यैतरेयके^(५) ।
 दे लैन्द्रावरुणे सूक्ते^(६) तत्र^(७) वीष्वाश्विनाग्निकः^(८) ।
 अयं वायो विही^(९) लेषु^(१०) वायव्याः सप्त कीर्तिताः ॥ ३ ॥

- (१) पञ्चार्भवाणीति ड० ।
 (२) दधिकाव्णा स्तुतौ हि वामिति ख०, दधिकाव्या मुखे तु येति ग०,
 दधिकाव्यामुतो (ख) हि वामिति ड० ।
 (३) इत्युच्येति क० ग० घ० च० ।
 (४) श्लोकाद्धमेतव् क० ग० घ० च० घिङ्गितपुस्तकेषु न विद्यते ।
 (५) हे इन्द्रावरुणे इन्द्रादिति ड० ।
 (६) तत्र इति ग० ड० पुस्तकान्तरश्च ।
 (७) आश्विनाग्निक इति क० ख० ग० घ० च० ।
 (८) विही मा व्या इति ड० पुस्तकान्तरश्च ।

(क) ऋ० ४, ३६, २ । (ख) ऋ० १, २३, १५ ।

(ग) ऋ० ४, ४८, १ ।

नव चैवेन्द्रवायव्या ऐन्द्रा^(१)स्तिस्रः श्रतेन षट्^(२) ।
 इदं कथितदेवत्यं यस्तु स्तम्भोत्तमो हृचः^(३) ॥४॥
 श्रुतिरिन्द्रावृहस्पत्योरष्टावेता ष्वचः स्यताः ।
 वार्हस्पत्यन्तु तत्सूक्तमिदमित्यौषसे परे ।
 पुरो धातुः कर्मग्रन्था स इन्द्राजोच्यते^(४) वृचे^(५) ॥५॥
 तत्सावित्री द्वे तु को वैश्वदेव^(६)
 मही द्यावा पृथिवीयं तत्परश्च^(७) ।
 क्षेत्रस्येति तिस्रः क्षेत्रपत्याः^(८)
 शुनं^(क) वाहाः शुनदेवी तृगुत्तमा^(९) ॥६॥

(१) इन्द्र इति क० ग० घ० च० ।

(२) श्रतेन षदिति ड० ।

(३) इदमित्यौषसे परे इति क० घ० च०, यस्तं स्तम्भोत्तमो इव
इति ग० ।

(४) स इन्द्राजोच्यते इति पुस्तकान्तरम् ।

(५) श्रुतिरिन्द्रावृहस्पत्योरिति श्लोक क० घ० च० चिद्भित्तपुस्तकेषु
नेष्यते ।

(६) तत्सावित्रेको वैश्वदेवमिति ड० ।

(७) परन्तु यदिति क० ग० घ० च० ।

(८) क्षेत्रस्य क्षेत्रपत्यन्नसृचस्विति क० घ०, क्षेत्रस्येति क्षेत्रपत्यस्तु
चस्विति ग० ।

(९) शुनदेवत्वगुत्तरेति ख० ड० पुस्तकान्तरम् ।

वायुः शुनः सूर्य एवात्र^(१) सीरः^(२)
 शुनासीरौ^(३) वायुसूर्यौ^(४) वदन्ति ।
 शुनासीरं यास्क इन्द्रन्तु मेने
 सूर्येन्द्रौ तौ मन्यते प्राकपूषिः ॥७॥
 शुनासीरौ पञ्चम्यां तु स्तुतौ तौ
 सीतायै षष्ठी त्वय सप्तमी च^(५) ।
 शुनं नः फालाः^(६) छपि स्तौति पादः^(७)
 शुनं कीनाशाः^(८) छपिजीवान् मनुष्यान्^(९) ॥८॥
 शुनं पादे पर्जन्य तृतीये^(१०)
 चीनृषिः छपिकामो^(११) जगाद् ।

(१) एवात्रेत्यत्र त्वेवेति ख० ड० पुस्तकान्तरश्च ।

(२) सीर्य्यं इति क० घ० च० ।

(३) वायुसूर्य्यमिति क० घ० च० ।

(४) हे तु सीतायै षष्ठी सप्तमी चेति क० ग० घ० च० ।

(५) पादे इति छ० ।

(६) छपिजीमनुष्यानिति क० घ० च० ।

(७) स्तुतं पादेऽथ पर्जन्यस्तृतीये इति क० ग० घ० च० ।

(८) अन्त्यान् त्वृषिर्धर्मकाम इति क० घ० च०, अन्त्यस्तृषिर्धर्मकाम
इति ग० ।

(क) ऋ० ४, ५७, ५ । (ख) ऋ० ४, ५७, ८ । (ग) ऋ० ४
५७, ८ ।

ह्यपि वा^(१) स्तौति सर्व्वं हि सूक्त

समुद्रादित्यग्नेर्मध्यमस्य ॥८॥

आदित्यं वा ब्राह्मणोक्तं प्रदिष्टं

ह्याग्नेय^(२) यदाज्यसूक्तं^(३) हि दृष्टं^(४) ।

अपां स्तुतिं वा यदि वा हतस्तुतिं

गवां स्तुति वा सूक्त^(५)मेतददन्ति ॥१०॥

स्वर्भानुदृष्ट सूर्यस्य अपद्यत्य^(६)तमोऽवयः ।

सप्तविंशतिभिः सूक्तेरबोधीत्यग्निमस्तुवन् ॥११॥

चैवृष्ण^(७)स्त्वमदस्युष्ट^(८) अश्वमेध इति चयः ।

स्त्रयमानाः परीक्ष्याः स्युरत्रिव्येते^(९)कचित् कचित्^(१०) ॥१२॥

ऐच्छाक^(६) स्युरूपो राजा चैवृष्णो रथभास्थितः ।

(१) ह्यपिवदिति क० घ० च० ।

(२) ष्याग्नेयमिति ख० ड० पुलकान्तरश्च ।

(३) वाप्याज्यसूक्तमिति क० घ० च०, वा प्राज्यसूक्तमिति ग० ।

(४) प्रदिष्टमिति ख० ड० पुलकान्तरश्च ।

(५) गथमेके सौर्यमिति क० ग० घ० च० ।

(६) स्वर्भानुदृष्टसूर्यस्यापद्यन् ये इति ख० ड० पुलकान्तरश्च ।

(७) षान्विव्येते इति घ० ।

(८) चैवृष्णस्त्वमदस्युष्टेति श्लोक ख० ड० षिञ्जितपुलकयोर्न विद्यते ।

(९) ऐच्छाकुरिति क० ग० घ० च० ।

(क) ऋ० ५, २७, १ । (ख) ऋ० ४, ३९, १ ।

अविन्दत पिशाचीं च^(१) जाया तस्य च भूपतेः ॥१८५
निषण्णः स तथा सार्द्धं मासं द्यां कश्चिपावपि^(२) ।
तामुपामन्त्रयाञ्चके कमेत त्वमिति लृचा^(३) ॥१८६
हरः^(४) कुमाररूपेण वृशस्ता^(५) भवभाषत ।
विज्योतिषेति चोक्तायां सहस्राग्निरुदञ्जलत् ॥२००
(१) पिशाचीमदहत्तां स यत्र चोपविवेग्र हा ।
एष एव परामृष्टो भासुवी ब्राह्मणो^(६) दृष्टः ॥२१३
निदानसंज्ञके ग्रन्थे कन्दोगानामिति कृतिः^(७) ।
भवेदेव परामर्शः सूक्तस्यास्य व्यपेक्षया ॥२२४
भवन्ति वाख्या मन्त्रा^(८) हि विधिद्वन्द्वे^(९) हरेः

- (१) तामिति ग० ड० पुस्तकान्तरघ ।
(२) कश्चिपावपीति क० घ० च० ।
(३) युवेत्यृचेति ड० ।
(४) नर इति क० घ० घ० ।
(५) ब्रुवंस्तामिति ख० ।
(६) ख० ख० चिञ्चितपुलकयो पुनरुदरे कश्चिद्विद्वत्कृत्वा ह इति श्लोकात् प्राक्, सहाय एतन्नरकश्चिद्विद्वत्कृत्वा ह इति श्लोकात् पठितम् ।
(७) मास्ताभिराज्ञाय इति ख०, मन्त्राद्वय इति ड० ।
(८) यत्तद्युक्तोकादं क० ग० घ० च० विद्वत्पुलकयो च इत्यनेन ।
(९) विवदयेति ख० घ० पुस्तकान्तरे ।
(१०) वाक्यान्धेधामिति क० ग० घ० च० ।
(११) विधिद्वन्द्वेति क० ग० घ० च० ।

दृश्यन्ते ब्राह्मणे मन्त्रा एकदेशे प्रदर्शिताः ॥२३॥
 जामदग्न्यो यथाप्रियः^(१) स्तोत्रिया^(२) चैतरेयके ।
 आप्रियः सुसमिद्धाय^(३) पञ्चमं सूक्तमत्र तु^(४) ॥२४॥
 एतद्^(५) वैश्वदेवी वा अन्था चैन्द्राग्न्युपोत्तमे ।
 ऐन्द्राणि दादग्र च्रीणीत्युग्रना^(६) यत्र^(७) मस्तुतः ॥२५॥
 उग्रनेति तु पादेन सहयदामनेन च^(८) ।
 इन्द्राकुत्सेति चैतस्या कुत्सेनेन्द्रः स्तुतः सह ॥२६॥
 यत्त्वा सूर्य्येति चाचीणां पञ्चर्चं^(९) कर्म कीर्त्यते ।
 (१०) वैश्वस्यरुणो राजा अश्वमेध षष्ठं च यः ॥२७॥
 स्वयमानाः प्रतीच्याः स्युरचिध्वेते कचित् कचित् ।
 अनस्रन्तेति सूक्तेऽभिवाग्रेयेऽचिर्वायिः स्वयम् ॥२८॥
 दानतुष्टः अग्रमेतावाजर्षीनिति केचन ।

- (१) जामदग्नस्तुष्टेवाज्य इति क० घ० च०, यथाप्रिय इति ग० ।
 (२) स्तोत्रिया इति ख० ग० ङ० पुस्तकान्तरश्च ।
 (३) आप्प्र सुसमिद्धायेति क० ग० घ० च० ।
 (४) अचिध्विति ख० ङ० पुस्तकान्तरश्च ।
 (५) एतदमिति क० ग० घ० च०, एतदमिति ख० ।
 (६) दादग्रान्थादीन्युग्रना इति ङ० पुस्तकान्तरश्च ।
 (७) यत्रेति क० ख० ग० घ० च० ।
 (८) उग्रनेति च पादोऽयं संक्षयदा परश्च य इति ख०, परश्च य इत्यत्र
 परस्वय इति ङ० पुस्तकान्तरश्च ।
 (९) पञ्चर्चं इति क० घ० च० ।
 (१०) वैश्वस्यरुणो राजेत्यादि साङ्गोऽष्टोक्तं क० ग० घ० ङ० चिह्नित-
 पुस्तकेषु न विद्यते ।

आगौरधेषणाच्चैभ्यो अग्निं प्रति च दृश्यते ॥२८॥
 अयुतञ्च गवां चीणि शतान्यथ च विंशतिः ।
 सौवर्ष्यकटं गोभ्यां अरुणोऽदान्नृपोऽन्नये ॥३०॥
 अश्वमेधशतं चोष्ट्रांस्त्रसदस्युर्धनं वज्र ।
 राज्ञः प्रति च तत्सूक्तं वभाष इति केचन ॥३१॥
 आत्मा हितात्मने^(१) दद्यादयहीनृपतेर्हृषिः ।
 अत्रेः सुतमृषिं वभुमार्त्विज्याय च्छणञ्च यः ॥३२॥
 सहस्रदक्षिणे सोमे वज्रे तं सोऽप्ययाजयत् ।
 ददौ तदौशनो राजा सहस्राणि शतानि च ॥३३॥
 तस्मै चत्वारि चत्वारि महावीरञ्च काञ्चनम् ।
 प्रवर्गेषु महावीराः सौवर्षास्तस्य चाभवन् ॥३४॥
 प्रतिगृह्य ऋषिर्गच्छन् मध्यमेनाग्निना पथि ।
 पृष्ट इन्द्रेण चाचख्यौ भद्रं चतसृभिस्य तत् ॥३५॥
 कोनुवान् वैश्वदेवानि एकादश^(२) पराश्रतः^(३) ।
 मारुतानि दश प्रति दत्ताभौत्यृषि तु सुता^(४) ॥३६॥
 द्वितीययान्यया सुतः सविता शौनकोऽन्नवीत्^(५) ।
 उपेति वार्हस्पत्यस्तृचो यो मारुत्युत्तरा ॥३७॥

(१) आत्महितात्मने इति पाठः सङ्गतः ।

(२) कोनुवांस्य वैश्वदेवान्येकादशेति क० ।

(३) त्विति ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(४) प्रेतीहामौत्यृषि तु संस्तुतेति मू.
पुस्तकान्तरस्य ।

(५) श्लोकाद्भेदवत् क० ग० घ० च०

तति ख० ड०

दु न दृश्यते ।

दृश्यन्ते ब्राह्मणे मन्त्रा एकदेशे प्रदर्शिताः ॥२३॥
 जामदग्न्यो यथाप्रियः^(१) स्तोत्रिया^(२)श्चैतरेयके ।
 आप्रियः सुसमिद्धाय^(३) पञ्चमं सूक्तमत्र तु^(४) ॥२४॥
 एतद्वृ^(५)श्वैश्वदेवी वा अन्त्या चैन्द्रान्युपोत्तमे ।
 ऐन्द्राणि द्वादश त्रीणीत्युग्रना^(६)यत्र^(७) संस्तुतः ॥२५॥
 उग्रनेति तु पादेन सद्यदामनेन च^(८) ।
 इन्द्राकुत्सेति चैतस्या कुत्सेनेन्द्रः स्तुतः सह ॥२६॥
 यत्त्वा सूर्य्यति चाचीणा पञ्चर्चे^(९) कर्म कीर्त्यते ।
 (१०) वैष्ट्यास्त्र्यरुणो राजा अशमेध षष्ठं च यः ॥२७॥
 स्वयमानाः प्रतीच्याः सुरत्रिध्वेते क्वचित् क्वचित् ।
 अन्नस्त्रनेति सूक्तेऽस्मिन्नाग्नेयेऽस्मिन्कर्मणिः स्वयम् ॥२८॥
 दानतुष्टः शशमेताचाजर्षीनिति केचन ।

- (१) जामदग्नास्तथैवान्य इति क० घ० च०, यथाप्रिय इति ग० ।
 (२) स्तोत्रीया इति ख० ग० घ० पुस्तकान्तरस्य ।
 (३) आप्रिय सुसमिद्धायेति क० ग० घ० च० ।
 (४) अत्रिध्विति ख० ड० पुस्तकान्तरस्य ।
 (५) एतद्वृगिति क० ग० घ० च०, रोदवृगिति ख० ।
 (६) द्वादशान्यादीन्युग्रना इति ख० पुस्तकान्तरस्य ।
 (७) त्वनेति क० ख० ग० घ० च० ।
 (८) उग्रनेति च पादोऽयं सद्यदा परस्व यः इति ख०, परस्व य इत्यत्र
 परस्वय इति ड० पुस्तकान्तरस्य ।
 (९) पञ्चर्चे इति क० घ० च० ।
 (१०) वैष्ट्यास्त्र्यरुणो राजेत्यादि साङ्गाद्युक्त क० ग० घ० च० चिह्नित-
 पुस्तकेषु न विद्यते ।

आग्नीरधेषणाच्चैभ्यो अग्निं प्रति च दृश्यते ॥२८॥
 अयुतञ्च गवां चीषि शतान्यथ च विंशतिः ।
 सौवर्णशकटं गोभ्यां अरुणोऽदान्नृपोऽचये ॥२०॥
 अश्वमेधशतं चोद्गांस्तस्यदस्युर्धनं वज्र ।
 राज्ञः प्रति च तत्सूक्तं वभाष इति केचन ॥२१॥
 आत्मा हितात्मने^(१) दद्यादपह्नौनृपतेर्हविः ।
 अत्रेः सुतमृषि वभ्रुमार्त्विज्याय षण्णञ्च यः ॥२२॥
 सहस्रदक्षिणे सोमे वज्रे तं सोऽप्ययाजयत् ।
 ददौ तदौशनो राजा सहस्राणि शतानि च ॥२३॥
 तस्मै चत्वारि चत्वारि महावीरश्च काञ्चनम् ।
 प्रवर्गपु महावीराः सौवर्णास्तस्य चाभवन् ॥२४॥
 प्रतिगृह्य ऋषिर्गच्छन् मध्यमेनाग्निना पयि ।
 पृष्ट इन्द्रेण चाचख्यौ भद्रं चतसृभिस्य तत् ॥२५॥
 कोनुवान् वैश्वदेवानि एकादश^(२) पराण्यत^(३) ।
 मारुताति दशं प्रति इलाभीत्यृचि तु सुता^(४) ॥२६॥
 मयान्यथा सुतः सविता शौनकोऽब्रवीत्^(५) ।
 वार्हस्पत्यसृचो यो मारुत्यगुत्तरा ॥२७॥

राजर्षिरभवद्दार्भ्या रघवीति^(क)रिति श्रुतः^(१) ।

स यक्ष्यमाणो राजर्षिरभिगम्य प्रसाद्य च ॥४८॥

आत्मानं कार्य्यमर्थ^(१)ञ्च ख्यापयन् प्राञ्जलिः स्थितः ।

अवृणीतर्षिमात्रेयमार्त्विज्यायार्चनानमम्^(ख) ॥५०॥

स सपुत्रोऽभ्यगच्छन्तं राजानं यज्ञसिद्धये ।

श्यावाश्व^(ग)श्चात्रिपुत्रस्य पुत्रः खल्वर्चनानमः ॥५१॥

साङ्गोपाङ्गान् सर्व्ववेदान् यः पित्राथापितो मुदा ।

अर्चनानाः सपुत्रोऽथ गत्वा नृपमयाजयत्^(१) ।

यज्ञे च विततेऽपश्यद्राजपुत्रीं यज्ञस्त्रिणीम् ॥५२॥

सुषा मे राजपुत्री स्थादिति तस्य मनोऽभवत् ।

श्यावाश्वस्य च तस्यां वै सक्तमासीत्तदा मनः^(४) ॥५३॥

संपुज्यस्व मया राजन्निति याज्यश्च सोऽब्रवीत् ।

श्यावाश्याय सुतां दित्सुर्महिषीं स्वां नृपोऽब्रवीत् ॥५४॥

किं ते पुत्रीमहं कन्यां श्यावाश्याय ददामि हि ।

अत्रिपुत्रो दुर्वलो हि जामाता त्वावयोरिति ॥५५॥

राजानमब्रवीत् सापि नृपर्षिकुलजा ह्यहम् ।

(१) श्रुतिरिति ड० पुस्तकान्तरश्च ।

(२) कार्य्यवन्तमिति ड० पुस्तकान्तरश्च ।

(३) श्यावाश्वश्चात्रिपुत्रस्येति सार्द्धकद्रोकः क० घ० च० चिह्नितपुस्त-
केषु नोपलभ्यते ।

(४) एतद्रूपेकाङ्के क० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न दृश्यते ।

(क) ऋ० ५, ६१, १८ । (ख) ऋ० ५, ६४, ७ । (ग) ऋ० ५, ६१, ५ ।

नानृषिर्ना हि जामाता नैष मन्त्रान् हि दृष्टवान् ॥५६॥

अथ ये दौघतां कन्या चेदस्यां वा भवेत्तथा ।

अपि मन्त्रदृशं वेदपितरं मन्यते यतः^(१) ॥५७॥

प्रत्याचष्टे स^(२) तं राजा सह सम्मन्व्य भार्यया ।

अनृषिर्ना न^(३) जामाता कश्चिद्भवितुमर्हति ॥५८॥

प्रत्याख्यात अपिस्तेन वृत्ते यज्ञे न्यवर्त्तत ।

श्यावाश्वस्य तु कन्यायां मनो नैव न्यवर्त्तत^(४) ॥५९॥

ततः स्तुतौ^(५) निवर्त्याशु तावेतावभिजग्मतुः^(६) ।

शशीयसी^(क)^(७) तरन्त^(ख)ञ्च पुरुमौल्ल^(ग)^(८)ञ्च पार्थिवम्^(९) ॥६०॥

तरन्तपुरुमौल्लौ^(१०) तु राजानौ वै ददश्विषी^(११) ।

ताभ्यान्तौ चक्रतुः पूजामृषिभ्यां नृपती^(१२) स्वयम् ॥६१॥

(१) श्यावाश्वाय सुता दित्युदित्यादिसाङ्गंल्लोकत्रयं क० ग० घ० च०-
चिह्नितपुस्तकेषु नेष्यते ।

(२) प्राप्नोवत्त्वयेति ख० छ० पुस्तकान्तरश्च ।

(३) नैवेति ग० ।

(४) न स्म निवर्त्तते इति ख० छ० पुस्तकान्तरश्च ।

(५) ततस्तुतौ त्विति क० ग० घ० च० ।

(६) ततः स्तुतौ निवर्त्तते उभावेवाभिजग्मतुरिति ख० छ० पुस्तकान्तरश्च ।

(७) शशीयसीति छ० पुस्तकान्तरश्च ।

(८) पुरुमौल्लमिति ड० ।

(९) एतच्छ्लोकाङ्गं क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न पठितं ।

(१०) तरन्तपुरुमौल्लाविति छ० पुस्तकान्तरश्च ।

(११) ददश्विनाविति क० घ० च० ।

(१२) तु पतिरिति क० घ० च० ।

(क) ऋ० ५, ६१, ६। (ख) ऋ० १, १०५, ११। (ग) ऋ० ८, ७१, १४।

राजर्षिरभवद्दार्भ्या रथवीति^(क)रिति श्रुतः^(१) ।
 स यच्छ्यमाणो राजर्षिरभिगम्य प्रसाद्य च ॥४८॥
 आत्मानं कार्यमर्थ^(२)श्च ख्यापयन् प्राञ्जलिः स्थितः ।
 अष्टणोतर्षिमात्रेयमार्त्विज्यायार्चनानसम्^(३) ॥५०॥
 स सपुत्रोऽभ्यगच्छन्तं राजानं यज्ञसिद्धये ।
 श्लावाश्व^(ग)श्चाचिपुत्रस्य पुत्रः खल्वर्चनानसः ॥५१॥
 साङ्गोपाङ्गान् सर्ववेदान् यः पित्राधापितो मुदा ।
 अर्चनानाः सपुत्रोऽथ गत्वा नृपमयाजयत्^(४) ।
 यज्ञे च विततेऽपश्यद्राजपुत्रो यग्नस्विनीम् ॥५२॥
 सुषा मे राजपुत्रो स्यादिति तस्य मनोऽभवत् ।
 श्लावाश्वस्य च तस्यां वै मत्तमासीत्तदा मनः^(५) ॥५३॥
 संयुज्यस्व मया राजत्रिति याज्यश्च सोऽब्रवीत् ।
 श्लावाश्वाय सुतां दिक्षुर्महिषीं स्वां नृपोऽब्रवीत् ॥५४॥
 किं ते पुत्रीमहं कन्यां श्लावाश्वाय ददामि हि ।
 अचिपुत्रो दुर्वलो हि जामाता त्वावयोरिति ॥५५॥
 राजानमब्रवीत् सापि नृपर्षिकुलजा ह्यहम् ।

(१) श्रुतिरिति ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(२) कार्यवन्तमिति ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(३) श्लावाश्वश्चाचिपुत्रस्येति सार्द्धैकश्लोकाः क० घ० च० विहितपुस्त-
 केषु नोपलभ्यते ।

(४) एतच्छ्लोकाद्धै क० घ० च० विहितपुस्तकेषु न दृश्यते ।

(क) ऋ० ५, ६१, १८ । (ख) ऋ० ५, ६४, ७ । (ग) ऋ० ५, ६१, ५ ।

नानृषिर्ना हि जामाता नैष मन्त्रान् हि दृष्टवान् ॥५६॥

अपये दौयतां कन्या चेदस्यां वा भवेत्तया ।

अपिं मन्त्रदृगं वेदपितरं मन्यते यतः^(१) ॥५७॥

प्रत्याचष्टे स^(२) तं राजा सह सम्मन्व्य भार्यया ।

अनृषिर्ना न^(३) जामाता कश्चिद्भवितुमर्हति ॥५८॥

प्रत्याख्यात अपिस्तेन वृत्ते यज्ञे न्यवर्त्तत ।

श्यावाश्रय्य तु कन्यायां मनो नैव न्यवर्त्तत^(४) ॥५९॥

ततः स्तुतौ^(५) निवर्त्याशु तावेतावभिजग्मतुः^(६) ।

अश्रीयसी^{(क)(७)} तरन्त^(ख) अ पुरुमील्ह^{(ग)(८)} अ पार्थिवम्^(९) ॥६०॥

तरन्तपुरुमील्हौ^(१०) तु राजानौ वै ददम्ब्युषी^(११) ।

ताभ्यान्तौ चक्रतुः पूजाभ्युपिभ्यां नृपती^(१२) स्वयम् ॥६१॥

(१) श्यावाश्रयाय स्तुतां दित्पुरित्यादिसाङ्गंश्लोकत्रयं क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु नेच्छते ।

(२) प्राबोचन्वथेति ख० छ० पुस्तकान्तरश्च ।

(३) नैवेति ग० ।

(४) न स्म निवर्त्तते इति ख० छ० पुस्तकान्तरश्च ।

(५) ततस्तौ त्विति क० ग० घ० च० ।

(६) ततः स्तुतौ निवर्त्तते उभावेवाभिजग्मतुरिति ख० छ० पुस्तकान्तरश्च ।

(७) अश्रीयसीति छ० पुस्तकान्तरश्च ।

(८) पुरुमीलमिति छ० ।

(९) एतच्छ्लोकाङ्गं क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न पठितं ।

(१०) तरन्तपुरुमीलमिति छ० पुस्तकान्तरश्च ।

(११) ददम्बिनाविति क० घ० च० ।

(१२) तु पतिरिति क० घ० च० ।

(क) ऋ० ५, ६९, ६। (ख) ऋ० १, १०५, ११। (ग) ऋ० ८, ७१, १४।

अपिपुत्रं महिष्याय दर्शयामास तं^(१) नृपः ।
 तरन्तानुसतेनैव^(२) प्रादाद्द्विधं वसु ॥६२॥
 अजाविकं गवाश्च यथावायुय प्रशोयसी^(३) ।
 अत्रिं^(४) याज्यार्चितौ गत्वा पितापुत्रौ स्वमायमन् ॥६३॥
 अभ्यवादयतामत्रिं^(५) महर्षिं दौप्ततेजसम् ।
 यथावायस्य मनस्यसीन्मन्त्रस्यादर्शनादहम् ॥६४॥
 न लभ्वानिमां कन्यां इन्त सर्वाद्भ्रगोभनाम् ।
 अप्यहं मन्त्रदर्शी स्यां भवेद्भूर्यो महान् मम ॥६५॥
 इत्यरथ्ये चिन्तयतः प्रादुरासीन्मरुद्गणः^(६) ।
 ददर्श संश्रितान् पार्यं तुल्यरूपान्महात्मनः^(७) ॥६६॥
 ममानवयस्यैव^(८) मरुतो रुक्मवचसः ।
 तान्मुञ्चयामो वृद्धा देवान् पुरुषविषहान् ॥६७॥
 यथावायो विस्मितोऽपृच्छत्केध्वेति^(९) मरुतस्तदा ।

(१) वै इति ख० घ० ।

(२) तरन्तानुमता धैवेति क० ग० घ० च० ।

(३) प्रशोयसीति घ० पुस्तकान्तरथ ।

(४) तौ त्विति पाठः सङ्गतः ।

(५) अभ्यवादयतातप्तमिति छ० पुस्तकान्तरथ ।

(६) अत्रिं याज्यार्चितौ गत्वादि प्रादुरासीन्मरुद्गणः इत्यन्तपाठः
 क० ग० घ० च० अत्रितपुस्तकेषु नक्ष्यते ।

(७) तुल्यरूपानिवात्मनः इति क० ख० ग० घ० च० ।

(८) धैवमिति घ० पुस्तकान्तरथ ।

(९) के ध्वेति पाठः समीधोगः । केध्वेतीति क०, कोध्वेतीति घ० ।

ततस्तु मरुतो देवानृषिस्तानन्वबुध्यत^(१) ॥६८॥
य ईं वहन्त इत्यृग्भिः षड्भिः^(२) सृष्टाव तांस्तथा ।
अतिक्रमं हितमृषिर्मेने विपुत्रमात्मनः ॥६९॥
यन्न^(३) दृष्टैव तुष्टाव यच्च^(४) केध्वेति^(५) पृष्टवान् ।
सुताः सुत्यानया प्रीता गच्छन्तः पृत्रिमातरः^(६) ॥७०॥
अवमुच्य स्ववचोभ्यो^(७) रुक्मं तस्मै तदा ददुः ।
मरुत्सु तु प्रयातेषु श्वावाश्वस्तु महायशाः^(८) ॥७१॥
रथवीतेर्दुहितरमगच्छन्मनसा तदा ।
स सद्य ऋषिरात्मानं विवचूरथवीतये^(९) ॥७२॥
एतं मे स्तोममित्यूग्भ्यां^(९) दौत्ये^(१०) रात्रीं न्ययोजयत् ।
रथवीतिं तपस्यन्तं^(११) सम्प्रेक्ष्यार्षेण चक्षुषा ॥७३॥

-
- (१) रुद्रसूनुन्बुध्यतेति क० ग० घ० च० ।
(२) बुद्धेति क० ग० घ० च० ।
(३) याम्न इति क० घ० च० ।
(४) वाश्वेति क० ग० घ० च० ।
(५) केष्टेतीति क०, केष्टेतीति छ० ।
(६) यामुच्यते स्वकण्ठेभ्यः इति ख०, यामुच्यते स्वकण्ठेभ्यः इति छ० ।
(७) महातपाः इति ख० छ० पुस्तकान्तरस्य ।
(८) प्रवक्ष्यन्वथवीतये इति क० ग० घ० च० ।
(९) इत्याभ्यामिति क० ग० घ० च० ।
(१०) दूत्ये इति ख० पुस्तकान्तरस्य ।
(११) रथवीतिमपश्यन्तौमिति ख० छ० ।

रम्ये हिमवतः पृष्ठ एषचेतीति चाप्रवीत् ।
 ऋषेर्नियोगमाज्ञाय देव्या रात्र्या प्रचोदितः ।
 आदाय कन्यां तां दार्ष्यं उपेयायार्चनानसम् ॥७४॥
 पादौ तस्योपसङ्गुच्च स्थितः^(१) प्रकः कृताञ्जलिः ।
 रथवीतिरहं दार्ष्यं इति नाम ग्रग्रंस च ॥७५॥
 मया सङ्गति^(२) मिच्छन्तं तां प्रत्याचक्षि यत्पुरा ।
 तत् चमस्र नमसोऽस्तु मा च मे भगवन् क्रुधाः^(३) ॥७६॥
 ऋषेः पुत्रः स्वयमृषिः^(४) पितासि भगवन्नृपेः ।
 हन्त प्रतिगृहाणेमां सुषामित्येवमब्रवीत्^(५) ॥७७॥
 याद्यार्थमधुपकैश्च पूजयित्वाथ त^(६) नृपः ।
 शुकमश्नयतं दत्त्वा अनुजज्ञे गृहान् प्रति ॥७८॥
 ग्रणीयसी^(७) तरन्तश्च पुरुमील्ल^(८)श्च पार्थिवम् ।
 पद्भिः सनदिति स्तुत्वा जगामर्षिरपि स्वयम्^(९) ॥७९॥

-
- (१) स्थित्वेति ख० ड० पुस्तकान्तरश्च ।
 (२) संयोगमिति ख० घ० पुस्तकान्तरश्च ।
 (३) क्रुध० इति ख० ड० पुस्तकान्तरश्च ।
 (४) चर्षिरिति ख० ड० पुस्तकान्तरश्च ।
 (५) सुषान्तेऽस्त्विति चाप्रवीदिति ख० ड० पुस्तकान्तरश्च ।
 (६) चार्थनाना स्वयमिति क० घ० च० ।
 (७) ग्रणीयसीमिति ड० पुस्तकान्तरश्च ।
 (८) पुरमील्लमिति ड० पुस्तकान्तरश्च ।
 (९) स्वयमिति क० ग० घ० च० ।

खवतामपि गर्भाणां दृष्टं तदनुमन्त्रणम् ।
 भाववृत्तं तु तत्तस्यास्तयारूपं हि दृश्यते ॥८५॥
 जरायुर्गर्भशब्दाभ्यामेतद्रूपं हि दृश्यते^(१) ।
 महे उपस्ये^(२) सावित्रं युञ्जतेच्छावदः^(३) स्तुतः ॥८६॥
 पर्जन्यो बलिति लक्षिन्^(४) पृथिवी मध्यमा तु^(५)वाक्^(६) ।
 अथा नो देवसवितरियं दुःस्वप्ननाशिनौ^(७) ॥८७॥
 वारुणन्तु प्रसन्नाजे षड्भैन्द्राग्रमुत्तरम्^(८) ।
 विष्णुं न्यङ्ग^(९)स्वरस्मेति मारुतं सूक्तमुत्तरम्^(१०) ॥८८॥
 एतया मरुदाख्यातं धौर्नन्द्रे प्रतिपूर्वकम्^(११) ।

(१) खवतामपि गर्भाणामित्यादिसार्द्धेऽङ्गोक्तः क० ग० घ० च० चिह्नित-
पुस्तकेषु नापश्यत ।

(२) महौषसेतीति क० घ० च० ।

(३) सावित्रे युञ्जतेच्छेति वै इति क० ग० घ० च० ।

(४) पर्जन्यस्तु बलित्येतीति स० पुस्तकान्तरस्य ।

(५) न्वित्वि ग० ।

(६) क्तुतेति स० पुस्तकान्तरस्य ।

(७) एतच्छ्लोकार्द्धे क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न दृश्यते ।

(८) उत्तरमित्यत्र उत्तममिति क०, इन्द्रामौन्द्राममुच्यते इति ख०,
मिन्द्रामौन्द्राममुच्यते इति स० पुस्तकान्तरस्य ।

(९) विष्णुं चिह्नमिति स० पुस्तकान्तरस्य ।

(१०) उत्तममिति ख० ।

(११) एतच्छ्लोकार्द्धे क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु नोपलभ्यते ।

श्रीसूक्तमाश्रीर्वादस्तु^(१) स्त्रीपुत्राणां पराणि तु^(२) ॥८८॥
 तस्याद्वा^(३) लक्ष्म्यपनुद^(४) मग्निस्तत्र^(५) निपातभाक् ।
 प्रजावान् जीवपुत्रो^(६) वा गर्भकर्मणि संस्तुतौ ॥९०॥
 नानारूपाः पयस्विन्यः^(७) संस्रवन्तीति संस्तुताः^(८) ।
 आश्रीर्वादिषु संज्ञासु कर्मसंस्थासु देवताः^(९) ॥९१॥
 निपातभाग् लिङ्गवाक्यात्^(१०) परीचेतेह मन्त्रवित् ।
 मन्त्रप्रयोगमन्त्रयोः^(११) प्रयोगो^(१२) बलवत्तरः ॥९२॥

- (१) आश्रीर्वादो स्यादिति ख०, आश्रीर्वादास्तेति ख० पुस्तकान्तरश्च ।
 (२) श्रीपुत्राणां पराणि षट् इति क० घ० च०, षट् इति ग०, श्रीः
 पुत्राणां पराश्च षट् इति उ० पुस्तकान्तरश्च ।
 (३) तस्यादेति क० घ० च० ।
 (४) लक्ष्म्यपनिर्नादः इति क० घ० च०, स्याद्वालक्ष्मीं पवेर्नादे इति
 ख०, अलक्ष्म्यपनिर्नादे इति ख० पुस्तकान्तरश्च ।
 (५) स्तत्रेति ख० उ० ।
 (६) प्रभावञ्जीवपुत्रः इति क० ख० ग० घ० च०, प्रजावान् जीवपुत्रा
 इति ख० ।
 (७) यषान्त्रिन्यः इति ख० ग० ।
 (८) संस्तुताविति ख० ।
 (९) कर्मसंस्था तु देवतेति ख० ।
 (१०) लिङ्गवाक्येति ख० ग० ।
 (११) मन्त्रप्रयोगमन्त्राणामिति ग० ।
 (१२) प्रयोगे इति ग० ।

विधेस्तयोः परौचा^(१) स्थान्मन्त्राः स्युरभिधायकाः^(२) ।

तस्मात्तेन विषंवादो मन्त्राणां तद्गतानि तु ॥८३॥

गुणाभिधायकानि स्युः सविज्ञानपदानि तु ।

मन्त्रेषु गुणभूतेषु प्रधानेषु च कर्मासु ॥८४॥

प्रधानगुणभूताः स्युर्देवता इति गम्यते ।

चिसां वत्सरिकं सचं प्रजाकामः प्रजापतिः ॥८५॥

आहरत्सहितः साधैर्विश्वैर्देवैः सहेति च ।

तत्र वाग्दीघणीयायामाजगामाग्ररीरिणी^(३) ॥८६॥

तां दृष्ट्वा युगपत्तत्र कक्षाय वरुणस्य च ।

शुकं चस्तन्द तद्वाभ्यामग्रौ प्रास्तं^(४) यदृच्छया ॥८७॥

ततोऽर्चिर्भ्यां भृगुर्जज्ञे अद्गारेभ्योऽद्विरा^(५) अयिः ।

प्रजापतिस्ततौ दृष्ट्वा दृष्ट्वा वागभ्यभाषत ॥८८॥

आभ्यामृविस्तृतीयोऽपि भवेद्वैव मे सुतः ।

प्रजापतिस्तपेत्युक्तः प्रत्यभाषत भारतीम् ॥८९॥

अथिरचिस्ततो जज्ञे सूर्यानि लसमद्युतिः ।

योऽद्गारेभ्य अर्चिर्जज्ञे तस्य पुत्रो बृहस्पतिः ॥१००॥

(१) परीष्णः इति ड० ।

(२) अभिधानकाः इति ख०, अभिधाविक्ताः इति म० ।

(३) अरीरिणीति दुक्तः पाठः ।

(४) प्राणमिवि ख०, प्राण्येति म० ।

(५) अद्गारयाद्विरा इति ख०, अद्गारेभ्यद्विरा इति म० ।

(क) अ० १, ११, १ ।

वृहस्पतेर्भरद्वाजो विदधीति^(१) य उच्यते^(२) ।
 भरद्वाजो ह्यस्य^(३) स एवाङ्गिरसो नपात्^(४) ॥१०१॥
 सपुत्रस्य तु तस्मै^(५) मण्डलं षष्ठमुच्यते ।
 त्वं क्षम्य इति तत्रादावाग्नेयानि त्रयोदश ॥१०२॥
 सूक्तानि त्रीणि मूर्द्धानमग्नेर्वैश्वानरस्य तु ।
 एकात्रविंशतिश्चैव^(६) पिवेन्धेन्द्राण्य^(७)तः परम् ॥१०३॥
 अग्ने सचे षडित्यस्यां द्वौ देवौ तु^(८) निपातितौ ।
 प्रोतये नम^(९) इत्येते वैश्वदेव्यावृषौ तु ते^(१०) ॥१०४॥
 अग्निद्वितीया पदञ्चान्यमैन्द्रमेति^(११) गवां स्तुतिः ।
 आसन्नाणास^(१२) इत्यस्यां वायुरिन्द्रस्य संस्तुतौ^(१३) ॥१०५॥
 इन्द्रः प्राधान्यतो वाच स्तुतो वायुर्निपातभाक् ।

(१) विदधीतीति छ० ।

(२) प्रजावान् औषधुत्तो वा इत्यादि विदधीति य उच्यते इत्यन्तपाठः
 क० घ० च० चिञ्जितपुस्तकेषु नापद्यत ।

(३) भुवन्यस्येति क० घ० च०, गुरोयस्येति ख० ग० ।

(४) ससपुत्रस्य तस्मैतदिति क० ग० घ० च० ।

(५) एकात्रिंशद्देवाच्चेति ख०, एकात्रिंशद्देवाच्चेति छ० । एकात्रविंश-
 तिरिति भवितुमर्हति ।

(६) पिवेन्धेन्द्राण्येति पाठः शुद्धः ।

(७) देवौ याविति क० ग० घ० च० ।

(८) नम इति क० घ० च० ।

(९) स्तुते इति छ० ।

(१०) चेतोति ग० ।

(११) इन्द्रवायु सह स्तुताविति छ० पुस्तकान्तरस्य ।

अयं देवस्तृचं सौम्यमैन्द्रमेके प्रचचते^(१) ॥१०६॥
 अरौरं चचुरित्यस्यां दचोऽधीति^(२) दचोः^(३) स्तुतिः^(४) ।
 पितरं स्तौति शंभु^(५)श्च दचस्थान्ते पदे स्वयम्^(६) ॥१०७॥
 स्वादु^(७)ष्किलायमित्येताः पञ्चर्षः सौम्य एव वा^(८) ।
 इन्द्रः प्रधानतो वाच स्तुतः सोमो निपातभाक् ॥१०८॥
 इन्द्रस्यैन्द्रनिपातोऽयं स्वयन्ते क्षैत्ररेयके^(९) ।
 अगव्यूतिः^(१०) स्तौति देवान् पादो भूमिमथोत्तरः ॥१०९॥
 दृष्टस्वितिं दतीयोऽस्तौत्^(११) त्विन्द्र^(१२)मेवोत्तमं पदम् ।
 अष्टिस्तु तौ तथेत्युक्त्वा पायुं^(१३) पुत्रमभाषत ॥११०॥
 अर्धर्षणीयौ अत्रूणां कुरुष्वेतौ^(१४) नृपाविति ।
 पितरं स तथेत्युक्त्वा युद्धोपकरणं तयोः ॥१११॥
 जीमूतस्येति^(१५) सूक्तेन पृथक्केनान्वमन्त्रयत् ।

- (१) इन्द्रः प्राधान्यतो वाचेति श्लोकः क० ग० घ० च० चिञ्जितपुस्तकेषु न दृश्यते ।
- (२) अधीतिरिति विसर्गशुक्तपाठः शुद्धः ।
- (३) य आनयदिति त्वस्य दचोऽधीति दचुस्तुतिरिति क० ग० घ० च० ।
- (४) सुक्तस्थान्ते पदे स्वकमिति ख० ख० पुस्तकान्तरश्च ।
- (५) इति तु सौम्यः पञ्चर्षं उत्तरः इति क० ग० घ० ।
- (६) इन्द्रः प्रधानतो वाचेत्यादि स्तूयन्ते क्षैत्ररेयके इत्यन्तपाठः क० ग० घ० च० चिञ्जितपुस्तकेषु न विद्यते । स्तूयते इति शुद्धः पाठः ।
- (७) दतीयस्विति क० ड० पुस्तकान्तरश्च ।
- (८) त्विन्द्रमिति पाठः साधुः ।
- (९) कुरु पुत्रेति ख० पुस्तकान्तरश्च ।
- (१०) जीमूतौयेनेति क० घ० च०, जीमूतस्येवेति ग० ।

(क) ऋ० ६, ४५, २१ । (ख) ऋ० १, ३४, ६ । (ग) ऋ० ६, ४४, २१ ।
 (घ) ऋ० ६, ४०, २० । (ङ) ऋ० २, २, ४ ।

प्रथमा त्वस्य सूक्तस्य योद्धारं स्तौति वर्ष्मिणम् ॥११२॥
 धनुः स्तौति^(१) द्वितीया तु तृतीया ज्याभिमन्त्रिणी^(२) ।
 स्तौति चार्त्वीं^(३) चतुर्थीं च^(४) गिपुधिं स्तौति पञ्चमी ॥११३॥
 अर्द्धेन^(५) सारथिं षष्ठ्या रश्मयोऽर्द्धेन संस्तुताः ।
 अथांस्तु सप्तमी स्तौति आयुधागारमष्टमी ॥११४॥
 नवमी रथगोपांस्तु दशमी रणदेवताः ।
 इषुमेकादशी^(६) स्तौति द्वादशी कवचस्तुतिः ॥११५॥
 त्रयोदशी कर्मां स्तौति छस्तत्राणं चतुर्दशी ।
 प्रथमे पञ्चदश्यास्तु पादे दिग्ध^(७) इषुः स्तुतः^(८) ॥११६॥
 अयोमुखी द्वितीये तु अर्द्धेऽस्तं^(९) वारुणं परम्^(१०) ।
 षोडश्यां^(११) त्वस्य सूक्तस्य धनुर्मुक्त इषुः स्तुतः ॥११७॥
 सप्तदश्यां तु युद्धादेः^(१२) कवचस्य च बन्धनं^(१३) ।

- (१) धनुषश्चेति क० घ० च० ।
 (२) ज्याभिमन्त्रिणीति क० घ० च० ।
 (३) स्तौत्युगात्रौ चतुर्थीं चेति क० ग० घ० च० ।
 (४) धर्षेनेति क० घ० च० ।
 (५) इषुधिश्चैकादशीति क० घ० च०, इषुश्चैकादशीति ग० ।
 (६) दिग्धः इति ग० ।
 (७) इषुस्तुतः इति ग० छ० ।
 (८) अर्द्धेर्धमिति छ० ।
 (९) परे इति ख० ।
 (१०) षोडश्यां इति क० ग० घ० च० ।
 (११) युद्धदेशेति क० घ० च०, योद्धादेरिति छ० ।
 (१२) बन्धनः इति क० ग० घ० च० ।

स्तुतिरष्टादशी ज्ञेया युयुत्सोर्देव्युत्तमा^(१) ॥११८॥

आग्नास्ते चोत्तमे पादे हृषि^(२)रात्मन आग्निषः ।

सूक्तेनानेन तु स्तुत्वा सङ्गामाङ्गानृषिस्तयोः ॥११९॥

ततः^(३) प्रस्थापयामास पुनर्वारिश्चिखान्^(४) प्रति ।

एतद्यत्ते चतसृभौ राज्ञोः साहाय्यकाङ्क्षया ॥१२०॥

भरदाजोऽभितुष्टाव प्रीतस्तेन पुरन्दरः ।

अभ्यावर्त्तिनमाषाद्य ह्य्युपीयानदीतटे ॥१२१॥

सहितस्त्रायमानेन^(५) जघानैतान् प्रचीपतिः^(६) ।

एवं^(७) वारिश्चिखा^(८)ञ्चिखा तावभ्यावर्त्ति^(९)सार्द्धयो^(१०) ॥१२२॥

भरदाभाय गुरवे ददत्तुर्विविधं वसु ।

भरदाजश्च गर्गश्च दृष्टाविन्द्रेण वै पथि ॥१२३॥

दौ च^(८) प्रसूक्त^(ग) इत्याभिर्दानं तस्मै^(१०) प्रशंसतुः ।

(१) स्तुतिरुत्तमेति क० ग० घ० ष० ।

(२) ऋषिरिति ड० ।

(३) तयोरिति क० घ० ष० ।

(४) वारिश्चिखानिति ग० ।

(५) एतद्यत्ते चतसृभिरित्यादि जघानैतान् प्रचीपतिरित्यन्तपाठः क० ग० घ० ष० चिञ्जितपुस्तकेषु न दृश्यते ।

(६) तौ त्विति क० ग० घ० ष० ।

(७) वारिश्चिखानिति ग० ।

(८) ततोऽभ्यावर्त्ति^(ग) क० ग० घ० ष० ।

(९) इयानिति क० ग० घ० ष० ।

(१०) तस्मै इति क० ग० घ० ष० ।

(क) ऋ० ६, २७, ८ । (ख) ऋ० ६, ४७, २५ । (ग) ऋ० ६, ४७, २२ ।

(१) प्रसङ्गादिह^(१) याः सूक्ते देवताः परिकीर्त्तिताः ॥१२४॥
 ता एव सूक्तभाजस्तु मेने राघीतरौसुतः^(२) ।
 प्राजापत्यो मरीचिर्हिं मारीचः कश्यपोऽभवत्^(३) ॥१२५॥
 तस्य देव्योऽभवद्भ्राया^(४) दाचायश्चस्तयोद्गम ।
 अदितिर्दितिर्दनुः काला दनायुः सिंहिका मुनिः^(५) ॥१२६॥
 क्रोधावग्ना वरिष्ठा च सुरभिर्विनता तथा ।
 कद्रुश्चैवेति दुहितृः कश्यपाय ददौ च^(६) ॥१२७॥
 तासु देवासुराश्चैव गन्धर्वोरगराक्षसाः ।
 वयांसि च पिशाचाश्च जज्जिरेऽन्याश्च जातयः ॥१२८॥
 तत्रैका लदितिर्देवी दादग्नाजनयत्^(७) सुतान् ।
 भग्यैवार्यमांग्र^(८)श्च मित्रो वरुण एव च ॥१२९॥

(१) ख० उ० चिह्नितपुस्तकयोः पुस्तकान्तरे च, प्रसङ्गादिह याः सूक्ते इति
 श्लोकाद्भातुं प्राक्,—

अधिरप्यभितुष्टाव दानं तत्र च तस्य तु ।

ऋचैकया द्वयां अग्ने दत्तं सङ्गोर्त्तयन् स्वयम् ॥

इत्यधिकं पठितम् ।

(२) प्रसङ्गा लिहेति क० ग० घ० च० ।

(३) राघीतरस्तुताविति क० घ० च० ।

(४) मुनिरिति क० ग० घ० च० ।

(५) जाता इति क० घ० च० ।

(६) वियाविति ख० ।

(७) अदितिरित्यादिसाङ्गैकश्लोकः क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु
 न विद्यते ।

(८) इन्द्रशोऽननयदिति क० ग० घ० च० ।

धाता चैव विधाता च विवस्त्राय महाद्युतिः ।
 लष्टा पूषा तथैवेन्द्रो द्वादशो विष्णुरुच्यते^(१) ॥१२०॥
 इन्द्रं तस्यास्तु तज्जज्ञे^(२) मित्रस्य वरुणस्य च^(३) ।
 तयोरादित्ययोः सत्रे दृष्टाप्सरसमुर्वशीम् ॥१२१॥
 रेतयस्कन्द कुम्भे तु^(४) न्यपत^(५) दासतीतरे ।
 तेनैव तु मुहूर्तन वीर्यवन्तौ तपस्विनौ ॥१२२॥
 अगस्त्यस्य वसिष्ठस्य तत्रर्षी संवभृवतुः ।
 यज्जधा पतिते शुक्रे कक्षसेऽथ जले स्थले ॥१२३॥
 स्थले वसिष्ठस्तु मुनिः सम्भूत ऋषिसत्तमः ।
 कुम्भे स्वगस्त्यः सम्भूतो जले मत्स्यो महाद्युतिः^(६) ॥१२४॥
 उरियाथ ततोऽगस्त्यः ग्रन्था^(७) नापो महायथाः^(८) ।
 भागेन धक्षितो यज्जत् तज्जान्मान्य इक्षोष्यते ॥१२५॥
 यदा कुम्भाद्बुधिश्रांतः कुम्भेनापि हि^(९) भीयते ।

(१) ममधैवार्थनामधेकारिसाङ्गलोकः क० घ० च० चिद्विदुस्तकेषु
नोपपद्यते ।

(२) यज्जति इति ड० ।

(३) मित्रस्य वरुणस्य चेति क० ख० ग० घ०, सहेति ख० ग० ।

(४) तत्कुम्भे इति ग० ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(५) ह्यपतदिति ख० ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(६) यज्जधा पतिते शुक्रे इत्यादिसाङ्गिकयोः क० ग० घ० च० चिद्विदु-
स्तकेषु न पठितः ।

(७) महायथाः इति ख० ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(८) कुम्भे नावीहेति क० घ० च० ।

(१) प्रसङ्गादिह (१) याः सूक्ते देवताः परिकीर्तिताः ॥१२४॥

ता एव सूक्तभाजस्तु मेने राथीतरौसुतः (१) ।

प्राजापत्यो मरीचिर्हि मारीचः कश्यपोऽभवत् (४) ॥१२५॥

तस्य देव्योऽभवञ्जाया (५) दाक्षायण्यस्तयोद्गम ।

अदितिर्दितिर्दनुः काला दनायुः सिंहिका सुनिः (१) ॥१२६॥

क्रोधावशा वरिष्ठा च सुरभिर्विनता तथा ।

कद्रुश्चैवेति दुहितृः कश्यपाय ददौ स च (७) ॥१२७॥

तासु देवासुराश्चैव गन्धर्वोरगराक्षसाः ।

वयांसि च पिशाचाश्च जज्ञिरेऽन्याश्च जातयः ॥१२८॥

तत्रैका तदितिर्देवी द्वादशाजनयत् (८) सुतान् ।

भगश्चैवार्यमांश (९) च मित्रो वरुण एव च ॥१२९॥

१) ख० उ० चिह्नितपुस्तकयोः पुस्तकान्तरे च, प्रसङ्गादिह याः सूक्ते इति
स्योक्ताङ्गात् प्राक्,—

ऋषिरप्यमितुष्टाव दानं तत्र च तस्य तु ।

ऋषैकया द्वयां चमे दत्तं सङ्गीर्तयन् स्वयम् ॥

यच्चिह्नितपुस्तकयोः पठितम् ।

(४) चैत्रमिति ख० पुस्तकान्तरम् ।

(५) स्तोमभागांस्ततः इति ख० उ० पुस्तकान्तरम् ।

(६) एतच्छ्लोकाङ्गे क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न दृश्यते ।

(७) वसिष्ठाश्च वसिष्ठश्चेति पाठः सङ्गतः । वसिष्ठाश्च वसिष्ठाश्चेति क०
घ०, वसिष्ठाश्च वसिष्ठाश्चेति ग० घ० ।

(८) सर्वमर्म्मसु यज्ञेषु दक्षिण्यीयतमास्तथेति क० घ० च० ।

(९) येऽद्याप्येति क० ग० घ० च० ।

(१०) वसिष्ठाः सदस्याः स्युस्तु कर्हिचिदिति क० ग० घ० च० ।

अर्हयेद्^(१) दक्षिणामिस्तान् भास्त्रवेयी श्रुति^(२)स्त्रियम्^(३) ।
 अष्टिस्तु मैत्रावरुणिः सूक्तैः षोडशभिः परैः ॥१४२॥
 तुष्टाव चाग्नि^(४)मित्यग्निमाप्रस्तत्र जुषस्व नः^(५) ।
 प्राग्रये^(६)ऽथ प्रसवाजो^(७) द्वितीयं प्राग्रये^(८) वृचम् ॥१४३॥
 वैश्वानरीयाष्टेतानि^(९) ते ह्ये^(१०)न्द्राणि पराश्रितः ।
 दग्ध पञ्च च सूक्तानि निपातो मस्तां श्रुतिः ॥१४४॥
 नकिः सुदास^(११) इत्यस्यां दानं पैजवनस्य तु ।
 वसिष्ठेन चतुर्ह्यग्नि^(१२)र्द्धे ननु^(१३)रिति कीर्त्तितम् ॥१४५॥
 संवादः सूक्तमैन्द्रं^(१४) वाश्विन्यं तत्तु^(१५) प्रचचते ।
 वसिष्ठागस्त्ययोरत्र कीर्त्त्यते तनयैः सह ॥१४६॥
 इन्द्रेण चैव संवादो महिमा जन्म कर्मा च ।

(१) पूजयेदिति ख० ड० पुस्तकान्तरश्च ।

(२) श्रुतिरिति क० घ० च० ।

(३) ब्रह्मार्थं भास्त्रवी श्रुतिरिति ख० ड० ।

(४) वैश्वानरीयमित्येतदिति क० घ० च० ।

(५) चतुर्भिस्त्विति क० ग० घ० च० ।

(६) संवादमैन्द्रसूक्तमिति ख० पुस्तकान्तरश्च, संवादे सूक्तमैन्द्रे इति ख० ।

(७) वाश्विन्यं वस्त्विति क० ग० घ० च० ।

(क) ऋ० ७, १, १ । (ख) ऋ० ७, २, १ । (ग) ऋ० ७, ५, १

(घ) ऋ० ७, ६, १ । (ङ) ऋ० ७, १३, १ । (च) ऋ० ७, १८, १

(ज) ऋ० ७, १२, १० । (झ) ऋ० ७, १८, २२ ।

पराणि मे^(क)ति चत्वारि वैश्वदेवानि यानि^(१) तु ॥१४७॥

स्तौत्यृगजा^(घ)महिं तच मानो^(ग)ऽहिर्बुध्न्य^(घ) एव च ।

अहिराहन्ति मेघान् स एति वा तेषु मध्यमः ॥१४८॥

योऽहिः स बुध्न्यो बुध्नेति सोऽन्तरिक्षेऽभिजायते^(१) ।

उदुंस्य^(घ)सवितुः सूक्तं^(१) शन्नो^(घ)वाजिनदेवताः^(२) ॥१४९॥

हृषो^(५)ऽर्द्धस्य पादोऽत्र प्रथमायामृचि स्तुतः^(१) ।

पादस्यैव तृतीयोऽत्र प्रथमायामृचि स्तुतः^(६) ॥१५०॥

यथाऽर्द्धर्चा भगमुप^(घ)स्तथा नूनं भगो^(ज)ऽपि च ।

स हि रत्नानि सविता सुवातीति भगः स वा^(घ) ॥१५१॥

(१) तत्रेति ख० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(२) अहिराहन्तीत्यादि सोऽन्तरिक्षेऽभिजायते इत्यन्तपाठः क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न विद्यते ।

(३) सूक्ते इति ख० घ० ।

(४) वाजिनदेवत इति ख० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(५) हृषः इति ग० ।

(६) हृषोऽर्द्धस्य भागोऽत्र भगमुप इति श्रुतिरिति ख० घ० पुस्तकान्तरस्य । श्रुतिरित्यत्र श्रुतः इति ग० ।

(७) पश्यामहिदेवतः इति क० ग० घ० च० ।

(८) एष द्यौः क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु नापद्यते ।

(क) ऋ० ७, ३१, १ । (ख) ऋ० ७, ३४, १६ । (ग) ऋ० ७, ३४, १० । (घ) ऋ० ७, ३४, १० । (ङ) ऋ० ७, ३८, १ । (च) ऋ० ७, १८, ० । (ज) ऋ० ७, ३८, ६ । (झ) ऋ० ७, ४१, ५ ।

पराणि प्रे^(क)ति चत्वारि वैश्वदेवानि यानि^(१) तु ॥१४७॥
 स्रौत्यृगजा^(ख)महिं तत्र मानो^(ग)ऽहिर्बुध्न्य^(घ) एव च ।
 अहिराहन्ति मेघान् स एति वा तेषु मध्यमः ॥१४८॥
 योऽहिः स बुध्न्यो बुध्नेति सोऽन्तरिक्षेऽभिजायते^(१) ।
 उदुंख^(ख)सवितुः सूक्तं^(२) शन्नो^(घ)वाजिनदेवता^(३) ॥१४९॥
 हृषो^(१)ऽद्वर्षस्य पादोऽत्र प्रथमायामृचि स्तुतः^(१) ।
 पादस्यैव तृतीयोऽत्र प्रथमायामृचि स्तुतः^(२) ॥१५०॥
 ययाद्वर्षा भगमुपा^(ख)स्तया नूनं भगो^(ग)ऽपि च ।
 स हि रत्नानि सविता सुवातीति भगः स वा^(घ) ॥१५१॥

१) बुध्नेति ख० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

२) अहिराहन्तीत्यादि सोऽन्तरिक्षेऽभिजायते इत्यन्तपाठः क० ग०
 घ० च० चिद्विहितपुस्तकेषु न विद्यते ।

३) सूक्ते इति ख० घ० ।

४) वाजिनदेवत इति ख० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

५) ययाः इति >

(१) शास्त्रे इति ग० ।

(२) वैश्वदेवे तथा शन्न इत्यादि स्तुतिरित्यन्तपाठः क० घ० च० चिद्विहित-
 पुस्तकेषु न विद्यते ।

अथ षष्ठोऽध्यायः ।

—*—

आ मा^(क)मिति तु सूक्तेन प्रत्यूचं देवताः स्मृताः ।

मित्रावरुणावग्निश्च देवा नद्यस्तथैव च^(ख) ॥१॥

दृचावादित्यदेवत्यौ रोदस्योः प्रे^(ग)ति यक्षुचः ।

वास्तोष्यत्यश्वतसश्च^(घ) प्रस्त्रापिन्य च्चः स्मृताः^(ङ) ॥२॥

परं^(च) चत्वारि सूक्तानि मास्तानि क ई^(ज)मिति ।

तेषां तु पितरं देवं अम्बकं^(झ) सौत्यृगुत्तमा ॥३॥

स्मृतौ तु मित्रावरुणौ सूक्तैर्य^(ञ)दिति सप्तभिः ।

अश्विनौ तु स्मृतौ^(ट) देवावष्टभिः प्रति वा^(ठ)मिति ॥४॥

यद^(ड)द्योत्सूर्य^(ण) इति तिस्र उ^(झ)देतौत्यङ्गुपञ्चमाः ।

सौर्यं तच्चतु^(ञ)रिति तु गीयते चतुर्देवता ॥५॥

(१) एतच्छ्लोकाद्धिं क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न पठितम् ।

(२) त्विति क० ग० घ० च० ।

(३) त्वष्टौ प्रस्त्रापिनौ स्मृता इति क० ग० घ० च० ।

(४) ततः इति ख० ड० पुस्तकान्तरघ ।

(५) परैरिति क० ग० घ० च० ।

(६) तद्वत्तु तच्चतुरिति ख० ड० पुस्तकान्तरघ ।

(क) ऋ० ७, ५०, १ । (ख) ऋ० ७, ५२, १ । (ग) ऋ० ७, ५६, १
 (घ) ऋ० ७, ५६, १२ । (ङ) ऋ० ७, ६०, १ । (च) ऋ० ७, ६५, १ ।
 (ज) ऋ० ७, ६०, १ । (झ) ऋ० ७, ६२, १ । (ञ) ऋ० ७, ६२, १ ।
 (ट) ७, ६६, १६ ।

आदित्यानां तदो^(क) अद्य दे चचौ शौनकोऽब्रवीत् ।
 अन्याः सर्वां चचः सौर्यां यदद्याद्याः^(ख) प्रकीर्त्तिताः ॥६॥
 इमे चेतार^(ग) इत्याद्याः^(घ) सचे मित्रो मितः सुतः ।
 अर्य्यमृणो वरुणस्यापि मित्रस्यैता नव सुताः ॥७॥
 यदद्य सूरे^(घ) इत्याद्या दग्नादित्या चचः सुताः ।
 सविता चा^(घ) दितिर्मित्रो वरुणश्चार्य्यमा भगः ॥८॥
 सुता उदुं त्य^(घ) दित्येतास्त्रिभ्यः सौर्य्यसुतः पराः ।
 आशौसश्च^(घ) रित्येतामाचार्य्यं शौनकोऽब्रवीत्^(घ) ॥९॥
 उषासु सप्तभिर्बुधाः^(घ) सूक्तान्येभ्यः पराणि तु ।
 चत्वारोन्द्रावारुणानि^(घ) इन्द्रावरुणयोः सुतिः ॥१०॥
 उदुं ज्योति^(घ) रिति त्वस्मिन्नर्द्धर्चं मध्यमः सुतः^(घ) ।
 वरुणस्य गृहाचात्रौ वसिष्ठः स्वप्न^(घ) आचरत् ॥११॥
 प्रविवेशाय तं तत्र आ नदक्षभ्यवर्त्तत^(घ) ।

(१) इत्याद्यैरिति पाठ सकृत्तार्थं ।

(२) वेति ख० छ० ।

(३) आदित्यानां तदो अद्येत्यादयश्चत्वारः श्लोकाः क० ग० घ० च०
 घिञ्जितपुस्तकेषु नेह्यन्ते ।

(४) इन्द्रावरुणयोतौति क० ग० घ० च० ।

(५) एतश्चोकार्द्धं क० ग० घ० घिञ्जितपुस्तकेषु नापश्यत ।

(६) सौर्य्यमिति छ० ।

(७) व्यभधावतेति क० ग० घ० च० ।

(क) ऋ० ७, ६६, १२ । (ख) ऋ० ७, ६६, ४ । (ग) ऋ० ७, ६०, ५ ।

(घ) ऋ० ७, ६६, ४ । (घ) ऋ० ७, ६६, १४ । (घ) ऋ० ७, ६६, १६ ।

(घ) ऋ० ७, ७५, १ । (घ) ऋ० ७, ७६, १ ।

क्रन्दन्तं सारमेयं स धावन्तं द्रष्टुमुद्यतं ॥१२॥

यदर्चुने^(१)ति च त्रिभिः सान्त्वयित्वा यमुष्पत्^(२) ।

स तं^(३) प्रस्त्रापयामास जनमन्यञ्च वारुणम् ॥१३॥

ततस्तु वरुणो राजा स्वान् पाशान् प्रत्यमुञ्चत^(४) ।

स बद्धः^(५) पितरं सूक्तैश्चतुर्भिरित उत्तरैः^(६) ॥१४॥

अभितुष्टाव धीरे^(७)ति सुमोचेनन्ततः पिता ।

ध्रुवासु त्वे^(८)ति चोक्तायां पाशा अस्मात्प्रमोचिरे^(९) ॥१५॥

पराणि चीणि सूक्तानि वायव्यानि प्रवीरया^(१०) ।

अथ तास्त्रै^(११)न्द्रवायव्याः षडो^(१२) यास्तु^(१३) दिवन्स्रुतिः ॥१६॥

प्रवीरयोक्ता वायव्याः प्रा उ^(१४) गीत्यैतरेयके ।

(१) क्रन्दन्तमित्यादि सान्त्वयित्वा यमुष्पदित्यन्तपाठः क० ग० घ० च०
चिह्नितपुस्तकेषु न विद्यते ।

(२) एवमिति ख० ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(३) सैः पाशैः प्रत्यवध्यत इति क० ग० घ० च० ।

(४) बुद्धेति क० घ० च० ।

(५) बद्धः स वारुणैः पाशैः ध्रुवां सुत्वेति दृश्यते इति ख० घ० पुस्त-
कान्तरस्य ।

(६) सुमुचिरे इति पाठ शुद्धः ।

(७) चेति ख० ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(८) स्तुताविति क० ग० घ० च० ।

(९) यास्त्रिति ख० ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(१०) प्राश्चिति ख० ।

(क) ऋ० ७, ५५, २ ।

(ख) ७, ८६, १ ।

(ग) ऋ० ७, ८८, ७ ।

(घ) ऋ० ७, ८०, १ ।

पदस्य व्यत्ययं कृत्वा वायोः प्राधान्यमुच्यते ॥१७॥

ते मत्सेन द्वचो घावन्तरश्चतुर्च्चैः पुनः ।

उग्रन्नैका^(क) प्रसोता^(ख) चर्गदयोरेता नव स्रुताः^(ग) ॥१८॥

ऐन्द्राग्ने शुचि^(ग)मित्येते प्रेति^(घ) चारस्वते परे ।

सुतश्चैव सरस्वान्^(घ) जनियन्त^(घ)श्चतुर्च्चैः^(घ) ॥१९॥

राजा वर्षसहस्राणि^(घ) दीक्षित्यन्नाड्यः पुरा ।

चचारैकरथेनेमां ब्रुवन् सर्वाः समुद्रगाः ॥२०॥

यक्ष्ये वहत भागान् मे^(घ) इन्द्राग्नौ वाप्यनेकाग्रः^(घ) ।

प्रत्यूचस्तं नृपं नद्यत्यान्पवीर्याः कथं वयं ॥२१॥

वहेम भोगान् सर्वांस्ते सत्रे वार्षसहस्रिके^(घ) ।

(१) प्रवीरयोक्ता वायव्या इत्यादि द्वयोरेता नव स्रुता इत्यन्तपाठः क० ग० घ० च० चिद्धितपुस्तकेषु नास्तीक्यते ।

(२) द्वेषा सरस्वान् स इतीति स० पुस्तकान्तरश्च । द्वेषा इत्यत्र दृष्टे इति ख० ।

(३) चतस्रमित्ति क० घ० च० चतिस्रमित्ति म० ।

(४) वर्षसहस्रायेति ख० ग० स० पुस्तकान्तरश्च ।

(५) भोगान् मे इति पाठो युक्तः उच्यते तदादर्शनात् । उपहत मां सर्वांमिति क० घ० च०, वहत नानान् मे इति ग०, वहत मां सर्वाः इति स० ।

(६) वाय वैकशः इति क० द० २० ३० च० ।

(७) वर्षसहस्रिके इति ख० द० ।

(क) अ० ०, ६१, २ । (ख) अ० ०, ६२, २ । (ग) अ० ०, ६३, १ । (घ) अ० ०, ६४, १ । (ङ) अ० ०, ६६, ४ ।

सरस्वतीं प्रपद्यस्व सा त्वा^(१) वक्ष्यति नाड्यप ॥२२॥
 तथेत्युक्त्वा जगामागु अपगां^(२) स सरस्वतीम् ।
 सा चैनं प्रतिजयाह दुदुहे च पयो दत्तम्^(३) ॥२३॥
 एतदत्यद्भुतं कर्म सरस्वत्या नृपं प्रति ।
 वारुणिः^(४) कीर्त्तयामास प्रथमस्य द्वितीयया ॥२४॥
 द्वे वार्हस्पत्ये ऐन्द्रे च^(५) वैष्णवे तु^(६) परे ततः ।
 उत्तमैन्द्राय तिस्रः^(७) स्युः^(८) पर्जन्ये तिस्र उत्तरे ॥२५॥
 आग्नीष्टक् प्रथमा तत्र प्रथमस्य तृतीयया ।
 यज्ञे आद्येन्द्रमेवास्तौदन्या त्विन्द्रावृहस्पती^(९) ॥२६॥
 तृतीया नवमी चैव स्तौतीन्द्राब्रह्मणस्पती^(९) ।

(१) ते इति ख० ड० पुस्तकान्तरश्च ।

(२) जगामाथ पावनीमिति ख० ड० पुस्तकान्तरश्च ।

(३) प्रतिजयाह सा चैनं पय सर्पिश्च दुदुहतीति क० ग० घ० च० ।

(४) वारुण इति ख० ।

(५) ऐन्द्रे यज्ञे दिवः सूक्ते इति क० घ० च०, यज्ञे वार्हस्पत्यमैन्द्र-
मिति ग० ।

(६) चेति ख० ड० पुस्तकान्तरश्च ।

(७) त्रयो द्वितीयोरुमैन्द्रेति क० घ० च० ।

(८) आग्नीष्टक् प्रथमा तत्रेत्यादि अन्त्या त्विन्द्रा वृहस्पती इत्यन्तपाठः
क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु नोपलभ्यते । तेषु अस्मिन् स्यवे,
स्तौतीन्द्रं प्रथमा तत्र द्वितीयाद्या वृहस्पति । इति श्लोकार्द्धे
वर्त्तते ।

(९) सहेन्द्राब्रह्मणस्पती इति ख० ड० पुस्तकान्तरश्च ।

संवत्सर^(क)न्तु माण्डूकमैन्द्रासोमं^(१) परन्तु यत् ॥२७॥
 अषिर्ददग्ं रचोम्रं^(२) पुत्रशोकपरिभुतः ।
 हते पुत्रशते क्रुद्धः सौदासैर्दुःखितस्तदा^(३) ॥२८॥
 ये पाकग्रंथ^(४)मृक् सौम्या^(५) आग्नेयी तत उत्तरा ।
 एकादशी वैश्वदेवी सौम्यस्तस्याः परो वृचः^(६) ॥२९॥
 यदि वाह^(७)मृगाग्नेयी ऐन्द्री यो मे^(८)ति तु सृता^(९) ।
 याव्णी प्रयाजिगाती^(१०)ति वितिष्ठध्वं^(११) तु भारती ॥३०॥
 प्रवर्त्तये^(१२)ति पञ्चैन्द्र ऐन्द्रासोमौत्पृगुत्तमा ।
 अषिस्त्वाग्निषमाशास्ते मानो रच^(१३) इति वृचि^(१४) ॥३१॥
 दिवश्चैव पृथिव्याश्च तथा पालनमात्मनः ।
 उलूक यातुं^(१५)(^{१६}) जह्येतान्नाकारूपाग्निशाचरान्^(१७) ॥३२॥

- (१) मण्डूका इन्द्रासोममिति ख० ड० पुस्तकान्तरश्च ।
 (२) राचोम्रमिति क० घ० ड० च० ।
 (३) एतच्छ्लोकाङ्गं क० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु नेह्यते ।
 (४) सौम्याविति ड० ।
 (५) द्वाचः इति ग० ।
 (६) यो मेतोन्द्रः क्षुतोऽङ्गयेति ड० पुस्तकान्तरश्च ।
 (७) वृचे इति क० घ० च० ।
 (८) यात्विति क० ख० ग० घ० च०, यान्विति पुस्तकान्तरम् ।
 (९) एष श्लोकः क० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु नेह्यते ।

(क) ऋ० ७, १०६, १ । (ख) ऋ० ७, १०७, ९ । (ग) ऋ० ७,
 १०७, १४ । (घ) ऋ० ७, १०७, १६ । (ङ) ऋ० ७, १०७, १७ ।
 (च) ऋ० ७, १०७, १८ । (झ) ऋ० ७, १०७, १९ । (ञ) ऋ० ७, १०७, २३ ।
 (१५) ऋ० ७, १०७, २२ ।

पद्मदशान्तु सूक्तस्थाथाष्टम्यां^(१) चैव वारुणिः ।
 दुःखशोकपरीतात्मा शपते विलपन्निव ॥२३॥
 हते पुत्रशते तस्मिन्^(२) वसिष्ठो दुःखितस्तदा ।
 रक्षोभूतेन शपात्तु सुदासेनेति नः श्रुतं^(३) ॥२४॥
 कण्वस्यैव प्रगाथश्च घोरपुत्रौ वभूवतुः ।
 गुरुणा तावनुज्ञातावूपतुः सहितौ वने ॥२५॥
 वसतोस्तु तयोस्तत्र कण्वपत्न्याः शिरःस्तपन्^(४) ।
 कृत्वा कनीयान् कण्वस्योरुत्सङ्गावन्वबुध्यत^(५) ॥२६॥
 शत्रुकामस्तु तं कण्वः क्रुद्धः पापाभिग्रहया ।
 बोधयामास पादेन दिधचन्निव तेजसा ॥२७॥
 विदित्वा तस्य तं भावं प्रगाथः प्राञ्जलिः स्थितः ।
 मादत्वे च पिदत्वे च वरयामास तावुभौ ॥२८॥
 स घौरो^(६) वाय कण्वो वा वंशजैर्बहुभिः पितुः ।
 ददर्शान्यैश्च सहितः षड्पिर्मण्डलमष्टमम् ॥२९॥

(१) षडम्यामिति क० ग० घ० च० ।

(२) क्रुद्धः इति ख० छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(३) वै श्रुतिरिति क० ग० घ० च० ।

(४) शिरःश्रमादिति क० घ० च० । शिरःस्तपदिति ख० ग० ।

(५) उत्सङ्गेनावबुध्यतेति क० घ० च० । कण्वस्योरुत्सङ्गेन त्वबुध्यतेति ख०
 छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(६) घोरः इति क० ख० घ० च० ।

माचिदै^(क)न्द्राणि चत्वारि श्रन्वस्य स्यूर^(घ)मित्यूचि ।

तुष्टावाङ्गिरसौ नारौ वसन्ती^(१) ग्रथती^(ग) पतिम् ॥ ४० ॥

स्त्रिय सन्त^(२) पुमासन्तमासङ्ग स्तुतवानृषि^(३) ।

• स्वस्य^(४) दानं सुक्षी^(५)त्यृग्मिष्वतुर्भिः परिकीर्त्तितम् ॥ ४१ ॥

श्रिचे^(६)त्यृगभ्यां तु काशस्य विभिन्दोः परिकीर्त्तितम् ।

पाकस्यान्नसु^(७) भोजस्य चतुर्भिर्यमिति^(८) स्तुतम् ॥ ४२ ॥

पौष्णौ प्रेति^(९) प्रगाथौ द्वौ^(१०) मन्यते शाकटायन ।

ऐन्द्रमेवाथ पूर्वन्तु गालव पौष्णमुत्तरम्^(११) ॥ ४३ ॥

ऐन्द्राणामिह सूक्तानामुत्तमस्योत्तमे त्वचे ।

दानं रात्रिं कुर्वन्नस्य स्यूरं राध^(१२) इति स्तुत ॥ ४४ ॥

दूरा^(१३)दित्याश्विने सूक्ते सप्तत्रिंशत्तान्मे^(१४) यथा ।

(१) वसन्ताविति ख० । वसताविति ड० ।

(२) व्यन्तमिति ग० ।

(३) मास त कलवाष्टमिषिरिति ङ० पुस्तकान्तरश्च ।

(४) तस्येति ख० ड० पुस्तकान्तरश्च ।

(५) चेति ख० ड० ।

(६) त्विति ख० ड० पुस्तकान्तरश्च ।

(७) उत्तममिति ड० ।

(क) ऋ० ८, १, १ । (ख०) ऋ० ८, १, २४ । (ग) ऋ० ८, १, २४ ।

(घ) ऋ० ८, १, २० । (ङ) ऋ० ८, २, ४१ । (च) ऋ० ८, ३, २१ ।

(छ) ऋ० ८, ४, १५ । (ज) ऋ० ८, ४, १६ । (झ) ऋ० ८, ५, १ ।

(ञ) ऋ० ८, ५, २० ।

तत्रार्द्धर्चा^(१) दृच^(२)स्वान्त्यः कप्रोर्दानस्तवः स्मृतः ॥४५॥
 महानिती^(३)न्द्रदैवत्यमग्निं वैश्वानरं स्तुतम्^(४) ।
 मन्यते प्राकपूर्णिस्तु भार्ग्यश्च^(५)श्चैव मुद्गलः ॥४६॥
 त्वचे तु प्रत^(६)मित्यस्मिन् दानं तैरिन्दिरं स्तुतम् ।
 परन्तु मारुतं प्रेति^(७) श्रान^(८)स्त्रीष्या^(९)शिनानि च^(१०) ॥४७॥
 त्व^(११)माग्नेयं य इन्द्रे^(१२)ति षडैन्द्राण्युत्तमस्य तु ।
 उपोत्तमायामर्द्धर्चं देवो वास्तोस्पतिः^(१३) स्तुतः ॥४८॥
 इद^(१४)मादित्यदेवत्यं तिसृभिस्त्वदितिः^(१५) स्तुता^(१६) ।
 षष्ठ्यां चतुर्थीं सप्तम्योरुते^(१७)त्याश्विन्युगष्टमी^(१८) ॥४९॥
 स्तुताः श^(१९)मिति पच्छोस्था^(२०)मग्निसूर्यांनिलास्त्रयः ।

(१) इत्यर्द्धर्चा इति ख० उ० पुस्तकान्तरञ्च ।

(२) दृचः इति क० घ० उ० च० ।

(३) महानैन्द्रं प्रत्नवत्यामग्निर्वैश्वानरः स्तुतः इति क० ग० घ० च० ।

(४) भार्ग्यश्च इति उ० ।

(५) षतः इति ख० उ० पुस्तकान्तरञ्च ।

(६) तथेति क० उ० पुस्तकान्तरञ्च ।

(७) षष्ठा चतुर्थीं सप्तम्योरुतेत्याश्विन्युगष्टमीति क० घ० च० ।

(८) पच्छस्विति क० ग० घ० च० ।

(क) ऋ० ८, ६, १ । (ख) ऋ० ८, ६, ४६ । (ग) ऋ० ८, ७, १ ।

(घ) ऋ० ८, ८, १ । (ङ) ऋ० ८, ८, २३ । (च) ऋ० ८, ११, १ ।

(छ) ऋ० ८, १२, १ । (ज) ऋ० ८, १७, १४ । (झ) ऋ० ८, १८, १ ।

(ञ) ऋ० ८, १८, ६ । (ट) ऋ० ८, १८, ८ । (ठ) ऋ० ८, १८, ९ ।

वरुणार्थममित्राणां प्रगाथोऽय^(१)मिति स्तुतिः^(२) ॥५०॥
 आग्नेये स्तुती राजर्वेस्तसदस्त्रोरदा^(क)दिति ।
 पञ्चाशतं बधूनाञ्च गवां तिस्रश्च सप्ततीः ॥५१॥
 अथोद्गाणामुरभ्राणां वासांसि विविधानि च ।
 रत्नानि वृषभं श्रावं तामामघेसरं पतिम्^(३) ॥५२॥
 कृत्वा दारानृपिर्गच्छन्निन्द्रायैतच्छ्रांसं च ।
 वयं^(४) सूक्तेन शक्रञ्च प्रीतस्तेन शचीपतिः ॥५३॥
 ऋषे वरं वृणीष्वेति प्रकृत्स्नमृषिरब्रवीत् ।
 काकुत्स्थ कन्याः पञ्चाशद्युगपद्रमये प्रभो ॥५४॥
 कामतो वज्ररूपत्वं यौवनं^(५) चाक्षयां रतिं ।
 शङ्खनिधिं पद्मनिधिं मद्गृहेष्वनपायिनम्^(६) ॥५५॥
 प्रासादान् विश्वकर्मांसौ सौवर्णांस्वत्प्रसादतः ।
 करोतु पुष्पवाटीश्च पृथक्कासां सुरद्रुमैः ॥५६॥
 मा भूत् सपत्नी स्पृष्ट्वायां सर्वमस्त्विति चात्रवीत्^(७) ।

(१) वरुणार्थममित्रास्तु प्रगाथेयमिति ख० ड० ।

(२) स्तुताः इति ख० ड० पुस्तकान्तरश्च, तदेति न० ।

(३) अग्ने शरं प्रतीति ख० ।

(४) युगपदिति ड० ।

(५) काकुत्स्थेत्यादिसाङ्गस्योक्तः पुस्तकान्तरे व दृश्यते ।

(६) पञ्चाशतं बधूनाञ्चेत्यादि सर्वमस्त्विति चात्रवीदित्यन्तपाठः क० न०
 घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न दृश्यते ।

आगन्त^(क) मार्तं सूक्तं वय^(ख)मित्यैन्द्रमुत्तरम्^(१) ॥५७॥
 काण्वस्य सोमरे^(२)द्येव यजतो वंशजैः^(३) सह ।
 कुरुचेत्रे यवान् जचुर्हवींषि विविधानि च ॥५८॥
 आखुच्च^(४) सोऽभितुष्टाव इन्द्रश्चित्रं सरस्वतीं ।
 इन्द्रो वे^(५)त्यनयर्चा स दानशक्तिं प्रकाशयन् ॥५९॥
 आखुराजोऽभिमानाच्च प्रहर्षितमनाः स्वयम्^(६) ।
 स स्ततो^(७) देववच्चित्र^(८) ष्यथे तु गवां ददौ^(९) ॥६०॥
 अयुतानां सहस्रं वै निर्जघाह सुवचृषिः ।
 षष्ठिञ्चोवाच^(१०) दृष्टात्मा नाहमर्हाम्युषेः स्ततिम् ॥६१॥
 तिर्यग्योनौ समुत्पन्नो^(११) देवतां^(१२) स्तोतुमर्हसि ।

-
- (१) वयमैन्द्रमतः परमिति ख० छ० पुस्तकान्तरश्च ।
 (२) सोमरेरिति क० ग० घ० च० ।
 (३) वंशजैरिति क० घ० च० ।
 (४) आखवः इति ख० छ० पुस्तकान्तरश्च ।
 (५) इन्द्रोवेत्यनयर्चा स इति श्लोकः क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु
 नालोक्यते ।
 (६) संस्तुत इति ख० ग० छ० पुस्तकान्तरश्च ।
 (७) यद्ददौ तद्दृचेन हेति ड० पुस्तकान्तरश्च ।
 (८) प्रोवाचेति छ० ।
 (९) समुद्भूत इति ख० छ० पुस्तकान्तरश्च ।
 (१०) देवं नः इति ग० ।

(क) ऋ० ८, २०, १। (ख) ऋ० ८, २१, ४। (ग) ऋ० ८, २१, १०।
 (घ) ऋ० ८, २१, १८।

तमन्वया पुनश्चास्तौदोत्यं^(क) सूक्तेन चाश्विनौ^(१) ॥६२॥

इत्ति^(ख)ध्वेत्येतदाग्नेयं सखायश्चेन्द्रमुत्तरम्^(२) ।

यथा वरः सुभावे^(ग) उत्तमस्त्वौषसस्तृचः ॥६३॥

अष्टौ तु संहिता एता देवता विभिदुर्वलम् ।

उषाश्चेन्द्रश्च सोमश्चाथाग्निः सूर्यो वृहस्पतिः ॥६४॥

अङ्गिराः सरमा चैव ता वा^(घ)मित्युत्तरस्य तु ।

आदौ मैत्रावरुणस्तु^(३) नव द्वादश तृत्तराः ॥६५॥

वैश्वदेव्यो बहुराजा यथादादृषये वसु ।

इन्द्रो वेत्येतयर्षां तु दानग्रन्थिप्रकाशनम्^(४) ॥६६॥

कीर्त्तनं^(५) तु द्वचे तस्मिन्वृत्र^(६)मुचष्यायने ।

अश्विनौ ददतुः प्रीतौ तदिहोक्तं सुसामनि^{(७)(घ)} ॥६७॥

(१) कृत्वा चित्रं सूक्तौ परैस्त्रिभिरिति क० घ० च० ।

(२) उत्तममिति स० एतच्छ्लोकाद्धै क० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न पठितम् । तेषु अस्मिन् खले, अश्विनावग्निसिन्द्रश्च चाभितुष्टाव देवताः । एतच्छ्लोकाद्धै वक्तव्ये ।

(३) मित्रावरुण इति ख० ड० ।

(४) एतच्छ्लोकाद्धै ख० ग० घ० चिह्नितपुस्तकेषु नापश्यत ।

(५) कीर्त्तनमिति ड० पुस्तकान्तरश्च ।

(६) एतच्छ्लोकाद्धै क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न विद्यते ।

(क) ऋ० ८, २२, १ । (ख) ऋ० ८, २३, १ । (ग) ऋ० ८, २४,

२८ । (घ) ऋ० ८, २५, १ । (ङ) ८, २६, २२ । (च) ऋ० ८, २५, २२ ।

आश्विनं तु युवो^(क)र्युच्च^(ख) वायव्या उत्तरासु याः ।
 यं सवर्णमनुर्नाम स्त्रेभे पुत्रं विवस्वतः ॥६८॥
 वैश्वदेवानि पञ्चैतान्यग्निरुक्थे^(ग) जगाद् सः^(घ) ।
 वभुरेक^(घ) इति त्वस्त्रिंस्त्रिंशत्तो^(घ) द्विप्रदा दश ॥६९॥
 स्वयन्ते देवता ह्यासु कर्मभिः^(घ) स्त्रैः पृथक् पृथक् ।
 सुताः कर्मगुणैः स्त्रैः स्त्रैर्देवता यत्र यत्र तु ॥७०॥
 पृथक् कर्मसुतिर्नाम वैश्वदेवन्तदेव तु^(घ) ।
 तासांस्वभुरिति त्वाद्या भौम्याग्नेयी तृगुत्तरा ॥७१॥
 त्वाष्ट्री चैन्द्री च रौद्री च पौष्णी वैष्णव्यृगाश्विनी ।
 नवमी मैत्रावरुण्यृग्दशमी मित्रसंस्तवा ॥७२॥
 यजमानप्रभङ्गाच्च यजिरेवाच संस्तुता ।
 यो यजाति^(क)दृचे शक्रो यजतां पतिरौलितः ॥७३॥
 तस्य शुमान्^(घ) दृचे यज्वा चतसृष्वपि मच्छि^(क)ति ।

(१) वैश्वदेवानि सुक्तात्रि जगादाभरति स्वयमिति क० घ--८ ।

(२) स्त्रेता त्रिंशत् इति ख० ग० ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(३) ह्यासां नवभिरिति क० घ० च० ।

(४) पृथक् कर्मसुतेत्युक्तं तद्विद्याद्वैश्वदेवतमिति ख० ड० पुस्तकान्तरस्य

(क) ऋ० ८, २६, १ । (ख) ऋ० ८, २६, २० । (ग) ऋ० ८, २७
 २ । (घ) ऋ० ८, २६, १ । (ङ) ऋ० ८, २१, १ । (च) ऋ० ८, २१,
 २ । (झ) ऋ० ८, २१, २५ ।

यञ्जनोरेव दम्पत्योः पञ्च या^(क) दम्पतीत्यृचः ॥७४॥
 आश्रमा^(ग)श्रीरैतु^(ग) पौष्णौ परे मिचार्यमा यथा^(घ) ।
 वरुणश्च स्तुतस्त्वत्र आदित्या अग्नि^(घ)मग्नये^(१) ॥७५॥
 सूक्तानि प्रहृतानी^(च)ति त्रीर्ष्येन्द्राणि पराश्रितः ।
 अध^(ब) इत्यत्र कन्या तं स्त्रीलिङ्गेनेन्द्रमब्रवीत् ॥७६॥
 स हि तां कामयामास दानवीं पाकशासनः ।
 ज्येष्ठां स्वसारं पुंसश्च^(१) तस्यैव वधकाम्यया^(१) ॥७७॥
 अग्निने^(ब)त्याश्विनं सूक्तमैन्द्रे सूक्ते परे ततः ।
 ऐन्द्राग्न्यात् परमाग्नेयमैन्द्राग्न्याद्दारुणे^(४) परे ॥७८॥
 उत्तरे वरुणे त्वन्त्य अत्र वा^(भ)मित्याश्विनस्तृचः ।
 सूक्ते इमे^(ब) समाग्नेये^(५) ताभ्यामैन्द्रे ततः परे^(१) ॥७९॥

(१) यो यजाति इत्ये शक इत्यादिसार्जश्लोकद्वयं क० ग० घ० च० चिद्धिव-
 पुस्तकेषु नापश्यत ।

(२) प्युसस्येति क० घ० च०, चंसस्येति ख० पुस्तकान्तरश्च ।

(३) युवकाम्ययेति ख० ग० ख० पुस्तकान्तरश्च ।

(४) ऐन्द्रार्घं परमाग्नेयमैन्द्रार्घं वारुणे इति क० घ० च० । वारुणे इत्यत्र
 वारुणमिति ग० ।

(५) इमे तु चाग्नेये इति क० घ० च० ।

(६) ताभ्य मैन्द्रेति चोत्तरे इति क० ग० घ० च० ।

(क) ऋ० ८, २१, ५ । (ख) ऋ० ८, २१, १० । (ग) ऋ० ८,
 २१, ११ । (घ) ऋ० ८, २१, १३ । (ङ) ऋ० ८, २१, १४ । (च) ऋ०
 ८, २२, १ । (छ) ऋ० ८, २३, १६ । (ज) ऋ० ८, २३, २ । (झ) ऋ०
 ८, ४२, ४ । (ण) ऋ० ८, ४३, १ ।

वप्रायाख्याय^(१)यत्^(२)प्रादात्कानीनस्तु पृथुश्रवाः ।
 तदच संस्तुतं दानमास^(३) इत्येवमादिभिः^(४) ॥८०॥
 आनः^(५) प्रगाथो वायव्यः सूक्तस्थोपोत्तमा च या ।
 मित्रार्यमाणौ मरुतः सुनीयोष^(६)दृषे सुताः ॥८१॥
 द्विषत्वारिंशकात्मीत^(७) स्त्रिप्रोकाय पुरन्दरः ।
 गिरिं निष्ठत्य वज्रेण गा ददावसुरैर्दताः ॥८२॥
 यः^(८) हन्तदिति चैतस्यामृषिस्तु स्वयमब्रवीत्^(९) ।
 सुता भवन्था त्वदितिर्मही^(१०)त्यादित्यदेवते^(१) ॥८३॥
 अन्त्याः पञ्चोषसेऽपि स्युः सौम्यं स्वादो^(२)रिति स्मृतम् ।
 पराण्यष्टौ तु^(३) सूक्तानि ऋषीणां तिग्मतेजसान् ॥८४॥

(१) वप्रायाख्यायेति घ० ।

(२) वप्राश्राय वपदिति ड० ।

(३) आदिनेति ख० ड० पुस्तकान्तरघ ।

(४) प्रातः इति ड० पुस्तकान्तरघ ।

(५) मित्रार्यमाणौ मरुतः इत्यादि ऋषिस्तु स्वयमब्रवीदित्यन्तपाठः क०
 म० घ० च० विहितपुस्तकेषु नेक्ष्यते ।

(६) चापीति क० घ० च० ।

(७) पराणि चाद्यदिति ख० ड० पुस्तकान्तरघ ।

(१) ऋ० ८, ४६, २१ । (ख) ऋ० ८, ४६, २५ । (ग) ऋ० ८,
 ४६, ४ । (घ) ऋ० ८, ४६, २७ । (ङ) ऋ० ८, ४७, १ । (च) ऋ०
 ८, ४८, १ ।

ऐन्द्राण्यभि^(क) तु षड्विंशः प्रगाथो बड्ढदेवतः ।
 अग्न्याग्नेरचेत्य^(ख)ग्निः सूर्यमन्वपदा^(१) जगौ^(२) ॥८५॥
 प्रस्काख्य पृषभस्य^(३) प्रादाद्यदसु किञ्चन ।
 तद्भुरौ^(ग)दिति सूक्ताभ्यामखिलन्विह संस्तुतम्^(४) ॥८६॥
 ऐन्द्राण्युभय^(घ)मित्यत्र षडाग्नेयात् पराणि तु^(५) ।
 निपातमाह^(६) देवानां दाता म^(७) इति भागुरिः ॥८७॥
 द्वचे^(०)यास्कास्तृचन्वेतं^(८) मन्यते वैश्वदेवतं ।
 आदित्यदैवतं सूक्तं त्याग्नि^(घ)त्यत्र परन्तु यत् ॥८८॥
 धीवराः सहसा मौनान् दृष्ट्वा सारस्वते जले ।

(१) अन्त्यं पदमिति ड० पुस्तकान्तरश्च ।

(२) एतच्छ्लोकाज्जं क० ग० घ० च० चिद्धितपुस्तकेषु न दृश्यते । तेषु
 अस्मिन् स्थले, अन्वेत्यग्निरिति त्वस्याक्ततोऽग्निः सूर्यं एव तु । इति
 श्लोकाज्जंमस्ति ।

(३) त्विति ड० ।

(४) परिकीर्तितमिति ख० उ० पुस्तकान्तरश्च ।

(५) श्लोकाज्जंमेतत् ख० ड० चिद्धितपुस्तकयोर्न विद्यते ।

(६) निपातानाहेति ख०, निपातेनेहेति उ० पुस्तकान्तरश्च ।

(७) ऋचमिति ग० ।

(८) यास्कोऽस्तेऽज्जं द्वचं चैनमिति ड० ।

(क) ऋ० ८, ४८, १ । (ख) ऋ० ८, ५३, ५ । (ग) ऋ० ८, ५५,
 १ । (घ) ऋ० ८, ६१, १ । (ङ) ऋ० ८, ६५, १० । (च) ऋ० ८,
 ६७, १ ।

जालं प्रक्षिप्य तान् बद्धोदचिपन् मलिलात् स्थलम् ॥८८॥
 शरीरपातभीतास्ते तुष्टुबुधादितेः सुतान् ।
 मुमुचुस्तांस्ततस्ते च प्रसन्नास्तान् समूदिरे ॥८९॥
 धीवराः चुङ्गयं मा वो भृत्सर्गं प्राश्यथेति च^(१) ।
 उते^(२)ति माता चैवैषां वचेनाभिष्टुतादितिः ॥९०॥
 मादृत्वाद्गर्भसम्बन्धात्^(३) सूत्रयेतेषां^(४) सुतौ सुतौ ।
 ऐन्द्राण्या त्वा रयं^(५) चीणि स्तौत्यृद्वनुपमे^(६)ति षट् ॥९१॥
 आर्चांश्चनेधयोरच पद्मदानस्तुतिः परा ।
 अपा^(७)दिन्द्रश्च चाग्नेश्च विश्वेषां चैव संस्तवः ॥९२॥
 दृचश्च प्रथमोऽर्द्धर्षः श्रेष्ठा वरुणदेवताः^(८) ।
 त्व^(९)माग्नेयेऽथ वा सूक्ते उत्तरे^(१०) ऋषिषां स्तुतिः ॥९३॥
 पयःपशोपधीनाद्य^(११) तथा रूपं हि दृश्यते ।

- (१) धीवराः सहसा मीनानिव्यादि साङ्गंल्लोकद्वयं क० ग० घ० च
चिञ्चितपुस्तकेषु नापश्यत ।
- (२) मादृत्वादितिसम्बन्धादिति क० घ०, मादृत्वादभिसम्बन्धादिति ग०
मादृत्वादिति सम्बन्धादिति घ० ।
- (३) सुबन्धेनामिति ख० ड० पुस्तकान्तरश्च ।
- (४) श्रेष्ठा वरुणदेवता इति ख० ग० ड० ।
- (५) सूक्तमुत्तरमिति क० ग० घ० ष० ।
- (६) वेति ख० ड० ।

(क) ऋ० ८, ६७, १० । (ख) ऋ० ८, ६८, १ । (ग) ऋ० ८,
६८, १० । (घ) ऋ० ८, ६९, ११ । (ङ) ऋ० ८, ७१, १ ।

उ^(क)दित्याश्विनमाग्नेये परे सूक्ते विगो विगः^(ख) ॥८५॥
 ष्टग्भ्यामह^(ग)मिति द्वाभ्यां स्तौत्यात्मानमृषिः स्वयम् ।
 आत्मानमात्मना स्तुत्वा स्तौति दानं श्रुतवर्षणः ॥८६॥
 आत्मादानाभिसम्बन्धात् परुष्णीश्च महानदीम्^(१) ।
 परुष्णीं परया चेन्द्रं^(२) त्रिभिः सूक्तैरिम^(३)न्विति ॥८७॥
 सौम्यस्य त्वय^(४)मित्यस्य पराशैन्द्राणि यानि त ।
 नहो^(५)ति तेषां प्रथमे^(६) वैश्वदेव्यृगवीष्टधत्^(७) ॥८८॥
 देवाना^(ज)मिति देवानाम्प्रेष्ठ^(८)माग्नेयमुत्तरम्^(९) ।
 त्रीण्याश्विनानि सूक्तानि आ मे^(१०)ऐन्द्राणि तं^(११) तथा^(१२) ॥८९॥
 अपालाऽत्रिसुता त्वामीत्कन्या त्वग्दोपिणी पुरा ।
 तामिन्द्रश्चकमे दृष्ट्वा^(१३) विजने पितुराश्रमे ॥९०॥

(१) आत्मानमात्मना स्तुत्वेत्यादि परुष्णीश्च महानदीमित्यन्तपाठः क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न पठितः ।

(२) परया परुष्णीमिन्द्रमिति क० ग० घ० च० ।

(३) प्रथममिति छ० पुस्तकान्तरश्च ।

(४) आग्नेयन्तु ततः परमिति क० घ० च० ।

(५) आम इति ऐन्द्राणि तमितीति चेति क० ग० घ० च० ।

(६) दृष्टोति क० घ० च० ।

(क) ऋ० ८, ७३, १ । (ख) ऋ० ८, ७४, १ । (ग) ऋ० ८, ७४, १३ । (घ) ऋ० ८, ७६, १ । (ङ) ऋ० ८, ७८, १ । (च) ऋ० ८, ८०, १ । (छ) ऋ० ८, ८०, १० । (ज) ऋ० ८, ८३, १ । (झ) ऋ० ८, ८४, १ । (ञ) ऋ० ८, ८५, १ । (ट) ऋ० ८, ८८, १ ।

तपसा वृधे सा तु सर्वमिन्द्रचिकीर्षितम् ।

उदकुम्भं समादाय अपामर्थं जगास सा^(१) ॥१०१॥

वृष्टा सोममपा-
कन्या वा भूरिति वते-
हास्ये तुष्टावर्धा वने तु तं ।

सा सुधाव मुखात् सोमं सुतन्त्र-
यमेषोऽर्थः कथितः सुतः^(२) ॥१०२॥

असौ य एषी^(३)त्यनया पपाविन्द्रस्तु तन्मुखात्^(४) ॥१०३॥

अपूर्णाश्चैव सकृच्च भक्षयित्वा तु तद्गृहात्^(५) ।

अग्निस्तुष्टाव सा चैनं जगादैनं ब्रूवेन तु^(६) ॥१०४॥

सुसोमामनवधात्रीं कुरु मां प्रक सुवर्धा ।

तस्यास्तद्वचनं श्रुत्वा प्रीतस्तेन पुरन्दरः^(७) ॥१०५॥

रथच्छिद्रेण तामिन्द्रः प्रकटस्य युगल्य च ।

(१) क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु उदकुम्भं समादावेति श्लोकाद्दे,
अपूर्णाश्चैव सकृच्चैति श्लोकाद्वात्परतः पठितम् ।

(२) वृष्टासोममपारास्ये इत्यादि एषोऽर्थः कथितः सुतः इत्यन्तपाठः
क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तके नोपलभ्यते ।

(३) पपाविन्द्रस्तु तन्मुखादिति क० ग० घ० च० ।

(४) एवञ्चोक्ताद्दे क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न विद्यते ।

(५) अतस्तद्वचनं इति क० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(६) असौ ब्रूते इत्येव सेति क० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(७) एवञ्चोक्ताद्दे क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु नोपलभ्यते ।

प्रक्षिप्य निश्चकर्षं चिः सुत्वक् सा तु ततोऽभवत्^(१) ॥१०६॥
 तस्यां त्वचि व्यपेतायां पूर्वस्यां शल्लको^(२)ऽभवत् ।
 उत्तरा त्वभवद्गोधा क्लकलासस्त्वगुत्तमा ॥१०७॥
 इतिहासमिमं^(३) सूक्तं त्वाहृतुर्यास्कमाठरौ^(४) ।
 कन्ये^(क)ति शौनकः सूक्ते पान्त^(५)मैन्द्रे ततः परे^(६) ॥१०८॥
 उत्तमा चार्भवी प्रोक्ता उत्तरसैतरेयके ।
 ह्यान्दोगिके तृतीये तदारभंवं प्रस्यते यतः^(७) ॥१०९॥
 मास्तं गौः^(ग) परं सूक्तमा त्वै^(घ)न्द्राणि^(८) पराणि षट् ।
 सूक्ते द्वितीय एतेषामितिहासं प्रचक्षते^(९) ॥११०॥

- (१) ततः सा सुत्वष्वाभवदिति छ० पुस्तकान्तरश्च ।
 (२) तस्यास्त्वगपहृतायाः पूर्वा सा शल्लक इति क० ग० घ० च० ।
 (३) इदमिति क० ग० घ० च० ।
 (४) यास्वभागुरिरिति क० ग० घ० च० यास्वगालवादिति छ० पुस्तका-
 न्तरश्च ।
 (५) शौनकस्वैन्द्रं यान्तमित्युत्तरे च ये इति क० ।
 (६) उत्तमा चार्भवीत्यादिस्योकः क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु
 नापद्यत ।
 (७) ह्यात्वैन्द्राणीति क० ग० घ० च० ।
 (८) एतच्छ्लोकार्द्धं क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु नेद्व्यते ।

(क) ऋ० ८, ६१, १ । (ख) ऋ० ८, ६२, १ । (ग) ऋ० ८, ६३,
 १ । (घ) ऋ० ८, ६४, १ ।

अपक्रम्य तु^(१) देवेभ्यः सोमो वृधमयादितः ।

नदीमंशुमतीनास्त्रीमध्यतिष्ठत् कुरून्^(२) प्रति ॥१११॥

तं वृहस्पतिनैकेन अभ्यपा^(३)दृचद्वा सद् ।

योत्स्यमानः सुसंचष्टै^(४)र्मरुद्भिर्विविधायुधैः ॥११२॥

वृद्धा तानायतः सोमः स्ववलेन व्यवस्थितः ।

मन्वानो वृचमायान्तं^(५) जिघांसुमरिसेनया ॥११३॥

व्यवस्थितं धनुभ्रन्तं तमुवाच वृहस्पतिः ।

मरुत्यतिरयं सोम एहि^(६) देवान्^(७) पुनर्विभो ॥११४॥

श्रुत्वा देवगुरोर्वाक्यमनघं वृचशङ्कया^(८) ।

सोऽब्रवीचेति तं शक्र ओजसैव^(९) वलाद्वली ॥११५॥

(१) अपचक्रामेति ख० उ० पुस्तकान्तरश्च ।

(२) अशुमती नामा अत्यतिष्ठद्गुरूनिति क० ग० घ० च०, अभ्या
छत् कुरूनिति ख० उ० ।

(३) अभ्ययादिति पाठः साधुः । दृचदाम्बयादिति छ० पुस्तकान्तरश्च ।

(४) योत्स्यमायस्य संचष्टैस्त्रितित क० घ० च० ।

(५) वृद्धा तान्प्रार्थितांस्सोमं स्ववलेन व्यवस्थितम् । मन्वानं पुत्रमाया
मिति क० घ० च० ।

(६) मरुत्यतिरयं सोममैहीति क० ग० घ० च० ।

(७) देवेति पाठः समीचीनः ।

(८) शोकाङ्गमेतत् क० ग० घ० च० विहितपुस्तकेषु न विद्यते ।

(९) स्वर्ग एवेति क० घ० च० ।

इयाय देवानायन्तं^(१) तं पपुर्विधिवत्सुराः ।
जघ्नः पीत्वा च दैत्यानां समरे^(२) नवतीर्नव ॥११६॥
तदेतदप्यवद्रुष^(३)स्तृचे सर्वं निगद्यते ।
वचस्य देवतां तस्य^(४) इन्द्रमेवाहं शौनकाः ॥११७॥
ऐन्द्रावार्हस्पत्य उक्ता ब्राह्मणे तैतरेयके^(५) ।
वचेनेन्द्रमपश्यन् तं^(६)नेमोऽय^(७)मिति भार्गवः ॥११८॥
तुष्टावेन्द्रो वृचेनाय^(८)महं पश्य च मामृषे ।
स हि स्तुवन्नेव एको नेन्द्रा^(९) अस्तीति चाब्रवीत् ॥११९॥
तदाकर्ण्येन्द्र आत्मानमृग्भ्यां तुष्टाव दर्शयन्^(१०) ।

(१) आदायेति क० ग० घ० च० ।

(२) इतरा इति क० घ० च० ।

(३) तदेतदपि यतस्मिन्निति क० ग० च० ।

(४) देवता ह्येता इति ख० ग० ङ० पुस्तकान्तरश्च ।

(५) श्लोकार्हमेवत् क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न दृश्यते ।

(६) अदृश्यन्मिति क० घ० च०, ऐन्द्रमपश्यन् तमिति ङ० पुस्तकान्तरश्च ।

(७) इन्द्रः इति पाठः साधुः ।

(८) स हि स्तुवन्नेव एक इत्यादि ऋग्भ्यां तुष्टाव दर्शयन्निबन्तपाठः क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न पठितः ।

(क) ऋ० ८, ६६, १३ । (ख) ऋ० ८, १००, १ । (ग) ऋ० ८, १००, ४ ।

ऋषिस्तु दृष्टा^(१) सुप्रीतो विशेत्तात^(२) इति दृष्टे ॥१२०॥
 विविधानि च कर्माणि दानमैन्द्रञ्च शंसति ।
 मनोजवा^(३)स्तु सौवर्षी^(४) समुद्रे^(५) वज्रसंस्तवः ॥१२१॥
 वाचं सर्वगतं देवी^(६) स्तौति यद्वा^(७) गिति दृष्टे ।
 चींल्लोकानभितप्येमान्^(८) वृषस्तस्यौ स्वयं त्रिषा ॥१२२॥
 तं नाशकं हन्तुमिन्द्रो विष्णुमभ्येत्य सोऽब्रवीत् ।
 वृषं हनिये तिष्ठस्व विक्रम्याद्य^(९) ममान्तिके ॥१२३॥
 उद्यतस्य तु^(१०) वज्रस्य द्यौर्दंदात्^(११) ममान्तरम् ।
 तथेति विष्णुस्तद्वक्त्रे द्यौश्चास्य विवरन्ददौ ॥१२४॥
 तदेतदखिलं प्रोक्तं विष्णविति सखे^(१२) लृचि^(१३) ।

(१) तं दृष्टमिच्छेति ख० ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(२) सौवर्षीति ख० ड० ।

(३) ऋषिदृष्टेमानिति ख० ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(४) वृषं हनाविक्रम्य तिष्ठेत्साद्यात् ख० ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(५) उद्यतस्यैवेति क० घ० च० ।

(६) दशत्विति क० घ० च० ।

(७) सर्वमभिप्योक्तं सखेलृचौति क० ग० घ० च० ।

(क) ऋ० ८, १००, ६। (ख) ऋ० ८, १००, ८। (ग) ऋ० ८,
 १००, ९। (घ) ऋ० ८, १००, ११। (ङ) ऋ० ८, १००, १०। (च) ऋ०
 ८, १००, १२।

मैत्रावरुण्यः सूक्ताद्याश्चतस्रस्त्वृध^(क)गित्यूचः ॥२२५॥
 प्रे^(ख)ति मित्राय वा पादाश्चार्य्यम्णो^(१) वरुणस्य च ।
 नय^(ग)श्चतुर्थः सर्वेषामादित्यानामिति स्तुतिः ॥२२६॥
 परा त्वादित्यदेवत्या^(१) आम^(घ) इत्याश्विनो वृचः^(२) ।
 वायवे चोत्तरे सौर्य्यं श्रौषसी तृगियं^(३) परा^(४) ॥२२७॥
 पावमानौ प्रजा हे^(घ)ति माते^(ख)त्यृग्भ्यान्तु गौः स्तुता ।
 त्वमग्ने वृह^(ज)दाग्नेये परेऽग्निस्त्वृचि संस्तुतः ॥२२८॥
 मरुद्भिः सह रुद्रैश्च आग्ने याही^(भ)ति मध्यमः ।
 प्रजा हे^(ख)त्यपि वार्द्धर्चे प्रयमेऽग्निरिहोच्यते ॥२२९॥
 पादे तृतीये आदित्य स्तुरीये मध्यमः स्तुतः ।

(१) मित्राय पादश्च अर्य्यम्णः इति क० ख० ग० घ० ।

(२) ऋच आदित्यदेवत्या इति ड० पुस्तकान्तरश्च ।

(३) वृचः इति ग० ।

(४) सौर्य्यं श्रौषस्या प्रभां वा चन्द्रसूर्य्ययोरिति ख० ड० पुस्तकान्तरश्च ।
 श्रौषस्या इत्यत्र उच्यते ग० ।

(क) ऋ० ८, १०१, १ । (ख) ऋ० ८, १०१, ५ । (ग) ऋ० ८,
 १०१, ४ । (घ) ऋ० ८, १०१, ७ । (ङ) ऋ० ८, १०१, १२ ।
 (च) ऋ० ८, १०१, १४ । (छ) ऋ० ८, १०१, १५ । (ज) ऋ०
 ८, १०२, १ । (झ) ऋ० ८, १०२, १४ । (ञ) ऋ० ८, १०२,
 १४ ।

रहस्ये ब्राह्मणेऽप्येवं व्याख्यातं द्वैतरेयके^(१) ॥१३०॥

• पावमानः स्तुतः सोमो नवमे त्विह मण्डले^(२) ।

• पवमानवदाप्यस्तु^(३) समिद्धं^(४) इति संस्तुतः ॥१३१॥

अग्न आयूंषी^(५)ति चासु तिसृष्वग्निर्निपातभाक् ।

अविता न^(६) इति त्वस्मिंस्त्वृचे पूष्णा^(७) सह स्तुतः ॥१३२॥

आग्नेय्यौ द्वे ष्टचावत्र यत्त^(८) इत्युत्तरे ततः ।

उभाभ्या^(९)मिति सावित्री अग्निसावित्र्यु^(१०)गुत्तरा ॥१३३॥

पुनन्तु मां^(११) वैश्वदेवी आग्नेयी तृगुपप्रियम्^(१२) ।

षडुत्तरा^(१३) य^(१४) इत्यत्र^(१५) स्नाध्यायाथ्येष्टसंस्तवः ॥१३४॥

(१) प्रजा हेत्यपि वाङ्मर्थे इत्यादिसाङ्गश्लोकः क० ग० घ० च० चिह्नित-
पुस्तकेषु न विद्यते ।

(२) नवमे मण्डलेऽग्निंभिरिति क० घ० च०, मण्डतग्निंभिरिति ग० ।

(३) पवमानवदाग्नौयः इति ख० ।

(४) पुष्येति ख० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(५) आग्न्यासावितीति ख० ।

(६) सप्तोत्तराः इति ख० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(७) उत्तरे ष य इत्येतीति ग० ।

(क) ऋ० ८, ५, १ । (ख) ऋ० ८, ६६, १८ । (ग) ऋ० ८, ६७, २० ।

(घ) ऋ० ८, ६७, २३ । (ङ) ऋ० ८, ६७, २५ । (च) ऋ० ८, ६७, २७ ।

(झ) ऋ० ८, ६७, २८ । (ञ) ऋ० ८, ६७, ३१ ।

सूक्ते निरुक्ते सूक्ते^(क)ऽग्नि रचोहा घर्षसंस्तवः^(१) ।
 सूर्यवर्चात्मवचाच^(१) पवित्र^(२)मिति सोष्यते ॥१३५॥
 आर्भवस्तु भवेत्पादं च्छुर्धोर^(३) इति स्मृतः ।
 निपातैस्तु त्रिभिः पादैस्त्वयो देवा इहोदिताः^(४) ॥१३६॥
 ब्रह्मा देवानां तिस्रोक्तास्त्रिभिस्त्रैतेर्हृचैर्हृचैः^(५) ।
 सूर्यवर्चात्मवचायं^(५) स्तुयते सोम^(६) इत्यपि^(६) ॥१३७॥
 अनावृष्ट्यां तु वर्त्तन्त्यां पप्रच्छर्षींश्चचीपतिः ।
 काले दुर्गे महत्यस्मिन् कर्मणा न जीद्यय ॥१३८॥
 शकटं शाकिनी गावः क्षपिरस्यदनं वनं^(७) ।
 समुद्रः पर्वतो राजा एवं जीवानहे वयम् ॥१३९॥
 अथ स्तुवन्^(८) श्रगंसास्त्र क्षपिराङ्घ्रिरभः शिशुः ।

- (१) एतच्छ्लोकाद्धं ट० चिञ्जितपुस्तके न पठितम् ।
 (२) सूर्यवर्चात्मवचांपीति क० घ० च० ।
 (३) एष श्लोकः क० ग० घ० च० चिञ्जितपुस्तकेषु नेह्यते ।
 (४) इहाहृचैरिति क० ग० घ० च० ।
 (५) सूर्यवर्चात्मवचांपीति क० घ० च० ।
 (६) एव वेति क० ग० घ० च० ।
 (७) ऋरस्य नन्दनन्दनमिति ख० । एष श्लोकः क० ग० घ० च०
 चिञ्जितपुस्तकेषु नापद्यत ।
 (८) स्तुवन्नेवेति क० ग० घ० च० ।

(क) ऋ० ९, ७३, १। (ख) ऋ० ९, ८३, १। (ग) ऋ० ९, ८३,
 ३। (घ) ऋ० ९, १०७, ७।

सोऽस्य वज्रेण तान्याशु^(१) शिरांसि शीघ्रचिच्छिदत्^(२) ॥१५१॥
 तस्य यत्सोमपानन्तु मुखं सोऽभूत् कपिञ्जलः ।
 कलविद्धः सुरापानमचादं तित्तिरि^(३)स्त्वभूत् ॥१५२॥
 तं वागभवदद्वाङ्मौ^(४) ब्रह्महासि प्रतक्रतो ।
 प्रपन्नं हतवान् यस्माद्^(५) विश्वरूप पराङ्मुखम् ॥१५३॥
 तमभ्यपिञ्चत् सूक्तेन षष्टि^(६)राप^(७) इति स्वयम् ।
 सिन्धुद्वीपोपनुत्यर्थं तस्याङ्गोलस्य पापनः ॥१५४॥
 मैथुनार्थमभीषन्तो प्रत्याचष्टे यमौ यम' ।
 ओचित् सखाय^(८)^(९) सवादे^(१०) विवस्वत्सु तयोस्तयोः ॥१५५॥
 त्वा^(११)ग्रेये हविधानि युजे वा^(१२)मच^(१३) संस्तुते ।
 परेयिवास^(१४)मित्यच स्तुयते मध्यमो यमः^(१५) ॥१५६॥

(१) सोऽस्य वज्रेण तस्याशु इति क० घ० च० ।

(२) तान्याशु शिरांसि शीघ्रचिच्छिददिति ग० । शिरास्येवाच्छिदत् प्रथ
इति ख० पुस्तकान्तरस्य ।

(३) तित्तिर' इति ख० ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(४) तौषेति क० घ० च० ।

(५) यस्त्वमिति क० घ० च० ।

(६) षष्टिरिति क० ग० घ० च० ।

(७) तशोचिदित्येति क० ग० घ० च० ।

(८) सवादे इति क० घ० च० ।

(९) युज्येतेनेति क० ग० घ० च० ।

(१०) इत्येतस्मिन् स्तुयन्ते शुभकृत्यः इति क० घ० च० ।

(क) ऋ० १०, ६, १ । (ख) ऋ० १०, २०, २ । (ग) ऋ० १०, ११,

(घ) ऋ० १०, २३, १ । (ङ) ऋ० १०, १४, १ ।

अथर्वानोऽथ भृगवः पितरोऽङ्गिरस^(क)श्च ह ।
 षष्ठ्यां देवगणास्तत्र संख्यन्ते द्युभक्तयः ॥१५७॥
 पित्रभियाङ्गिरोभिद्य संस्तुतो दृश्यते यमः ।
 मन्त्रेषु वज्रग्रः पादे विवस्त्रन्तं पिता हि सः ॥१५८॥
 संस्कार्यप्रेतसंयुक्तैः पित्रभिः ख्यते यमः ।
 प्रेहि प्रेही^(घ)ति तिसृषु प्रेताग्रिष उदाहृताः ॥१५९॥
 पित्राणां हि पति देवो यमस्तस्मात् स सूक्तभाक्^(१) ।
 अतिद्रव^(ग)द्वचे श्वानौ परं पित्र्यमुदीरितम्^(२) ॥१६०॥
 परेषैव^(३) तु सूक्तेन श्रगाने कर्म ग्रंथति^(४) ।
 पित्रदेवासुराणाञ्च अभवन्नग्नयस्त्वयः ॥१६१॥
 हव्यकव्यवहौ चोभौ सह रचायिना सह^(५) ।
 तत्र मैत्र^(६)मिति त्वेतत्कव्यवाहनसंस्तुतिः^(६) ॥१६२॥

-
- (१) अथर्वानोऽथ भृगवः इत्यादिसाङ्गश्लोकत्रयं क० ग० घ० च०
 चिह्नितपुस्तकेषु नोपलभ्यते ।
 (२) उदीरतामिति क० ग० घ० च० ।
 (३) उत्तरेणेति ग० ।
 (४) एतच्छ्लोकाङ्गं ख० ड० चिह्नितपुस्तकयोर्न पठितम् ।
 (५) सहृदया च नामयः इति ख० ड० पुस्तकान्तरश्च ।
 (६) त्वाह कव्यवाहनमेवचेति ख० ड० पुस्तकान्तरश्च ।
-

(क) ऋ० १०, १४, ६ । (ख) ऋ० १०, १४, ७ । (ग) ऋ० १०, १४, १० ।
 (घ) ऋ० १०, १६, २ ।

इतराणि तु देवस्य^(१) स्तुतिर्नास्त्रामुरस्य च^(२) ।

अभवन्मिथुनं त्वष्टुः सरण्युस्त्रिगिराः सह^(३) ॥१६३॥

स वै सरण्यं प्रायच्छत् स्वयमेव विवस्वते ।

ततः सरण्यां^(४) जज्ञाते यमयम्यौ विवस्वतः ।

तौ चायुभौ यमावेव ज्याथांस्ताभ्यान्तु वै यमः ॥१६४॥

इति वृहद्देवतायां षष्ठोऽध्यायः ॥६॥

(१) दैवस्येति ग०, दैव्यस्येति घ० ।

(२) त्विति ख० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(३) सहृषी च हेति क० घ० च० ।

(४) सरण्या इति ख० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

अथ सप्तमोऽध्यायः ।

सृष्ट्वा^(१) भर्तुः परोक्षन्तु सरण्युः सदृशीं स्त्रियम् ।
निक्षिप्य मिथुनं^(२) तस्यामश्वा भूत्वापचक्रमे^(३) ॥१॥
अविज्ञानाद्विवस्त्रांस्तु तस्यामजनयन्मत्तुम् ।
राजर्षिरभवत् सोऽपि^(४) विवस्त्रानिव तेजसा ॥२॥
स विज्ञाय^(५) त्वपक्रान्तां सरण्युमश्वरूपिणीम् ।
त्वाङ्गीं प्रति जगामाशु वाजी भूत्वाश्वत्तक्षणः^(६) ॥३॥
सरण्युय^(७) विवस्त्रन्तं विदित्वा^(८) ह्यश्वरूपिणम्^(९) ।

-
- (१) दृष्टेति क० घ० च० ।
(२) मैथुनमिति पाठः साधुः ।
(३) अश्वो भूत्वापचक्रमे इति क० घ० च० ।
(४) राजर्षिरासीत् स मनु रिति ख० उ० पुस्तकान्तरश्च ।
(५) विज्ञायेति ग० ।
(६) सशक्त्याः इति क० घ० च०, स्वशक्त्याः इति ग० ।
(७) तमिति ख० उ० पुस्तकान्तरश्च ।
(८) विज्ञायेति ख० उ० पुस्तकान्तरश्च ।
(९) हरिरूपिण्यमिति पुस्तकान्तरम् ।

मैथुनायोपचक्राम^(१) ताञ्च तचारुरोह षः ॥४॥
 ततस्तयोस्तु वेगेन शक्रं तदपतहुवि ।
 उपाजिप्रच्च^(२) सा त्वया तच्छुक्रं गर्भकाम्यया ॥५॥
 आघातमावाच्छुक्रान्तु कुमारौ संवभ्रवतुः ।
 नासत्यथैव दस्युश्च यौ सुतावश्चिनाविति^(३) ॥ ६॥
 इतिहासमिमं यास्कः षरष्युदेवते द्यूचे^(४) ।
 विवस्वतश्च त्वष्टुश्च त्वष्टे^(५)ति सह मन्यते ॥७॥
 पूषे^(६)ति पादौ पौष्णौ दौ वाग्नेया^(७)वुत्तरौ तु यौ ।
 स्थान्तृतीयोऽपि वा पौष्णस्त्रिस्तृत्यान्वाः परास्तु याः^(८) ॥८॥
 अर्पां स्तुतिस्तृगचैका^(९) दृषाम्भारस्वतात्परा ।
 स्तुतः परोचः सोमस्तु द्रष्ट^(१०) इत्युत्तरे दृचे ॥९॥
 अन्देवताशीर्वादो^(११) वा पयस्त्व्यु^(१२)त्तरा तु या ।

(१) मिथुनायापचक्रामेति ख० घ० पुस्तकान्तरश्च ।

(२) उपजिप्रतीति क० घ० च० ।

(३) यौ तु तौ वाजिनावितीति क० घ० च० ।

(४) ऋचाविति क० घ० च०, त्वष्टे इति ड० पुस्तकान्तरश्च ।

(५) द्वावाग्नेयाविति ड० पुस्तकान्तरश्च ।

(६) पौष्णस्तृत्यापरकृष इति ख० घ० पुस्तकान्तरश्च ।

(७) अर्पां स्तुति स्तुतिस्त्रैकेति ख०, अर्पां स्तुतिस्तुतत्रैकेति घ० पुस्तकान्तरश्च ।

(८) अन्देवताशीर्वादः इति ख० घ०, पुस्तकान्तरश्च ।

(क) अ० १०, १७, ११ । (ख) अ० १०, १७, ११ । (ग) अ० १०, १७, ११ ।

(घ) अ० १०, १७, १७ ।

चतस्रस्ताः सृतिर्मृत्यो^(क)रन्ते क्लिप्ताश्च^(ल) कर्मणि ॥१०॥
 मृतग्रिष्टेभ्य आशास्त इमे^(घ) ज्योग्जीवनं पुनः ।
 इमं जीवेभ्य^(ग) आशास्ते तेभ्यः परिधिकर्मणि^(र) ॥११॥
 यथा^(घ) धाञ्चुत्तरा त्वाङ्गी ततो यान्या इमा^(घ)स्त्विति^(र) ।
 स्त्रीणामाग्रिषमाशास्ते तथैवाञ्जनकर्मणि^(घ) ॥१२॥
 उदीर्यं नारौत्यनया मृत^(घ)पत्नी तु रोहती^(ल) ।
 भ्राता कनीयान् प्रेतस्य निगदात्^(र) प्रतिषेधति ॥१३॥
 कुप्यादितत् कर्म होता देवरो न भवेद्यदि ।
 प्रेतानुगमनं न स्यादिति ब्राह्मणशासनात् ॥१४॥
 वर्षानामितरेषाञ्च स्त्रीधर्माऽयं भवेच्च वा^(०) ।
 शान्त्यर्थं धनुरादाने प्रेतस्यर्चं धनु^(क)र्जपेत्^(र) ॥१५॥

(१) त्विति ड० ।

(२) एष श्लोकः क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न दृश्यते ।

(३) यथधाञ्चुत्तराङ्गी ततो यान्या इमास्त्विति ख० ड० पुस्तका-
न्तरघ ।

(४) तथा परिधिकर्मणीति क० ग० घ० च० ।

(५) मृतं पत्नानुरोहतीति पाठः साधुः । मृतमन्वारोहतीति क०
घ० च० ।

(६) निगतेति क० घ० च०, निगत्वेति ग० ।

(७) कुप्यादितत् कर्म होतेति सार्द्धैकश्लोकः क० ग० घ० च० चिह्नित-
पुस्तकेषु नापद्यत ।

(८) शान्त्यर्थं च जपत्यस्या, धनुरित्युत्तराम्प्रसमिति क० ग० घ० च० ।

(क) ऋ० १०, १८, २ । (ख) ऋ० १०, १८, ३ । (ग) ऋ० १०, १८, ४ ।

(घ) ऋ० १०, १८, ५ । (ङ) ऋ० १०, १८, ७ । (च) ऋ० १०, १८, ८ ।

(क) ऋ० १०, १८, ६ ।

यस्मादेताः प्रयुज्यन्ते श्मशाने चान्त्यकर्मणि^(१) ।
 तस्माद्देतृचस्या^(२)स्य देवतां मृत्युरेव^(३) तु ॥१६॥
 मन्त्रेषु घ्निरुक्तेषु देवतां कर्मणो वदेत् ।
 मन्त्रतः कर्मतश्चैव प्रजापतिरसम्भवे^(४) ॥१७॥
 पराश्वतसो घास्त्व उपसर्पे^(५)ति पार्थिवी ।
 तासां प्रयोगः प्रेतस्य अस्त्रिसञ्चयकर्मणि ॥१८॥
 प्रतीचीने^(६)धयाहानि अपहृत्येतराणि तु^(७) ।
 अहःसु^(८) पितरो दधुरित्याश्रास्ते^(९)ऽन्धयाग्रियः^(१०) ॥१९॥
 अहःस्वागामिषु च मां द्रयतः^(११) समजीवयन्^(१२) ।
 निवर्त्तध्व^(१३)मिदं सूक्तं^(१४) गवां केचिदपां विदुः ॥२०॥
 अर्द्धर्षः प्रथमायास्तु^(१५) अग्नीषोमीय उत्तरः ।

(१) एते प्रयुज्यन्ते श्मशानेष्वन्तकर्मण्यिति क० ग० घ० च० ।

(२) दृचस्येति क० ग० घ० च० ।

(३) मृत्युरेवेति पाठः समीचीनः ।

(४) इदं जगाविति क० घ० च० ।

(५) प्रतीचीनमृषं त्वेतामपहृत्येतरास्तु तत् इति ख० ड० पुस्तकान्तरम् ।

(६) अहस्त्रिति ख० ड० पुस्तकान्तरम् ।

(७) दधुरभ्याश्रास्ते इति क० घ० च० ।

(८) दधुरभ्याश्रास्ते समाग्रियः इति ग० ।

(९) प्रयतः इति ख० ।

(१०) एतच्छ्रोत्रार्थं क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु नोपलभ्यते ।

(११) इतीदन्विति क० ग० घ० च० ।

(१२) चेति ख० ड० पुस्तकान्तरम् ।

(क) षट् १०, १८, १० । (ख) षट् १०, १८, १० ॥ (ग) षट् १०, १६, १ ।

P ngala Chhandah Sutra (Sans) Fasc II-III @ /6/ each	Rs	0	1
Pi thiraj Rasau (Sans) Part I Fasc I Part II Fasc I-V @ /6/ each		2	4
D ito (English) Part II Fasc I		0	12
Prākṛ ta Jakehanam (Sans) Fasc I		1	8
Parasara Smṛ ti (Sans) Vol I Fasc 1-8 Vol II Fasc 1-3 @ /6 each		4	3
Parasara, Inst tutes of (Engl sh)		0	12
bra ta Sutra of Apistamba (Sans) Fasc I-VII @ /6/ each		4	8
D ito As alayana, (Sans) Fasc I-VI @ /6/ each		4	2
D ito Latyayana (Sans) Fasc I-IX @ /6/ each		3	6
D ito Sa bhajana (Sans) Vol I Fasc 1-7 Vol II Fasc 1-9 @ /6/ each		3	6
Sama Veda Samhitā (Sans) Vols I Fasc 3-10 II 1-6 III 1-7 IV 1-6 V, 1-8 @ /6 each Fasc		13	2
Samkhya Sutra Vr ti (Sans) Fasc I-IV @ /6, each		1	8
Sah tyā Darpaṇa, (Engl sh) Fasc I-IV @ /6/ each		1	8
Samkhya Aphorisms of Kap la (Engl sh) Fasc I and II @ /6 each		0	12
Sarra Darśana Sangraha, (Sans) Fasc II		0	6
Sankara V jaya (Sans) Fasc II and III @ /6/ each		0	12
Samkhya Pr vachana Bhashya, Fasc III (English preface only)		0	8
Sṛ ā Bhashyam (Sans) Fasc I-II @ /6/ each		0	12
Susruta Saṅgh ta, (I n) Fasc. I and II @ /12 each		1	8
Ta it r ya Kṛ nja (Sans) Fasc I-XI @ /6 each		4	2
D ito Brahmaṇa (Sans) Fasc I-XXIV @ /6 each		5	0
D ito Saṅh ta, (Sans) Fasc IX-XXXV @ /6 each		10	2
D ito Prat sakhya, (Sans) Fasc I-III @ 6 c ch		1	2
D ito and A tereya Upan shads (Sans) Fasc II and III @ 6 each		0	12
Taṇḍya Brahmāna (Sans) Fasc I-XXI @ 5 a h		7	2
Tattva Cl nta nani, Vol I Fasc 1-9 Vol II 1-9 (Sans) @ /6 each		5	4
Tula Sat sa (S ns) Fasc I-III @ /6 ea h		1	2
Uttara Na shadha, (Sans) Fasc III V-XII @ 6 each		3	6
Uvasagadasao (Sans) Fasc I-VI @ /12/		4	8
Vaṛ āha Purana (Sans) Fasc I-XIII @ /6/ ea h		4	4
Vayu Purana (Sans) Vol I Fasc I-VI Vol II Fasc I-VII @ 6 each Fasc		4	14
Vishnu Smṛ ti (Sans) Fasc I-II @ c each		0	12
Vivadaratnakara (Sans) Fasc I-VII @ /6 each		2	10
Vrihanarada Ya luraṇa (Sns) Fasc I-V @ o		1	14
Yoga Sutra of Patanjali, (Sans & En lish) Fasc I-V @ 14 each		4	6

Tibetan Series

Sher Phym—Fasc I-V @ 1/ each		5	0
Rtogs brjod aṅ ag bsam / khri Siñ (T betan & Sans) Fasc I-II @ 1/		2	0

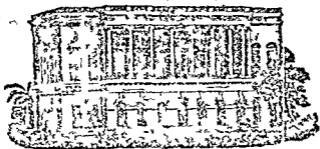
Arabic and Persian Series

Khamsirnamah w th Index (Text) Fasc I-XXIII @ 6 each		4	14
Am i Akbari (Text) Fasc I-XXII @ 1/ each		11	0
D ito (English) Vol I (Fasc I-VII)		10	4
Akbarnamah with Index, (Text) Fasc I-XXVII @ 1/ each		37	0
Bad hshnamah w th Index, (Text) Fasc I-XX @ 6/ ea ch		7	2
Beale's Oriental Bi ograph cal D ct onary pp 211 ito th n p per		4	8
Catalogue of P rs an books and MS in the l brary of A S B hā. I		1	0
Dictionary of Arab c Technical Terms, and Append x Fasc I-XXI @ 1/ each		21	0
Faḥrang i Rash di (Text) Fasc. I-XXIV @ 1/ each		14	0
F hrist Tusi, or Fus y's list of Shy ah Books, (Text) Fus I-IV @ 1/ each		3	0
Futuh ul Sham Waq di, (Text) Fasc. I-IX @ /6/ each		3	6
D ito Kzadi, (Text) Fasc I-IV @ /6 each		1	8
Haft Asman, Hi tory of the Pers an Mansawi (Text) Fasc. I		0	14
Hi story of the Cal phs, (English) Fas I-VI @ /12/ each		4	8
Iqbalnamah i Jahang ru, (Text) Fas. I-III @ 9/ each		1	2
Isabah, w th supplement, (Text) of Fas @ 1 ea on		33	4
Mas r ul Ummā, Vol I, Fasc 1-9 Vol II 1-9 Vol III 1-3 @ /6/ ea h		7	14
M shah of Waq di, (Text) Fasc. I-V @ o each		1	4

BIBLIOTHEGA INDICA,

COLLECTION OF ORIENTAL WORKS

PUBLISHED BY THE
ASIATIC SOCIETY OF BENGAL
NEW SERIES, No. 79.

बृहद्देवता ।

BRIHADDEVATĀ

AN INDEX TO THE GODS OF THE
RIG VEDA,

BY

SAUNAKA ĀCHĀRYA.

EDITED BY

RĀJENDRALĀLA MITRA, C I E, LL D
FASCICULUS III

CALCUTTA

PRINTED AT THE BAPTIST MISSION PRESS,

AND PUBLISHED BY THE
ASIATIC SOCIETY 57 PARK STREET

1891.

LIST OF BOOKS FOR SALE

AT THE LIBRARY OF THE

ASIATIC SOCIETY OF BENGAL,

No. 57, PARK STREET, CALCUTTA.

AND OBTAINABLE FROM

THE SOCIETY'S LONDON AGENTS, MESSRS TRUBNER & CO.

57 AND 59, LUDGATE HILL, LONDON. E. C.

BIBLIOPHCEA INDICA.

Sanskrit Series

Advaita Brahma Siddhi Fasc. I—IV @ /6/ each	Rs	1	8
Agni Purāna, (Sansk.) Fasc. II—XIV @ /6/ each	..	4	14
Aitareya Aranyaka of the Rig Veda, (Sansk.) Fasc. I—V @ /6/ each	..	1	14
Aniruddha's Commentary (English) Fasc. I	..	0	12
Apn Bhāshyam, Fasc. I	..	0	6
Aniruddha's Commentary (English) Fasc. I	..	0	12
Ajhorisms of Sandilya, (English) Fasc. I	..	0	6
Ajhorisms of the Vedānta, (Sansk.) Fasc. VII—VIII @ /6/ each	..	2	4
Ashṭasāhasikā Prājñāparamitā Fasc. I—VI @ /6/ each	..	2	4
Āyavādyāna, Fasc. I—V @ /6/ each	..	1	14
Avadhāna Kāvalata by Ishemendra (Sansk & Tibetan) Vol. I Fasc. 1—3 @ /1/ Vol. II, Fasc. 1	..	4	0
Bhāmā, (Sansk.) Fasc. I—VIII @ /6/ each	..	3	1
Brahma Sūtra (English) Fasc. I	..	0	12
Bṛhaddevatā, (Sansk.) Fasc. I—II @ /6/ each	..	0	12
Bṛhadharmya Purāṇam, Fasc. I—II @ /6/ each	..	0	12
Bṛhat Aranyaka I (Sansk.) Fasc. VI VII & IX @ /6/ each	..	1	2
Ditto (English) Fasc. II—III @ /6/ each	..	0	12
Bṛhat Sautāntā, (Sansk.) Fasc. II—III V—VI II @ /6/ each	..	1	14
Chaitanya Chandrodaya Natakā, (Sansk.) Fasc. II—III @ /6/ each	..	0	12
Chaturvarga Chintāmani, (Sansk.) Vols. I Fasc. 1—11, II 1—25, III Part I Fasc. 1—18, Part II Fasc. 1—7 @ /6/ each	..	22	14
Chhandogya Upanishad (English) Fasc. II	..	0	6
Dakṛuṇa, Fasc. II and III @ /6/	..	0	6
Geṭhalya Gṛhya Sūtra, (Sansk.) Fasc. I—XII @ /6/ each	..	4	8
Hindu Astronomy, (English) Fasc. II—III @ /6/ each	..	0	12
Itā Mādhyā, (Sansk.) Fasc. I—IV @ /6/	..	1	8
Kātantra, (Sansk.) Fasc. I—VI @ /12/ each	..	4	8
Kaṭha Śarīrāgāra, (English) Fasc. I—XIV @ /12/ each	..	10	8
Kausītaki Brahman Upanishad, Fasc. II	..	0	6
Kurma Purāṇa (Sansk.) Fasc. I—IX @ /6/ each	..	3	6
Lalitā Vistara, (Sansk.) Fasc. II—VI @ /6/	..	1	14
Lalitā-Vistara, (English) Fasc. I—III @ /12/ each	..	2	4
Madana Parijāta, (Sansk.) Fasc. I—VIII @ /6/ each	..	3	0
Manuśīla Saṅgraha, (Sansk.) Fasc. I—III @ /6/ each	..	1	2
Mārkaṇḍeya Purāṇa, (Sansk.) Fasc. IV—VII @ /6/ each	..	1	8
Mārkaṇḍeya Purāṇa (Eng.) Fasc. I—II @ /12/ each	..	1	8
Mirāṇsa Darśana, (Sansk.) Fasc. II—XIX @ /6/ each	..	6	12
Narada Iancharitra, (Sansk.) Fasc. IV	..	0	6
Narada Smṛiti, (Sansk.) Fasc. I—III @ /6/	..	0	6
Nayakārikā, (Sansk.) Fasc. I	..	1	2
Nirukta, (Sansk.) Vol. I, Fasc. 4—6, Vol. II Fasc. 1—7; Vol. III, Fasc. 1—6; Vol. IV, Fasc. 1—7 @ /6/ each Fasc	..	8	4
Nisarga, or The Elements of Polity, By Kamandaki, (Sansk.) Fasc. II—V @ /6/ each	..	0	6

ऐन्द्रो पृथी द्वितीयायामुभौ देवौ निपातितौ ॥२१॥
 दशावरन्तु शान्त्यर्थं मानसं सूक्तमुत्तरम्^(१) ।
 चीष्णैन्द्राणि कुहे^(क)त्यत्र आग्नेयाभ्यां पराणि तु ॥२२॥
 तृचोऽत्रास्त्वाश्विन^(२)स्त्वेक ऐन्द्राग्र^(३) उत्तमे युवम्^(४) ।
 मद्रं^(ग) सौम्यं ग्रहि^(घ)पौष्यं चीष्णैन्द्राणि पराण्यतः ॥२३॥
 तेषामाद्येन मत्तः सन्^(५) स्वानि कर्माणि शंसति ।
 यथा चरति भूतेषु यथा वर्षति पाति^(६) च ॥२४॥
 सूक्ते तदस्मिन्नष्टाभिर्हृग्नि^(१)रुक्तमभू^(७)रिति^(८) ।
 सप्ते^(९)ति मरुतः स्तौति पर्जन्यं स्तौत्यृ^(१०)गुत्तरा ॥२५॥
 अग्निमिन्द्रञ्च सोमञ्च पौवानं मेघ^(११)मर्धति ।
 पूर्वाऽर्द्धर्धोऽपर^(८)स्तस्याः पर्जन्यं वायुना सह ॥२६॥

- (१) उष्यते इति क० ग० घ० च० ।
 (२) तृचोऽस्यास्त्वाश्विन इति ड० ।
 (३) ऐन्द्राग्रामिति क० ग० घ० च० ।
 (४) स इति क० घ० च० ।
 (५) वातीति ख० ड० पुस्तकान्तरञ्च ।
 (६) तदस्मिन्नर्द्धेर्हृग्मिरिति क० ग० घ० च० ।
 (७) अभूर्ब्ध्वित्तीति क० घ०, प्रभूर्ब्ध्वित्तीति ग० ।
 (८) परमं स्तौति स्तौति वक्ष्यमिति क० घ० च० ।
 (९) पूर्वाऽर्द्धर्धोऽपरः इति क० ग० घ० च० ।

- (क) ऋ० १०, २२, १ । (ख) ऋ० १०, २४, ६ । (ग) ऋ० १०, २५, १ ।
 (घ) ऋ० १०, २६, १ । (ङ) ऋ० १०, २७, ० । (च) ऋ० १०, २७, १५ ।
 (क) ऋ० १०, २७, १७ ।

विक्रोशनास^(क) इत्यग्निमुत्तरा सूर्यमर्चति^(१) ।

एतौ मे^(घ)ऽयं य^(ग) इत्येते स्तुतिश्चैवेन्द्रवज्रयोः^(२) ॥१७॥

वृचे वृचे^(घ) धनुश्चैन्द्रं^(३) देवाना^(ग)मिति तु चयः ।

श्रीतोष्णवर्षदातारः पर्जन्यानिलभास्कराः ॥१८॥

अन्ये सूर्यांनिलौ षोभौ स्रयेते च पदे^(घ) सह ।

सा ते जीवातु^(घ) रित्यस्यामिन्द्रो वा सूर्य एव वा ॥२८॥

विश्वो ह्यौ^(घ)त्यत्र^(घ) संवाद^(१) ऋषेः प्रकस्य चैव हि ।

युग्मा एव तु प्रकस्य अयुग्मा एव तु तृषेः^(०) ॥२०॥

सुषेन्द्रस्यागतान् देवान् दृष्ट्वा प्रक्रमनागतम् ।

यज्ञे परोचवत् प्राह श्वशुरो नागतो मम ॥२१॥

यद्यागच्छेद्भक्षयेत् स^(अ) धानाः सोमं पिवेदपि ।

इति तस्या वचः श्रुत्वा तत्क्षणाद्वैत्यवज्रष्टक् ॥२२॥

तिष्ठन् वेद्यामुत्तरस्यामुच्चैराह शरोरुवत्^(८) ।

(१) यवत्विति क० ग० घ० ष० ।

(२) एता उभौ त्वेताविति स्रयेते वचमुत्तरेति क० घ० ष० ।

(३) ऐन्द्रीति क० घ० ष०, ऐन्द्रीमिति ग० ।

(४) पदे संस्रयते इति ख० छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(५) क्षान्यस्त्विति क० ग० घ० ष० ।

(६) संवादमिति ख० छ० ।

(०) युग्माः प्रकस्य विषेया वसुकस्येतरा ऋषः इति ख० छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(८) सुषेन्द्रस्यागतान् देवानित्यादिसाङ्गोक्तद्वयं क० ग० घ० ष० चिह्नितपुस्तकेषु न दृश्यते ।

(क) ऋ० १०, २०, १८ । (ख) ऋ० १०, २०, २० । (ग) ऋ० १०, २०, २१ ।

(घ) ऋ० १०, २०, २२ । (ङ) ऋ० १०, २०, २३ । (च) ऋ० १०, २०, २४ ।

(छ) ऋ० १०, २०, २५ । (ज) ऋ० १०, २०, २६ ।

तृतीयया चतुर्थ्या च प्रदेवचे^(क)त्यपां स्तुतिः^(१) ॥ ३३ ॥

अपां नपा^(घ)दित्यनेन नाम्नाग्नि^(२)र्मध्यमः स्तुतः ।

प्रति य^(ग)द्वैश्वदेवन्त^(३) तस्य प्रे^(घ)त्यैन्द्रमुत्तरम्^(४) ॥ ३४ ॥

वैश्वदेवी प्रमे^(ङ)त्येका सं मे^(घ)त्यैन्द्रो^(क)दृचः^(५) परः ॥

कुरु श्रवण^(ग)मर्चन्ति^(०) परे दे^(ङ) चासदस्यवम् ॥ ३५ ॥

मृते मित्रातिथौ रात्रि तं नपातमृषिः परैः ।

उपमश्रवसं यस्य^(ज) चतुर्भिः स व्यशोकयत् ॥ ३६ ॥

प्रावेपा^(झ) इति सूक्तं यत्तदचस्तुति^(च)रुच्यते ।

अत्रा^(१०)ज्ञान् दादृशी स्तौति नवम्याद्या च^(११) सप्तमी ॥ ३७ ॥

(१) प्रदेवचेत्यपां स्तुताविति ख० ग० ड० पुस्तकान्तरश्च ।

(२) नामाग्निरिति क० घ० च० ।

(३) त्विति क० ग० घ० च० ।

(४) उत्तममिति ख० ड० पुस्तकान्तरश्च ।

(५) तस्याश्वैन्द्रः इति क० घ० च० ।

(६) दृच इति ग० ।

(०) अर्चन्तः इति ख० ड० पुस्तकान्तरश्च ।

(८) पराः षडिति क० घ० च० ।

(९) तद्यस्येति क० घ० च० ।

(१०) तत्रेति ख० ड० ।

(११) अथेति ख० ड० पुस्तकान्तरश्च ।

(क) ऋ० १०, ३०, १ । (ख) ऋ० १०, ३०, ४ । (ग) ऋ० १०, ३०, १३ ।

(घ) ऋ० १०, ३२, १ । (ङ) ऋ० १०, ३३, १ । (च) ऋ० १०, ३३, २ ।

(छ) ऋ० १०, ३३, ४ । (ज) ऋ० १०, ३३, ६ । (झ) ऋ० १०, ३४, १ ।

प्रयोदशीं ह्यपि स्तौति कितवच्चानुशासति^(१) ।
 अचां^(२)स्तु शेषान्निन्दन्ति अवुधं^(३) वैश्वदेवते^(४) ॥३८॥
 सावित्रमेके मन्यन्ते महः अग्ने^(५) स्तवं परम् ।
 आचार्याः ग्रौनको यास्को गालवद्योत्तमाष्टचम्^(६) ॥३९॥
 नमः^(७) सौर्यमैन्द्रमग्निन्^(८) सौर्यं पथ्या तु याः स्तुताः^(९) ।
 निपातिनी^(१०)स्ताः सूक्तान्ते वैश्वदेवो^(११)ऽच तु हचः^(१२) ॥४०॥
 आश्विनानि तु य^(१३)स्त्रीणि ऐन्द्राण्यस्ते वसु^(१४) प्र च ।
 ऐन्द्राणामुत्तमा यास्तु स्ततोऽर्द्धर्चे^(१५) वृहस्पतिः^(१६) ॥४१॥
 परे दिवः पर्या^(१७)ग्नेये प्रथमस्योत्तमा तु या^(१८) ।

- (१) एतच्छ्लोकाद्धं ख० छ० चिह्नितपुस्तकयोर्न विद्यते ।
 (२) अक्षाः इति ड० ।
 (३) वैश्वदेवतमिति पाठः साधुः ।
 (४) एष श्लोकः क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न पठितः ।
 (५) पथ्या तु संस्तुतः इति ख० छ० पुस्तकान्तरम् ।
 (६) निपातिनी इति ख० छ० ।
 (७) सूक्तान्त्यो वैश्वदेव्यः इति क० ग० घ० च० ।
 (८) ह्युच० इति ग० ।
 (९) यास्तु अर्द्धर्चे त्विति क० ग० घ० च०, याः स्तुततोऽर्द्धर्चे इति छ० ।
 (१०) उत्तमेन त्विति ख० छ० पुस्तकान्तरम् ।

- (क) ऋ० १०, ३५, १ । (ख) ऋ० १०, ३६, १२ । (ग) ऋ० १०, ३७, १ ।
 (घ) ऋ० १०, ३८, १ । (ङ) ऋ० १०, ३९, १ । (च) ऋ० १०, ४०, १ ।
 (ज) ऋ० १०, ४१, ११ । १०, ४१, ११ । १०, ४१, ११ । (झ) ऋ० १०,
 ४५, १ ।

धावापृथिव्यौ विश्वे च पञ्चा^(१)र्द्ध्वेन संस्तुताः ॥ ४२ ॥
 आसीत् काचीवती घोषा पापरोगेण दुर्भगा ।
 उवास षष्टिवर्षाणि पितुरेव गृहे पुरा ॥ ४३ ॥
 आतस्थे महती चिन्ता न पुत्रौ न पतिर्मम ।
 जरां प्राप्ता मुधा तस्मात् प्रपद्येऽहं शुभस्यती ॥ ४४ ॥
 यथैतौ मामकस्तात आराधावाप यौवनम् ।
 आयुरारोग्यमैश्वर्यं सर्वभूतहने विषम्^(२) ॥ ४५ ॥
 रूपवत्ताञ्च सौभाग्यमहं तस्य सुता यदि ।
 ममापि मन्त्राः प्रादुःस्युर्यैः स्तोत्र्येते मयाश्विनौ ॥ ४६ ॥
 चिन्तयन्तीति सूक्तानि त्रीणि घोषा ददर्श सा ।
 स्तुतौ तावश्विनौ देवौ प्रीतौ तस्या भगान्तरम् ॥ ४७ ॥
 प्रविश्य विजरारोगां सुभगाञ्चक्रतुश्च तौ ।
 भर्तारं ददतुस्तस्यै सुहस्यञ्च सुतं सुनिम्^(३) ॥ ४८ ॥
 ददतुस्तौ सुपर्णाभ्यां यन्नासत्येति^(४) कीर्त्तिते ।
 काचीवत्यै च घोषायै तथा ददतुरोजसा^(५) ॥ ४९ ॥

(१) पञ्चो इति ख० ग० ङ० ।

(२) सर्वभूतहने धियमिति ख० ।

(३) मभोरिति ख० ।

(४) येनासत्येतीति ख० ।

(५) न तस्यां माक्षुरोनयेति ख० ङ० पुस्तकान्तरञ्च । आसीत् काची-
 वती घोषेत्यादि सप्त श्लोकाः क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न
 सन्ति ।

प्राजापत्यासुरी त्वामीदिकुण्डा नाम नामतः ।
 सेच्छतीन्द्रममं पुत्रं तेपेऽथ सुमहत्तपः ॥५०॥
 सा प्रजापतितः कामान्^(१) लेभेऽथ विविधान् वरान्^(२) ।
 तस्याश्चेन्द्रः स्वयं^(३) जज्ञे जिघांसुर्दैत्यदानवान् ॥५१॥
 एकदा^(४) दानवैः साङ्गे समरे समसञ्जत ।
 जघान तेषां नवतीर्नव सप्त च सप्तधा^(५) ॥५२॥
 भित्त्वा^(६) स्वबाहुवीर्येण हैमरौष्यायसीः^(७) पुरीः ।
 हत्वा सर्वान् यथास्थानं पृथिव्यादिष्ववस्थितान्^(८) ॥५३॥
 राज्यं प्राप स दैत्येषु स्वेन वीर्येण दर्पितः ।
 देवान् बाधितुमारेभे मोहितोऽसुरमायया ॥५४॥
 बध्यमानास्तु तेनापि असुरेणामितौजसा ।
 उपाधावभृषिश्चेष्ट तत्प्रबोधाय सप्तगुम्^(९) ॥५५॥

(१) काममिति क० घ० च० ।

(२) सुमहत्तपाः इति क० ग० घ० च० ।

(३) स्वतः इति ख० घ० पुस्तकान्तरश्च ।

(४) एकश्चेति क० घ० च० ।

(५) सप्तकानिति ख० घ० पुस्तकान्तरश्च ।

(६) भित्त्वेति ख० घ० पुस्तकान्तरश्च ।

(७) हैमवत्यायसौरिति क० घ० च० ।

(८) एतच्छ्लोकार्द्धे क० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न पठितम् ।

(९) राज्यं प्राप स दैत्येष्वित्यादिश्लोकार्द्धं क० ग० घ० च० चिह्नित
पुस्तकेषु नापश्यत ।

पृथिव्यां कालकेयांस्य पौलोमांस्यैव धन्विनः ।
 तांस्य व्युच्छादयामास^(१) प्रह्लादतनधानपि^(२) ॥५६॥
 अथिस्तु सप्तगुनांम तस्यासीत्सुप्रियः सखा ।
 स चैनमभितुष्टाव जगत्भ्रमे^(३)ति करे स्पृशन् ॥५७॥
 ततः स^(४) बुद्ध्वा चात्मानं सप्तगुस्तुतिहर्षितः ।
 आत्मानमेव तुष्टाव अहं^(५) भुव^(६)मिति त्रिभिः ॥५८॥
 कीर्तयन् खानि कर्माणि यानि स्य हतवान् पुरा ।
 यथाकरोत् स^(७) वैदेहं व्यसं सोमपतिं^(८) नृपम् ॥५९॥
 वसिष्ठशापादभवद्विदेहो^(९) नृपतिः पुरा ।
 इन्द्रप्रसादादीजे स^(१०) सन्नैः^(११) सारस्वतादिभिः ॥६०॥
 प्रभृतां शक्तिमत्ताञ्च शत्रूणामपरिक्रियाम्^(१२) ।

(१) व्युच्छादयन् सर्वाङ्गिति ख० ड० पुस्तकान्तरश्च ।

(२) दिवीति क० ग० घ० च० ।

(३) त्विति ख० ड० पुस्तकान्तरश्च ।

(४) चाहमिति ख० ड० पुस्तकान्तरश्च ।

(५) चेति क० ग० घ० च० ।

(६) व्यसं सोमपतिरिति क० घ० च०, सौमपतिमिति ड० ।

(७) वैदेहं इति ग० ।

(८) चेति क० ग० घ० च० ।

(९) मन्नैरिति पुस्तकान्तरम् ।

(१०) एतच्छ्लोकाङ्गं क० ग० घ० च० चिद्धितपुस्तकेषु नेक्ष्यते ।

(क) ऋ० १०, ४०, १ । (ख) ऋ० १०, ४८, १ ।

विष्णुलोकेषु^(१) वैश्वर्यं प्रभुत्वं भुवनेषु च ॥६१॥
 प्र वो मह^(क) इति त्वस्यामात्मन्ये^(२) वार्षयन् स्वयम्^(३) ।
 वैश्वानरे गृहपतौ यविष्ठेऽग्नौ च पावके ॥६२॥
 वषट्कारेण वृक्षेषु अग्नौ च^(४) महसः स्तुतौ^(५) ।
 अपचक्राम देवेभ्यः सौचीकोऽग्नि^(६)रिति श्रुतिः ॥६३॥
 स प्राविशदपक्रम्य षट्पत्नपो वनस्पतीन् ।
 ततोऽसुराः प्रादुरासन्नष्टेऽग्नौ हव्यवाहने ॥६४॥
 तेऽग्निमेवान्ववैचन्त देवा हत्वासुरान् युधि ।
 तन्तु दूराद्यमश्चैव वरुणश्चान्वपय्यताम् ॥६५॥
 उभावेनं समादाय देवानेवाभिजग्मतुः ।
 दृष्ट्वा देवास्त्वेनमृचुरग्ने हव्यानि नो वह ॥६६॥
 वरं गृहाण मत्तद्य चिचभानो भजस्व न^(७) ।
 प्रत्युवाचाथ तानग्निर्विश्वे देवा यदात्य माम्^(८) ॥६७॥
 तत्करिष्ये जुषतान्तु हौच^(९) पञ्च जना मम ।

(१) नृषु सर्व्वेऽस्त्विति क० ग० घ० च० ।

(२) आत्मनः इति क० ग० घ० च० ।

(३) वीर्य्यमक्षयमिति ग० ।

(४) त्विति ङ० पुस्तकान्तरक्ष ।

(५) भाट्टवर्गो मह स्तुतादिति ख० ग०, सहसस्तुते इति ङ० ।

(६) अभिचक्राम सौचीको भयादग्निरिति क० ग० घ० च० ।

(७) चेति क० घ० च० ।

(८) वैश्वानराय दातु मेति क० घ० च०, विश्वे ब्रूत यथाक्रमादिति ग० ।

(९) हौचमिति ख० ग० ङ० पुस्तकान्तरक्ष ।

शाक्यमुख्यः^(१) प्रणीतश्च पुत्रो गृहपतेश्च यः ॥ ६८ ॥
 उत्तरो दक्षिणश्चाग्निरेते पञ्च जनाः स्मृताः ।
 मनुष्याः पितरो देवा गन्धर्वाश्चैरगराक्षसाः ॥ ६९ ॥
 यास्कौपमन्यवा^(२) वेतानाहतुः पञ्च वै जनान् ।
 निषादपञ्चमान् वर्षान् मन्यते शाकटायनः ॥ ७० ॥
 ऋत्विजो^(३) यजमानश्च शाकपूणिस्तु मन्यते ।
^(४)आयुरस्तु च मे दीर्घं हवींषि विविधानि च ॥ ७१ ॥
 अरिष्टिः पूर्वजानाञ्च भ्रातृणामध्वरेऽध्वरे^(५) ।
 प्रयाजा^(क) यानुयाजाश्च हृतं सोमे पयः^(६) पशुः ॥ ७२ ॥

(१) शाक्यमुख्यः इति ग० ।

(२) यास्कौपमन्यवाविति क० घ० च० ।

(३) ऋत्विजेति ख० ।

(४) ख० चिह्नितपुस्तके आयुरस्तु च मे दीर्घमिति श्लोकाद्वाङ्मात्रं,—

होताध्वर्युश्च उद्गाता ब्राह्मणे तान् वदाति तान् ।

चक्षुः श्रोत्रं मनो वाक् च प्राणश्चेत्यात्मवादिबः ।

गन्धर्वाध्वरसो देवा मनुष्याः पितरस्तथा ।

सर्पाश्च ब्राह्मणाश्चैव श्रूयन्ते ह्येतरेयके ।

ये चान्ये पृथिवीजाता देवाश्चान्येऽप्य शस्त्रियो ।

इत्यधिकं पठितम् ।

(५) भ्रातृणामेवमध्वरे इति ख० ।

(६) च यः इति ख० ग० ।

महैवत्यानि^(१) वै सन्तु यज्ञो महैवतोऽस्तु च^(२) ।
 तवाग्ने यज्ञ^(३) इत्येतत् प्रत्यर्द्धि^(४) स्त्रिष्टुष्टच्च सः^(५) ॥७३॥
 तस्य^(६) चीणि सहस्राणि नव चीणि^(७) शतानि च ।
 चिग्रच्चैव तु देवानां सञ्चानेव^(८) वरान् ददुः ॥७४॥
 ततोऽग्निः सुमनाः प्रीतो विश्वैर्देवैः पुरस्कृतः ।
 विधूयाङ्गानि यज्ञेषु चक्रे ह्यैव^(९) मतन्द्रितः ॥७५॥
 भ्रातृभिः सहितः प्रीतो दिव्यात्मा ह्यववाहनः ।
 तस्यास्त्रि देवदाब्वांसीन्मेदोमांसञ्च मुग्गुलुः ॥७६॥
 सुगन्धि तेजन स्यायुः^(१०) शुक्रं रजतकाञ्चने ।
 रोमाणि काशाः^(११) केशाश्च कुशाः कूर्मा नखानि च ॥७७॥
 श्रन्त्वाणि शैवलास्त्रेव मञ्जा शिकतकर्कराः^(१२) ।

(१) मे देवत्यानीति ख०, महैवत्यान्विति ग०, महैवत्यानीति क० घ० च० ।

(२) नृचः इति ग० ।

(३) प्रत्यर्द्धीति ग० ।

(४) एतच्छ्लोकाद्धि क० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न विद्यते ।

(५) यस्येति क० ग० घ० ङ० च० ।

(६) सञ्चानेवतीति ख० ।

(७) ह्यैवमिति ग० ।

(८) सुचिति क० घ० च०, सुगन्धं तेजनत् प्राप्तिरिति ख० ।

(९) कोशाविति क० घ० च० ।

(१०) शिकतशर्कराः इति ख०, शिकतशर्करा इति ग० ।

(क) ऋ० १०, ५१, ६ । (ख) ऋ० १०, ५२, ६ ।

अस्फुक्पित्तञ्च विविध धातवो गैरिकादय ॥७८॥
 एवमग्निञ्च देवाश्च सूक्तैर्मह^(क)दिति त्रिभि ।
 समूदिरे^(ख) परे तस्मादैन्द्रे सूक्ते तु ता सुते ॥ ७९ ॥
 विधुन्द्राण^(ग)मित्यस्या सूर्याचन्द्रमसौ सुतौ ।
 प्राणवचात्मवचापि स्तुतिरप्यत्र दृश्यते^(घ) ॥ ८० ॥
 इदं^(ङ) द्वे वैश्वदेवे च द्वितीयेऽर्यमणो हृच^(च) ।
 प्रथमैन्द्री द्वितीयाग्नेय्यन्या तत्सोमदेवता^(छ) ॥ ८१ ॥
^(ज)जीवावृत्तिं सबन्धो^(झ)र्वां यदि वा मनसं स्तव ।
 राजासमातिरैच्छाको^(ञ)रथप्रोष्ठ^(ट) पुरोहितान् ॥ ८२ ॥

- (१) एष श्लोक क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न पठित ।
- (२) गिरिसा स्तुतिरिति ख०, ढघः इति ग० ।
- (३) प्रथमा त्वेन्द्राग्नेन्द्राग्नी आत्विज्यामपरन्तु यदिति क० घ० च० ।
- (४) ख० चिह्नितपुस्तके जीवावृत्तिरिति श्लोकात् प्राक्—
 थपि स्तौति पितृनेतदात्विज्यञ्च यदुत्तरम् ।
 सूक्तमाख्यानसयुक्तं पक्षकामस्य मे शृणु ।
 सम्मोहान्नवृषस्य श्रूणा दमिष्टस्य तु ।
 इति सार्द्धकश्लोकोऽधिकं पठित ।
- (५) सबन्धोरिति पाठं साधु परत्र तथादर्शनात् ।
- (६) ऐस्वाकुरिति क० घ० च० ।
- (७) रथप्रोष्टा इति ख०, रथप्रोष्टानिति ग० ।

(क) ऋ० १०, ५१, १ । (ख) ऋ० १०, ५४, १ । (ग) ऋ० १०, ४५, ५ ।
 (घ) १०, ५६, १ ।

सूक्तेनाय सुव^(१)न्नग्निं द्वैपदेन यथात्रिषु^(२) ।
 अग्निरित्यब्रवीदेता^(३)नयमन्तः परैलसून्^(४) ॥८५॥
 सुवन्धुरस्य चैष्वाको^(५)मया गुप्तो हितार्थिना ।
 सुवन्धवे प्रदायासून्^(६)जीवेत्युक्त्वा च यावकः ॥८६॥
 स्तुतो गौपायनैः प्रीतो जगाम त्रिदिवं प्रति ।
 अयं माते^(७)ति हृष्टास्ते^(८) सुवन्धोरसुमाङ्गयन् ॥ ८७॥
 शरीरमभिनिर्दिश्य सुवन्धोः पतितं भुवि ।
 सूक्तशेष जगुश्चास्य चेतसो धारणाय ते ॥८८॥
 लब्धासुञ्चाय^(९)मित्यस्यां पृथक्पाणिभिरस्पृशन् ।
 षड्दि^(१०)वैश्वदेवानि द्वितीयेऽङ्गिरसां स्तुतिः^(११) ॥८९॥
 जन्म कर्म च सख्यञ्च^(१२) इन्द्रेण सह कीर्त्तयन् ।

-
- (१) सूक्तेनैषा सुवन्निति क० ग० घ० च० ।
 (२) द्वैपद यत्तदत्रिष्विति क० घ० च० ।
 (३) देवानिति ग० ।
 (४) परा असुरिति क० ग० घ० ङ० च० ।
 (५) सुवन्धोरस्य चैष्वाकोरिति क० ख० घ० च० ।
 (६) असुमिति ख० ग० ।
 (७) शेषेणेति ख० ।
 (८) ऋषिरिति क० घ० च० ।
 (९) सङ्घ्याच्चेति क० घ० च० ।

(क) ऋ० १०, ६०, ७ । (ख) ऋ० १०, ६०, १२ । (ग) ऋ० १,
 ६१, १ ।

स्तौति प्रनून^(क)मित्याद्याः सावर्ण्यस्य मनोः स्तुतिः ॥१००॥
 तस्यैव चायुषोऽप्याय देवान् स्तौत्यभययादृषि ।
 सूत्रामाण ^(ख)महिमूषु^(ग) दक्षस्य^(घ)त्यदितेः स्तुतिः ॥१०१॥
 पथ्यास्वस्ति स्वस्ति ^(ङ)अद्भिस्वस्तितो मरुता स्तुतिः ।
 मारुतीमृचमन्वाहेत्युक्तमाध्वर्यवेषु हि ॥१०२॥
 या गो^(च)रिति तथैवाम्या सूयते मध्यमानुवाक् ।
 मित्राय मैत्रावरुणी भुज्युमहस^(ज) आश्विनी^(झ) ॥१०३॥
 स्तौत्यापि च मनु स्वस्ति वृषे^(ञ) वाचश्च मध्यमा ।
 अग्नेमा^(ट) द्वे वार्धस्पत्ये भद्रा ^(ड)आग्नेयमाश्रिय^(ण) ॥१०४॥
 यज्योतिरमृत ब्रह्म यद्योगात्समुपाश्रुते ।
 तज्ज्ञानमभितुष्टाव सूक्तेनाथ वृहस्पति ॥१०५॥
 जीवनार्थं प्रयोगस्तु मन्त्राणा प्रतिषिध्यते ।
 वेदतत्त्वार्थविज्ञान प्रायेणात्र हि दृश्यते ॥१०६॥

(१) महिमूषीति ख० ।

(२) स्तौति प्रनूनमित्याद्या इत्यादि भुज्युमहस आश्विनीयन्तपाठ क०
 घ० घ० घिङितपुस्तकेषु न दृश्यते ।

(३) वृषे इति ग० ।

(४) आग्नेयमथाश्रय इति क० घ० घ०, वना आग्नेयमाश्रिया
 इति ख० ।

(क) ऋ० १०, ६२, ८ । (ख) ऋ० १०, ६३, १० । (ग) ऋ० १०, ६४, ५ ।
 (घ) ऋ० १०, ६३, २५ । (ङ) ऋ० १०, ६५, ६ । (च) ऋ० १०, ६५, १२ ।
 (ज) ऋ० १०, ६७, १ । (झ) ऋ० १०, ६८, १ ।

आचार्याः केचिदित्याऊरत्र वाग्निदुषां स्तवः ।
 यथाभिर्निन्दते^(१) तृग्भिः सूक्तेऽन्याभिरनर्थवित् ॥१०७॥
 ये देनामन्वविन्दन्त विदांस ऋषितां प्रचीम्^(२) ।
 तथा च ह्यभजद्यज्ञे तदचोक्तं^(३) तृतीयया ॥१०८॥
 प्रग्रस्यते दग्म्यां^(४) तु विद्वानुत्तमया तृचा^(५) ।
 यज्ञे महर्त्विजामाह विनियोगश्च कर्मणाम् ॥१०९॥
 परे तु स्त्रयते चोक्ता अष्टौ^(६) चैवादितेः^(७) सुताः ।
 धातेन्द्रो वरुणो मित्रः अंग्रः सूर्योऽर्यमा भगः ॥११०॥
 ऐन्द्रेऽजनिष्ठाः^(८) सूक्ते द्वे प्रस्त्रि^(९)त्यत्र परन्तु यत् ।
 तत्र प्राच्यः प्रतीच्यश्च सुवन्धो दक्षिणश्च याः^(१०) ॥१११॥
 ताः सप्त सप्तकेवर्गैः संस्त्रयन्ते प्रधानतः^(११) ।

(१) तथाहिं निन्दते इति ख० ।

(२) विदासर्षिगता सतीमिति ख०, विदासर्षिगता सतीमिति ग० ।

(३) उक्त इति क० घ० च० ।

(४) दग्म्येति ग० ।

(५) तृचेति ख० ग० ।

(६) चास्यैकाष्टौ चादितये इति क० घ० च० ।

(७) अजनिष्ठा इति क० घ० च० ।

(८) दक्षिणाश्रयेति ख०, दक्षिणाश्रया इति ग० ।

(९) दशकैर्लामि संस्त्रयन्ते द्विभक्तय इति ग० ।

(क) अ० १०, ६२, ८ । (ख) अ० १०, ७५, १ ।

यावृष्णामा वो^(क) मारुते द्वे अभ्रप्रुष^(ख) इति सृते ॥११२॥
 अपश्य^(ग)मिति चाग्नेये य इमा^(घ) वैश्वकर्म्मणे ।
 मान्यवे यस्त^(ङ) इत्येते परं यत्तु मम व्रते ॥११३॥
 तदाग्नीर्वाद्बज्रं स्तौति विश्वान् दिवोकसः ।
 परा^(च) कदा स आग्नेयं^(१) य^(२)दु^(३)दित्यष्टकं परम् ॥११४॥
 मैत्रावरुण्युक्तचाक्षि चतुर्थ्येन्द्राण्युपोत्तमा ।
 सावित्री चैव सूर्या च सैव पत्नी विवस्वतः ॥११५॥
 सुता वृषाकपायी^(४)ति उषा इति च योच्यते^(१) ।
 उषा ह्येषा^(२) त्रिधात्मानं विभज्य प्रैति^(३) गोपतिम् ॥११६॥
 उषा^(४) पुरोदये भूत्वा सूर्या मध्यन्दिने स्थिते ।
 भूत्वा वृषाकपायी च दिनान्तेष्वनुकीर्तिनी^(५) ॥११७॥

(१) चाग्नेये इति क० ग० घ० च० ।

(२) च पूमा दृवितयोच्यते इति ख० ।

(३) यधेति क० ग० घ० च० ।

(४) अन्तेतीति ख० ।

(५) उषाः इति क० घ० च० ।

(६) वृषाकपायीति दिनान्तेष्वेव गच्छतीति ख० ।

(क) ऋ० १०, ०६, २। (ख) ऋ० १०, ००, २। (ग) ऋ० १०, ०८, २।

(घ) ऋ० १०, ८२, १। (ङ) ऋ० १०, ८३, १। (च) ऋ० १०, ८५, २६।

(छ) ऋ० १०, ८५, २७। (ज) ऋ० १०, ८५, २१। (झ) ऋ० १०, ८६, २६।

सत्यसूर्य्यन्तुसोमानां सौर्याद्यत्र द्युगुच्यते ।
 पराभिसिस्त्रिभिस्रुग्मि^(१)रुच्यते सोम औषधः^(२) ॥११८॥
 विस्वष्टमुत्तरा त्वासाष्टक् चन्द्रमसमर्चति ।
 सूर्याये भावष्टत्तन्तु रैभौ^(३)त्यष्टाभिरुच्यते ॥११९॥
 य^(४)दशिनौ हृष^(५)स्तौति सूर्य्य^(६) एवोत्तरार्चति ।
 सप्तदशौ वैश्वदेवी सूर्यांचन्द्रमसौ परा ॥१२०॥
 परस्थाः प्रथमौ पादौ सौर्य्यौ चान्द्रमसौ परौ ।
 और्ध्वनाभो हृषे त्वस्मिन्नशिनौ मन्यते स्तुतौ ॥१२१॥
 सूर्यांचन्द्रमसौ तौ हि प्राणापानौ च तौ सृतौ ।
 अहोरात्रे^(७) च तावेव स्यातां तावेव रोदसी ॥१२२॥
 अश्रुवाते हि तौ लोकाज्ज्योतिषा च रसेन च ।
 पृथक् पृथक् चरतु^(८) दक्षिणेनोत्तरेण च ॥१२३॥

(१) त्वचेति ख० ।

(२) औषधिरिति ग० ।

(३) द्युष इति ग० ।

(४) सूर्य्यमिति पाठः साधुः ।

(५) अहोरात्राविति ख० ।

(६) तौ चरतः इति पाठः सद्गतः । चरतुरिति ग० ।

(क) ऋ० १०, ८५, ६। (ख) ऋ० १०, ८५, १४।

(१) सुकिंशुक^(क)मिति तस्यां सूर्यामारोहतीं पतिम् ।
 स्तौति विश्वावसुञ्चैव हृचे^(१) गन्धर्वमुत्तरे ॥ १२४ ॥
 अनृचरा^(ख) इत्यनया यौ तौ^(२) स्तौतीह दम्पती ।
 गृहान् प्रपद्यमानान्तु पराभिः पञ्चभिर्वधूम् ॥ १२५ ॥
 वाससश्च वधूनाञ्च वरदानं प्रचक्षते ।
 ततस्त्रिभिर्विरागस्य यद्बध्व^(ग)^(३) इति वाससः ॥ १२६ ॥
 तद्युक्तया तया सर्गा निद्रिते पत्युरेव च ।
 षट्गुत्तरा द्वितीयस्य विभवे सति वाससः ॥ १२७ ॥
 अन्यत्र मैथुनाङ्गुर्हरणं प्रतिषिध्यते ।

(१) ख० चिह्नितपुस्तके सुकिंशुकमिति श्लोकात् प्राक्,—
 सूर्यः सरति भूतेषु सुवीरः पतितानि वा ।
 सुइयत्वापात्येषु सर्वकार्याणि स वदत् ।
 घास्र भ्रवति वाचा य आवाभिन्नतुमुच्यते ।
 वनेषु समेतानि निर्मितेऽथ चन्द्रमोः ।

इत्यधिकपाठोऽस्ति ।

(२) हृचे इति ग० ।

(३) यात्ये इति ख० ।

(४) यद्बध्वइति वाससः इत्यादि षट्गुत्तरा द्वितीयस्येत्यन्तपाठः क० ग०
 घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न विद्यते ।

(क) ऋ० १०, ८५, २० । (ख) ऋ० १०, ८५, २३ । (ग) ऋ० १०,
 ८५, ३० ।

ये^(क) यज्ञनाग्निनीं स्तौति दृचे^(ल)मा परिपन्थिनः ॥१२८॥
 अष्टमे य^(घ)दिति त्वाह यादृग्वाधूयमर्हति ।
 आशास्ते^(र) चैव विविधं ज्ञातिभ्यश्चानुग्रामनम्^(ख) ॥१२९॥
 यद्वा स्त्री भाववृत्ति^(ग)श्च परया त्वव कथ्यते ।
 पराभिराशीश्चाशास्ते पृथक् ताभ्यः सहैव च । ॥१३०॥
 मन्त्रा वैवाचिका ह्येते निगद्यन्ते नृणामपि ।
 आर्त्तिज्या यजमानाश्च यथारूपं विशेषतः ॥१३१॥
 प्रत्यूचं प्रतिकीर्त्यन्ते देवतास्येह यासु याः^(क) ।

(१) दृचे इति ग० ।

(२) आशास्तीति क० ग० घ० च० ।

(३) आनिभिश्चानुवासनमिति ख० ।

(४) भाववृत्तिरिति क० घ० च० ।

(५) ख० चिह्नितपुस्तके, पराभिराशीराशास्ते इत्यादि देवतास्येह यासु
 या इत्यन्तपाठो न विद्यते । तत्र अस्मिन् सज्ञे,

गृभ्यानि(ग)तरिवाधोहस्तगृन्ध धनमाग्निषः ।

आशास्ते परयास्तस्या संयोगार्थास्तथाग्निषः ।

पराभिराग्निषः शास्ते पृथक् तायां सह क्वचित् ।

अधोरे(घ)ति दृचे तस्याः स(ख)मिहेति द्वयोर्द्वयोः ।

आना प्रजापते प्रैमानश्च(घ) यथारूपं विशेषतः ।

प्रत्यूचं कीर्त्यते देवता तेषु भाववृत्ततः ।

इति पाठो वर्तते ।

(क) ऋ० १०, ८५, २१ । (ख) ऋ० १०, ८५, १५ । (ग) ऋ० १०, ८५, १६ ।

(घ) ऋ० १०, ८५, ४४ । (ङ) ऋ० १०, ८५, ४६ । (च) ऋ० १०, ८५, ४० ।

वदेत्तां^(१) देवतां तासु नराग्रंसीर्वदेत वा ॥१३२॥
 उपंस्यः सर्व्वया चैता भाववृत्तं प्रचक्षते ।
 सूर्य्ययां सह सूक्तेऽस्मिन् पादश्चैवात्र लक्ष्यते ॥१३३॥
 वि द्वि^(क) वार्षाकपं सूक्तमसौ तु^(ख) कपिलो वृषा ।
 इन्द्रः प्रजापतिश्चैव विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः^(ग) ॥१३४॥
 रघोश्चणा^(घ)दि चाग्नेयं^(ङ) चीन् सौत्यग्नीन् परं हविः^(च) ।
 इमञ्च मध्यमञ्चैव असौ वैश्वानरञ्च यः ॥१३५॥
 इन्द्रं^(छ) पुरुषसूक्तं^(ज)ञ्च^(झ) अन्यया पुरुषस्य तु ।
 यथैनमभजन् साध्या^(झ) यज्ञार्थं सोऽर्यं^(ञ) उच्यते ॥१३६॥
 आपान्तमनु^(ट)रित्यस्यां^(ड) स्तुतः सोमस्तु^(ण) दृश्यते ।

- (१) वदेतामिति ख० ग० ।
 (२) हीति ग० ।
 (३) वाग्नेयमिति क० घ० ङ० ।
 (४) तथैन्द्रात्पौरुषं सूक्तमिति ख० ।
 (५) साप्येति ख० ।
 (६) सार्धं इति ख० ।
 (७) इत्येतामिति ख० ।
 (८) ऋषेति ख० ग० ।

(क) ऋ० १०, ८६, १ । (ख) ऋ० १०, ८६, ५ । (ग) ऋ० १०, ८७, १ ।
 (घ) ऋ० १०, ८८, १ । (ङ) ऋ० १०, ८९, १० । (च) ऋ० १०, ९०, २ ।
 (छ) ऋ० १०, ८९, ५ ।

मालोक्यात्साहचर्यांदा स्त्रयते सोम एव वा ॥१२०॥
 निपातभाजं सोमञ्च अस्यां रथौतरोऽब्रवीत् ।
 ऐन्द्रो ह्येष निपातस्तु^(१) स्ततोऽग्निररूपेण^(२)सः ॥१२८॥
 यज्ञस्य वो^(३) वैश्वदेवे प्रैत^(४) इत्युत्तरन्तु यत् ।
 तचान्बुदस्तु यावाणं मूर्त्तिमन्तमिवाचंति ॥१२९॥
 पुरुरवसि राजर्षावप्सरास्त्रुर्वंगी पुरा ।
 न्यवसत् संविदङ्गत्वा तस्मिन् धर्मज्ञचार च ॥१४०॥
 तथा तस्य च संवास^(५)मसूयन् पाकग्रासमः ।
 पैतामहश्चातुरागमिन्द्रवचापि^(६) तस्य तु ॥१४१॥
 स तयोस्तु वियोगार्थं^(७) पार्थस्यं वञ्चमब्रवीत् ।
 प्रीतिभिन्ध्यनयो^(८)र्वञ्च मम चेदिच्छसि मियम् ॥१४२॥
 तथेत्युक्त्वा तयोः प्रीतिं वञ्चो भिदति^(९) मायया ।
 ततस्तया विहीनस्तु चचारोन्मत्तवसूप ॥१४३॥

(१) ऐन्द्रेषु हि निपातोऽप्येति क० ग० घ० च० ।

(२) वक्ष्येन सः इति ख० ।

(३) संवादमिति क० घ० च० ।

(४) चातुरागमिन्द्रवचापि इति क० ग० घ० च० ।

(५) विभागाार्थमिति क० घ० च० ।

(६) प्रीतिभिद तयोरिति ग० ।

(७) भिनत्तीति साधु ।

(क) अ० १०, ६२, १ । (ख) अ० १०, ६४, १ ।

वदेत्तां^(१) देवतां तासु नराग्रंभीर्वदेत वा ॥२३९॥

उषंस्यः सर्व्वथा चैता भाववृत्तं प्रचक्षते ।

सूर्य्यया सह सूक्तोऽस्मिन् पादस्यैवात्र लक्ष्यते ॥२३९॥

वि हि^(क) वाषांकपं सूक्तमसौ तु^(२) कपिलो वृषा ।

इन्द्रः प्रजापतिश्चैव विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः^(ख) ॥२३४॥

रघोहणा^(ग)दि चाग्नेयं^(३) चीन् स्तौत्यग्नीन् परं हविः^(घ) ।

इमञ्च मध्यमञ्चैव असौ वैश्वानरञ्च यः ॥२३५॥

इन्द्रं^(ङ) पुरुषसूक्त^(च)ञ्च^(४) अन्यथा पुरुषस्य तु ।

यथैनमभजन् साध्या^(५) यज्ञार्थं सोऽर्थं^(६) उच्यते ॥२३६॥

आपान्तमन्यु^(७)रित्यस्यां^(०) स्तुतः सोमस्तु^(८) दृश्यते ।

(१) वदेतामिति ख० ग० ।

(२) हीति ग० ।

(३) वाग्नेयमिति क० घ० च० ।

(४) तथैन्द्रात्पौरुषं सूक्तमिति ख० ।

(५) साध्या ग० ।

(६) कनौषा

(७) भारवाविति क०

(८) स्वर्गदोषिणी राजपुत्रः इति

(९) व्याष्टिषेणस्तुतः इति ग० ।

(क) ऋ० १०, ८५, १ । (ख) ऋ० १०, ८६, १ । (ग) ऋ० १०,
८०, १ ।

राज्येन च्छन्दयामासुः^(१) प्रजाः स्वर्गं गते गुरौ ।

स मुहूर्त्तमिव ध्यात्वा प्रजास्ताः प्रत्यभाषत ॥ १५ ० ॥

इति बृहद्देवतायां सप्तमोऽध्यायः ।

— — —

(१) च्छन्दयेयुक्तानु इत्यमिति क० घ० घ० ।

अथाष्टमोऽध्यायः ।

—०—

न राज्यमहमर्हामि नृपतिर्वोऽस्तु शन्तनुः ।
 तथेत्युक्त्वाभ्यषिञ्चंस्ताः प्रजा राज्याय शन्तनुम् ॥१॥
 ततोऽभिषिक्ते कौरव्ये वनन्देवापिराविग्रत् ।
 न ववर्षाथ पर्जन्यस्तस्मिन्नाष्ट्रे शतं समाः ॥२॥
 ततोऽभ्यगच्छद्देवापिं प्रजाभिः सह शन्तनुः ।
 प्रसादयामास चैनं तस्मिन् धर्मव्यतिक्रमे ॥३॥
 शिशिञ्च^(१) चैनं राज्येन^(२) प्रजाभिः सहितस्तदा ।
 तमुवाचाथ देवापिः प्रह्वं प्राञ्चलिसंश्रितम्^(३) ॥४॥
 न राज्यमहमर्हामि त्वग्दोषोपहतेन्द्रियः ।
 याजयिष्यामि ते राजन् वृष्टिकामेभ्यथा स्वयम् ॥५॥
 ततस्तन्तु पुरोऽधत्त आर्त्विज्याय स शन्तनुः ।
 स चास्य चक्रे कर्माणि^(४) वार्षिकाणि यथाविधि ॥६॥

(१) सिषेवेति पाठः समीचीनः ।

(२) राज्ये त्विति पाठः साधोयान् । चैव राज्यहेति क० व० च० ।

(३) प्रवस्तु प्राञ्चलिः स्थितः इति क० व० च०, प्रह्वन्तु प्राञ्चलिन्द्रिय-
मिति ग०, प्रवचं प्राञ्चलिस्थितमिति इन्द्रकातरम् ।

(४) पञ्चार सोऽस्य कर्माण्येति ख० ।

बृहस्पते प्रती^(क)त्यृग्भिरीजे चैव^(१) बृहस्पतिम् ।
 द्वितीययास्य सूक्तस्य बोधिते जातवेदसा ॥७॥
 आस्ये ते घुमति^(२) वाचं दधामि शुद्धि देवताः^(३) ।
 इति^(४) सोऽस्मै ददौ प्रीतो वाचं देवीं^(५) तथा च षः ॥८॥
 अग्निश्चतसृभिर्देवान् जगौ वृक्ष्यर्थमेव तु ।
 अग्निञ्च सूक्तशेषेण क^(६)मेन्द्रं सूक्तमुत्तरम् ॥९॥
 इन्द्रदृष्टो^(७)ति विश्वेषामु^(८)दित्यृत्विक्षुतिः परम् ।
 शक्तिप्रकाशने तेषां^(९) विनियोगोऽत्र कीर्त्यते ॥१०॥
 प्रे^(१०)तीतिहाससूक्तान्तु^(११) मन्यते प्राकटायनः ।

- (१) प्रतीयेतरीजे चैवेति क० घ० च० ।
 (२) अस्येति द्विमतिरिति ख० ।
 (३) द्वितीययास्य सूक्तस्येत्यादि दधामि शुद्धि देवताः इत्यन्तपाठः क०
 ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु नापद्यत ।
 (४) ततः इति क० ग० घ० च० ।
 (५) वाचन्देवीमिति क० ग० घ० च० ।
 (६) शक्तिप्रकाशने नैषामिति क० ख० ग० घ० च० ।
 (७) इतिहासं प्रैति सूक्तमिति ख०, सेतिहासं प्रैति सूक्तमिति पुस्तका-
 न्तरम् ।

(क) अ० १०, ८८, १ । (ख) अ० १०, ८८, १ । (ग) अ० १०,
 १००, १ । (घ) अ० १०, १०१, १ । (ङ) अ० १०, १०२, १ ।

धास्केन्द्रौ घन^(१)मैन्द्रं वा वैश्वदेवन्तु प्रौनकः ॥११॥
 आजावनेन^(२) भार्याञ्च^(३) इन्द्रासोमौ तु मुद्वलः ।
 अजयद्रुषभं^(४) युक्त्वा ऐन्द्रञ्च द्रुषणं रये ॥१२॥
 युध्यन् संख्ये जयं प्रेषुरैन्द्रो^(५) प्रतिरथं जगौ^(६) ।
 आशु^(७)रैन्द्रमघादेवी अमीषा^(८)मित्यृचि स्तुता ॥१३॥
 षतृथीं वार्हस्पत्या स्यादाबल^(९) प्रसन्नानिति^(१०) ।
 हृचे च^(११) मरुतः प्रे^(१२)ति प्रर्व्वेति परमन्तु यत् ॥१४॥
 तत्रानिरुक्तसूक्तादावृगेका सूर्य्यमर्चति ।
 धर्मपरा^(१३)श्चतस्रस्तु सवितारमभौ^(१४)ति या ॥१५॥
 सूक्तशेषस्य षडृचः सूर्याचन्द्रमसौ सह ।

(१) पद्यमिति ख०, घद्यमिति घ० च० ।

(२) आजावने त्विति ख०, आजीवदन्त्विति पुस्तकान्तरम् ।

(३) भार्यास इति ख० गार्ग्यंचेति पुस्तकान्तरम् ।

(४) अजयमिति क० ख० घ० ।

(५) इन्द्रः इति पाठः सङ्गतः ।

(६) एतद्वृत्तैर्वाङ्गै क० ग० घ० च० चिद्धिवृत्तैश्च देन्द्रते ।

(७) एतद्वृत्तैर्वाङ्गै क० ग० घ० च० चिद्धिवृत्तैश्च देन्द्रते ।

(८) दृषस्त्विति ख०, दृचे त्विति ग० ।

(९) धर्मपरा इति ख० ग० ।

(क) अ० १०, १०३, ११ । (ख) अ० १०, १०३, १२ । (ग) अ० १०, १०३, १३ ।
 (घ) अ० १०, १०३, १३ । (ङ) अ० १०, १०३, १३ ।

तुष्टावेन्द्रमधावी^(क)ति अष्टकोऽस्मात् परेषा^(१) तु ॥१६॥
 कौत्सः कदा वसोः ^(२)सूक्तं दुर्मित्रो नाम नामतः ।
 सुमित्र इति नामास्य^(३) गुणार्थमितरं पदम् ॥१७॥
 भृतांशुस्तु प्रजाकामः कर्माणि कृतवान् पुरा ।
 न हि लेभे प्रजाः काशित्काय्यपो मुनिवत्तमः ॥१८॥
 उवाच भार्या भृतांशं सुतानिच्छासि यावतः ।
 तावतो जनयिष्यामि देवता दक्षशुस्तु हि ॥१९॥
 तमभ्ययुस्तु सर्वाणि इन्द्रानि स्तुतिकाम्यया ।
 तान्यवेक्ष्याथ तच्चक्रे^(४) नामत्यौ सूक्तभागिनौ ॥२०॥
 तदेतदन्ततो भावादाश्विनं सूक्तमुच्यते ।
 न ह्यस्मिन्देवतालिङ्गं प्रायेणात्र हि दृश्यते ॥२१॥
 सूक्तेन तु परेषात्र स्वयमाविर^(ग)भूदिति ।
 आत्मानमेव तुष्टाव प्राजापत्याथ^(५) दक्षिणा^(घ) ॥२२॥
 दातृनच स्तुतानेके दक्षिणानां वदन्ति तु ।
 दातृत्वाद्दक्षिणानाञ्च भोजाश्चतसृभिः स्तुताः ॥२३॥

(१) अष्टकः परमेष्ठेति क० घ० च० ।

(२) सुमित्रस्यैव नाम स्यादिति क० घ० च० ।

(३) सचक्रे इति ख० ।

(४) अथेति ख० ।

(क) ऋ० १०, २०४, १ । (ख) ऋ० १०, १०५, १ । (ग) ऋ० १०, १००, १ ।

(घ) ऋ० १०, १००, ५ ।

असुराः पणयो नाम रसापारनिवासिनः^(१) ।
 गास्तेऽपजहुरिन्द्रस्य न्यगूहंश्च^(२) प्रयत्नतः ॥२४॥
 बृहस्पतिस्तथापग्वहृद्देन्द्राय शशंस च ।
 प्राहिणोत्तत्र दूतीन्तु^(३) सरमां पाकशामनः ॥२५॥
 किं^(४)भित्यत्रायुजाभिस्तां पप्रच्छुः पणयोऽसुराः ।
 कुतः कस्यासि कल्याणि किं वा कार्यमिहास्ति ते ॥२६॥
 अथान्नवीत्तां सरमा दूत्यैन्द्री विचराम्यहम् ।
 युष्मान् प्रजास्यान्विष्यन्ती^(५) ऐन्द्रीर्गाश्चैव पृच्छति ॥२७॥
 विदित्वेन्द्रस्य दूतीन्तामसुराः पापचेतसः ।
 ऊचुर्मां सरमे गास्त्वमिहास्माकं स्वमा भव ॥२८॥
 सूक्तस्य चान्यथा चर्चा^(६) युग्माभिस्त्वेव सर्वशः ।
 सात्रवौन्नाह^(७)मिच्छामि स्वसृत्वं वा धनानि वा ॥२९॥
 पिवेयं^(८) तु पयस्तासां गवां यास्ता निगूहथ ।
 असुरास्तां तथेत्युक्त्वा तदाजहुः पयस्ततः ॥३०॥

-
- (१) सिन्धुपारनिवासिनः इति ख० ।
 (२) निगूहस्येति क० घ० च० ।
 (३) दूत्येऽथेति ख० ग० ।
 (४) विधूय वः सर्वा इति क० घ० च० ।
 (५) सूक्तस्यान्तपद्यर्थेति क० घ० च० ।
 (६) पिवामीति क० घ० च० ।
-

सा स्वभावाच्च लौच्याच्च पीत्वा तत्^(१) पय आसुरम् ।
 वरं^(२) संवननं इद्यं बलपुष्टिकरं ततः ॥ २१ ॥
 शतयोजनविस्तारामतरत्ता रसां पुनः ।
 यस्याः पारेऽपरे तेषां पुरमासौच दुर्ज्वयम् ॥ २२ ॥
 पप्रच्छेन्द्रश्च सरमां कश्चिद्वा दृष्टवत्यसि ।
 सा नेति प्रत्युवाचेन्द्रं प्रभावादासुरस्य हि^(३) ॥ २३ ॥
 तां जघान तदा क्रुद्ध उद्गिरन्ती पयस्ततः ।
 जगाम सा भयोद्दिग्ना पुनरेव पणीन् प्रति ॥ २४ ॥
 पयस्तस्य पद्धत्या रथेन हरिवाहनः ।
 गत्वा जघान च पणीन् गाश्च ताः सुनराहरत् ॥ २५ ॥
 तेऽवदन्^(४) वैश्वदेवन्तु जामदग्न्यस्तथाप्रियः^(५) ।

(१) चिति क० घ० च० ।

(२) पयः इति ग० ।

(३) त्विति क० ग० घ० च० ।

(४) ख० चिद्रितपुस्तके एतच्छुद्धोक्ताङ्गं न विद्यते । तत्र कश्चिन् स्यात्,
 ते च तं वैश्वदेवं स्यात् ब्रह्मज्ञाया युद्धजंगौ ।
 यामदग्निमिन्द्राज्यो प्रियच्छामतः परं ।
 ब्रजन्त युगपत् सर्वे वैरुपासं त्रिभिः परैः ।
 इति पाठो वर्तते ।

युगपदै ब्रजन्तं तं^(१) वैरूपा अग्रयस्त्रयः ॥२६॥
 इन्द्रं प्रति जगुः सूक्तैः पणीन् प्रतिजिगीषिणम्^(२) ।
 वैश्वदेवं परं सूक्तं घर्षं^(३)त्येकेषु तु स्तुतान् ॥२७॥
 देवानिन्द्रं च मन्यन्ते च्छन्दांस्यग्निं^(४) च मध्यमम् ।
 आग्नेयं चित्रं^(५) इत्येतज्जगादर्षिरूपस्तुतः ॥२८॥
 पिबे^(६)न्द्रं स्तौति ने^(७)त्यन्नं रजोभ्राग्नेयमुत्तरम्^(८) ।
 इति वै^(९) तावदैन्द्रं त^(१०)दास्याः षष्ठ्यां निपातिताः^(११) ॥२९॥
 प्रजापत्यमथाग्नेयं वैन्यमित्यनुपूर्वशः ।
 वरुणेन्द्राग्निषोमाना^(१२) मिमं न^(१३) इति संस्तुतिः^(१४) ॥३०॥
 षतस्रस्त्वच सूक्तादावग्निरात्मस्त्वं जगौ ।
 स्तुतः सोमस्तु षष्ठ्या च नवम्या^(१५)श्च पदैस्त्रिमिः ॥३१॥

- (१) ब्रतं तन्वितात् क० घ० च० ।
 (२) प्रतिमनीषिणः इति ख० ।
 (३) इन्दांस्यग्निमिति ख० ।
 (४) आग्नेयन्तु परं ततः इति क० घ० च० ।
 (५) षष्ठाश्च संस्तुतः इति ख० ।
 (६) सोमाग्निवरुणानान्विति क० घ० च० ।
 (७) संस्तवः इति ख० ग० ।
 (८) नवम्यामिति ख०, नवम्येति ग० ।

(क) ऋ० १०, ११४, १ । (ख) ऋ० १०, ११५, १ । (ग) ऋ०
 १०, ११६, १ । (घ) ऋ० १०, ११७, १ । (ङ) ऋ० १०, ११८, १ ।
 (च) ऋ० १०, १२०, १ । (छ) ऋ० १०, १२४, १ ।

वारुण्यस्त्रितरास्त्रिस्रः^(१) इन्द्रः^(२)मेवोत्तमं पदम्^(३) ।
 अहं^(४) वाक्सूक्तमर्यमृणो मित्रस्य वरुणस्य च ॥४२॥
 न तं^(५) राधाः परं सूक्तं वैश्वदेवं ममे^(६)ति यत् ।
 नमस्ते वैद्युतं सूक्तं त्वाग्नीर्वाद्दः परन्तु तत्^(७) ॥४३॥
 धाङ्कल्पयन्ति नोऽरयः कृत्या^(८) नाग्रनमात्मनः^(९) ।
 हिरण्यस्तुतिरापुष्यं नाम^(१०)द्यु^(११)त्परमेष्ठिनः ॥४४॥
 वदन्ति भावदृत्तं तद्यो यज्ञ^(१२) इति चोत्तरम्^(१३) ।
 अपै^(१४)न्द्रमच त्वाग्निन्यौ चतुर्थी पञ्चमी स्तते^(१५) ॥४५॥
 मैत्रावरुणमीजान^(१६) प्रथमायामृचि स्तुता^(१७) ।
 अर्धर्चं द्यौश्च भूमि^(१८)स्य आग्निना चोत्तरे ततः^(१९) ॥४६॥

(१) क्लप्तेति ग० ।

(२) उत्तमो अगाविति ग० ।

(३) यदिति ख० ।

(४) कृत्यामिति ग० ।

(५) नतिं कृत्वा दैवतमुष्यते इति ख० ।

(६) नेति यदिति क० घ० च० ।

(७) उत्तरन्तस्य चैव तदिति क० घ० च० ।

(८) च येति ख० ।

(९) स्तुताः इति ख० ग० ।

(१०) पृषेति ख० ।

(११) आग्निनौ चोत्तरे ततः इति क० ग० घ० च०, उत्तरेण त्विति ख० ।

(क) ऋ० १०, १२४, ६ । (ख) ऋ० १०, १२५, १ । (ग) ऋ० १०,
 १२६, १ । (घ) ऋ० १०, १२७, १ । (ङ) ऋ० १०, १२८, १ । (च) ऋ०
 १०, १२९, १ । (झ) ऋ० १०, १३०, १ । (ञ) ऋ० १०, १३१, १ ।

प्रोस्त्रैः^(क)न्द्रं वैश्वदेव्युक् तु नकिर्देवा मिनौमसि^(घ) ।
 यस्मिन् वृष ^(ग)इति त्वस्मिन् द्युस्थाने स्त्रयते धमः ॥ ४ ७ ॥
 केश्यग्निं ^(घ)केश्यिनः सूक्तं ह्युत देवाः ^(ग)परन्तु यत् ।
 देवानामच वाद्या स्याद्वायव्यसूच उत्तरः^(१) ॥ ४ ८ ॥
 चायन्तां ^(घ)वैश्वदेव्युक् तु श्रेषस्त्वद्देवतः परः^(२) ।
 स्याद्वै त^(३)द्विश्वभैषज्यं रपसो वा विनाशनम्^(४) ॥ ४ ९ ॥
 भूमिर्लाक्षा परं सूक्तं तवै^(क)न्द्रं सूक्तमुत्तरम् ।
 सूर्य्यरश्मि^(ग)रिति त्वस्मिन् सावित्रः प्रथमसूचः ॥ ५ ० ॥
 आत्मा स्युतः परोच^(ख)सु गन्धर्व्वेषांत्तरं ढवे ।
 इन्द्रो वैष^(१)निपातेन अथ वा सूर्य्य उच्यते ॥ ५ १ ॥
 सूक्तेऽस्मिन् देवतास्तिष्ठ एता एव प्रकीर्त्तिताः ।
 आग्नेयं त्वग्ने^(क) तवे तु अग्ने अक्के^(ख)ति यत्पराम्^(०) ॥ ५ २ ॥

(१) ऋगाद्या तत्र देवाना वाते देवस्तत्र पर इति ख० ।

(२) सूचत् ख० ।

(३) स्यादितदिति ग० ।

(४) रपसश्चापनेदनमिति ख० ।

(५) परोक्षमिति ख० ।

(६) चैवेति ख० ।

(०) एष श्लोक क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न विद्यते ।

(क) ऋ० १०, १३३, १ । (ख) ऋ० १०, १३४, ७ । (ग) ऋ० १०, १३५, १ ।

(घ) ऋ० १०, १३६, १ । (ङ) ऋ० १०, १३७, १ । (च) ऋ० १०, १३७, ५ ।

(क) ऋ० १०, १३८, १ । (ज) ऋ० १०, १३९, १ । (झ) ऋ० १०, १४०, १ ।

(ञ) ऋ० १०, १४१, १ ।

आग्नेयं वैश्वदेवञ्च अय^(क)मित्यत्र तु वृषाः^(१) ।

शाङ्गांस्यत्वार ऋषयो अग्निमार्चन् पृथक् पृथक् ॥५३॥

आश्विनं त्यञ्चि^(ख)दित्येतदय^(ग)मैन्द्रं ततः परम् ।

इमां खनामौ^(घ)ति सूक्तमिन्द्राणी यत्स्वयं जगौ ॥५४॥

तदौपनिषदं सूक्तं भाववृत्तं प्रचवते ।

(१) अरण्यानी^(ङ)त्यरण्यान्याः स्तुतिरैन्द्रे तदुत्तरे ॥५५॥

सावित्रं सविता यन्त्रैः^(च) ससिद्धयित् समिधये^(ज) ।

आग्नेयं अद्भुया^(झ) आहुं मेधासूक्तमतः परम् ॥५६॥

आग्नेयमासुरित्यस्माच्छास^(ञ) ऐन्द्रे ततः परे ।

सोम एकेभ्य^(ट) इत्येतद्भाववृत्तं प्रचवते^(२) ॥५७॥

(१) वृषाः इति ग० ।

(२) ख० चिञ्जितप्रसक्तके अरण्यानीति श्लोकात् प्राक्, उत्तरानपध्नां पाठान्तु स्तौवि सूक्ते मशैषधिम् । पतिसंवननीं त्वं पाग्नाः सप-
त्नानेगदिकाम् । इत्यधिकं पठितम् ।

(३) वदन्ति त्विति ख० ।

(क) ऋ० १०, १४२, १ । (ख) ऋ० १०, १४३, १ । (ग) ऋ० १०, १४४, १ ।

(घ) ऋ० १०, १४५, १ । (ङ) ऋ० १०, १४६, १ । (च) ऋ० १०, १४७, १ ।

(छ) ऋ० १०, १४८, १ । (ज) ऋ० १०, १४९, १ । (झ) ऋ० १०, १५०, १ ।

(ञ) ऋ० १०, १५१, १ ।

श्रीनको वैश्वदेवन्तु मन्यते शाकटायनः ।

सूक्तेऽस्मिन् देवतास्त्रिष्व एता एव प्रकीर्तिता^(१) ॥५८॥

यद्रायी^(क)त्यलक्ष्मीं तत्र चत्तो^(घ) इति हृषे ।

प्राधान्याद्वा निपाताद्वा स्वयते ब्रह्मणस्पतिः ॥५९॥

इन्द्रश्चैव य^(ग)दिव्यस्यां विश्वेदेवाः परी^(घ) तृचि ।

आग्नेयं चाग्नि^(२)(३)मित्येतद्वैश्वदेवमिमा नु कम्^(च) ॥६०॥

इन्द्रः प्राधान्यतस्त्व^(४) विश्वेदेवैः सह स्तुतः ।

आदित्यैश्च महद्भिश्च तथारूपं हि दृश्यते ॥६१॥

सूर्या न^(५) इति सौर्यन्तु यत्तेतदुदसा^(ग)विति ।

पौलोमी खान् गुणांस्त्वच सपत्नीनां प्रशंसति ॥६२॥

ऐन्द्रं^(६) तीव्रस्त्र^(६) मुद्यामि^(ग) भैषज्यं यत्क्षनाशनम् ।

राजयत्क्षहनं सूक्तं प्राजापत्यं तदुच्यते ॥६३॥

ऐन्द्रायं मन्यते यास्क एके लिङ्गोक्तदैवतम् ।

(१) श्रीनको वैश्वदेवन्त्वित्यादि एता एव प्रकीर्तिता इत्यन्तयातः क०

ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु नेक्ष्यते ।

(२) त्वमिमिति ख० ।

(३) प्रधानतो वाचेति ख० ।

(४) इन्द्रमिति ख० ।

(क) ऋ० १०, १५५, १ । (ख) ऋ० १०, १५५, २ । (ग) ऋ० १०, १५५, ४ ।

(घ) ऋ० १०, १५५, ५ । (ङ) ऋ० १०, १५६, १ । (च) ऋ० १०, १५७, २ ।

(छ) ऋ० १, १५८, १ । (ज) ऋ० १०, १५९, १ । (झ) ऋ० १०, १६०, १ ।

(ञ) ऋ० १०, १६१, १ ।

गर्भसंस्तवसंयुक्तं^(१) यत्वेतद्ब्रह्मणे^(२)ति तु ॥६४॥

स्वतामपि गर्भाणां दृष्टन्तदनुमन्त्रणम् ।

वैन्यन्तु वेनस्तत्पद्म^(३) दक्षीर्भा^(४) यच्चनाशनम् ॥६५॥

दुःस्वप्नप्रमपेक्षी^(५)ति निपातीन्द्रोऽग्निरेव तु ।

आसीदृषि^(६)दीर्घतपाः^(७) कपोतो नाम नैर्ऋतः ॥६६॥

चक्रे^(८)कपोतस्तस्याश्चामग्निधाने पदद्विल ।

स त^(९)मात्महितैवाक्यैः कपोतं स्तुतवानृषिः^(१०) ॥६७॥

देवा ^(११)इति तु सूक्तेन प्रायश्चित्तार्थमुच्यते ।

ऋषभं मा^(१२) सपन्नं येनेदमिति मानसम् ॥६८॥

तुभ्ये^(१३)तृषी ददृशतुरैन्द्रं गायिनभार्गवौ ।

वरुणो विधातानुमतिर्धाता भोमो बृहस्पतिः ॥६९॥

षड्रेता देवतास्त्वच द्वतीयायामृचि स्तुताः ।

वातस्ये^(१४)ति परेणास्तौदनिलं पितरं स्वकम् ॥७०॥

(१) रक्षोघ्नाग्नेयमित्युक्तमिति ख० ग० ।

(२) अथपश्चदित्यर्थं पश्चदित्यर्थः । भाववृत्तं परश्चैवमिति ख० ।

(३) आशीविषः इति ख० ।

(४) दीर्घतपाः इति क० घ० च० ।

(५) अकरोदिति क० घ० च० ।

(६) शतमिति ख०, स्तुतमिति ग० ।

(७) कपोतो नैर्ऋतस्तदेति क० ग० घ० च० ।

(क) ऋ० १०, १६२, १ । (ख) ऋ० ६०, १६३, १ । (ग) ऋ० १०, १६४, १ ।

(घ) ऋ० १०, १६५, १ । (ङ) ऋ० १०, १६६, १ । (च) ऋ० १०, १६७, १ ।

(छ) ऋ० १०, १६८, १ ।

मयो भू^(क)रिति यत्सूक्तमपश्यच्छ्वर^(१) अघिः ।
 नानारूपाः पयस्विन्यो गावस्तत्र तु संसृताः ॥७१॥
 विभ्राट्^(ख) सौर्यन्वन्त्य^(ग)मैन्द्रन्वायाची^(घ)त्युषमः स्तुतिः ।
 आ ला^(ङ)राज्ञेऽभिषिक्ताय^(२)द्वे सूक्ते चानुमन्त्रणे ॥७२॥
 प्रव^(च)इत्युत्तरं याव्णं ददर्श स्तुतिमाब्बुदिः^(३) ।
 यत्तः^(४) परमाग्नेयं तत्रार्भव्युक् प्रसूनवः^(५) ॥७३॥
 अघिर्जगौ पतङ्गस्तु पतङ्ग^(ज)मिति यत्परम् ।
 तत्सौर्यमेके मन्यन्ते मायाभेदं तथापरे ॥७४॥
 मायाभेदे द्वितीयायां वाक् सूतेत्याह शौनकः ।
 देवो विभ्रमति मनसापा वाचा विदितां सती^(६) ॥७५॥
 त्यमूस्त्रि^(७)ति तु सौपर्णं^(८) सूक्तं स्वस्वयनं विदुः ।
 उ^(९)दैन्द्रं वैश्वदेवन्तु प्रथञ्चे^(१०)ति च यत्परम् ॥७६॥

(१) शभरः इति क० घ० च० ।

(२) अमिषिक्तस्येति ख० ।

(३) आब्बुदः इति ख० ।

(४) यत्त इति क० घ० च० ।

(५) मायाभेदे द्वितीयायामित्यादि पा वाचा विदितां सतीत्यन्तपाठः
 क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न दृश्यते ।

(६) तार्क्ष्यदेवत्वमिति ख० ।

(क) ऋ० १०, २६६, २। (ख) ऋ० १०, २७०, २। (ग) ऋ० १०, २७१, २।

(घ) ऋ० १०, २७२, २। (ङ) ऋ० १०, २७३, २। (च) ऋ० १०, २७५, २।

(झ) ऋ० १०, २७६, २। (ज) ऋ० १०, २७७, २। (झ) ऋ० १०, २७८, २।

(ञ) ऋ० १०, २७९, २। (ट) ऋ० १०, २८१, २।

आत्मप्रभावमाचख्युस्तत्राद्या चययस्त्वयः ।

रथन्तरं यथा श्लोत्रं श्लोत्रञ्चैव यथा दृष्टत् ॥७७॥

यथा च मन्मृतो धर्मः सवितुशोपलक्ष्यते^(१) ।

दृष्टस्यति^(२)रिति त्वस्मिन् स्तुतः सूक्ते दृष्टस्यतिः ॥७८॥

आग्निषो यजमानस्य केचिदेतां स्तुतिं विदुः^(३) ।

प्राजापत्यस्य यत् सूक्तमपश्यं त्वा^(४)प्रजावतः ॥७९॥

प्रत्यृचं देवता स्तौति लिङ्गैरेवाच देवताः^(५) ।

आग्निषः पुत्रकामस्य प्रथमा हि वदत्यथ ॥८०॥

द्वितीया पुत्रकामायास्तृतीयात्मस्तव^(६)स्त्वृषेः ।

यद्विष्णु^(७)रिति सूक्तानु वैश्वदेवं प्रचक्षते ॥८१॥

तस्मिन् स्वदारगभार्थमृषिराशास्त आग्निषः ।

(१) वादश्चैवाच दृश्यते इति क० घ० च० ।

(२) दृष्टस्यतिरिति त्वस्मिन्नित्यादि केचिदेतां स्तुतिं विदुः इत्यन्तपाठः ख० चिह्नितपुस्तके न विद्यते । तत्र अस्मिन् स्थले, सूक्ते-
ऽस्मिन् देवतास्तिष्ठ यथा एव प्रकीर्त्तिता इति श्लोकार्थं
वर्त्तते ।

(३) एवार्थकक्षिताः इति ख०, एव श्लोक क० घ० च० चिह्नितपुस्त-
केषु नोपलभ्यते ।

(४) आत्मस्तवमिति ग० ।

(क) षट्० १०, १८२, १। (ख) षट्० १०, १८३, १। (ग) षट्० १०, १८४, १।

परन्तु^(१) नेजमेपं हि^(२) गर्भायं ताव^(३) दुच्यते ॥८२॥
 माहिचं यन्महि वीणा^(क)मादित्यानां सुतिं विदुः^(४) ।
 सूर्यवरुणमित्राणामादित्येष्वितरेषु तु^(५) ॥८३॥
 एत^(६) एव चयो वाता सुताः स्वल्पेष्वा^(७)तोऽन्यथा ।
 शान्दयं सूक्तमेतद्धि पावनं चैव विश्रुतम् ॥८४॥
 पातमपि स्वस्ययने दृष्टं तदनुमन्त्रणम्^(८) ।
 उल्लोऽस्तौत्पितरं वातमाग्नेयं प्राग्नेये^(९) परम् ॥८५॥
 विस्पष्टं जातवेदस्यं प्रे^(ग)ति दाशतयीषु^(६) तु ।
 यत्किञ्चिदेव त्वा^(१०)ग्नेयं जातवेदस्यमुच्यते ॥८६॥
 आयन्नौ^(११)रिति यत्सूक्तं सर्पराज्ञी^(११)स्त्रयं जगौ ।

- (१) परे त्विति ख० ।
 (२) नेजमेपेतीति ख० ग० ।
 (३) वा तदि क० घ० च० ।
 (४) षादित्येष्वितरेषु त्विति क० घ० च० ।
 (५) एतच्छ्लोकाद्गं क० घ० च० चिद्धितपुस्तकेषु नेच्यते ।
 (६) एक इति क० घ० च० ।
 (७) ह्यल्पेष्विति ख० ।
 (८) एतच्छ्लोकाद्गं क० ग० घ० च० चिद्धितपुस्तकेषु न विद्यते ।
 (९) दाशतयीष्विति ख० ।
 (१०) चन्यपेति ख० ग० ।
 (११) सर्पराज्ञीति क० घ० च० ।

(क) अ० १०, १८५, १ । (ख) अ० १०, १८०, १ । (ग) अ० १०, १८८, १ ।
 (घ) अ० १०, १८६, १ ।

तस्मान् वा देवता^(१) तत्र सूर्यमेके प्रचक्षते ॥७७॥
 मुद्गलः शाकपूणिश्च आचार्यश्च रथीतरः^(२) ।
 त्रिस्थानाधिष्ठितां वाचं मन्यन्ते प्रत्यूचं स्तुताम् ॥७८॥
 भाववृत्तपर^(३) सूक्तं ददग्नाथाघमर्षणः ।
 परं न विद्यते तस्माच्छान्ते वा पावनाय वा ॥७९॥
 यथाश्वमेधः क्रतुराट् सर्वरिप्रप्रणोदनः^(४) ।
 तथाघमर्षणं ब्रह्म सर्वरिप्रप्रणोदनं^(५) ॥८०॥
 तदादीनि^(६) तु यच्चातः संज्ञानं ज्ञानसंस्तवः ।
 चतुर्थं यत्तु नैर्हस्यं तत्सपत्ननिवर्हणम्^(७) ॥८१॥
 संसृमिन्^(८) प्राध्वराणाञ्चेत्याग्नेये एव ते स्मृतेः^(९) ।

(१) तस्य स्याद्देवतेति क० ख० घ० च० ।

(२) आचार्यं शाकटायन इति ख० ग० ।

(३) भाववृत्तमृतमिति क० घ० च० ।

(४) सर्वरौप्रप्रणोदन इति ख० ।

(५) यथाश्वमेधः क्रतुराट् इत्यादि सर्वरिप्रप्रणोदनमित्यन्तपाठः क०
घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु नापश्यत ।

(६) तदादीनीति क० घ० च० ।

(७) चतुर्थंस्त्रैहस्यं यत्तत्सपत्नीनिवर्हणमिति क० घ० च० ।

(८) उभे तथाग्निदेवते इति क० घ० च० ।

उग्रना वरुणश्चेन्द्रस्याग्निश्च सविता सुताः ॥८२॥
 संज्ञानं प्रथमस्या^(१)न्तु द्वितीयस्यामथाग्निनौ^(२) ।
 द्वितीया, चोत्तमे च द्वे आग्निषोऽभिवदन्ति ताः^(३) ॥८३॥
 इन्द्रः पूषा सपत्न्ये द्वितीयस्यामृचि सुतौ ।
 देवानामितराः प्रोक्ता आग्नीर्वाद्दपराश्च याः^(४) ॥८४॥
 (५) महानाम्ना चचो गुह्यास्ता ऐन्द्रश्चैव यो वदेत् ।
 महस्रयुगपर्यन्तं सोऽहं ब्रह्म स राध्यते^(६) ॥८५॥
 (७) पुरीषपदमासान्तु प्रथमं स्वात्प्रजापतेः^(८) ।

(१) प्रथमायामिति पाठ शुद्धः ।

(२) उग्रना वरुणश्चेन्द्रस्याग्निश्च द्वितीयस्यामथाग्निनावित्यन्तपाठः क०
 घ० घ० चिह्नितपुस्तकेषु न दृश्यते ।

(३) स त्वाग्नीर्वाद् उच्यते इति क० घ० घ० ।

(४) एष श्लोकः क० घ० घ० चिह्नितपुस्तकेषु न दृश्यते ।

(५) ख० चिह्नितपुस्तके महानाम्ना इति श्लोकात्प्राक्, संसंसंज्ञानमित्येते
 शिवननं विदुरिति श्लोकाद्धं वर्त्तते ।

(६) राध्यतीति पाठः साधुः, सोर्ही ब्राह्मः स्वराध्यते इति क० घ० घ०,
 साह ब्राह्मं स्वरं ध्यास्ते इति ख० ।

(७) त्वग्निदेवतमिति ख० ।

(८) ख० चिह्नितपुस्तके पुरीषपदमासान्विति श्लोकात् प्राक्,—

त्रिधाधर्मयाज्ञिकाः सूक्तानाह-

स्वस्मिन् सुतो दृश्यते यः सूक्तभावा ।

प्रधानसूक्तं किञ्च देवतायाः

सूक्तभाजः सर्वदा श्रौतकेन ॥

आग्नेयमैन्द्रं वैष्णवं पौष्यं दैवन्तु पञ्चमम्^(१) ॥८६॥
 अग्नेः प्रयाजानुयाजाः प्रैषा ये च^(२) हवीषि च ।
 यद्देवत हविस्तु स्यात्प्रैषान्तद्देवतास्तु^(३) ते । ८७॥
 निविदां निगदानाञ्च स्रै स्रैर्लिङ्गैश्च देवताः^(४) ।
 निगदेन^(५) निगद्यन्ते याश्च कल्पानुगा च्च^(६) ॥८८॥
 अग्नेरेव तु गायत्र्य उष्णिहः^(७) भवितुः स्यताः ।
 अनुष्टुभस्तु सोमस्य वृहत्स्यस्तु वृहत्स्यतेः ॥८९॥

ऐन्द्रा षडधो महानाम्नीस्तु विद्या
 तथा हि दृष्ट ब्राह्मणसूक्तशब्द ।
 न दृश्यते सूक्तशब्दो न वित्तु
 यथा प्रैषेष्वाहासूक्ताभिधानम् ।

सूक्तैकदेशा इति तान् प्रतीया-
 दन्याश्च कुन्या पदशो निश्रमा ।
 यथैतसो देवि निपादि सञ्चा
 क्रान्तापे तत्सर्वमेक सूक्तम् ।

इत्यधिकृपाठोऽस्ति

- (१) विन्द्र त्वा वैष्णवश्चैव पौष्यश्चैव मन परमिति ख० ।
 (२) एवेति क० घ० च० ।
 (३) चेति ख० ।
 (४) लिङ्गोक्तदेवता इति क० घ० च० ।
 (५) निगदेयित्ति ख० ।
 (६) उष्णिक इति ख०, उष्णिहेति ग० ।

पङ्क्तयस्त्रिष्टुभश्चैव विद्यादैश्वर्यस्य सर्वशः ।
 विशेषां चैव देवानां जगत्यो यास्तु काश्चन ॥१००॥
 विराजश्चैव मित्रस्य स्वराजो वरुणस्य च ।
 विषये यस्य वा स्यातां स्यातां वा वायुदेवते ॥१०१॥
 इन्द्रस्यातिष्ठतिः प्रोक्ता वायोश्च भूरिजः सृताः^(१) ।
 यास्वतिच्छन्दसः काश्चिन्ताः प्रजापतिदेवताः^(२) ॥१०२॥
 विच्छन्दसस्तु-वायव्या भन्ताः पादैश्च ये मिताः ।
 पौरुषा द्विपदाः सर्वा ब्राह्म्य एकपदाः सृताः^(३) ॥१०३॥
 समस्ता च्छं च आग्नेय्यो वायव्यानि यजूषि च ।
 सौर्याणि चैव सामानि सर्वाणि ब्राह्मणानि च ॥१०४॥
 वैश्वदेवो वपङ्कारो हिङ्गारो ये यजामहे ।
 रूपं वज्रस्य वाक्पूर्वं स्वाहाकारोऽग्निदेवतः ॥१०५॥
 देवानाञ्च पितृणाञ्च नमस्कारः स्वधैव^(४) च ।
 क्रुष्टो मूर्द्धनि विज्ञेयस्तालव्यः प्रथमः स्वरः ॥१०६॥
 द्वितीयस्तु भ्रुवोर्मध्ये तृतीयः कर्णमंत्रितः ।
 चतुर्थो नासिकाये स्यादौरसो मन्द्र उच्यते ॥१०७॥

(१) एतच्छ्लोकाद्भं क० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न पठितम् ।

(२) एतच्छ्लोकाद्भं ख० चिह्नितपुस्तके न दृश्यते ।

(३) द्विपदा पौरुषं ऋन्दो ब्राह्मी त्येकपदा सृताः इति ख० ॥

(४) तथैवेति ख० ।

मन्द्रकर्षणसंयुक्तमतिस्वारं प्रशंसति^(१) ।

वदन्ति देवताः क्रुष्टं मनुष्यास्त्रितरैस्त्रिभिः^(२) ॥२०८॥

द्वितीयं वसवः^(३) सर्वे गन्धर्वांश्चरसः स्वरम् ।

अण्डजाः पचिणः सर्पाश्चतुर्थमुपभुञ्जते^(४) ॥२०९॥

मन्द्राः पिशाचा रचांसि असुराश्चोपभुञ्जते^(५) ।

अतिस्वार^(६)स्तु श्रेयस्य जङ्गमस्यावरस्य च ॥२१०॥

वैश्वदेवस्वरः क्रुष्टो नित्यं यो मूर्ध्नि तिष्ठति^(७) ।

तालव्यः प्रथमः साक्षां स्वर आदित्यदेवतः^(८) ॥२११॥

स्वरो द्वितीयः साध्यानां भुवोर्द्विगश्चित्तय यः^(९) ।

आश्विनस्तु^(१०) तृतीयोऽपि स्वरः कर्णसमाश्रितः ॥२१२॥

चतुर्थस्त्वच^(११) वायव्यो नामिक्यः स्वर उच्यते ।

(१) तु तं विदुरिति ख० ।

(२) सर्वा मनुष्याः प्रथमं स्वरमिति ख० ।

(३) पशवः इति ख० ग० ।

(४) रूपमुच्यते इति क० घ० च०, चतुर्थस्योपभुञ्जते इति ख० ।

(५) एतच्चक्रोक्ताङ्गं क० घ० च० चिञ्चित्तयुक्तेषु नापलभ्यते ।

(६) अतिस्वायंः इति क० घ० च०, अतिस्वार इति ख० ।

(७) ख० चिञ्चित्तयुक्ते, वदन्ति देवताः क्रुष्टमित्यादि नित्यं यो मूर्ध्नि तिष्ठतीत्यन्तं, द्वितीयस्तु भुवोर्मध्ये इति श्लोकात् प्राक् पठितं ।

(८) चेदन्तय यव त्विति क० घ० च० ।

(९) देशं समाश्रितः इति ख० ग० ।

(१०) आश्विनस्त्विति क० घ० च० ।

(११) त्वेषु इति क० घ० च० ।

पञ्चमस्तु खरः प्रोक्तञ्चाक्षुषः सूर्य्यदेवतः^(१) ॥११३॥
 यस्तु सामखरः षष्ठः^(२) स सौम्यो मन्द्र उच्यते ।
 विकर्षण तु मन्द्रस्य^(३) युक्तोऽतिस्वार्थ उच्यते ॥११४॥
 स नैत्रावरुणो ज्ञेयो मन्द्रस्थानसमाहितः^(४) ॥
 सामखराणां सप्तानामेते देवा इहोदिताः^(५) ॥११५॥
 अयाणामितरेषां तु लोकाधिपतयस्त्रयः ।
 वाग्दैवत्योऽथ वाग्नेयः प्रस्तावश्चैव सामसु ॥११६॥
 उद्गीथापद्रवावेन्द्र्यौ स्थातां वा वायुदेवते ।
 सौर्य्यः स्थात्प्रतिहारोऽत्र निधनं वैश्वदेवतम् ॥११७॥
 द्विङ्कारप्रणवाभ्यान्तु पुरस्तादेव कीर्तनात् ।
 इति व्यस्तसमस्थानां मन्त्राणामिह दैवतम् ।
 देवताविद्वेचेत प्रयोगे सर्व्वकर्मणाम् ॥११८॥
 सप्तर्षयो वसवश्चापि देवा
 अथर्वाणो भृगवः सोमसूर्याः^(६) ।

(१) एतच्छ्लोकार्द्धं क० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु नापश्यत ।

(२) ऋष्ट इति क० घ० च० ।

(३) कर्षणेनैव मन्द्रस्वेति क० घ० च०, विकर्षेण तु मन्द्रस्वेति ख० ।

(४) मन्द्रस्थानसमाहितः इति क० घ० च०, मन्द्रस्थानसमानि व-
दिति ग० ।

(५) इति खराणां सप्तानामुक्ताः सामसु देवताः इति क० घ० च० ।

(६) अंशोऽर्थात् इति क० घ० च० ।

पय्याखस्यौ रोदसी चोक्तमन्त्रे
 कुङ्कुमुरदितिर्धनुरध्या ॥११८॥
 अष्टनीतिरिला वा धीः^(१) विधातानुमतिर्दया ।
 अत्रिरोक्ति
 विधानरो द्वि^(२) सहेताः स्युरुक्तमन्त्राय देवताः ॥११९॥
 प्रजापतिर्गोः सुधन्वा नमोधि^(३) विवस्वान्
 अपां नपादर्यमा वातजूति-
 रिलस्यतिस्यैव रयस्यतिश्च ॥१२१॥
 अभवः पर्वन्वः पर्वताग्राश्च^(४) पत्नी-
 र्दचो भगो^(५) देवपत्नीर्दिग्धश्च ।
 आदित्या रुद्राः पितरोऽथ साध्या
 निपातिनो वैश्वदेवेषु सर्व्वे ॥१२२॥
 अनुक्रान्ता देवताः सूक्तभाजो
 हविर्भाजस्योभयथा निपातैः ।
 अप्येवं स्यादुभयथान्यथा वा
 न प्रत्यक्षमनृषेरस्ति मन्त्रः ॥१२३॥

(१) स्यादिति ख० ग० ।

(२) द्योः सुधन्वा गोभ्य इति क० घ० घ०, न नद्य इति ग० ।

(३) अपीति ख० ग० ।

(४) वा गावश्चेति क० घ० घ० ।

(५) भगो इति ग० ।

योगेन दाक्ष्येण दमेन बुद्ध्या
 वाङ्मन्येन तपसा नियोगैः^(१) ।
 उपास्तव्याः^(२) कृत्स्नगो देवता या^(३)
 स्तृषो ह यो वेद स वेद देवान् ।
 यज्रूपि यो वेद स वेद यज्ञान्
 सामानि यो वेद स वेद तत्त्वं ॥१२४॥

असौ मे पुत्रकामाया अब्दादद्धे च त^(४) त्कृतम् ।
 आग्निषो योगमेतं हि वाङ्मो गोर्धन^(५) मन्यते ॥१२५॥
 एकारमनुकम्पार्थं नाग्नि स्मरति माठरः ।
 आख्यातभूतकरणं^(६) वाष्कुला स्त्री व्ययो स्त ॥१२६॥
 मन्त्राणां देवताविद्यः प्रयुक्ते कर्म कर्त्तृचित् ।
 जुपन्ते देवतास्तस्य^(७) हवि^(८)वां^(९) देवताविदः ॥१२७॥
 अविज्ञानप्रदिष्टं^(१०) हि षविनांश्रन्ति देवताः ।

-
- (१) षभियोगैरिति ख० ।
 (२) उपास्तव्याः इति ख० ग० ।
 (३) दैवतस्येति क० घ० च० ।
 (४) स वागर्द्धनं यदिति क० घ० च० ।
 (५) बद्धो गोर्धन्येति ख० ।
 (६) आख्याते भूतकरणमिति ख० ।
 (७) कस्येति ग० ।
 (८) षपिर्भ्येति ख० ।
 (९) वेति क० ग० घ० च० ।
 (१०) अविज्ञानप्रदिष्टमिति क० घ० च० ।

तस्मान्मनसि संन्यस्य देवता जुहुयाद्भुविः ॥१२८॥
 स्वाध्यायमेव^(१) योऽधीते मन्त्रदैवतविच्छुचिः ।
 स सत्सदिव^(२) स्वर्गे सत्सद्भिरपीज्यते^(३) ॥१२९॥
 नियमोऽयं जपे होमे अपिच्छन्दोऽयं दैवतम् ।
 अन्यथा चेत् प्रयुञ्जानस्तत्फलाच्चात्र हीयते ॥१३०॥
 अपिच्छन्दोदैवतादिज्ञान यज्ञादिषु श्रुतम् ।
 तदाश्रित्य प्राणदृष्टिर्विहिताचेति गम्यताम् ॥१३१॥
 अविदित्वा अपिच्छन्दोदैवतं योगमेव च ।
 योऽध्यापयेज्जपेदापि पापीयान् जायते तु सः ॥१३२॥
 अर्थेषु च खलूपयच्छन्दोभिर्देवताः पुरा ।
 अभ्यधावन्निति च्छन्दो मध्ये त्वाऽऽर्महर्षयः ॥१३३॥
 अपिन्तु प्रथमं ब्रूयाच्छन्दस्तु तदनन्तरम् ।
 देवतामथ मन्त्राणां कर्मस्त्रेवमिति श्रुतिः ॥१३४॥
 आप्तस्य वा अनाप्तस्य^(४) विविच्यात्मानमात्मनि ।
 ईक्षमाणो ह्युभौ सन्धिमृचो देवतवित्पठेत् ॥१३५॥
 स ब्रह्मासृतमत्यन्त योनि सदसतोर्भुवम् ।
 महश्चाणु च विद्येश विद्यति ज्योतिरुत्तमम् ॥१३६॥
 इति भौनकाचार्यकृतायां वृद्धदेवतायामष्टमोऽध्यायः ॥

समाप्ता वृद्धदेवता ॥

(१) उतेति क० घ० च० ।

(२) असत्सदपीति ग० ।

(३) अधीयते इति क० घ० च० ।

(४) आत्मानं वाच्यवधारमिति ख०, आत्मानं साधनाधारमिति ग०

श्रीः

अथार्थानुक्रमणी ।

प्रथमं मण्डलम् ।

ऋग्वेदमखिलं ये हि द्रष्टारो मुनिपुङ्गवाः ।
तदनुक्रमणायार्चं नमामि परमेश्वरीम् ॥१॥
अत्राग्निमील इत्यादि प्रथमं मण्डलं प्रति ।
अतर्चिनस्तु विज्ञेया अथयः सुखमिद्वये ॥२॥
तेषां पूर्वा मधुच्छन्दा मेधातिथिरनन्तरः ।
शूनःश्रेपस्तृतीयोऽयं हिरण्यस्वरूप उत्तरः ॥३॥
कण्वस्तु पद्यमः पठः प्रस्कण्वः सव्य उत्तरः ।
नोधाः पराग्ररथान्यो गोतमः कुत्स उत्तरः ॥४॥
कश्यपस्त्वय कचीवान् परुच्छेपस्तदुत्तरः ।
दीर्घतमास्ततोऽगस्त्यः षोडशैते अतर्चिनः ॥५॥
अथां अतानि दृष्ट्वा^(क)देत एव अतर्चिनः ।
जेतादीनान्तु तस्मात्ति तस्माच्चैते अतर्चिनः ॥६॥

(क) अतानां दृष्ट्वादिति पाठो भविष्युमर्हति ।

तत्र त्वादित आरभ्य सूक्तानां दशकं प्रति ।
 वैश्वामित्रो^(७) मधुच्छन्दा ऋषिरित्यवगम्यताम् ॥७॥
 इन्द्रं विश्वा^(११)^(७) इति तस्य जेता तस्य सुतो मुनिः ।
 अग्निं दूत^(१२)मुपक्रम्य सूक्तदादशकं प्रति ॥८॥
 काण्डो मेधातिथिर्नाम मुनिरित्यवगम्यताम् ।
 कस्य नून^(१३)मुपक्रम्य सूक्तानां सप्तकं प्रति ॥९॥
 आजीगर्त्तिः शुनःश्रेप ऋषिरित्यवगम्यताम् ।
 अयन्तु देवराताख्यो वैश्वामित्रश्च ऋचिमः ॥१०॥
 त्वमग्र^(१४) इत्युपक्रम्य सूक्तानां पञ्चकं प्रति ।
 हिरण्यस्त्रपनामायमृषिरङ्गिरसः सुतः ॥११॥
 प्र वो यङ्ग^(१५)मुपक्रम्य सूक्तानामष्टकं प्रति ।
 घोरस्य पुत्रः कण्डोऽयमृषिरित्यवगम्यताम् ॥१२॥
 (१३) अमित्यं मेघ^(१६)मित्यादिसूक्तानां सप्तकं प्रति ।
 सव्यो हि नामाङ्गिरस ऋषिरित्यवगम्यताम् ॥१३॥
 नू चित्सहोजा^(१७) इत्यादि सूक्तानां सप्तकं प्रति ।
 गोतमस्य सुतो नोधा ऋषिरित्यवगम्यताम् ॥१४॥

(क) विश्वामित्र इति घ० ।

(ख) (११) चिङ्गेनानेन सूक्तसङ्ख्या परिच्छेदा । एवं परधापि । मण्डलसङ्ख्या तु मूलत एवावगम्यताम् ।

(ग) अग्ने विवस्वदि^(४४)त्यादि सूक्तानां सप्तकं प्रति ।

कण्डस्य पुत्रः प्रखण्ड ऋषिरित्यवगम्यताम् ।

इत्येवं श्लोकोऽस्मात् पूर्व भवितुमर्हति । सर्वानुक्रमण्यारौ तथैवोपस्थात् ।

पश्चा न तायु(९५)मित्यादिसूक्तानां नवकं प्रति ।
 शाक्त्यः पराशरो नाम ऋषिरित्यवगम्यताम् ॥१५॥
 उपप्रयन्त(७४) इत्यादिसूक्तानां विंशतिं प्रति ।
 राह्वगणो गीतमो^(क)ऽयमृषिरित्यवगम्यताम् ॥१६॥
 इमं स्तोम(९४)मुपक्रम्य सूक्तानां पञ्चकं प्रति ।
 कुत्सो हि नामाङ्गिरस ऋषिरित्यवगम्यताम् ॥१७॥
 जातवेदस(९९) इत्यस्मिन् मारीचः कश्यपो मुनिः ।
 स यो वृषे(१००)ति सूक्तस्य द्यूषयो वार्षागिराः ॥१८॥
 ऋज्जाश्वः प्रथमस्तेषां भयमानसुराधसौ ।
 सहदेवोऽम्बरीषस्य तेऽत्र सूक्ते प्रकीर्तिताः ॥१९॥
 चन्द्रमा(१०५) इति सूक्तस्य चित् आप्तोऽथवा ऋषिः ।
 नासत्याभ्या(११९)मुपक्रम्य सूक्तेष्वेकादशस्तथ ॥२०॥
 कचीवान् दैर्घतमस उशिक्सूतुः स एव च ।
 भावयथस्त राजायमृषिरा गधिते(१२६,६)त्यृचः ॥२१॥
 तद्भार्या रोमशा नामोपोत्तमस्या उपोत्तमे ।
 अग्निं होतार(१२०)मित्यादिसूक्तेष्वेव त्रयोदश ॥२२॥
 * दैवोदाभिः परुच्छेपो राजैवायमृषिस्ततः ।
 वेदिषदे(१४०)प्रभृतीनां सूक्तानां पञ्चविंशतेः ॥२३॥
 दौर्घतमा नामौचथ ऋषिरित्यवगम्यताम् ।
 कया शुभेतिषंवाद इन्द्रादीनां हि तत्र तु ॥२४॥

अथ तृतीयं मण्डलम् ।

सोमस्य मे(१)त्युपक्रम्य तृतीयं मण्डलं प्रति ।
 विश्वामित्र इति ज्ञेयः स च गाथिसुतः^(क) स्तः ॥१॥
 अथभो दे प्र वः(११) सूक्ते विश्वामित्रसुतो जगौ ।
 विपाजभे(१५)ति सूक्ते दे कात्योत्कील ष्टपिर्जगौ ॥२॥
 समिधमानो(१७) दे सूक्ते विश्वामित्रः कतो जगौ ।
 अग्निं होतार(१९)मारभ्य गाथी नाम स कौशिकः ॥३॥
 सूक्तान्यपश्यन्नारि सूक्ते निर्मायिते परे ।
 देवश्रवोदेववातावृषी एतौ हि भारतौ ॥४॥
 कुशिकः शासदि(२१)त्यस्मिन्निषीरथसुतो मुनिः ।
 अथवा मण्डलद्रष्टा विश्वामित्रो यथा श्रुतिः^(ख) ॥५॥
 प्र पर्वताना(२२)मित्यस्मिन् विपाडित्येवमादिभिः ।
 नदीभिः सह संवादो विश्वामित्रस्योत्तितीर्थीः ॥६॥
 अष्टमी दशमी षष्ठी चतुर्थी च नदीवधः ।
 शिष्टा या नवसूक्तस्य विश्वामित्रवचांसि ताः ॥७॥
 अस्मे प्रयन्वी(२९,३०)त्येतस्यां घोर आङ्घ्रिरसो मुनिः ।

(क) गाथीसुतः इति क० ।

(ख) मुनिरिति ज० ।

(२९,३०) पिङ्गेनानेन सूक्तसङ्ख्या षट्कसङ्ख्या च अवगन्तव्या । एवं पर-
 चापि ।

निर्दहेच्छस्यमानेऽपि श्रूयते^(क) सा न शस्यते ॥८॥
 अभि तष्टेव^(१८) सूक्तस्य वैश्वामित्रः प्रजापतिः ।
 वाच्यो वा स उभौ वा तौ विश्वामित्रोऽथवा श्रुतेः ॥९॥
 इमं मह^(१७) उपक्रम्य सूक्तानां चितयं प्रति ।
 अयमेव ऋषिर्विद्यादुक्तगोत्रः प्रजापतिः ।
 भार्गवो जमदग्निर्वा मण्डलान्त्ये द्वचेऽप्यृषिः ॥१०॥

इति द्वितीयं मण्डलम् ।

अथ चतुर्थं मण्डलम् ।

त्वां ह्यग्ने सद(१)मित्यादि चतुर्थं मण्डलं प्रति ।
गौतमो वामदेवो(क)ऽयमृषिरित्यवगम्यताम् ॥१॥
अयं पन्थास्तु संवाद इन्द्रादेः सूक्तमथ तु ।
अयं पन्था(१८) इति त्वस्या ऋच इन्द्रः स्वयं मुनिः ॥२॥
वामदेवस्तु पञ्चानामर्द्धर्क्षानां ततः परम् ।
न हि त्वस्या(१८,१)दिषप्तानामर्द्धर्क्षाना तथादितिः ॥३॥
ममचन त्वे(१८,८)त्यादीनामृषां पश्चान्त एव तु ।
वामदेव ऋषिर्विद्यादत्राप्येव विप्रोपतः ॥४॥
त्रसदस्युः पौरुकुत्स्य ऋषिः सूक्ते मम दिता(१९) ।
क उ अत्र(१९)(१९)दिति त्वस्य तथा तस्योत्तरस्य च ।
पुरमौल्होऽग्रमौल्हश्च(२०) सौहोत्रौ तावृषौ षट् ॥५॥

इति चतुर्थं मण्डलम् ।

(क) गौतमो वामदेवोऽयेति ज० ।

(ख) मोक्षमूलरसम्पादित ऋग्वेदे कं जं अवदिति पाठोऽस्ति ।

(ग) पुरमौल्होऽग्रमौल्हश्चेति ज० ।

अथ पञ्चमं मण्डलम् ।

अबोध्मिणिरुपक्रम्य पञ्चमं मण्डलं प्रति ।
 पुत्राद्यैः सह भौमोऽचिर्मुनिरित्यवगम्यताम् ॥ १ ॥
 अत्र तनुक्तगोत्रा ये ज्ञेयास्त्वचिसुता इति ।
 अबोध्मि(१)रिति त्वस्मिन्नृषी बुधगविष्ठिरौ ॥ २ ॥
 कुमार(२)मिति चैतस्मिन् कुमारो वा वृणोऽथवा ।
 वृणो जार(क) इति ज्ञेय उभौ वात्र समुच्चितौ ॥ ३ ॥
 कमेत(२,२)मिति चैतस्यां तथा विज्योतिषे(२,८)त्यृचि ।
 वृण एव ऋषिर्विद्यान् विकल्पसमुच्चयौ ॥ ४ ॥
 त्वमग्न(२) इति सूक्तेषु चतुष्केषु वसुथृतः ।
 मखायः सं व(०) इत्यस्मिन्निषस्तस्योत्तरेऽपि च ॥ ५ ॥
 त्वामग्न(८) इति चैतस्मिन् गयस्तस्योत्तरेऽपि च ।
 जनस्य गोपाः(११) सूक्तेषु चतुष्केषु सुतम्भरः ॥ ६ ॥
 प्र वेधस(१५) इति त्वस्मिन् धरुणोऽङ्गिरसः सुतः ।
 वृहद्वय(१८) इति त्वस्मिन् पुरु(७)स्तस्योत्तरेऽपि च ॥ ७ ॥
 प्रातरग्नि(१८)रिति तस्मिन्मृक्तवाहा द्वितो मुनिः ।
 अभ्यवस्था(१८)यमग्रे (१०)च सूक्तयोरेतयोर्मुनिः ॥ ८ ॥

(क) जान इति सर्वानुक्रमण्या वृश्यते ।

(ख) पूरुरिति सर्वानुक्रमण्यामुपलभ्यते ।

वत्रिर्नाम मुनिः पूर्वं प्रयस्वन्तस्तदुत्तरे ।
 मनुष्यत्वे(११)ति सूक्तस्य सप्तो नाम मुनिः स्मृतः ॥ ८ ॥
 प्र विश्वमाम(१२)न्नित्यस्य विश्वमामेत्यृषिः स्मृतः ।
 अग्ने सहन्त(१३)मित्यस्य द्युयोऽयं विश्वचर्षणिः ॥ १० ॥
 अग्ने त्वं(१४) सूक्तमेकज्ञां द्वैपदा विद्यते क्रमात् ।
 विप्रबन्धुः श्रुतबन्धुः सुवन्धुर्वन्धुरित्यमी ॥ ११ ॥
 गौपायना इमे ज्ञेया आवा नौपायना^(क) इति ।
 ऋषिरष्टा व(१५) ^(ख)इत्यस्मिन्नुत्तरे च वसूयवः ॥ १२ ॥
 अनस्वन्ते(१६)ति सूक्तस्य त्रिवृष्णपुरकुत्सजौ ।
 अरुणचसदस्यु दावश्चमेधस्य भारतः ॥ १३ ॥
 अन्धानां तिसृष्णामेपां पूर्वानामितरौ सह ।
 अथवा भौम एवात्रिस्तृषिरत्र न शस्यते^(ग) ॥ १४ ॥
 दानक्रियायमेकस्य दाढनदाढता यतः^(घ) ।
 समिद्धो अग्नि(१७)रित्यस्मिन् विश्ववाराचिगोत्रजा ॥ १५ ॥
 ध्यर्ष्यमे(१८)त्यस्य सूक्तस्य गौरिवीतिः स अक्रिजः ।
 कस्य वीरः क(१९) इत्यस्य बभ्रुर्नाम ऋषिः स्मृतः ॥ १६ ॥
 इन्द्रो रषाय(२०)सूक्तेऽस्मिन्नवसु^(ङ)र्नाम संस्मृतः ।

(क) नौपायना इति सर्वानुक्रमणी ।

(ख) मोक्षमूलरसम्पादित ऋग्वेदे, ऋष्य व इति पाठोऽस्ति ।

(ग) शस्यते इति घ० घ० ।

(घ) दानक्रियेयमेकस्य दाढतादाढता यत इति पाठः सम्भवितुमर्हति ।

(ङ) नावसुरिति सर्वानुक्रमणी ।

अर्द्धदत्स(२२)मित्यस्य गातुर्नाम मुनिः स्मृतः ॥१७॥
 प्राजापत्यः संवरणः सूक्ते मद्दि मद्दे (२३)जगौ ।
 प्रभुवसु(क)राङ्गिरसो यस्ते साधिष्ठ(२४) इत्युभे ॥१८॥
 सन्मानुने(२०)त्युपक्रम्य सूक्तानां सप्तकं प्रति ।
 अत्रिरेव स्वयं भौम ऋषिरित्यवगम्यताम् ॥१९॥
 तं प्रव्रथे(४४)ति सूक्तेऽस्मिन्नवत्सारो हि काश्यपः ।
 अन्यैश्च दशभिः साकम्पिरित्यवगम्यताम्(ख) ॥२०॥
 सदाष्टणो यजतो(ग)श्च वाङ्मवृक्तः सुतम्भरः ।
 श्रुतवित्तर्यनामा स एवावदो मनसः ॥२१॥
 चत्रसधौ इमे चान्ये दृष्टलिङ्गा हि सूक्तेके ।
 विदा दिव(४५) इति त्वस्मिन्नृषिरेष सदाष्टणः ॥२२॥
 ह्यो न विदा(४६)नित्यस्मिन् प्रतिचत्र ऋषिः स्मृतः ।
 प्रयुञ्जती(४०)ति सूक्तेऽस्मिन्नृषिः प्रतिरथः स्मृतः ॥२३॥
 कदूं प्रियाय(४७)सूक्तेऽस्मिन् देवं व(४८) इति चोत्तरे ।
 ऋषिः क्रमेण विज्ञेयः प्रतिभानुः प्रतिप्रभुः(घ) ॥२४॥
 विश्वो देवस्य(५०) सूक्तस्य तथैवाग्रे सुतस्य(५१) च ।
 उभयोरनयोरेष स्वस्त्यात्रेय इति स्मृतः ॥२५॥

(क) प्रभुवसुरिति सर्वानुक्रमण्यौ ।

(ख) एष श्लोकः, ज० चिद्धिवपुस्तके, सन्मानुनेत्युपक्रम्येति श्लोकात् प्राक् पठितः ।

(ग) यजतः इति पाठः सङ्गतः । सदाष्टण्यौ यत्रताविति व० ।

(घ) प्रतिप्रभ इति सर्वानुक्रमण्यौ ।

प्र. ग्यावाश्व(५१) उपक्रम्य द्गसूक्तेष्वतः परम् ।
 ग्यावाश्वो भरुतां स्तोता मुनिरित्यवगम्यताम् ॥२६॥
 ष्यतेन ष्यत(११)मित्यस्य सूक्तेऽयं^(क) श्रुतविन्मुनिः ।
 ष्यतस्य गोपा(११)वित्यस्मिन् वरुणं व (१५) इतीह च ॥२७॥
 अर्चनाना ष्यपिर्विधाद्यश्विकेते(१५)ति सूक्तयोः ।
 रातहृद्योऽथ यजतो बलित्येति(१०) च सूक्तयोः ॥२८॥
 उरुचक्रिवाङ्घ्रकः पौरश्वैव द्वयोर्द्वयोः ।
 प्रतिप्रियतमं(०५) सूक्तमवस्युर्दृष्टवान्मुनिः ॥२९॥
 अचिरेव मुनिर्भौम आभात्यग्नि(०१)रिति द्वयोः ।
 अश्विनावेह(०८) सूक्तस्य सप्तवभिस्त्वृषिः स्वतः ॥३०॥
 सत्यश्रवा ष्यपिर्नाम महे नो अद्य(०८)सूक्तयोः ।
 युञ्जते मन(०२) इत्यच ग्यावाश्वः सूक्तयोर्ष्वपिः ॥३१॥
 अचिरच्छा वदे(०१)^(ख)त्यादिचतुःसूक्तेष्वृषिः स्वयम् ।
 मण्डलान्यस्य सूक्तस्य प्र व(००) इत्येवयामरुत् ॥३२॥

इति पञ्चमं मण्डलम् ।

(क) चेति घ० ।

(ख) मोक्षमूलरथम्पारित ऋग्वेदे सर्वाङ्गमण्यास्य ष्यच्छ वदेति पाठो वर्तते ।

अथ षष्ठं मण्डलम् ।

त्वं ह्यग्न इत्युपक्रम्य षष्ठाख्यं मण्डलं प्रति ।
 वार्हस्पत्यो भरद्वाज ऋषिरित्यवगम्यताम् ॥ १ ॥
 तत्राप्यन्ये भरद्वाजादृच्छन्ते येऽपवादतः ।
 तेषामनुक्तगोत्रास्तु विज्ञेयास्तत्सुता इति ॥ २ ॥
 इममूं षुव (१५) इत्यस्य सूक्तस्थाङ्गिरसः सुतः ।
 वीतहृद्यो विकल्पेन मुनिरित्यवगम्यताम् ॥ ३ ॥
 अभूरेक(११)स्त्वपूर्व्यै(१२)ति सुहोचः सूक्तयोर्ऋषिः ।
 शुनहोत्रो य ओजिष्ठः(१३) सञ्च त्वे(१४) चेति सूक्तयोः ॥ ४ ॥
 कदा(१५) सत्राम दास(१६)स्तु सूक्तयोरनयोर्नरः ।
 ऋषिर्यो रयि व(१७)स्त्वादिसूक्तानां त्रितयं प्रति ॥ ५ ॥
 यज्ञा यज्ञीय(१८)सूक्ते च शंयुः पुत्रो वृहस्पतेः ।
 स्वादुष्किलाय(१९)मित्यस्य गर्गा नाम ऋषिः स्रतः ॥ ६ ॥
 सुषे जन(२०)मुपक्रम्य चतुःसूक्तेष्वयं मुनिः ।
 ऋजिश्वा ये सुहोत्राद्याः पौत्राद्यैते वृहस्पतेः ॥ ७ ॥
 जीमूत(२१)सूक्ते पायुस्तु भारद्वाज ऋषिः स्रतः ।
 उक्रापवादविषयादितरत्रात्र मण्डले ।
 स्वयमेव भरद्वाज एवं सर्व्वं व गम्यताम् ॥ ८ ॥
 इति षष्ठं मण्डलम् ।

अथ सप्तमं मण्डलम् ।

अग्निं नर इति त्वेत्सप्तमं मण्डलं प्रति ।
 अग्निर्वसिष्ठो विज्ञेयो मित्रावरुणयोः सुतः ॥ १ ॥
 इन्द्रं क्रतुं न (१९, २०) इत्यस्मिन्नर्द्धर्षे मो पु (१९) सूक्तके ।
 वसिष्ठपुत्रः शक्तिर्वा वसिष्ठो वा स्वयं मुनिः ॥ २ ॥
 श्वित्यञ्च (१९) इति सूक्तस्य नवानामादितस्सृचां ।
 वसिष्ठ एव पञ्चानां विद्युतो ज्योतिः (१९, २०) रित्युचाम् ॥ ३ ॥
 वसिष्ठपुत्रा इन्द्रो वा ह्यृषिरित्यवगम्यताम् ।
 तिस्रो वाच (१०१) इति त्वस्मिन् पर्जन्याये (१०२) ति चोत्तरे ।
 अग्निपुत्रः कुमारो वा वसिष्ठो वा स्वयं मुनिः ॥ ४ ॥

इति सप्तमं मण्डलम् ।

अथाष्टमं मण्डलम् ।

मा चिदन्यदिति(१)वेतदष्टमं मण्डलं प्रति ।
 प्रगाथाद्युषयो ज्ञेयाः शृणु वक्ष्यामि तानिह ॥ १ ॥
 अनुक्तगोत्रो यस्त्वत्र मण्डले लक्ष्यते मुनिः ।
 स तु काण्व इति ज्ञेयः प्राङ्गत्यात्मामदादृषेः ॥ २ ॥
 मण्डलाद्यह्वचस्थायं प्रगाथो घोरजो मुनिः ।
 स हि घोरस्य कण्वस्य भ्राता सन् पुत्रताङ्गतः ॥ ३ ॥
 मेधातिथिः परस्तस्मात्स मेधातिथिना सह ।
 यच्चिद्धि त्वे(१,२)तृचामासामृषिरासप्तविंशतेः ॥ ४ ॥
 सुहि सुही(१,२*)त्याद्यानामृचां चतसृष्णामृषिः ।
 प्रयोग(क)पुत्र आसङ्गस्तस्य पत्नी तु शश्वती ॥ ५ ॥
 अन्वस्य सूर(१,२*)मित्यस्याः सा च तद्भिरसः सुता ।
 मेधातिथिप्रियमेधावृषी सूक्ते इदं वसो(१) ॥ ६ ॥
 आङ्गिरसः प्रियमेधस्तत्र मेधातिथिर्मुनिः ।
 शिवा वि भिन्दो(क)(१,४१) इत्यस्य ह्वचस्थान्यस्य केवलम् ॥ ७ ॥
 पिवा सुतस्य(२)(ग) सूक्तस्य मेधातिथिर्ष्वपिः स्यतः ।
 यदिद् प्रागपाक्(४) सूक्ते देवातिथिर्मुनिः स्यतः ॥ ८ ॥

(क) ड्योग इति सर्वानुक्रमणी ।

(ख) मोक्षमूलरसम्पादित ऋग्वेदे शिवा वि भिन्दो इति पाठोऽस्ति ।

(ग) मोक्षमूलरसम्पादित ऋग्वेदे सर्वानुक्रमण्याच्च पिब सुतस्येति पाठो वर्तते ।

दूरादिहेव(५) सूक्तस्य षड्विंशतिरिति स्तः(६) ।
 महानिन्द्रो य(१) इत्यस्मिन् वत्सो नाम षडपिः स्तः ॥ ८ ॥
 प्र यदस्विष्टुभं(०) सूक्ते पुनर्वत्स षडपिः स्तः ।
 आ नो विश्वाभि(८) रित्यस्मिन् सध्वंसो नाम संस्तः ॥ १ ० ॥
 आ नूनमश्विने(८) त्यस्मिन् ऋगकर्ण षडपिः स्तः ।
 यत्स्य(१०) इत्यस्य सूक्तस्य प्रगाथो नाम संस्तः ॥ १ १ ॥
 त्वमग्ने व्रतपाः(११) सूक्ते वत्स एव मुनिः स्तः ।
 षडपिर्य इन्द्र(१२) सूक्तस्य पर्वतो नाम संस्तः ॥ १ २ ॥
 इन्द्रः सुतेपु(१३) सूक्तस्य नारदो मुनिरेव सः ।
 यदिन्द्राह(१४) मिति त्वस्मिंस्तमू(१५) मित्युत्तरेऽपि च ॥ १ ३ ॥
 गोपूक्ती चाश्वसूक्ती च षडपी एतौ काण्डायनौ ।
 प्र बध्वाज(१६) मिति चौष्टि सूक्तानोरिन्विठिर्जगौ ॥ १ ४ ॥
 तं गूर्द्धये(१६) ति चत्वारि षडपिः सूक्तानि सोभरिः ।
 ईलिव्व ही(१९) त्युपक्रम्य चतुःसूक्तेष्वतः परम् ॥ १ ५ ॥
 षडपिर्विश्वमना नाम स वैयथ इतिः स्तः ।
 एषां चतुर्थे सूक्ते तु व्यथो वाङ्गिरसो मुनिः ॥ १ ६ ॥
 अग्निस्त्वये(२०) उपक्रम्य पञ्चसूक्तेष्वतः परम् ।
 मनुर्वैवस्वतो नाम षडपिरित्यवगम्यताम् ।
 एषां तु मध्यमे सूक्ते भारीचो वाथ कश्यपः ॥ १ ७ ॥
 मेधातिथिस्तु प्रकृतानि(२२) सूक्तं
 मेधातिथिस्तत्र वयङ्(२२) सूक्तम् ।

नीपातिधिः सूक्तमथेन्द्र याहि(१४)

द्वचं तथान्यं वसुरोचिषस्य ॥१८॥

सहस्रमेतेऽङ्गिरसो ह्यपग्नं-

स्ततोऽग्निनेन्द्रेण(१५) ततोऽविते(१६)ति ।

चतुर्थं सूक्तेष्वत उत्तरेषु

श्यावाश्वनामा मुनिरत्रिगोत्रः ॥१९॥

अग्निमस्तोपि(२०)सूक्तेषु नाभाकोऽथ चतुर्थ्यपिः ।

एषां चतुर्थं सूक्ते वा तस्य चान्ये द्वचेऽथवा ॥२०॥

आत्रेयस्त्वर्चनाना वा मुनिरित्यवगम्यताम् ।

इमे विप्रस्य(२१) सूक्तेऽग्निन् समिधाग्नि(२२)मितौह च ॥२१॥

विहूपोऽङ्गिरसः पुत्रस्त्रिगोकस्तत उत्तरे ।

सूक्ते त्वावत(२३) इत्यस्मिन्नथपुत्र अपिर्वशः ॥२२॥

महि वो महतां(२४) सूक्ते ह्याप्यस्त्रित अपिः स्ततः ।

स्वादोरभवि(२५)सूक्तस्य प्रगाथास्य अपिः स्ततः(२६) ॥२३॥

(क) अतः परं, एकादश सूक्तानि मोक्षमूलरसम्यादितश्चवेदे समुद्र-
लभ्यन्ते । तानि तु सायणेन न व्याख्यातावि । अत्रानि च देवा न
ऋषिभिरूपयमस्ति । किन्तु सर्वानुक्रमस्थां तत्र तत्र श्रुत्युद्धृतौ
दृश्यते । यथा, अग्नि प्र(४९) दश प्रखलः * * * * । प्रद्युम्नं(१०)
पुष्टिगुः । यथा मनौ (५२) अष्टिगुः । दद्या न्नौ (१०) आष्टि । उदमं
त्वा(५३)द्यौ मेध्यः । एतत्ते (५४) मावस्त्रिदा * * * । भूगोव् (११) नद्य
दशः * * * * । प्रति ते (५५) पृथक्त्रः * * * * । द्रवं देवा (१२)
चतुर्व्यं मेध्यः * * * * । इमानि वा (५६) एत सुदमः * * * * । अत्रि ।
वेदार्थदीपिकायां खलु नैवावान् सन्दर्भां व्याख्यातः । अत्राददददद-
प्रमणिकाविवरणे तु सूक्तानानेधान्यविदिरुदयदुनददद्रे ।

अग्न आयाहि(१०) सूक्तस्य तथा तस्योत्तरस्य च ।

भर्गः प्रगाथपुत्रोऽयमृषिरित्यवगम्यताम् ॥२४॥

प्रगाथ एव प्रो अस्मै(११) सूक्तेषु चतुर्वृषिः ।

तरोभि(११)रितिसूक्तस्य प्रगाथतनयः कलिः ॥२५॥

सूक्ते त्विह त्वान्त्वि(१०)ति सांमदो वा

मत्स्यो मुनिस्तत्सहचारिणो वा ।

जालेन नद्धा(क) यद्वो हि मत्स्या

मान्योऽथ मैत्रावरुणिः स्वयं वा ॥२६॥

आ त्वा रथ(१२)मिति त्वस्य प्र प्र वस्त्रिष्टुभस्य(१२)(ख) च ।

आङ्गिरसः प्रियमेध ष्टिरित्यवगम्यताम् ॥२७॥

यो राज्ञे(१०)ति च सूक्तस्य त्वं न(११) इत्युत्तरस्य च ।

आङ्गिरसः पुरुहन्मा मुनिरत्र यदुत्तरम् ॥२८॥

तत्र त्वन्यतरोऽयं वा सुदीतिपुरुमील्लयोः ।

हविष्कृणुध्व(११)मित्यस्मिन् प्रागाथो ह्यर्थतो मुनिः ॥२९॥

उदीराथा(१२)मिति त्वस्य तथा तस्योत्तरस्य च ।

आत्रेयोऽयं गोपवन ष्टिरित्यवगम्यताम् ॥३०॥

आत्रेयः सप्तवभिर्वा तयोः पूर्वस्य गम्यताम् ।

ष्टिर्युंत्वा हि(ग)(१५) सूक्तस्य विरूपो वाङ्गिरसः सुतः ॥३१॥

इमं तु(११) सूक्तमारभ्य त्रिषु सूक्तेष्वतः परम् ।

(क) बद्धा इति ज० ।

(ख) मोक्षमूषरसम्पादितऋग्वेदे त्रिष्टुभमिति पाठो वर्तते ।

(ग) मोक्षमूषरसम्पादितऋग्वेदे युक्त इति पाठो वर्तते ।

काण्डः कुरुसुतिर्नाम ऋषिरित्यवगम्यताम् ॥२९॥
 अयं हनु(०९)रिति तस्मिन् हनुर्नाम ऋगोः सुतः ।
 न ह्यन्य(००)मिति सूक्तेऽस्मिन्नेकधूर्नौधसो मुनिः^(क) ॥२३॥
 आ त्व न^(ख) (०१) इत्युपक्रम्य त्रिषु सूक्तेष्वतः परम् ।
 कुषीदी नाम काण्डोऽयमृषिरित्यवगम्यताम् ॥२४॥
 प्रेष्ठं व^(ग) (०४) इति^(ग) सूक्तस्य काव्योऽयमुग्रना मुनिः ।
 आ मे हव^(घ) (०५)मुपक्रम्य त्रिषु सूक्तेष्वतः परम् ॥२५॥
 आङ्गिरसः कृष्णनामा मुनिरित्यवगम्यताम् ।
 एषान्तु मध्यमे सूक्ते कार्ष्णिर्वा विश्वको मुनिः ॥२६॥
 उत्तरे च^(घ) वसिष्ठस्य पुत्रो वा द्युम्निको^(घ) मुनिः ।
 प्रियमेधो वाङ्गिरस ऋषिरित्यवगम्यताम् ॥२७॥
 तम्बोदस्य^(घ) (०८) सूक्तस्य नोधा नाम स गौतमः ।
 दृहदिन्द्राय^(घ) (०९) सूक्तस्य ऋषी तस्योत्तरस्य च ॥२८॥
 नृमेधः पुरुमेधस्य सहैतावङ्गिरःसुतौ ।
 अपाला नाम कन्ये^(घ) (११)ति सूक्तस्याचेः सुता मुनिः ॥२९॥
 श्रुतकचः सुकचस्य तावथङ्गिरसः सुतौ ।

(क) नाम नौधसः इति घ० ।

(ख) मोक्षमूखरसम्पादितऋग्वेदे आ तु न इति पाठो दृश्यते ।

(ग) प्रेष्ठं वोऽतिथीति घ० च० ।

(घ) उत्तरमेवेति ज० ।

(घ) द्युम्निक इति सर्वानुक्रमणी ।

(घ) मोक्षमूखरसम्पादितऋग्वेदे सर्वानुक्रमणानुक्रमिकाविवरणे च तम्बोदसमिति पाठो वर्तते ।

पान्तमा व(९९) इति तस्य तावृषी श्रवगम्यताम् ॥ ४० ॥

उद्देदभौ(९९)ति सूक्तस्य सुकचः स्वयमेव तु ।

गौर्ययती(९९)ति सूक्तस्य विन्दुरङ्गिरसः सुतः ।

पूतद्वोऽथवा ज्ञेयः सोऽपि चाङ्गिरसः सुतः ॥ ४१ ॥

आ त्ने(९९)ति सूक्ते तत उत्तरे च

तिरञ्चिनामा^(क)ङ्गिरसस्तनूजः ।

तत्रोत्तरे मारुतिर्वा द्युतानो

रेभस्ततः काश्रप उत्तरस्य ॥ ४२ ॥

इन्द्राय माम(९९) सूक्तस्य तथा तस्योत्तरस्य च ।

नृमेधनामाङ्गिरस ऋषिरित्यवगम्यताम् ॥ ४३ ॥

अथन्त एमि(१००) सूक्तस्य नेमो नाम भृगोः सुतः ।

अथमस्मि(१००,४) हृषे तस्मिन्निन्द्र एव ऋषिः सुतः ॥ ४४ ॥

ऋषगित्ये(१०१)ति सूक्तस्य जमदग्निः स भार्गवः ।

त्वमग्न(१०२) इति सूक्तस्य प्रयोगो नाम भार्गवः ॥ ४५ ॥

अथवा दृहस्यत्यः पावकोऽग्निर्मुनिः सुतः ।

मृहपतियविष्ठाख्यावग्री वा सहसः सुतौ ॥ ४६ ॥

तथोरन्यतरो वाग्योर्ऋषिरित्यवगम्यताम् ।

ऋषिस्त्वदर्शि(१०९) सूक्तस्य सोभरिर्नाम कण्वजः ॥ ४७ ॥

इत्यष्टमं मण्डलम् ।

(क) तिरञ्ची नामेति सर्वानुक्रमणी, अनुक्रमणिकाविषयस्य ।

अथ नवमं मण्डलम् ।

स्वादिष्टये(१)त्युपक्रम्य नवमं मण्डलं प्रति ।
 पावमान्यस्तु विज्ञेया ऋषयः सौमिकाश्च ते(क) ॥ १ ॥
 मण्डलाद्यस्य सूक्तस्य मधुच्छन्दा ऋषिः सतः ।
 पवस्व देववीः(२) सूक्ते मेधातिथिरिति सतः ॥ २ ॥
 एष देव(३) इति तस्य शुनःशेषो मुनिः सतः ।
 सना च सोम(४)(ख) सूक्तस्य हिरण्यरूप ऋषिः सतः ॥ ३ ॥
 एतेषामुक्तगोचलाद्गोचोक्तिर्न कृता मया ।
 समिद्ध(५) इत्युपक्रम्य सूक्तानां विंशतिं प्रति ॥ ४ ॥
 अमितो वा देवलो वा ह्यृषिरेतौ तु काश्यपौ ।
 ऋषिः पवस्व(६) सूक्तेऽग्निन्नागस्यः स दृल्हच्युतः ॥ ५ ॥
 दृल्हच्युतस्य पुत्रोऽयमिभवाहस्तदुत्तरे ।
 एष कवि(७)रेष वाजी(८) सूक्तयोरनयोः क्रमात् ॥ ६ ॥
 नृमेधः प्रियमेधश्च मुनिराङ्गिरसाविमौ ।

(क) सर्वानुक्रमणीवेदार्थदौमिकाजगन्नाथकृतानुक्रमणिकाविवरणेषु नव-
 ममण्डलस्य सोमदेवताकत्वकौत्सनमस्ति । अत्र तु नवममण्डले सौमि-
 कानामृषित्वं दृश्यते । अत्र शौनक एव प्रमाणम् । अथवा सोमो
 देवता एषामिति व्युत्पत्त्या ऋषयोऽपि सौमिका इति व्यपदिश्यन्ते ।
 अधिकेन व्यपदेशा भवन्तीति न्यायात् ।

(ख) मोक्षमूलरसम्पादितऋग्वेदे सर्वानुक्रमण्याश्च सना च सोमेति
 पाठो वर्तते ।

प्रास्य(१९) प्र धारा अस्त्रे(१०)ति सूक्तयोरनयोः क्रमात् ॥७॥

नृमेधय्याथ विन्दुद्य मुनिरङ्गिरसः सुतः ।

प्र सोमासः (११) प्र सोमामः(११) सूक्तयोरनयोः क्रमात् ॥८॥

राह्णगणो गीतमोऽयं ग्वावाश्वयात्रिगोत्रजः ।

प्र सोमास(११) उपक्रम्य द्वयोराश्वस्तितो मुनिः ॥९॥

दयोर्दयोरुत्तरयोर्ध्वपयोऽङ्गिरसः सुताः ।

प्रभृवसूरङ्गणो वृहन्मतिरिमे त्रयः ॥१०॥

प्र ये गाव(४१) उपक्रम्य त्रिषु सूक्तेष्वतः परम् ।

मेधातिथिः स्वयं काण्ड अपिरित्यवगम्यताम् ॥११॥

त्रिवेवाङ्गिरसोऽयास्यः प्र ण(४४) इत्युत्तरेऽपिः ।

कविस्तु भार्गवः सूक्तेष्वया सोम(४०) इति त्रिषु ॥१२॥

उच्यस्त्रिषु सूक्तेषूत्त(५०) इत्यङ्गिरसः सुतः ।

उत्ते(५१) सूक्त उपक्रम्य सूक्तानामष्टकं प्रति ॥१३॥

काश्वपोऽयमवत्सार अपिरित्यवगम्यताम् ।

अया वीतौ(६१)ति सूक्ते चामध्वीयुरङ्गिरःसुतः ॥१४॥

एते असृय(६१)मित्यस्मिन् जमदग्निर्भृगोः सुतः ।

आ पवस्त्रे(६१)ति सूक्तेऽस्मिन्निभ्रुविः काश्वपो मुनिः ॥

वृषा सोमे(६४)ति सूक्तेऽस्मिन् मारीचः काश्वपो मुनिः ॥१५॥

द्विन्वन्ति(६५)सूक्तं जमदग्निरार्धः

स्वयं भृगुर्वा वरुणस्य पुत्रः ।

असिद्धगोचास्तु पवस्त्रे(६६)सूक्तं

वैखानसा नाम शतं विदुस्ते ॥१६॥

त्वं सोम(१०)सूक्ते सट्चासृचेषु
 सुखेषु सप्तसृचयः प्रसिद्धाः ।
 भरद्वाजः कथ्यपो गोतमोऽवि-
 विश्यामिचो जमदग्निर्वसिष्ठः ॥१०॥

उत्तराणां तु शिष्टानामृचामङ्गिरसः सुतः ।
 पवित्रो वा वसिष्ठो वा क्षुभौ वा तादृषी सच्च ॥१८॥
 प्र देव(१८)मिति वत्सप्रिः^(क) सूक्तं भालन्दनो जगौ ।
 द्रुपुः(१९) सूक्तं त्वाङ्गिरसो हिरण्यस्वरूप उत्तरम् ॥१९॥
 चिरस्मा(२०) इति सूक्तेऽग्निंस्तत आ दक्षिणो(२१)त्तरे ।
 रेणुः पूर्वाऽय ऋषभो वैश्यामिचौ च तादृषी ॥२०॥
 हरिं मृजन्ति(२२) सूक्तस्य सक्ते द्रुपस्य(२२) च क्रमात् ।
 हरिमन्तः पवित्रस्य सुनिरङ्गिरसः सुतः ॥२१॥
 शिशुर्न(२५) सूक्ते कक्षीवान्मुनिर्दौर्घतमःसुतः^(ख) ।
 अभि प्रियाण्यु(२५)पक्रम्य पद्मसूक्तेष्वतः परम् ॥२२॥
 कविर्नाम भृगोः पुत्र चदपिरित्यवगम्यताम् ।
 सोमस्य धारे(२०)त्यादीनां सूक्तानां त्रितयं प्रति ॥२३॥
 भारद्वाजो वसुर्नाम सुनिरित्यवगम्यताम् ।
 पवित्र(२३)मिति सूक्तस्य पवित्रोऽङ्गिरसः सुतः ॥२४॥
 ऋषिः पवस्व(२५) सूक्तस्य वाच्यो नाम प्रजापतिः ।
 इन्द्राय सोम(२५) सूक्तस्य वेनो नाम स भार्गवः ॥२५॥

(क) वत्सप्रोरिति सर्वानुक्रमणी ।

(ख) दौर्घतमः स्युत इति घ० च० । कक्षीवानौशिज इत्यनुक्रमणिका-
 विवरणम् ।

प्र ते(८९) हि सूक्तं प्रथमं दशमं-
महृष्टमापा ष्यपयो विदुस्ते ।
निवावरी^(क)स्ते सिकता द्वितीयं
द्वितीयमेते खलु पृथयोऽजाः ॥२६॥
गणास्त्रयोऽमी कथिताद्यतुर्य-
मेपां तु गोत्रं कचिदप्रसिद्धम् ।
त्रिष्टासु पञ्चस्रूपिरचिरेता-
स्त्रन्ये त्वचे गृत्समदः प्रसिद्धः ॥२७॥

प्र तु द्रवे^(९०)त्युपक्रम्य सूक्तानां चितयं प्रति ।
काथोऽयमुग्रना नाम ष्यधिरित्यवगम्यताम् ॥२८॥
प्र हिन्वानो^(९०) वसिष्ठसु मित्रावरुणयोः सुतः ।
असर्जिं वक्त्रा^(९१)सूक्तस्य तथा तस्योत्तरस्य च ॥२९॥
मारौचः कश्यपो नोधाः साकमुच्चस्य^(९२)^(ख) गौतमः ।
अधि य^(९३)च कनिक्रन्ति^(९४) सूक्तयोरनयोः पुनः ॥३०॥
घौरः कण्व ष्यधिः पूर्वं काण्वः प्रस्काण्व उत्तरे ।
प्र सेनानी^(९५)ति सूक्तस्य दैवोदासिः प्रतर्दनः ॥३१॥
अस्य प्रेषे^(९६)ति सूक्तस्य वसिष्ठः प्रथमे त्वचे ।
उत्तरेषु नवस्त्रेते तस्य पुत्राः पृथक् पृथक् ॥३२॥
इन्द्रप्रमतिरेकसु तेषां वृषगणः परः ।

(क) निवावरीरिति प्रथमार्थे द्वितीयेत्याषंम् ।

(ख) मोक्षमूलरसम्पादितप्रष्टवदे सर्वानुक्रमणामनुक्रमणिकाधिवरणे च
साकमुच्च इति पाठो वर्त्तते ।

मन्युश्च उपमन्युश्च व्याघ्रपाच्छक्तिरुत्तरः ॥ ३ ३ ॥
 कर्णश्रु^(क)श्च मृलीकश्च वसुक्रो नवमः स्रुतः ।
 चतुर्दशानां शिष्टानामृचां प्राक्तवः पराश्वरः ॥ ३ ४ ॥
 सोमः सुत(९०, ४१)स्तथान्वानां कुत्स आङ्गिरसो मुनिः ।
 अश्वरीपोऽभि नः(९८) सूक्ते मान्धातनयस्तथा ॥ ३ ५ ॥
 भारद्वाजश्च जिथा च तावेतौ सहितावृषौ ।
 रेभसूनु काश्यपो च द्वयोस्तत्तरयोर्च्यपौ ॥ ३ ६ ॥
 पुरोजितौ(१०९)ति सूक्तस्य सदचा ऋषयः स्रुताः ।
 श्यावाश्वः^(ख) प्रथमोऽन्धीगुर्ययातिर्नाङ्गिषः परः ॥ ३ ७ ॥
 नङ्गिषो मानवस्त्वेको मनुः गांवरणः परः ।
 चत्वार एते सदचाः श्रेये वाच्यः प्रजापतिः ॥ ३ ८ ॥
 क्राणे(१०९)त्याश्वस्त्रितः सूक्ते द्वित आश्वस्तदुत्तरे ।
 पर्वतो नारदः काण्वौ^(ग)सखायः(१०४) सूक्तयोः सह ॥ ३ ९ ॥
 पूर्वं तु द्वे शिखण्डिन्यौ काश्यपौ वाष्परः स्त्रियौ ।
 इन्द्रमर्क्ये(१०९)ति सूक्तस्य सदचा ऋषयस्त्वयः ॥ ४ ० ॥
 चाक्षुषोऽग्निश्च चक्षुश्च मानवो मनुराश्ववः ।
 सूक्तस्य शिष्टे पञ्चर्चे चाक्षुषोऽग्निर्चर्चिः स्रुतः ॥ ४ १ ॥

(क) कर्णश्रुदिति सर्वानुक्रमणी, अनुक्रमणिकाविवरणश्च ।

(ख) श्यावाश्वरिति सर्वानुक्रमणी, अनुक्रमणिकाविवरणश्च ।

(ग) काण्वावित्त्र काश्यपाविति सर्वानुक्रमणी, अनुक्रमणिकाविवरणश्च ।

वेदार्थदीपिकायान्तु तौ काण्वाविति याख्यातम् ।

परीत(१००) इति सूक्तेऽग्निन् भारद्वाजादयो^(क) विदुः ।
 एते तु सप्त ऋषयः मगोत्राः परिकीर्तिताः ॥४९॥
 पवस्त्रे(१०८)त्युत्तरं सूक्तं सप्तैते तृपयो विदुः ।
 तस्य त्राघे हृचे शाश्वो गौरिवीतिर्धृषिः सृतः ॥४९॥
 द्वतीयाया ऋचः शक्तिर्वासिष्ठोऽन्त्ये त्रचेऽपि च ।
 अथ हृचानां त्रिष्टानामूर्ध्वराङ्गिरसो मुनिः ॥४९॥
 भारद्वाज^(घ) ऋजिया च तथैवाङ्गिरसौ नृपाः ।
 ऊर्ध्वसद्भा कृतयगा ऋणञ्चय इति त्रयः ॥४९॥
 धिष्ण्याग्नयः^(ग) परि प्रे(१०८)ति सूक्तमैश्वरयो विदुः ।
 पर्य्युषु प्रे(११०)ति सूक्तस्य चिष्ट्यापुरुकुत्मजौ ॥४९॥
 अरुणस्त्वसदस्युश्च मुनिरित्यवगम्यताम् ।
 अथा रुचे(१११)ति सूक्तस्य पारुच्छेपिरनानतः ॥४९॥
 नानान(११२)मिति सूक्तस्य त्रिष्टराङ्गिरसो मुनिः ।
 शर्य्यणावति(११२)सूक्तस्य य इन्दो(११४)रुत्तरस्य च ॥४९॥
 मारीचः कश्यपो नाम ऋषिरित्यवगम्यताम् ।

इति नवमं मण्डलम् ।

(क) भरद्वाजकश्यपगोतमाभिविश्वामित्रजमदग्निसिखा इति अनुक्रम-
 शिखाविवरणं वेदार्थदीपिका च ।

(ख) भारद्वाजा इति घ० ।

(ग) धिष्ण्याग्नये इति घ० घ० ।

अथ दशमं मण्डलम् ।

अग्ने इहन्निति(१)त्वेतद्दशमं मण्डलं पुति ।
 चुद्रसूक्ता महासूक्ता विज्ञेया षडपयस्त्विति ॥१॥
 मण्डलादिसुपक्रम्य सप्तसूक्तेष्वतः परं ।
 आप्तस्त्वितो मुनिस्त्वाष्टस्त्रिगिराः सूक्तयोर्दयोः ॥२॥
 प्रकेतुने(८)ति तत्रापि यत्सूक्तञ्चरमन्तयोः ।
 अश्वरीषसुतस्तत्र सिन्धुद्वीपोऽथवा मुनिः ॥३॥
 ओ चि(१०)त्सूक्तेष्वयुञ्जु पृथ्या सह मुनिर्यमौ ।
 वैवस्वतो यमो नाम नवम्या सह युचु तु ॥४॥
 वृषा(११)द्यावा(१२)युजे(१३)लेषां सूक्तानां चितयं प्रति ।
 आङ्गि(क)नाम इविर्धानो मुनिरित्यवगम्यताम् ॥५॥
 एतेषामुत्तरे सूक्ते विवस्वान्नादिते सुतः ।
 परेयिवांसं(१४)सूक्तस्य यमो वैवस्वतो मुनिः ॥६॥
 उदीरतासुपक्रम्य पञ्चसूक्तान्यतः परम् ।
 यमपुत्रा विदुस्तेषामु(१५)च्छङ्खो दमनस्तु मा(१६) ॥७॥
 एको देवश्रवास्त्वष्टा(१७)परः सङ्कुसुकः परम्(१८) ।
 मथितस्तु नि वर्तध्व(१९) मस्मिन् सूक्ते मुनिः पुनः ॥८॥
 भृगुवां वारुणिर्विद्याङ्गार्गवश्च्यवनोऽथवा ।
 भद्र(२०)मित्यादिसूक्तानां सप्तानां विमदो मुनिः ॥९॥

(क) आङ्गिरित्यत्र आङ्गिरस इति अनुक्रमणिकाविवरणम् ।

प्राजापत्यः स ऐन्द्रो वा वसुष्ठवा वसुकृजः ।
 अर्षिर्वसुक ऐन्द्रीयस्त्रिषु सूक्तेष्वसस्त्रि(१०)ति ॥१०॥
 तन्मध्यसूक्ते विश्वो हि(१८) प्रथमाया अक्षो मुनिः ।
 इन्द्रघुपा वसुकस्य पव्येवेन्द्रो युजामृचाम् ॥११॥
 षतुर्थ्या मह मिष्टानां वसुकस्त्रयुजामृचाम् ।
 प्र देववे(१०)ति सूक्तानां पञ्चानां कवषो मुनिः ॥१२॥
 ऐलूपो मौजवान् वाचः प्रावेपा मे(१४)ति चोत्तरे ।
 लुगो मुनिः स धानाकस्त्रवुध(१५)मितिसूक्तयोः ॥१३॥
 नमो मिचस्य(१०) सूक्तस्य सूर्यजोऽभितपा मुनिः ।
 अस्मिन्न(१८)रति सूक्तस्य अर्षिरैन्द्र(क)स्तु मुष्कवान् ॥१४॥
 यो वां परिज्या(१९)सूक्तस्य रथ(४०)मित्युत्तरस्य च ।
 कधीवतः सुता घोषा ह्यृषिकेत्यत्र कीर्त्तिता ॥१५॥
 समानमु त्यं(४१)(ख) धौषेयः सुहस्त्यो नाम वा अर्षिः ।
 अस्तेवे(४२)ति त्रिसूक्तानां कृष्ण आङ्गिरसो मुनिः ॥१६॥
 दिवस्परि(४५)प्र ह्योते(४९)ति सूक्तयोरनयोस्त्रुषिः ।
 भालन्दनस्तु वत्सप्रि(ग)र्जगृभ्ने(४०)त्युत्तरस्य तु ॥१७॥
 सप्तगुनांम विज्ञेयो मुनिरङ्गिरसः सुतः ।
 अहम्भुव(४८) सुपक्रम्य सूक्तानां त्रितयं प्रति ॥१८॥

(क) इन्द्र इति सर्वानुक्रमणी, अनुक्रमणिकाविवरणम् ।

(ख) समानमु त्ये इति घ० ष० ज० ।

(ग) वत्सभीरिति सर्वानुक्रमणी । वत्सः प्रिय इति अनुक्रमणिकाविवरणम् ।

अषिरिन्द्रसु वैकुण्ठो महत्तः(११)दिति तु विदुः ।
 देवानामग्निना साकं संवादः द्वियदेव तु १२८ ।
 यमैच्छामे(१२)ति सूक्तोऽग्निं देव्य च्छद इन्द्रे ।
 विये देवा(१२)दिति तस्मिन् सौचीकोऽग्निं देव्य च्छद १२९ ।
 महत्तः(११)दिति पूर्वं तु देवा प्रवृत्तान् इन्द्रम् ।
 युजां तग्निः स सौचीकल्लदद्ये १३० इति इन्द्र इ १३१ ।
 तां सु ते कौर्त्तिं(१३)न्दिद्यादिसृक्तं विदं ग्निः ।
 उहदुक्त्यो वामदेव्य अग्निं ददमन्तम् १३२ ।
 मा प्र गामे(१४)युपदस्य इन्द्रो देव्य च्छद १३३ ।
 वन्धाद्या(१५) अयं ज्ञेया मोक्षयन् प्रवृत्तम् १३४ ।
 स्वसागस्य च(१६) नानैयामन्तये १३५ इति इन्द्रः ।
 रदमित्ये(१७)ति इन्द्र च दे देवेना १३६ इन्द्र इ १३७ ।
 नाभानेदिठनामायस्वियेदेव्य च्छद १३८ ।
 गयः प्रातो मुनिर्विद्वान्दगाद १३९ इति इन्द्रः ।
 वासुको वमुक्तोऽयमग्निं १४० इति इन्द्रः १४१ ।
 श्रयास्यनामाद्विरस इन्द्रान्विद्य १४२ इति इन्द्रः ।
 वाथ्यस्य मुनिवोऽयं मद्रा च्छे १४३ इति इन्द्रः १४४ ।
 उहस्यतिस्त्राद्विरसो उहस्यतः १४५ इति इन्द्रः ।

(क) मौपायना औपायना वा वन्दु मुक्तम् अयमग्निं देव्य च्छद इन्द्रम् ।
 मन्त्रिकाविवरदम् । वेदायंशोपिशादान्त, अवेगं वे, इन्द्रं इन्द्रं
 यम् । अषि तु मौपायननेकेति वक्तुमुक्तम् । * * * अयं च्छद
 सुषन्धोर्भातरस्यो वन्दुव्रतवन् विप्रवन्दव इति इन्द्रदे ।
 (ख) वन्धादीनां नावा अयमाविवरिषि अयमन्त्रिकाविवरदम् ।

अनयोस्तरे सूक्ते लोको (७) वा म दृहस्पतिः ॥२८॥
 अदितिर्वा दक्षपुत्री मुनिरित्यवगम्यताम् ।
 अषिः शाक्तो गौरिवीतिर्जनिष्ठा (०९) इति सूक्तयोः ॥२९॥
 सिन्धुचिप्रैयमेधो (१०) इयं प्र सु वः (०५) सूक्त उत्तरे ।
 ऐरावतो जरत्कर्ण आ व अश्रस (०६) उत्तरे ॥३०॥
 भृगुपुत्रः स्युमरग्निरभ्रपुप (००) इति द्वयोः ।
 अग्निर्वैशानरो वायं स सौचीकोऽग्निरेव वा ॥३१॥
 सन्निर्वाजभरो वायमपग्ण (०८) मिति सूक्तयोः ।
 भौवनो वियक्तर्मायं य इने (०२) त्यादिसूक्तयोः ॥३२॥
 अषिस्तु तापसो मन्युर्यस्ते मन्य (०९) विति द्वयोः ।
 सत्येनोत्तमिता (०५) सूक्तं सूर्यां सावित्रीत्यापं तत् ॥३३॥
 वि ही (०९) ति सूक्तमिन्द्राण्या इन्द्रस्य च वृषाकपेः ।
 वि हि सोतोः (०९, १) (१०) किं सुवाह (०९, ८) विन्द्राणीं (०९, ११)
 नाह (०९, १२) मित्यूचां ॥३४॥
 अयमेमी (०९, १८) ति चारभ्य तथा चतसृणामृचाम् ।
 उच्छ्रो ही (०९, १७) त्यनया साकं नवानामिन्द्र एव दृक् ॥३५॥
 उवे अम्व सुलाभिके (०९, ०) वृषाकपायि रेवति (०९, १९) ।
 पर्शुर्ह (०९, १२) ति तिसृणां च अषिरेन्द्रो वृषाकपिः ॥३६॥
 एकादशानां शिष्टानामिन्द्राणी सा पुलोमजा ।

(क) शौक्ल इति सर्वानुक्रमण्यो ।

(ख) प्रयमेध इति अनुक्रमण्यिकाविवरणम् ।

(ग) वि हि सोतो (०९, १) रित्यादिविशेषकथनं सर्वानुक्रमण्यनुक्रमण्यिकाविवरणयोगं दृश्यते । वेदार्थदीपिका तु यथायथमाह सा ।

पायूरक्षोदणे(८०)(क) सूक्ते भरद्वाजसुतो मुनिः ॥३७॥
 हविष्यान्तस्य(८०)(ख) सूक्तस्य मूर्द्धन्वानाम दर्शितः(ग) ।
 श्रयन्त्वङ्गिरसः पुत्रो वामदेव्योऽयवा पुनः ॥३८॥
 विश्वामित्रसुतो रेणुः सूक्तस्येन्द्रं स्रवे(८१)तृषिः ।
 सहस्रग्रीषां(८०) सूक्तस्य ऋषिर्नारायणः स्रतः ॥३९॥
 मञ्जाग्वद्भि(८१)रित्यस्मिन् वैतहव्योऽरुणो मुनिः ।
 यज्ञस्ये(८१)त्यस्य सूक्तस्य श्राय्यातो नाम मानवः ॥४०॥
 महि चावे(८१)ति सूक्तस्य पार्थ्य(घ)स्तान् ऋषिः स्रतः ।
 प्रैते(८४) सूक्तस्य सर्पोऽयं काद्रवेयोऽर्जुदेो मुनिः ॥४१॥
 उर्व्वगौ च हये(८५) सूक्ते मुनिरैलः पुरुरवाः ।
 ऐलस्य वाक्यमत्रैताः प्रथमाय चतुर्दशौ ॥४२॥
 दतीया द्वादशौ षष्ठी सप्तदश्या सहेति षट् ।
 सचा य(८५,८)दिति तिस्रस्य उर्व्वश्या उत्तरा नव ॥४३॥
 प्र ते मह(८६) इति त्वस्य वसरङ्गिरसः सुतः ।
 ऐन्द्रः सर्व्वहरिर्वायमृषिरित्यवगम्यताम् ॥४४॥
 या श्रोषधी(८७)(ङ)सु सूक्तस्य ऋषिराथर्व्वणो भिषक् ।
 श्राष्टिषेणसु देवापिर्मुनिः सूक्ते दृहस्यते(८८) ॥४५॥

(क) मोक्षमूलरसम्पादितऋग्वेदे सर्व्वानुक्रमस्थामनुक्रमणिकाविवरणे च रक्षोदणमिति पाठो वर्त्तते ।

(ख) मोक्षमूलरसम्पादितऋग्वेदे हविष्यान्तमिति पाठोऽस्ति ।

(ग) दर्शक इति पाठः सम्भवितुमर्हति ।

(घ) पार्थं इति सर्व्वानुक्रमणौ ।

(ङ) श्रोषधीदिति घ० घ० ।

कं नः (९९)सूक्तस्य वसस्तु वैखानस ऋषिः सृतः ।
 इन्द्र दृष्टो(१००)ति सूक्तस्य दुवस्तुनाम वान्दनः ॥४६॥
 उदुध्यध्व(१०१)बुधः सौम्यो भार्ग्यशो मुद्गलः प्र ते(१०२) ।
 आशुः शिशान (१०३)सूक्तेऽस्मिन्नैन्द्रोऽप्रतिरथो मुनिः॥४७॥
 असावि सोम(१०४) इत्यस्य वैश्यामित्रोऽष्टकस्तृषिः ।
 कदा(१०५)सूक्ते सुमित्रो वा दुर्मित्रो वा स कुत्सजः ॥४८॥
 उभा उ(१०६)सूक्ते भृताग्रः कश्यपस्य सुतो मुनिः ।
 आविः (१०७)सूक्तस्य चैतस्य दिव्यो वाङ्मिरसः स्वयम् ॥४९॥
 प्राजापत्या दक्षिणा वा तृषिरित्यवगम्यताम् ।
 किमिच्छन्ती(१०८)ति सूक्तस्य युजामामाष्टचाष्टपि ॥५०॥
 अन्त्यायाश्च शुनी नाम सरना पणयो ^(क)ऽयुजाम् ।
 तेऽवद(१०९)न्निति सूक्तस्य ब्रह्मजाया जुह्वर्मुनिः ॥५१॥
 अथशोर्ध्वनाभा नाम ब्रह्मपुत्र ऋषिः सृतः ।
 षमिद्धो अद्य(११०) सूक्तस्य जमदग्निर्भृगोः सुतः ॥५२॥
 रामस्तु जामदग्न्यो वा मुनिरित्यवगम्यताम् ।
 परे चत्वारि सूक्तानि वैरूपा ऋषयो विदुः ॥५३॥
 अष्टादंशो मुनिस्तत्र सूक्तस्यास्य मनीषिणः(१११) ।
 नभ प्रभेदन.^(ख) सूक्ते परे त्विन्द्र पिने(११२)त्यृषिः ॥५४॥
 शतप्रभेदन.^(ग)सूक्ते तमस्ये(११२)ति तदुत्तरे ।

(क) पयस इत्यथ अक्षरा इति अनुक्रमविधाविवरणे पथ्यते ।

(ख) नभ-प्रभेदन इति अनुक्रमविधाविवरणम् ।

(ग) शतप्रभेदनः इति घ० च० ।

घर्मे(११४)ति सूक्ते सप्रिसु घर्मे वा तत्र तापसः ॥५५॥
 चित्र दच्छिगोः (११५)सूक्तस्य वाष्टिह्य उपसृतः ।
 पिवा सोम(११६)मिति त्वस्मिन् स्यौरो वाग्मियुतो मुनिः ॥५६॥
 अग्निपुपोऽथवा स्यौरो मुनिरित्यवगम्यताम् ।
 न वा उ देवाः(११७) सूक्तस्य भिबुरङ्गिरसः सुतः ॥५७॥
 अमहीयुसुतः सूक्तस्याग्रे हंभी(११८)त्युरुचयः ।
 इति वा(११९) इति सूक्तस्य मुनिरिन्द्रसुतो खवः ॥५८॥
 अथर्वणः सुतः सूक्ते तदिदास(१२०) वृहद्विवः ।
 हिरण्यगर्भः सं(१२१) सूक्ते^(क) प्रजापतिसुतो मुनिः ॥५९॥
 वसुं न(१२२)सूक्ते वासिष्ठो नाम्ना चित्रमहा ष्टपिः ।
 अयं वेन(१२३)सूक्तस्य वेनो नाम भृगोः सुतः ॥६०॥
 इमं न(१२४) इति सूक्तेऽस्मिन्निन्द्रः स्वयमृषिः सृतः ।
 अदेवाद्देव(१२५,२) इत्यादि तिसृणामग्निरत्र तु ॥६१॥
 अहं रुद्रेभि(१२६)रित्यस्मिन्नाम्भृषी नाम वाग्मिषिः ।
 न तमंहो न(१२७) शैलूषिः^(ख) सूक्ते कुल्लखवर्हिषः^(ग) ॥६२॥
 अंहोमुग्वामदेव्यो वा ष्टपिरित्यवगम्यताम् ।
 रात्रौ व्यस्य(१२८)दिति त्वस्मिन् सौभरः कुशिको^(घ) मुनिः ॥६३॥

(क) तत्सूक्ते इति घ० च० ज० ।

(ख) शैलोऽग्निरिति घ०, शैलोऽग्निगिति ज० ।

(ग) कुल्लखवर्हिष इति ज० । कुल्लखवर्हिष इति सर्वाङ्गुक्रमणौ, धनु-
 क्रमणिकाविवरणम् ।

(घ) कश्चिद् इति घ० ।

भरद्वाजसुता रात्रिरथवा गम्यतामृषिः ।

ममाग्र(११८) इति सूक्तस्य विहव्योऽङ्गिरसः सुतः ॥ ६ ४ ॥

नास(११९)सूक्ते मुनिर्ज्ञेयः परमेष्ठी प्रजापतिः ।

यो यज्ञः(१२०) सूक्ते^(क) यज्ञस्तु प्राजापत्य ऋषिः सुतः ॥ ६ ५ ॥

काचीवतः सुकीर्तिस्तु सूक्तेऽप प्राच(१२१) उत्तरे ।

ईजानं(१२२) सूक्ते नार्मेधः शक्रपूत ऋषिः सुतः ॥ ६ ६ ॥

प्रो ध्वस्मा(१२३) इति सूक्तस्य सुदाः पैजवनो मुनिः ।

यौवनायस्तु मान्धाता सूक्तस्योभे य(१२४)दित्यृषिः ॥ ६ ७ ॥

इहोत्तमामथाधर्द्धां(१२४,०) गोधा नारी ददर्श ह ।

यस्मिन्(१२५) सूक्ते कुमारोऽयमृषिर्यामायनः स्वयम् ॥ ६ ८ ॥

मुनयो वातरश्ना एकर्चाः सप्त केग्रिनः(१२६) ।

जूतिश्च वातजूतिश्च विप्रजूतिर्दृषाणकः ॥ ६ ९ ॥

करिक्रतैतग्रौ च दारुष्यमृद्गश्च सप्तमः ।

उत(१२७) सूक्तं सप्तर्षय^(ख) एकर्चा एव ते विदुः ॥ ७ ० ॥

तव त्य(१२८) इति सूक्तस्य अङ्गस्त्वृषिरुरोः सुतः ।

विश्रावस्तुः सूर्य(१२९) सूक्ते मुनिर्गन्धर्व एव सः ॥ ७ १ ॥

अग्ने तवे(१३०)ति सूक्तस्य मुनिरग्निस्तु पावकः ।

अग्ने अश्चे(१३१)ति सूक्तस्य मुनिरग्निस्तु तापसः ॥ ७ २ ॥

अयं(१३२) सूक्ते हृचाः शार्ङ्गा जरिता द्रोण उत्तरः ।

मारिसृक्तः स्नाम्भिवस्त एते पचिणो विदुः ॥ ७ ३ ॥

(क) यो यज्ञसूक्ते इति घ० च० ज० ।

(ख) भरद्वाजादयः सप्त २६६ पृष्ठतोऽवगन्तव्याः ।

त्वं चि(१४२)सूक्तस्य साङ्गोऽचिरय(१४४)नित्युत्तरस्य तु ।
 तार्क्ष्यपुत्रः सुपर्णो वा मुनिर्यामायनोऽथवा ॥७४॥
 स ऊर्ध्वकृष्णनो ज्ञेय इन्द्राणीमां खनाम्यु(१४५)षिः ।
 ऐरम्भदो देवमुनिररण्यानौ(१४६)तृषिः स्मृतः ॥७५॥
 सुवेदा नाम शैरीषिः^(क) अन्ते(१४७) सूक्ते मुनिः स्मृतः ।
 सुव्वाणाम(१४८)स्त सूक्तस्य वैन्धो नाम पृथुर्मुनिः ॥७६॥
 सविता(१४९) सूक्तस्य चार्चन्^(ख) हैरण्यस्वरूप एव सः ।
 मृलीको नाम वासिष्ठः समिद्धश्चि(१५०)दिहेतृषिः ॥७७॥
 श्रद्धयाग्नि(१५१)रिति त्वस्य श्रद्धा कामायनी मुनिः ।
 भरद्वाजसुतः ग्रामः ग्राम इत्ये(१५२)तृषिः स्मृतः ॥७८॥
 इन्द्रस्य मातरौ यास्ता ऋषयो देवजामयः ।
 ईङ्गन्यन्ती(१५३)रिति त्वस्य सोमो(१५४) वैवस्वती यमी ॥७९॥
 अरायि(१५५) सूक्तेऽयमृषिर्भारद्वाजः शिरिम्बिठिः^(ग) ।
 अग्निं हित्वन्तु नः(१५६) सूक्ते केतुरग्निस्ततो मुनि ॥८०॥
 दमा तु(१५७) भुवन आप्तः साधनो भौवनोऽथवा ।
 सूर्यो न(१५८) इति सूक्तस्य सौर्यश्चक्षुस्त्वृषिः स्मृतः ॥८१॥
 उदसौ(१५९) त्वस्य पौलोमी शची नाम मुनिः स्मृतः ।
 ऋषिस्त्रीप्रस्य(१६०) सूक्तस्य वैश्यामिषस्त पूरणः ॥८२॥
 प्राजापत्यस्त मुञ्चामी(१६१)त्यपग्न्ययङ्गनाग्रनः ।

(क) शैलूषिरिति घ० घ० ज० । अनुक्रमशिकाविवरणाय च ।

(ख) चार्चन्त इति घ० घ० ज० ।

(ग) शिरिम्बिठ इति सव्यानुक्रमणी ।

रक्षोहायमृषिर्नाक्षो ब्रह्मणाग्नि(१६१)रमुख्य तु ॥८२॥
 अक्षीभ्या(१६२)मिति सूक्तस्य काश्यपो विवृष्टा मुनिः ।
 प्रचेतास्तु जगौ सूक्तमपेक्षी(१६३)त्यङ्गिरःसुतः ॥८३॥
 देवाः कपोतः(१६४) सूक्तस्य कपोतो नैर्घतस्त्वृषिः ।
 षष्ठमं मे(१६५)ति सूक्तस्य वैराज षष्ठमो मुनिः ॥८४॥
 शाकरो वा स षष्ठमस्तुभ्येद(१६६)मिति वृत्तरे ।
 विश्वामित्रजमदग्नौ षष्ठिर्गाधिनिभागंवौ ॥८५॥
 वातायनो मुनिः सूक्तं वातस्थे(१६७)त्यनिलो जगौ ।
 मयोभूः(१६८) शबरः दक्षं ऋजीवत षष्ठिर्जगौ ॥८६॥
 विभ्राट्(१६९)सूक्तमिदं सौर्यो नाम्ना विभ्राट् षष्ठिर्जगौ ।
 इटतो^(*) भार्गवः सूक्तं त्वन्यमिटतो(१७०) जगौ ॥८७॥
 क्षीणुत्तराणि सूक्तानि विदुरङ्गिरसस्त्वयः ।
 आयाद्या(१७१)त्वा(१७२)भि(१७३)संवर्त्ता ध्रुवोऽभीवर्त्त इत्यमी ॥८८॥
 प्र वो यावाण(१७४) इत्यस्मिन्नूर्ध्वयावार्वुदिर्मुनिः ।
 प्र सूनव(१७५) इति त्वस्य सूनुर्नामार्भवो मुनिः ।८९॥
 प्राजापत्यः पतङ्गोऽयं पतङ्गं(१७६) सूक्तमुक्त्वान् ।
 अरिष्टनेमिस्ताच्छीऽयं जगौ सूक्तं त्वमूर्खि(१७७)ति ॥९०॥
 उत्तिष्ठते(१७८)ति चैकर्चाः सूक्तनेतत्रयो विदुः ।
 शिविरौशीनरः पूर्वः काशिराजः प्रतर्दनः ॥९१॥
 रौहिदयो वसुमना इत्येत षष्ठयः क्रमात् ।

(*) इटत इत्यत्र प्रथमायास्तसिक् ।

प्र ससाहिष(१८०)^(क) इत्यस्मिन्निन्द्रपुत्र ऋषिर्जयः ॥८२॥

प्रथो नाम स वासिष्ठो भारद्वाजश्च सप्रथः ।

घर्मः शौर्यस्त एकर्चाः प्रथः(१८१) सूक्त इमे विदुः ॥८४॥

बार्हस्पत्यस्तपुर्मूर्धा मुनिः सूक्ते दृहस्यतिः^(ख)(१८२) ।

प्राजापत्यस्य सूक्तन्तदपश्यन्त्वा(१८३) प्रजावतः ॥८५॥

विष्णुर्यौनि(१८४)मिति तस्मिंस्त्वष्टा वा गर्भकृन्मुनिः ।

प्राजापत्योऽथवा विष्णुर्नेजमेयस्तदुत्तरे ॥८६॥

ऋषिः सत्यधृतिर्नाम महि(१८५) सूक्ते स वारुणि ।

वात आ वातु(१८६) सूक्तस्य प्र नून(१८८)मिति^(ग) तस्य च ॥८७॥

वत्सः श्येनश्च तावेतावग्निपुत्रावृषी पृथक् ।

आयङ्गौ(१८९)रिति सूक्तस्य सार्पराज्ञी मुनिः स्मृतः^(घ) ॥८८॥

मधुच्छन्दःसुतः सूक्त ऋत(१९०)मित्यघमर्षणः ।

संसं(१९१) सूक्ते संवनन ऋषिरङ्गिरसः सुतः ८९॥

(क) मोक्षमूलरसम्पादितऋग्वेदे प्र ससाहिषे इति पाठो विद्यते ।

(ख) दृहस्पताविति घ० च० ज० ।

(ग) आर्षानुक्रमण्या, वात आ वातु, प्र नूनमिति सूक्तद्वयस्य वत्सः श्येनश्च इमौ द्वावृषी क्रमेण प्रदर्शितौ । प्राग्मेय (१८७) इति सूक्तस्य ऋषिर्ने प्रदर्शितः । सर्वानुक्रमण्यामनुक्रमणिकाविवरणे च, वात आ वातु इति सूक्तस्य वातायन उक्त ऋषिरभिहितः । प्राग्मेय इति सूक्तस्य आग्नेयो वत्स ऋषिः, प्र नूनमिति सूक्तस्य आग्नेय-श्येन ऋषिर्निर्दिष्टः ।

(घ) स्मृतेति घ० ।

गोधा घोषा विश्ववारा पालोपनिषन्निषत् ।
 ब्रह्मजाया जुह्वर्नामा अगस्त्यस्य स्वसादितिः ॥१००॥
 इन्द्राणी चेन्द्रमाता च सरमा रोमशोर्वशी ।
 लोपामुद्रा च नद्यश्च यमी नारी च शश्वती ॥१०१॥
 श्रीर्लाक्षा भार्परञ्जी वाक् अद्वा मेधा च दक्षिणा ।
 रात्री सूर्या च सावित्री ब्रह्मवादिन्य ईरिताः ।
 स गौतमो^(क) वामदेवो याः खिलास्ता षड्यो जगौ ॥१०२॥
 यैर्वेदमन्त्राः सकलाः सुदृष्टा
 येनार्पानुक्रमणी प्रदिष्टा ।
 नमोऽस्तु तेभ्यो मुनिपुङ्गवेभ्यो
 भवन्तु ते चापि मयि प्रसन्नाः ॥१०३॥

इति दशमं मण्डलम् ॥

इति शौनकाचार्यकृतार्पानुक्रमणी समाप्ता ॥

अथ छन्दोऽनुक्रमणी ।

प्रथमं मण्डलम् ।

ऋग्वेदगतसूक्तानां सूक्तस्थानामृचामपि ।

यानि छन्दांसि विद्यन्ते तानि वक्ष्यामि सम्रति ॥१॥

गायत्रं नव सूक्तानि मधुच्छन्दस आदितः ।

अनुष्टुभे परे ज्ञेये दशमैकादशे उभे ॥२॥

मेधातिथेस्तु सूक्तेषु गायत्रेषूत्तरे त्विति ।

पुरउष्णिक^(क) परानुष्टुप्^(ख)(१)तिष्ठथान्या^(ग) अनुष्टुभः ॥३॥

शुनःशेषस्य सूक्तानि गायत्राण्येव तत्र तु ।

त्रिष्टुभौ प्रथमस्याद्ये^(घ) षष्ठ्याद्या^(ङ)श्च तथा दश ॥४॥

उत्तमा^(च) च चतुर्थस्य षोडशी^(झ) चोत्तमस्य या ।

पठन्तु पाङ्क्त^(ञ)माद्यास्तु पञ्चमे षड्^(झ)नुष्टुभः ॥५॥

ऋगस्माकं त्रिप्रिष्ठीना^(ञ)मेषा पादनिचृन्मता ।

(१) सर्वानुक्रमणामनुक्रमणिकाविवरणे च सूक्तस्थानस्य एकविंशसङ्ख्या-
काया ऋचश्चन्द्रः प्रतिष्ठेत्युक्तम् ।

(क) सू० २३, ऋ० १६ । (ख) सू० २३, ऋ० २० । (ग) सू० २३,
ऋ० २२, २३, २४ । (घ) सू० २४, ऋ० १, २ । (ङ) सू० २४,
ऋ० ६, ७, ८, ९, १०, ११, १२, १३, १४, १५ । (च) सू० २७,
ऋ० १३ । (झ) सू० ३०, ऋ० १६ । (ञ) सू० २६ । (ञ) सू० २८,
ऋ० १, २, ३, ४, ५, ६ । (ञ) सू० ३०, ऋ० ११ ।

हिरण्यसूपसूक्तानि त्रैष्टुभान्यथ तत्र तु ॥६॥

प्रथमञ्च चतुर्थञ्च जागते^(क) प्रथमे तयोः ।

अष्टमी षोडशी चान्या^(ख) त्रिष्टुभश्चरमे पुनः ॥७॥

अन्या च नवमी^(ग) चापि त्रिष्टुभावेव गम्यताम् ।

उत्तमे तु जगत्याद्या^(घ) नवमी^(ङ) जगतीनिष्टत् ॥८॥

कण्वस्य प्रथमं^(च) सूक्तं चतुर्थं^(झ) पञ्चमं^(ज) च यत् ।

प्रस्कण्वस्य च तान्ये^(झ)व प्रगाथा वार्हता हृचाः ॥९॥

प्रस्कण्वस्य द्वितीयं^(ञ)ञ्च षष्ठं^(ञ)ञ्चानुष्टुभे उभे ।

चतस्रस्योत्तमस्यान्याः^(ट) कण्वस्यानुष्टुबुत्तमा^(ड) ॥१०॥

सर्वा गायत्र्य एवान्याः कण्वप्रस्कण्वयोर्ष्वचः ।

सव्यस्य सप्त सूक्तानि^(ड) जागतान्येव तत्र तु ॥११॥

प्रथमस्य तृतीयस्य हृचोऽन्य^(ण)स्त्रैष्टुभः स्यतः ।

त्वमाविद्या^(त)समं चवं^(थ) तुभ्येदेते^(द) सः श्रेष्ठधम्^(थ) ॥१२॥

तं भुव^(न)स्त्रिष्टुभश्चैता आर्चन्नजे^(प)त्यृचा सह ।

(क) सू० ३१, ३४ । (ख) सू० ३१, ऋ० ८, १६, १८ । (ग) सू० ३४, ऋ० ९, १२ । (घ) सू० ३५, ऋ० १ । (ङ) सू० ३५, ऋ० ९ । (च) सू० ३६ । (झ) सू० ३९ । (ज) सू० ४० । (ञ) सू० ४४, ४७, ४८ । (ट) सू० ४५ । (ठ) सू० ४९ । (ड) सू० ५०, ऋ० १०, ११, १२, १३ । (ड) सू० ४३, ऋ० ९ । (ढ) सू० ५१, ५२, ५३, ५४, ५५, ५६, ५७ । (ण) सू० ५१, ऋ० १४, १५; सू० ५३, १०, ११ । (त) सू० ५४, ऋ० ६ । (थ) सू० ५४, ऋ० ८ । (द) सू० ५४, ऋ० ९ । (ध) सू० ५४, ऋ० ११ । (न) सू० ५२, ऋ० १३ । (प) सू० ५२, ऋ० १५ ।

नोधसः प्रथमाः पञ्च^(क) जगत्यस्त्रिष्टुभः पराः^(घ) ॥१३॥
 सर्वा उपोत्तमाः^(ग) सूक्ता जागतं सूक्तमुत्तमम्^(घ) ।
 अस्यापि चोत्तमा ज्ञेया त्रिष्टुभेवेति तु स्थिरम्^(घ) ॥१४॥
 पराशरस्य द्विपदा आपठा^(घ) त्रिष्टुभः पराः^(घ) ।
 गौतमस्य तु सूक्तेषु द्वे पाङ्क्तौ सप्तमाष्टमौ^(ज) ॥१५॥
 नवमं च जगत्यन्तं^(क) दशमं^(ख) त्वय जागतम् ।
 प्रथमं^(क) च द्वितीयं^(ख) च गायत्रं पञ्चमं^(ख) त्विदम् ॥१६॥
 तृतीयं^(ख) च चतुर्थं^(ख) च त्रैष्टुभे त्रैष्टुभौष्णिहौ ।
 षष्ठस्याद्ये तृचौ ज्ञेयौ शिष्टा गायत्र्यः पराः^(ख) १७॥
 एकादशस्य सूक्तस्य पूर्वावानुष्टुभौ तृचौ^(ख) ।
 औष्णिहास्तु^(ख) पराः पाङ्क्तं^(ख) गायत्रं^(ख) त्रैष्टुभं^(ख) स्तृचाः ॥१८॥
 विज्ञेयस्ततो वार्हतः प्रागायस्त्रन्तमो^(ख) ह्वचः ।
 द्वादशं^(ख) जागत सूक्तं त्रिष्टुभक्या च पञ्चमौ^(ख) ॥१९॥

(क) सू० ५८, ऋ० १, २, ३, ४, ५ । (ख) सू० ५८, ऋ० ६, ७, ८, ९ ।
 (ग) सू० ५९, ६०, ६१, ६२, ६३ । (घ) सू० ६४ । (ङ) सू० ६४,
 ऋ० १५ । (च) सू० ६५, ६६, ६७, ६८, ६९, ७० । (छ) सू० ७२,
 ७२, ७३ । (ज) सू० ८०, ८१ । (झ) सू० ८२, ऋ० ६ । (ञ) सू० ८३ ।
 (ट) सू० ७४ । (ठ) सू० ७५ । (ड) सू० ७८ । (ढ) सू० ७६ । (ण)
 सू० ७७ । (त) सू० ७९, ऋ० १, २, ३ । ४, ५, ६ । ७, ८, ९ । (थ)
 सू० ८४, ऋ० १, २, ३, ४, ५, ६ । (द) सू० ८४, ऋ० ७, ८, ९ । (ध)
 सू० ८४, ऋ० १०, ११, १२ । (न) सू० ८४, ऋ० १३, १४, १५ ।
 (प) सू० ८४, ऋ० १६, १७, १८ । (फ) सू० ८४, ऋ० १९, २० ।
 (ब) सू० ८५ । (भ) सू० ८५, ऋ० ५, १२ ।

त्रयोदशस्र^(क) गायत्रं जागतं तदनन्तरम्^(ख) ।

प्रस्तारपङ्क्ती आद्यन्त्ये^(ग) आ विद्युन्मद्भिरस्य तु ॥२०॥

त्रिष्टुभस्तु द्वितीयाद्या^(घ) विराड्रूपा तु पञ्चमी^(ङ) ।

षोडशं जागतं^(च) त्वस्य द्वचान्य^(ज) त्रैष्टुभः स्रतः ॥२१॥

षष्ठी^(झ) त्वेका विराट्स्थाना सा च स्वस्ति न इत्यसौ ।

अजुनीती^(ञ)ति गायत्रन्त्वस्यैकानुष्टुप्त्तमा^(ट) ॥२२॥

पराणि^(ड) त्रैष्टुभान्येव तत्रापि प्रथमे पुनः ।

त्वं सोमामी^(ण)ति गायत्र्यो दादशोऽप्यिक्ततः परा^(त) ॥२३॥

चतु^(थ)र्जगत्यः प्रथमा उपान्त्यान्याः^(द) षड्दुष्णिहः ।

उत्तमस्य तु सूक्तस्य तिस्रोऽ^(न)नुष्टुभ आदितः ॥२४॥

नवमीप्रसृति^(प)स्तस्य गायत्रोऽस्य परसृचः ।

कुससृक्तेषु गायत्रं चतुर्थे^(य) चैष्टुभेष्वथ ॥२५॥

पाङ्कं दादशमं^(र) सूक्तमुद्धृत्यान्त्यान्तथाष्टमीम् ।

महाष्टइत्यष्टमी^(ल) सा यवमथा च योद्धता ॥२६॥

- (क) सू० ८६। (ख) सू० ८७। (ग) सू० ८८, ऋ० १, ६।
 (घ) सू० ८८, ऋ० २, ३, ४। (ङ) सू० ८८, ऋ० ५। (च) सू० ८९।
 (ज) ८९, ऋ० ६, ७, १०। (झ) सू० ८९, ऋ० ६। (ञ) सू० ९०।
 (ट) सू० ९०, ऋ० ८। (ठ) सू० ९१, ९२, ९३। (ड) सू० ९१, ऋ० ५,
 ६, ७, ८, ९, १०, ११, १२, १३, १४, १५, १६। (ण) सू० ९१, ऋ० १७।
 (त) सू० ९१, ऋ० १, २, ३, ४। (थ) सू० ९१, ऋ० १८, १९, २०, २१,
 २२, २३। (द) सू० ९२, ऋ० १, २, ३। (न) सू० ९३, ऋ० ६, १०,
 ११। (य) सू० ९७। (र) सू० १०५। (ल) सू० १०५, ऋ० ८।

प्रथम^(क)श्चैकविंश^(ख)श्च नवम^(ग)श्चाष्टमं^(घ) ततः ।
 ऊर्ध्व^(ङ)श्च षोडश चौणि^(च) सप्तर्चश्च त्रयोदशम्^(ज) ॥३०॥
 एतानि जागतान्येषु प्रथमेऽन्त्यं हृचं^(झ) विना ।
 एकोनविंशे^(झ) चैकविंशे^(ञ) तथैवान्त्यं हृचं विना ॥३१॥
 अचं त्रयोदशे^(ञ) तन्त्यां नवमे^(ट)ऽष्टादशे^(ड) विना ।
 ततं मे पञ्चमीं चान्या^(ड)मष्टमेऽन्त्यौ हृचौ^(ण) विना ॥३२॥
 कचीवतस्तु सूक्तेषु चतुर्थं^(न) तस्य जागतम् ।
 उपोत्तमस्य चर्चो द्वे चतुर्थी पञ्चमी^(प) च या ॥३०॥
 पञ्चमस्य तु गायत्र्यस्त्रिसोऽन्त्याः प्रथमा^(द) च या ।
 अनुष्टुभौ विराजौ वा नवमी चाष्टमी^(ध) च या ॥३१॥
 अनुष्टुप् चतुर्थी^(न) च सप्तमी^(प) दृहतौ विराट् ।
 द्वितीया पञ्चमी षष्ठी द्वितीया^(फ) चोष्णिहाचरैः ॥३२॥
 गायत्री वा द्वितीया^(ब)स्य द्वितीया^(म) नुष्टुबेव वा ।

(क) सू० ६४ । (ख) सू० ११४ । (ग) सू० १०२ । (घ) सू० १०१ ।
 (ङ) सू० ११४ । (च) सू० ११०, १११, ११६ । (छ) सू० १०६ ।
 (ज) सू० ६४, ऋ० १५, १६ । (झ) सू० ११३, ऋ० १६, २० । (ञ) सू०
 ११५, ऋ० १०, ११ । (ट) सू० १०६, ऋ० ७ । (ठ) सू० १०२, ऋ० ११ ।
 (ड) सू० १११, ऋ० ५ । (ण) सू० ११०, ऋ० ५, ६ । (त) सू० १०१,
 ऋ० ८, ९, १०, ११ । (थ) सू० ११६ । (द) सू० १२५, ऋ० ४, ५ ।
 (ध) सू० १२०, ऋ० १, १०, ११, १२ । (न) सू० १२०, ऋ० ८ ।
 (प) सू० १२०, ऋ० ७ । (फ) सू० १२०, ऋ० २,
 ३, ५, ६ । (ब) सू० १२०, ऋ० २ । (म) सू० १२०, ऋ० ३ ।

सप्तमस्य विराड्रूपे श्रुत मे^(क) श्राव^(ख) इत्यृचौ ॥३२॥
 उत्तमस्य तु सूक्तस्य द्वे वायन्त्ये^(ग) अनुष्टुभौ ।
 श्रावशिष्टानि सूक्तानि^(घ) त्रैष्टुभान्यवगम्यताम् ॥३४॥
 श्रात्यष्टान्यथ सूक्तानि परुच्छेपस्य तत्र तु ।
 आद्यस्यातिष्ठति पथी^(ङ) सुपुमे^(च)त्यतिशाकरम् ॥३५॥
 सह प्रमा व^(ख) इत्यृभ्या द्वितीया^(ज)त्यष्टिरुत्तमा^(झ) ।
 अष्टमस्यान्यथा^(ञ) साक नवमस्याप्युत्तमे^(ट) ॥३६॥
 चतुर्थस्योत्तमा^(ड) त्रिष्टुब्दग्रमस्यो^(ड)त्तमस्य^(ढ) च ।
 सप्तमस्यादितस्त्रिष्टुबेकस्या^(ण) नुष्टुभस्य^(न) ॥३७॥
 गायत्री^(प) च धृति र श्यैव दृष्टव्यन्यस्य पञ्चमी^(ध) ।
 द्वे सूक्ते दीर्घतमस्य प्रथमे^(न) जागते तयो ॥३८॥
 पूर्वस्य द्वाग्रमी^(प) त्रिष्टुवथ चानुष्टुभ परम्^(फ) ।
 षष्ठञ्च जागत सूक्त चतुर्थं पञ्चम^(ब) च यत् ॥३९॥

(क) सू० १२२ ऋ० ६ । (ख) सू० १२२ ऋ० ५ । (ग) सू० १२६, १
 ऋ० ६, ७ । (घ) सू० १६, १७, १८, २१, २३, २४, २५ । (ङ) सू०
 १२७, ऋ० ६ । (च) सू० १३७ । (छ) सू० १२६, ऋ० ८, ९ ।
 (ज) सू० १०६, ऋ० ३ । (झ) सू० १२६, ऋ० ११ । (ञ) सू० १३४,
 ऋ० ६ । (ट) सू० १३५, ऋ० ७, ८ । (ठ) सू० १३०, ऋ० १० ।
 (ड) सू० १३६, ऋ० ७ । (ड) सू० १३६, ऋ० ११ । (ढ) सू० १३३,
 ऋ० १ । (त) सू० १३३, ऋ० २, ३ ४ । (थ) सू० १३३ ऋ० ५ ।
 (द) सू० १३३, ऋ० ६ । (ध) सू० १३६, ऋ० ५ । (न) सू० १४०,
 १४१ । (प) सू० १४०, ऋ० १० । (फ) सू० १४२ । (ब) सू० १४३,
 १४४, १४५ ।

वेराजं दशमं^(क) तस्मात्परे औष्णिह^(ख) जागते^(ग) ।
जागतानि तु सूक्तानि षोडशप्रभृतीनि षट्^(घ) ॥४०॥
अनुष्टुवन्तादन्यानि वसू रुद्रेतित्रैष्टुभात्^(ङ) ।
चयोविंशस्य सूक्तस्य सह षष्ठ्या तृतीयया^(च) ॥४१॥
अस्य वामोय सूक्तस्य जगत्यः षडिमा चतुः ।
पञ्चपादं^(छ) साकं जानां^(ज) यद्वायवे^(झ) अयं स^(ञ) च ॥४२॥
सप्तार्धगर्भां^(ट) गौरी^(ठ) च तस्यानुष्टुवुपोत्तमा^(ड) ।
प्रसारपङ्क्तिस्तु विराड्द्वाचत्वारिंशृग^(ड)स्य या ॥४३॥
अतोऽन्वत्रैष्टुभं सर्वं शिष्टमत्रावगम्यताम् ।
अत्र द्वित्रिष्टुवन्तानि प्रथमे द्वे^(ण) अवोधि^(न) च ॥४४॥
त्रिष्टुवन्तानि चैतानि जागतेषु प्रतव्यमीम्^(प) ।
तं पृच्छत^(र) किमु श्रेष्ठ^(ध) इति त्रौण्यवगम्यताम् ॥४५॥
अगस्त्यस्य च सूक्तेषु गायत्रं सूक्तमष्टमम्^(न) ।
द्वितीयं जागतं सूक्तं ह्रच^(प) मुद्धृत्य त्वत्तमम् ॥४६॥
अष्टादशं^(फ) चतुर्थं^(ब) च द्वे एते जागते तयोः ।

(क) सू० १४६ । (ख) सू० १५० । (ग) सू० १५१ । (घ) सू० १५५,
१५६, १५७, १५८, १६०, १६१ । (ङ) सू० १५८ । (च) सू० १६२,
१६३, १६४ । (छ) सू० १६४, १६५ । (ज) सू० १६४, १६५ ।
(झ) सू० १६४, १६५ । (ञ) सू० १६४, १६५ । (ट) सू० १६४,
१६५ । (ठ) १६४, १६५ । (ड) सू० १६४, १६५ । (ड) सू०
१६४, १६५ । (ण) सू० १६४, १६५ । (न) सू० १६४, १६५ ।
(प) सू० १६४, १६५ । (र) सू० १६४, १६५ । (ध) सू० १६४, १६५ ।
(न) सू० १६४, १६५ । (प) सू० १६४, १६५ । (ब) सू० १६४, १६५ ।

आद्यादुद्धृत्य षष्ठ्यन्ते^(क) चतुर्थाच्चोत्तमं द्दचम्^(ख) ॥४०॥
 षष्ठ^(ग)मेकादश^(घ)श्चास्य सूक्ते आनुष्टुभे परे ।
 उभयोरुत्तमा^(ङ) चिष्टुवाद्या^(च) तु दृष्टतौ तयोः १४८॥
 एकादशे ऽस्य दृष्टतौ स्कन्धोद्यौवीति गम्यताम् ।
 पञ्चमस्य तु सूक्तस्य द्वितीया^(ज) ह्यग्विराट् सूता ॥४९॥
 द्वादशस्योत्तमा^(झ) चिष्टुप् शिष्टाः सर्वा अनुष्टुभः ।
 एका पञ्चदशे सूक्ते पञ्चमी^(झ) दृष्टतीनिष्टत् ॥५०॥
 त्रयोविंश^(टि)न्तु गायत्रं तस्योष्णिक् प्रथमा^(ठि) तु षड् ।
 अनुष्टुब्गर्भरूपोष्णिकथवैषा^(डि)वगम्यताम् ॥५१॥
 द्वातीया पञ्चमी षष्ठी सप्तमी^(डि)ता अनुष्टुभः ।
 अनुष्टुब्बृहती चान्या^(ण) गायत्रं सूक्तमुत्तरम्^(ण) ॥५२॥
 विज्ञेय उत्तमे सूक्ते दशमीप्रभृतिद्वचः^(प) ।
 आनुष्टुभं महापाङ्गो महा च दृष्टतौ परा^(र) ।
 अविशिष्टानि सूक्तानि ^(य)द्वैष्टुभान्यवगम्यताम् ॥१५३॥

इति प्रथमं मण्डलम् ।

(क) सू० १८२, ऋ० ६, ८ । (ख) सू० १६८, ऋ० ८, ९, १० ।
 (ग) सू० १०० । (घ) १०५ । (ङ) सू० १००, ऋ० ६, सू० १०५ ।
 ऋ० ६ । (च) सू० १००, ऋ० १, १०५, १ । (छ) सू० १०५, ऋ० १ ।
 (ज) सू० १६९, ऋ० १ । (झ) १०६ ऋ० ६ । (ञ) सू० १६९, ऋ० ५ ।
 (ट) सू० १८७ । (ठ) सू० १८७, ऋ० १ । (ड) सू० १८७, ऋ० २ ।
 (ढ) सू० १८७, ऋ० ३, ५, ६, ७ । (ण) सू० १८७, ऋ० ११ । (त)
 सू० १८८ । (थ) सू० १६१, ऋ० १०, ११, १२ । द) सू० १६० ।
 ऋ० १६ । (ध) सू० ६६, ६७, ६९, ७१, ७२, ७३, ७४, ७५, ७६, ७७, ७८, ७९, ८०, ८१, ८२, ८३, ८४, ८५, ८६, ८७, ८८, ८९, ९० ।

अथ द्वितीयं मण्डलम् ।

सूक्तं गृह्यसमदस्याय प्रथमे^(क) जागते उभे ।
साध्वपांसी^(ख)ति चर्चा द्वे द्वितीये वैष्टुभे सति ॥१॥
वैष्टुभानुष्टुभे तस्य चतुर्थं पञ्चमं^(ग) च यत् ।
गायत्रि^(घ) माष्टमात्सर्वं तत्रैकानुष्टुबुत्तमा^(ङ) ॥२॥
ऊर्ध्वं चत्वारि^(च) षड्विंशादूर्ध्वञ्च द्वे^(ज) त्रयोदशात् ।
वीणि^(झ) सप्तदशादूर्ध्वमूर्ध्वं चत्वारि^(ञ) चाष्टमात् ॥३॥
सर्वांश्चेतानि सूक्तानि वैष्टुभानि त्रयोदश ।
उत्तमश्लोत्तमा^(ट)मेषामुद्धृत्य जगतीमृचम् ॥४॥
वियं सत्य^(ड)मिति त्रिष्टुब्बृहस्पते अती^(ण)ति च ।
अतोऽन्यच्चागतं सूक्तं प्रागाते पित^(त)रित्यतः ॥५॥

(क) सू० १, २ । (ख) सू० ३, ऋ० ६, ७ । (ग) सू० ४, ५ ।
(घ) सू० ६, ७, ८ । (ङ) सू० ९, ऋ० ६ । (च) सू० २६, २७, २८,
२९ । (ज) सू० १४, १५ । (झ) सू० १८, १९, २० । (ञ) सू० ८, १०,
११, १२ । (ट) सू० ४३, ऋ० ३ । (ड) सू० २४, ऋ० १२ । (ण)
सू० २६, ऋ० १५ । (त) सू० ३३ ।

अष्ट्या^(क)दि सूक्तमुद्धृत्य द्वाविंश^(ख)मतिशाकरम् ।
 अष्टिपञ्चपदावन्त्रे^(ग) तृतीयः^(घ) षोडशाक्षरः ॥६॥
 सिनीवालि^(ङ) चासुवाङ्ग^(च) र्यांगुङ्गुरि^(झ)त्यनुष्टुभः ।
 चैष्टुभस्य तु शेषस्य चतुर्थ^(झ) पञ्चमं^(ञ) च यत् ॥७॥
 जागतानि द्वितीयञ्च^(ञ) द्वितीयाञ्चर्त्त उत्तमम्^{(ट)(१)} ।
 गायत्रं नवमं^(ठ) तस्य भारखत्या^(ड)वनुष्टुभौ ॥८॥
 इमा ब्रह्मे^(ण)ति वृहती योद्धृता^(ण) सातिशकरी ।
 तदस्मै द्वित्रिष्टुवन्तं^(त) सूक्तं सप्तदशन्तु यत् ॥९॥
 चयोदशं चतुस्त्रिंशमेकत्रिंशं च षोडशम् ।
 एकविंशं चयोविंशं चतुर्विंशच्च सप्त तु ॥१०॥
 एतानि^(थ) चिष्टुवन्तानि गम्यतां जागतेष्वपि ॥११॥
 इति द्वितीयं मण्डलम् ।

* (१) पञ्चमोत्तर उत्तमे(द) इति पाठः सम्भवितुमर्हति ।

(क) सू० २२, ऋ० १ । (ख) सू० २२ । (ग) सू० २२, ऋ० ४ ।
 (घ) सू० २२, ऋ० ३ । (ङ) सू० २२, ऋ० ६ । (च) सू० ३२,
 ऋ० ० । (झ) सू० ३२, ऋ० ८ । (ञ) सू० २३, २६ । (ट) सू०
 २४, ३० । (ठ) सू० २१, २४ । (ड) सू० २६ । (ण) सू० ४१ ।
 (त) सू० ४१, ऋ० १६, १० । (थ) सू० ४१, ऋ० १८ । (द) सू० ४३,
 ऋ० २ । (ध) सू० १०, ऋ० ८, ९ । (न) सू० १३, ऋ० १३, सू०
 २४, ऋ० १५; सू० ३१, ऋ० ०, सू० १६, ऋ० ९; सू० २१, ऋ० ५;
 सू० २३, ऋ० १८; सू० २४, ऋ० १६ । (प) सू० २५, २६ ।

Pingala Chhandah Sutra (Sans) Fasc II--III @ /6/ each	Rs	0	1
Prithiraj Rasau, (Sans) Part I Fasc. I Part II, Fasc I--V @ /6/ each		2	2
Ditto (English) Part II Fasc I		0	12
Prakṛita Lakṣhanam (Sans) Fasc I		1	8
Parasara Smṛiti (Sans) Vol I, Fasc 1--8, Vol II, Fasc 1--4 Vol III Fasc 1--2 @ /6/ each		5	4
Parasara, Institutes of (English)		0	12
Srauta Sutra of Apastamba, (Sans) Fasc I--XII @ /6/ each		4	8
Ditto Kṛalāyana, (Sans) Fasc I--XI @ /6/ each		4	2
Ditto Latyāyana (Sans) Fasc I--IX @ /6/ each		3	6
Ditto Saṅkhyāyana (Sans) Vol I, Fasc 1--7, Vol. II, Fasc. 1--2, @ /6/ each		3	6
Sama Veda Saṁhita, (Sans) Vols I Fasc 5--16 II, 1--6 III, 1--7 IV 1--6, V 1--8 @ /6 each Fasc.		12	6
Samkhya Sutra Vṛitti (Sans) Fasc I--IV @ /6/ each		1	8
Saṁhita Darpana (English) Fasc I--IV @ /6 each		1	8
Sankhya Aphorisms of Kapila, (English) fasc I and II @ 6 each		0	12
Sarva Darśana Saṅgraha (Sans) Fasc II		0	6
Sankara Vijaya, (Sans) Fasc II and III @ /6 each		0	12
Sankhya Pratyachana Bhashya, Fasc III (English preface only)		0	6
S'ri Bhashyam (Sans) Fasc I--II		0	12
Susruta Saṁhita (Eng) Fasc I and II @ /12 each		1	8
Taittiriya Aranya (Sans) Fasc I--XI @ /6/ each		4	2
Ditto Brahmana (Sans) Fasc I--XXIV @ 6 each		9	0
Ditto Saṁhita, (Sans) Fasc IX--XXXV @ 6/ each		10	2
Ditto Pratishkya (Sans) Fasc I--III @ 6 each		1	2
Ditto and Anāreya Upanishads (Sans) Fasc II and III @ 6/ each		0	12
Tandya Brahmana (Sans) Fasc I--XIX @ 6 each		7	2
Tattva Cintamani Vol I Fasc 1--9 Vol II 1--7 (Sans) @ /6 each		6	0
Tulsi Sat'sai (Sans) Fasc I--III		1	2
Uttara Naishadha (Sans) Fasc III V--XII @ 6 each		3	6
Uvaśagadasso (Sans) Fasc I--VI @ 12		4	8
Varaha Purana (Sans) Fasc I--XIII @ /6/ each		4	14
Vayu Purana, (Sans) Vol I Fasc I--VI Vol II Fasc I VII @ 6 each Fasc		4	14
Vishnu Smṛiti (Sans) Fasc I--II @ 6 each		0	12
Vivadaratnakara (Sans) Fasc I--VII @ 6 each		2	10
Vṛhannaradīva Purana, (Sans) Fasc I--6 @ 6		2	4
Yoga Sutra of Patanjali (Sans & English) Fasc I--V @ 14/ each		4	6

Tibetan Series

Sher Phyin Vol I Fasc 1--5 Vol II Fasc 1--2 @ 1/ each		7	0
Pag Sato thi S'in, Fasc I--II @ 1 each		2	0
Rlogs brjod dpag bsam khkri S'in (Tibetan & Sans) Vol I Fasc 1--3 @ 1/ Vol. II, Fasc 1		4	0

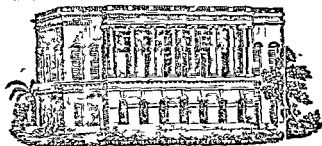
Arabic and Persian Series

Alamgirnāmah, with Index, (Text) Fasc I--XIII @ /6 each		4	14
Ditto (Text) Fasc. I--XXII @ 1/ each		21	0
Ditto (English) Vol I Fasc. 1--7 Vol. II Fasc 1--2		15	12
Akbarnamah, with Index, (Text) Fasc I--XXVII @ 1/ each		37	0
Arabic Bibliography by Dr. A. Sprenger		0	6
Badshahnaman with Index, (Text) Fasc I--XIX @ 6/ each		7	2
Catalogue of Persian books and MSS in the library of A. S. B., Fasc I		1	0
Dictionary of Arabic Technical Terms, and Appendix Fasc I--XXVI @ 1/ each			
Farhang-i Rashidi (Text), Fasc. I--XIV @ 1/ each		21	0
Fihrist-i Tusī, or, Tusī's list of Shy'ah Books, (Text) Fasc I--IV @ /12/ each		14	0
Futuh al-Sham Waqidi, (Text) Fasc. I--IX @ /6/ each		3	0
Ditto Kāzidi, (Text) Fasc I--IV @ /6/ each		3	0
Haft Kaman II story of the P...		1	

BIBLIOTHECA INDICA ;

COLLECTION OF ORIENTAL WORKS

PUBLISHED BY THE
ASIATIC SOCIETY OF BENGAL
NEW SERIES, No 819

बृहदेवता ।

BRIHAD-DEVATĀ
AN INDEX TO THE GODS OF THE
RIG VEDA,

BY

SAUNAKA ACHARYA.

EDITED BY THE LATE
RAJA RAJENDRALALA MITRA, C I E, LL D
FASCICULUS IV

CALCUTTA

PRINTED AT THE BAPTIST MISSION PRESS,
AND PUBLISHED BY THE
ASIATIC SOCIETY, 57 PARK STREET

1892.

LIST OF BOOKS FOR SALE

AT THE LIBRARY OF THE

ASIATIC SOCIETY OF BENGAL,

No. 57, PARK STREET, CALCUTTA

AND OBTAINABLE FROM

THE SOCIETY'S LONDON AGENTS MESSRS KEGAN PAUL, TRENCH,
TRUBNER & CO, LD

PATERNOSTER HOUSE, CHURCH CROSS ROAD, LONDON, W C

*Complete copies of those works marked with an asterisk * cannot be supplied—so
of the Fasciculi being out of stock*

BIBLIOTHECA INDICA

Sanskrit Series

Advaita Brahma Siddhi (Text) Fasc. I—IV @ 0/ each	Ra.	1	8
* Agni Purāna, (Text) Fasc. II—XIV @ 6/ each		4	14
Aitareya Aranyaka of the Rig Veda, (Text) Fasc. I—V @ 0/ each		1	14
Ann Bhāshyam (Text) Fasc I—II		0	12
Aphorisms of Sandhya, (English) Fasc I		0	6
* Aphorisms of the Vedānta, (Text) Fasc VII—XIII @ 6/ each		2	10
Ashṭasahasrikā Prajñāparamitā (Text) Fasc. I—VI @ 6/ each		3	4
Aśvamedhika, (Text) Fasc I—V @ 0/ each		1	14
Avadhāna Kalpalata (Sans and Tibetan) Vol. I, Fasc I III; Vol II Fasc I @ 1/		4	0
* Bṛahmaṇḍa (Text) Fasc II—VIII @ 6/ each		2	10
Brahma Sutra, (English) Fasc I		0	12
Bṛhaddevata (Text) Fasc I—III @ 6/ each		1	2
Bṛhadharma Purāna (Text) Fasc I and II @ 6/ each		0	12
* Bṛhat Aranyaka Upaniṣad (Text) Fasc VI VII & IX @ 0/ each		1	2
Ditto (English) Fasc II—III @ 6/ each		0	12
* Bṛhat Saṁhita, (Text) Fasc II—III, V—VII @ 6/ each		1	14
* Chātanya Chandrodaya Nāṭika (Text) Fasc. II—III @ 6/ each		0	12
Chaturvarga Clintamani (Text) Vols. I Fasc 1—11 II, 1—5; III Part I Fasc 1—18 Part II Fasc 1—9 @ 6 each		23	10
* Chāndogya Upaniṣad (English) Fasc. II		0	0
* Dātārūpa, (Text) Fasc II and III @ 0/		0	12
Goṣātha Brāhmaṇa (Text) Fasc I—II		0	12
* Hindu Astronomy (English) Fasc. II—III @ 6/ each		0	12
Kāla Mādhyama (Text) Fasc I—IV @ 6 each		1	8
Kātantra, (Text) Fasc I—VI @ 12/ each		4	8
Kātha Darśa Sagara, (English) Fasc I—IV @ 12/ each		10	8
* Kaushikī Brāhmaṇa Upaniṣad (Text) Fasc II		0	0
Kurma Purāna (Text) Fasc I—IX @ 6 each		3	6
* Laṭha Vistara, (Text) Fasc III—VI @ 6/ each		1	8
Ditto (English) Fasc I—III @ 12/ each		2	4
Madatā Parijata (Text) Fasc I—IX @ 6 each		3	6
Maṭikā Sangraha, (Text) Fasc I—III @ 6/ each		1	2
* Maikāṇḍeya Purāna, (Text) Fasc. IV—VII @ 6 each		1	8
Markaṇḍeya Purāna (English) Fasc I—II @ 12/ each		2	4
* Mīmāṃsā Darśana (Text) Fasc II—IX @ 6 each		6	12
* Nārada Lanclārātra, (Text) Fasc IV		0	0
Nārada Smṛiti (Text) Fasc I—III @ 6		1	2
Nyāyavartaka, (Text) Fasc I		0	0
* Nṛukta, (Text) Vol I Fasc 4—6 Vol II Fasc 1—6; Vol III, Fasc 1—8; Vol IV, Fasc. 1—8 @ 6 each		8	10
* Nṛsīra, or The Elements of Pāṇini By Kāmandaki; (Sans. & Eng.)			

BIBLIOTHECA INDICA :

A

COLLECTION OF ORIENTAL WORKS

PUBLISHED BY

THE ASIATIC SOCIETY OF BENGAL.

NEW SERIES, Nos 722, 760, 794, AND 819

VRIHAD-DEVATĀ

EDITED BY

THE LATE

RĀJA RAJENDRALALA MITRA

FASCICULUS IV

CALCUTTA

PRINTED AT THE BAPTIST MISSION PRESS

1892

अथ तृतीयं मण्डलम् ।

द्वितीय^(क)ञ्च तृतीय^(ख)ञ्च विश्वामित्रस्य जागते ।
 नवमं^(ग) वार्हतं सूक्तं त्रिष्टुबस्योत्तमा^(घ)निष्ठत् ॥१॥
 श्रौण्डिहं^(ङ) दे च गायत्रे^(च) वार्हतादुत्तराणि तु ।
 षोडशे षडृचे सूक्ते^(झ) प्रगाथा वार्हता वृचाः ॥२॥
 तुभ्यं स्लोका^(ञ)ष्टवन्तः^(झ) सप्तर्चन्तु त्रयोदशम्^(ञ) ।
 ये वृक्षासः^(ट) पुरीव्यासः^(ठ) उच्छ्रयस्त्रे^(ड)त्यनुष्टुभः ॥३॥
 त्रिष्टुबेव विराड्रूपा तुभ्यं श्रोतंत्यू^(ड)गत्र धा ।
 सतोवृहत्यौ तत्र दे ओजिष्ठन्ते^(ण) दश चिपः^(त) ॥४॥
 अतोऽन्यत्त्रैष्टुभं सर्वमानिर्मथित^(थ) इत्यतः ।
 अनुष्टुभादिगायत्रं^(द) वैराजं चोत्तरे^(ध) ततः ॥५॥
 उत्तर^(न) जागतं तस्य त्रिष्टुभस्त्रिच उत्तमाः^(प) ।
 गायत्रे उत्तरे सूक्ते^(फ) तयोः षडृच उत्तरे ॥६॥

(क) सू० २ । (ख) सू० ३ । (ग) सू० ६ । (घ) सू० ६, ऋ० ६ ।
 (ङ) सू० १० । (च) सू० ११, १२ । (झ) सू० १६ । (ञ) सू० २१, ऋ०
 १ । (झ) सू० २१, ऋ० २ । (ण) सू० १३ । (ट) सू० ८, ऋ० ७ ।
 (ठ) सू० २२, ऋ० ४ । (ड) सू० ८, ऋ० ७ । (ड) सू० ११, ऋ० ४ ।
 (ण) सू० २१, ऋ० ५ । (त) सू० २३, ऋ० ३ । (थ) सू० २३ । (द)
 सू० २४ । (ध) सू० २५ । (न) सू० २६ । (प) सू० २६, ऋ० ७,
 ८, ९ । (फ) सू० २७, २८ ।

उष्णिष्मिष्टुजगत्येषा^(१) इतोयाप्रभृतिरव.^(२) ।
 इक्षीदा^(३) न्येष्टुभं तस्य जगत्यौ दे उपोत्तमे^(४) ॥७॥
 एकादशो^(५) च षष्ठी^(६) च तावन्मयोऽन्या अनुष्टुभः ।
 प्रथमा च चतुर्थी च दशमो द्वादशो^(७) च या ॥८॥
 एता अनुष्टुभः सर्वा नदीक्षोचस्य चोत्तमा^(८) ।
 इतोऽन्येषुभ इवे यदिन्द्रं मति^(९)रित्यतः ।९॥
 अनुष्टुभः^(१०) न्तमुद्गत्य गापचं सूक्त^(११)मष्टमम् ।
 गापचाणि तु वे चोपि^(१२) चेषुभ^(१३) इ^(१४) च वाहते ॥१०॥
 षट्^(१५) चतराणि धृक्कानि चेषुभानुत्तरस्य तु ।
 जगाद्य प्रथमाक्षिप्य^(१६) क्षिप्यो गापस्य उत्तमाः^(१७) ॥११॥
 गापचमुत्तम^(१८) तस्य षष्ठ्य^(१९) का जगतोनिष्टम् ।
 षष्ठ्यो^(२०) चोत्तमे^(२१) च दे विष्टुभक्षोष्टुभे परे^(२२) ॥१२॥
 दशमो^(२३) तु जगाद्यस्य गापचो च चयोदशो^(२४) ।

(क) सू० २८, अ० ४, ४, ५ । (ख) सू० ७८ । (ग) ता० २८, अ० ४, ४, ५ ।
 (घ) सू० ७८, अ० ११ । (ङ) सू० ७८ अ० ६ । (च) सू० २८, अ० १, ४, ५ । (छ) सू० ७८, अ० ११ । (ज) सू० २८ । (झ) सू० २७, अ० ११ । (ञ) सू० २७ । (ट) सू० ४०, ४१, ४२ । (ठ) सू० ४१ ।
 (ड) सू० ४४, ४५ । (ढ) सू० ४६, ४७, ४८, ४९, ५०, ४१ । (ण) सू० ४१, अ० १, ४, ५ । (त) सू० ४१, अ० १०, ११, १२ । (थ) सू० ४० ।
 (द) सू० ४०, अ० ६ । (ध) सू० ४०, अ० ५ । (न) सू० ५२ अ० ७, ८ । (प) सू० ४४ । (य) सू० ४३, अ० १० । (र) सू० ४४, अ० १३ ।

(१) कश्चिन्मिष्टुमधीति ।

अनुष्टुभस्तु विंग्री च द्वाविंग्री द्वादशी^(क) च या ॥१३॥
 अष्टादशी^(ख) दृष्टत्यस्य जगत्येव तु षोडशी^(ग) ।
 इमं मह उपक्रम्य त्रैष्टुभान्युत्तराणि षट्^(घ) ॥१४॥
 तेषां षष्ठे चतसस्तु मैत्रे गायत्र्य उत्तमाः^(ङ) ।
 जागत^(च) त्रैष्टुभे^(छ) सूक्ते सप्तर्चे द्वे उपोत्तमे ।
 गायत्रमुत्तमं^(ज) तस्य त्रिष्टुभस्त्रिषु^(झ) आदितः ॥१५॥

इति द्वतीयं मण्डलम् ।

(क) सू० ५३, ऋ० १२, २०, २२ । (ख) सू० ५३, ऋ० १८ ।
 (ग) सू० ५३, ऋ० १६ । (घ) सू० ५४, ५५, ५६, ५७, ५८, ५९ । (ङ)
 सू० ५९, ऋ० ६, ७, ८, ९ । (च) सू० ६० । (छ) सू० ६१ । (ज)
 सू० ६२ । (झ) सू० ६०, ऋ० १, २, ३ ।

अथ चतुर्थं मण्डलम् ।

प्रथमा^(क) त्रेष्टुभेष्वष्टिर्वाग्देवस्य षट्पदा ।
 द्वितीया^(ख) तिजगत्यस्य तृतीया^(ग)स्यां निचृद्धृतिः ॥१॥
 षष्ठमस्य तु सूक्तस्य प्रथमा^(घ) जगतीनिचृत् ।
 अनुष्टुभः पराः पञ्च प्राक्^(ङ) सप्तस्य यदि^(च)त्यतः ॥२॥
 गायत्रे दशमे सूक्ते भुरिजः पदपङ्क्तयः^(छ) ।
 उष्णिहो वा विराजस्ताः^(ज) पञ्चम्या^(झ)सामनुष्टुपा ॥३॥
 य इमे च महापूर्वा पदपङ्क्तिर्निगद्यते ।
 अग्निर्हेति^(ञ)ति गायत्रं नवमं चाष्टमं^(ट) च यत् ॥४॥
 अयं चक्र^(ठ)मभ्य श्रेतं^(ड) शक्य्यावस्य ते उभे ।
 गायत्राणि तु वै त्रीणि^(ण) न किरिन्द्रेति तत्र तु ॥५॥
 वामं वामन्ते^(त) क इम^(थ)मेतद्वे^(द)दित्यनुष्टुभः ।
 चतुर्थस्यानुवाकस्य जागतं सूक्तमुत्तमम्^(न) ॥६॥

- (क) सू० १, ऋ० १ । (ख) सू० १, ऋ० २ । (ग) सू० १, ऋ० ३ ।
 (घ) सू० ७, ऋ० १ । (ङ) सू० ७, ऋ० २, ३, ४, ५, ६ । (च) सू० ७,
 ऋ० ७ । (छ) सू० १०, ऋ० १, २, ३ । (ज) सू० १० ऋ० ४, ६, ७, ८ ।
 (झ) सू० १०, ऋ० ५ । (ञ) सू० १५ । (ट) सू० ८, ९ । (ठ) सू०
 १०, ऋ० १४ । (ड) सू० २०, ऋ० ५ । (ण) सू० ३०, ३१, ३२ । (त)
 सू० ३०, ऋ० २४ । (थ) सू० २४, ऋ० १० । (द) सू० ३० ऋ० ८ ।
 (न) सू० ४५ ।

चतुर्थस्योत्तमा^(क)मेकामृचमुद्धृत्य चोभयोः ।
 प्रथमा^(ख)मृचमुद्धृत्य अष्टमञ्चापि जागतम् ॥७॥
 अनुष्टुप्सप्तमस्थान्या^(ग) चतस्रोऽन्या^(घ)श्च पञ्चमे ।
 पञ्चमस्थानुवाकस्य मध्ये गायत्रयोर्द्वयोः^(ङ) ॥८॥
 द्वितीयञ्च^(च) तृतीयञ्च^(छ) सूक्ते आनुष्टुभे उभे ।
 गायत्रं सप्तमं^(ज) सूक्तं जागते नवमाष्टमे^(झ) ॥९॥
 नवमस्य तु ये ते त्रिरित्यन्या^(झ)मृचं विना ।
 जगत्वेवोत्तमस्थान्या^(ञ)दशमी^(ट) पञ्चमस्य तु ॥१०॥
 एकादशस्य गायत्रस्तृचोऽन्यो^(ड)दशमस्य च ।
 द्वादशे तु द्वितीया च तृतीया चोत्तमा^(ड) च या ।
 आनुष्टुभे त्रिष्टुभस्ताः पुरउष्णिक् च पञ्चमी^(ण) ॥११॥

इति चतुर्थं मण्डलम् ।

(क) सू० २६, ऋ० ६; सू० ४५, ऋ० ७। (ख) सू० ४०, ऋ० १।
 (ग) सू० ३६, ऋ० ६। (घ) सू० ३७, ऋ० ५, ६, ७, ८। (ङ) सू०
 ४६, ४६। (च) सू० ४७। (छ) सू० ४८। (ज) सू० ५२। (झ) सू०
 ५३, ५४। (ञ) सू० ५४, ऋ० ६। (ट) सू० ५८, ऋ० ११।
 (ड) सू० ५०, ऋ० १०। (ड) सू० ५५, ऋ० ८, ९, १०; सू० ५६,
 ऋ० ५, ६, ७। (ण) सू० ५७, ऋ० २, ३, ८। (ण) सू० ५७, ऋ० ५।

अथ पञ्चमं मण्डलम् ।

आनुष्टुभानां सूक्तानां पङ्क्तिरन्या^(क) विमण्डले ।
 उरोष्ट^(ख) इन्द्र^(ग) कूष्ठो^(घ) ऽच्छ^(ङ) बलित्या द्वे^(च) यदद्य^(क) च ॥१॥
 विदा^(ज) आचिकिताने^(झ) ति सूक्तान्येतान्यपास्य तु ।
 अत्रीणां पञ्चमं^(ञ) सूक्तं गायत्रं पाङ्क्तमुत्तरं^(ट) ॥२॥
 आनुष्टुभं सप्तमं^(ठ) न्तु जागतं सूक्तमष्टमं^(ड) ।
 नवमं दशमं^(ण) श्लेषां सूक्ते आनुष्टुभे तयोः ॥३॥
 पूर्वस्य पञ्चमौ^(ण) पङ्क्तिश्चतुर्थी^(न) चरमस्य च ।
 अतोऽन्यत्वेष्टुभं सर्वमाप्रवेधस^(प) इत्यतः ॥४॥
 उद्दृत्योपोत्तमे सूक्ते गायत्रेऽर्चन्त इत्युभे^(च) ।
 शकरीश्च चतुर्विंशीं जनस्ये^(ध) ति च जागतं ॥५॥
 अष्टौ पराणि सूक्तानि^(न) ज्ञेयान्यानुष्टुभान्यतः ।
 चतुर्थेऽन्या^(प) विराड्रूपा आद्ये^(फ) गायत्र्यौ त्विह ॥६॥

(क) सू० ७, १६, १७, १८, २०, २१, २२, २३, ३६ ।
 (ख) सू० ३८ । (ग) सू० ३१ । (घ) सू० ७४ । (ङ) सू० २५ ।
 (च) सू० ६७, ८४ । (ज) सू० ७३ । (झ) सू० ४५ । (ञ) सू० ६६ ।
 (ट) सू० ५ । (ठ) सू० ६ । (ड) सू० ७ । (ण) सू० ८ । (त) सू० ९ । (थ) सू० १० ।
 (द) सू० १३, १४ । (ध) सू० ११ । (न) सू० १६, १७, १८, १९, २०, २१, २२, २३ ।
 (प) सू० १६, ३० । (फ) सू० १६, ३० ।

द्वैपदा^(क)नुष्टुभे^(ख) च द्वे गायत्रं तत उत्तरं^(ग) ।
 त्रैष्टुभा^(घ)नुष्टुभौ^(ङ)सूक्ते परे पूर्वापरौ द्वौ ॥७॥
 अनुष्टुब्^(च)द्वे च गायत्रौ^(ब) उत्तरस्योत्तरसृष्टः ।
 त्रिष्टुवेका^(ज)जगत्येका^(झ)त्रिष्टुवेका^(ञ)दितसृष्टः ॥८॥
 त्रैष्टुभान्येव^(ड) पञ्चोर्ध्वं परन्तोभ्यस्तु जागतं^(ढ) ।
 एतत्तु त्रिष्टुवन्त^(ड)ञ्च यस्त^(ड)श्रानुष्टुभं परं ॥९॥
 स आगमत्त्रैष्टुभे द्वे^(ण) द्वौ^(न) एवानुष्टुभे उरोः ।
 स आगमदिति तस्य द्वितीया^(प) जगती स्रता ॥१०॥
 उत्तराणि तु सूक्तानि^(र) चत्वारि त्रैष्टुभान्यतः ।
 तेषामेकातिजगती द्वितीयस्यास्ति षोडशी^(ष) ॥११॥
 प्रथमस्य नवर्चस्य प्रथमा^(न)स्तिष्ठ उपिण्डः ।
 श्रभि न इले^(प)तिचिन्नु^(फ)प्रैष स्तोमो^(ब)दृहद्वयः^(भ) ॥१२॥
 एता एतेषु शक्त्योः थं वै^(म)यत्वे^(य)त्यनुष्टुभे ।

(क) सू० २४। (ख) सू० २५। (ग) सू० २६। (घ) सू० २७,
 ऋ० १, २, ३। (ङ) सू० २७ ऋ० ४, ५, ६। (च) सू० २८, ऋ० ४।
 (छ) सू० २८, ऋ० ५, ६। (ज) सू० २८, ऋ० १। (झ) सू० २८,
 ऋ० २। (ञ) सू० २८, ऋ० ३। (ट) सू० २९, ३०, ३१, ३२, ३३।
 (ठ) सू० ३४। (ड) सू० ३४, ऋ० ९। (ड) सू० ३५। (य) सू० ३६,
 ३७। (न) सू० ३८, ३९। (प) सू० ३६, ऋ० ३। (द) सू० ४०,
 ४१, ४२, ४३। (ध) सू० ४१, ऋ० १६। (न) सू० ४०, ऋ० १, २, ३।
 (प) सू० ४१, ऋ० १९। (फ) सू० ४१, ऋ० १७। (ब) सू० ४२, ऋ०
 १६। (भ) सू० ४३, ऋ० १५। (म) सू० ४०, ऋ० ९। (य) सू० ४०,
 ऋ० ५।

अथ षष्ठं मण्डलम् ।

वैष्टुभेष्वष्टमं सूक्तं भरद्वाजस्य जागतम् ।
 अदभ्येभिस्तवे^(क)त्येतामृचमुद्धृत्य त्वत्तमाम् ॥ १ ॥
 सप्तमं^(घ) द्विजगत्यन्तं त्वं शतानीति शक्ररौ^(ग) ।
 चतुर्दशं द्वितीयञ्च सूक्ते आनुष्टुभे उभे ॥ २ ॥
 अक्षानो^(घ)ऽभिप्रयांषी^(ङ)ति शक्रयांवेव ते उभे ।
 जगत्यौ^(घ)शक्ररौनिष्टञ्जगत्या^(ङ)वतिशक्ररौ^(ज) ॥ ३ ॥
 एतौ पञ्चदशस्य दौ जागतस्यादितस्तृचः ।
 अनुष्टुप्सप्तदश^(झ)स्य वृहत्यष्टादशौ^(ञ)निष्टत् ॥ ४ ॥
 षट्चत्वारिंश^(ट)य चिष्टुप् गायत्रे सति षोडशे ।
 सप्तविंश्युत्तमे च द्वे तिस्र एता अनुष्टुभः^(ठ) ॥ ५ ॥
 षड्गाथा वर्धमाना^(ड)स्य षष्ठी चापि प्रतीयताम् ।
 एका सप्तदशस्थान्या^(ण) द्विपदा दशमस्य^(त) च ॥ ६ ॥

(क) सू० ८, ऋ० ७ । (ख) सू० ७, ऋ० ६, ७ । (ग) सू० २, ऋ०
 ११ । (घ) सू० १४, ऋ० ६ । (घ) सू० १५, ऋ० १५ । (च) सू०
 १५, ऋ० १, २ । (ङ) सू० १५, ऋ० ३ । (ज) सू० १५, ऋ० ६ ।
 (झ) सू० १५, ऋ० १० । (ञ) सू० १५, ऋ० १८ । (ट) सू० १६,
 ऋ० ४६ । (ठ) सू० १६, ऋ० २७, ४७, ४८ । (ड) सू० १६, ऋ०
 १, ६ । (ण) सू० १७, ऋ० १५ । (त) सू० १०, ऋ० ७ ।

घौर्न सूक्तं गता या तृत्रिपिप्रो^(क)रिति सा विराट् ।
 आ गाव इति सूक्तस्य द्वितीयाप्रभृतिद्वयः ॥७॥
 जागत^(ख)स्त्रैष्टुभस्यास्य तथैवानुष्टुबुत्तमा^(ग) ।
 आनुष्टुभ^(घ) दृष्टत्यन्त^(ङ) प्रत्यक्षा इति सूक्ततः ॥८॥
 यस्यौ^(च)ष्णिहं परं यन्नु तस्यादौ षडनुष्टुभः^(ज) ।
 विराज^(झ) सूत्तरास्त्रिस्रस्तामां मध्येव वा विराट्^(ञ) ॥९॥
 य आनयदिति त्वम्निन् गायत्रेऽनुष्टुबुत्तमा^(ट) ।
 पुह्यतम^(ड)मिति तेषा तत्रैवातिनिच्यन्मता ॥१०॥
 त्वामिद्विसूक्ते प्रागाथे प्रगाथा बार्हता^(ण)दृषाः ।
 स्वादुष्किलेति सूक्तस्य जगतौ सप्तविश्व^(त)य ॥११॥
 चतुर्विंशौ^(थ) तु गायत्री त्रयोविंशौ^(द)त्यनुष्टुप् ।
 ऊनविंशौ^(न) दृष्टत्यस्य गायत्र्या द्विपदोत्तरा^(प) ॥१२॥
 सुषे जनमिति त्वस्य शक्यैकोत्तमा^(य) निच्यत् ।
 आदितः ष्टत्रिसूक्तस्य प्रगाथौ बार्हतौ^(र) दृषौ ॥१३॥

(क) सू० २०, ऋ० ७ । (ख) सू० २८, ऋ० १, २, ३ । (ग) सू०
 २८, ऋ० ८ । (घ) सू० ४२, ऋ० १, २, ३ । (ङ) सू० ४२, ऋ० ४ ।
 (च) सू० ४३ । (ज) सू० ४४, ऋ० १, २, ३, ४, ५, ६ । (झ) सू०
 ४४, ऋ० ७, ८, ९ । (ञ) सू० ४४ ऋ० ८ । (ट) सू० ४५, ऋ० २९ । (ड)
 सू० ४६, ऋ० ६, ७ । (ण) सू० ४७, ऋ० २७ । (त) सू० ४७, ऋ० २४ । (थ)
 सू० ४७, ऋ० २५ । (द) सू० ४८, ऋ० ५, ६, ७ । (न) सू० ४८, ऋ० १, २ ।

दृहती^(क) जगती^(ख) त्रिष्टु^(ग) जगती^(घ) चोत्तरा चचः ।
 उत्तरौ च प्रगाथौ द्वौ हृचौ वार्हत^(ङ) काकुभौ^(च) ॥१४॥
 अष्टादशोत्रयोदशोरन्तरा^(झ) पुरउष्णिहः ।
 दृहत्य^(ञ) तिजगत्यौ^(झ) च प्रगाथस्यैव काकुभः^(झ) ॥१५॥
 द्वे दृहत्यौ^(ञ) त्रिष्टुबे^(ञ) कानुष्टुब^(ञ) स्योत्तरा चचः ।
 महासतोदृहत्यौ^(ञ) च महा च दृहतीदयम्^(ञ) ॥१६॥
 जगती^(ञ) त्रिष्टुबि^(ञ) त्याभ्यां शब्दाभ्यामत्र तृथ्यते ।
 पञ्चमस्यानुवाकस्य दशमसूच श्रीष्णिहः^(ञ) ॥१७॥
 द्वतीयस्य तु गायत्र्यो विश्वेदेवास ए^(ञ) ति षट् ।
 गायत्रं^(ञ) पञ्च सूक्तानि चतुर्थप्रभृतौन्यथ ॥१८॥
 विश्वेदेवाममा^(ञ) जाश्वो जगत्यावेव^(ञ) ते उभे ।
 आ ते स्वस्ति^(ञ) मपि पण्यां^(ञ) यां पूष^(ञ) त्रित्यनुष्टुभः ॥१९॥

(क) सू० ४८, ऋ० १ । (ख) सू० ४८, ऋ० ३ । (ग) सू० ४८,
 ऋ० ५ । (घ) सू० ४८, ऋ० ६ । (ङ) सू० ४८, ऋ० १० । (च) सू०
 ४८, ऋ० ११ । (झ) सू० ४८, ऋ० १३, १८ । (ञ) सू० ४८, ऋ० १४ ।
 (झ) सू० ४८, ऋ० १५ । (ज) सू० ४८, ऋ० १६ । (ट) सू० ४८,
 ऋ० १६, २० । (ठ) सू० ४८, ऋ० २१ । (ड) सू० ४८, ऋ० २२ ।
 (ढ) सू० ४८, ऋ० ६, ८ । (ण) सू० ४८, ऋ० ७, २१ । (त) सू०
 ४८, ऋ० १५ । (थ) सू० ४८, ऋ० १, २, ३, ४, ५, ६, ७, ८, ९, १०,
 ११, १२, १३, १४ । (द) सू० ५१, ऋ० १३, १४, १५ । (ध) सू०
 ५२, ऋ० ७, ८, ९, १०, ११, १२, १ । (न) सू० ५३, ५४, ५५, ५६, ५७ ।
 (प) सू० ५२, ऋ० १४ । (फ) सू० ५८, ऋ० २ । (व) सू० ५६, ऋ०
 ६ । (भ) सू० ५१, ऋ० १६ । (म) सू० ५३, ऋ० ८ ।

बार्हतं दशमं^(क) तस्य चतस्रोऽन्या अनुष्टुभः^(ख) ।
 त्रिष्टु^(ग)बृहत्य^(घ)नुष्टुप्^(ङ) च परस्य द्वच उत्तमः ॥२०॥
 गायत्रस्य सतोऽन्यास्तु त्रिष्टुभस्त्रिस्त^(च) आदितः ।
 गायत्रमुत्तमं^(क) सूक्तं त्रिष्टुभ^(ग)स्योत्तमा निष्टत् ॥२१॥
 जगत्यः प्रथमास्त्रिस्त^(च)स्तथा चान्या त्रयोदशौ^(ख) ।
 षष्ठस्य तनुवाकस्य पञ्च त्रिष्टुभ^(ग) उत्तमाः^(ङ) ॥२२॥
 उद्धृत्याहिरिवे^(घ)त्येकामृचौ च द्वे उपोत्तमे ।
 सप्तमस्य तु सूक्तस्य जगत्यौ द्वे उपोत्तमे^(ङ) ॥२३॥
 नवमं^(घ) जागतं सूक्तं दशमे^(ख)चादितस्तृचः ।
 उत्तमस्य जगत्यौ तु षष्ठी^(ग) च दशमी^(ख) च या ॥२४॥
 एका सप्तदशी^(घ) पङ्क्तिः संवागते^(ख)ति शकरी ।

इति षष्ठं मण्डलम् ॥

(१) अनुष्टुभ इति ऋ-पुस्तके पठ्यते ।

(क) सू० ५६ । (ख) सू० ५६, ऋ० ७, ८, ९, १० । (ग) सू० ६०,
 ऋ० १३ । (घ) सू० ६०, ऋ० १४ । (ङ) सू० ६०, ऋ० १५ ।
 (च) सू० ६०, ऋ० १, २, ३ । (छ) सू० ६१ । (ज) सू० ६१, ऋ०
 १४ । (झ) सू० ६१, ऋ० १, २, ३ । (ञ) सू० ६१, ऋ० १३ । (ट)
 सू० ६१, ६४, ६५, ६६, ६७ । (ठ) सू० ७५, ऋ० १४, १५, १६ । (ड)
 सू० ६८, ऋ० १०, ११ । (ढ) सू० ७० । (ण) सू० ७१, ऋ० १, २, ३ ।
 (त) सू० ७५, ऋ० ६ । (थ) सू० ७५, ऋ० १० । (द) सू० ७५, ऋ०
 १० । (ध) सू० ६३, ऋ० १० ।

अथ सप्तमं मण्डलम् ।

चेषुभे तु वसिष्ठस्य विराजोऽष्टादशा^(क)दितः ।
 प्रथमस्थानुवाकस्य द्वैपदं सूक्तमुत्तमम्^(ख) ॥१॥
 चतुर्दशं वृहत्यादि^(ग) तस्माद्गायत्रमुत्तरम्^(घ) ।
 प्रगाथं वार्चनं सूक्तं द्वादशर्चमुत्तमम्^(ङ) ॥२॥
 द्वितीयस्थानुवाकस्य तेषु तेषामुत्तमम्^(च) ।
 प्रगाथमेषामुद्धृत्य द्वितीया द्विपदामृचम्^(ज) ॥३॥
 वैराजं पञ्चम^(झ) सूक्तं त्रिष्टुबस्योत्तमा^(झ) निच्यत् ।
 गायत्र^(ञ) त्रिविराडन्तं^(ट) द्वादशर्चं चतुर्दशम् ॥४॥
 तृतीयस्थानुवाकस्य चतस्रोऽ^(ड)न्या अनुष्टुभः ।
 उत्तमस्य तु सूक्तस्य गायत्री प्रथमा^(ण) पुनः ॥५॥
 उपरिष्टाद्बृहत्यास्तु तिस्रो^(ण)मध्यगता षष्ठः ।
 आदावाद्यस्य सूक्तस्य द्विपदा एकविंशतिः^(ण) ॥६॥

(क) सू० १, ऋ० १, २, ३, ४, ५, ६, ७, ८, ९, १०, ११, १२, १३,
 १४, १५, १६, १७, १८ । (ख) सू० १७ । (ग) सू० १४, ऋ० १ ।
 (घ) सू० १५ । (ङ) सू० १६ । (च) सू० ३२ । (ज) सू० ३२, ऋ०
 १ । (झ) सू० २२ । (ञ) सू० २२, ऋ० ९ । (ट) सू० २१ । (ड)
 सू० ३१, ऋ० १०, ११, १२ । (ण) सू० ५५, ऋ० ५, ६, ७, ८, ९ । (ड)
 सू० ५५, ऋ० १ । (ण) सू० ५५, ऋ० २, ३, ४ । (ण) सू० ३४, ऋ० १, २,
 ३, ४, ५, ६, ७, ८, ९, १०, ११, १२, १३, १४, १५, १६, १७, १८, १९, २०, २१ ।

अष्टमस्य जगत्याद्या^(क) सूक्तस्यैकादशस्य^(ख) च ।
 त्रयोदशं जागतं तु सूक्तं सप्तदशं^(ग) च यत् ॥७॥
 तयोः पूर्वो^(घ) त्रिष्टुबन्तं प्रकर्ष्यन्तमथोत्तरम्^(ङ) ।
 चतुर्थस्यानुवाकस्य प्रगाथा बार्हता^(च) हृचाः ॥८॥
 सूक्तस्यानुष्टुबन्तस्य^(ज) चतुर्थस्यादितस्तु यः ।
 भारतस्त्वच गायत्रस्तुचः सान्तपना^(झ) इति ॥९॥
 एकादशा^(झ)दौ सूक्तस्य द्विपदाः प्रथमस्य तु ।
 एकादशस्य तिस्रो^(ञ)ऽन्या गायत्र्यो नव^(ट)चादितः ॥१०॥
 प्रगाथा बार्हताः शेषाः^(ड) पुरउष्णिक् षोडशी^(ण) ।
 त्रयोदशं^(व) तु वैराजस्तुचाबुद्धृत्य त्वत्तमे^(ढ) ॥११॥
 पञ्चमस्यानुवाकस्य गायत्रं सूक्तमुत्तमम्^(त) ।
 एकादशे^(थ) चतुर्थे^(द) च प्रगाथा बार्हतास्तुचाः ॥१२॥
 ऐन्द्रावरुणे द्वे सूक्ते^(थ) दशर्चे जागते उभे ।

- (क) सू० ४१, ऋ० १ । (ख) सू० ४४, ऋ० १ । (ग) सू० ५० ।
 (घ) सू० ४६ । (ङ) सू० ५०, ऋ० ४ । (च) सू० ५६, ऋ० ३, ५ ।
 (ज) सू० ५६, ऋ० १२ । (झ) सू० ५६, ऋ० ६, १०, ११ । (ञ) सू०
 ५६, ऋ० १, २, ३, ४, ५, ६, ७, ८, ९, १०, ११ । (ट) सू० ६६, ऋ०
 १७, १८, १९ । (ड) सू० ६६, ऋ० १, २, ३, ४, ५, ६, ७, ८ ।
 (ण) सू० ६६, ऋ० १०, ११, १२, १३, १४, १५ । (त) सू० ६६, ऋ० १६ ।
 (थ) सू० ५८, ऋ० १, २, ३, ४, ५, ६, ७ । (द) सू० ६८, ऋ० ८, ९ ।
 (ध) सू० ८२ । (य) सू० ८१, ऋ० १, ३, ५ । (र) सू० ७४, ऋ० १,
 ३, ५ । (थ) सू० ८२, ८३ ।

उत्तमस्य तु सूक्तस्य दशमी निष्टदुत्तमा^(क) ॥१२॥
 पष्ठस्य त्वनुवाकस्य प्रगाथो बार्हतो^(ख) हृचः ।
 एका^(ग) प्रस्तारपङ्क्तिश्च सप्तमस्यादितस्तृचः ॥१४॥
 गायत्र्य उत्तरास्तिष्ठः^(घ) पार्जन्यं च त्रयोदशम्^(ङ) ।
 पञ्चमं^(च) चोत्तमानेका^(ज) मुद्गत्यर्चमनुष्टुभम् ॥१५॥
 उत्तमस्योत्तमा^(झ) नुष्टुभगत्यष्टादशौ^(ञ) निष्टत् ।
 एकविंशौ च यो विंशौ^(ट) तयोभे सप्त^(ड) चादितः ॥१६॥
 उपोत्तमा तु सूक्तस्य प्रथमैका^(ण) स्यनुष्टुप् ॥
 इति सप्तमं मण्डलम् ॥

(क) सू० ८८, ऋ० ५ । (ख) सू० ८६, ऋ० १, २ । (ग) सू० ८६,
 ऋ० ३ । (घ) सू० ८६, ऋ० ४, ५, ६ । (ङ) सू० १०२ । (च) सू०
 ८४ । (ज) सू० ८४, ऋ० १२ । (झ) सू० १०४, ऋ० ३४ । (ञ)
 सू० १०४, ऋ० १८ । (ट) सू० १०४, ऋ० २१, २३ । (ड) सू० १०४,
 ऋ० १, २, ३, ४, ५, ६, ७ । (ण) सू० १०३, ऋ० १ ।

अथाष्टमं मण्डलम् ।

प्रथमस्यानुवाकस्य गायत्रे मण्डलेऽष्टमे ।

द्विचिष्टुवन्तं^(क) प्रथमं द्विप्रगाथादि^(ख) वार्धतम् ॥१॥

द्वितीये^(ग) च चतुर्थे^(घ) च प्रगाथा वार्धता इवाः ।

द्वितीयस्य वृहत्यान्त्या^(ङ) गायत्र्यौ द्वे उपोत्तमे^(च) ॥२॥

पुरउष्णिक् चतुर्थस्य सूक्तस्यैकोत्तमा^(ज) निचृत् ।

पञ्चमस्य तु सूक्तस्य वृहत्याौ द्वे उपोत्तमे^(झ) ॥३॥

य मे दुः^(झ)खादवः सोमा^(ञ) माकिरेने^(ट)त्यनुष्टुभः ।

द्वितीयञ्च^(ड) चतुर्थञ्च^(ढ) सूक्ते आनुष्टुभे उभे ॥४॥

द्वितीयस्यानुवाकस्य तत्र काथिदृषोऽन्यथा ।

चतुर्थे सूक्ते प्रथमा^(झ) षष्ठी^(ञ) पञ्चदशी^(ट) च या ॥५॥

चतुर्दशी^(ण) चतुर्थी^(ट) च वृहत्याः पञ्चमी^(झ) ककुप् ।

त्रिष्टु^(न)न्विराड्^(प) जगत्ये^(च)व दशमीप्रभृतिस्तृचः ॥६॥

(क) सू० १, ऋ० २३, ३४ । (ख) सू० १, ऋ० १, २ । (ग) सू० १, ऋ० २ । (घ) सू० १, ऋ० ४ । (ङ) सू० ३, ऋ० २४ । (च) सू० २, ऋ० २२, २३ । (ज) सू० ४, ऋ० २१ । (झ) सू० ५, ऋ० ३०, ३८ । (ञ) सू० ३, ऋ० २१ । (ट) सू० २, ऋ० २८ । (ठ) सू० ५, ऋ० ३६ । (ड) सू० ८, ऋ० १ । (ढ) सू० ६ । (ण) सू० ६, ऋ० ५ । (त) सू० १५ । (थ) सू० ६, ऋ० १४ । (द) सू० ६, ४ । (ध) सू० ६, ऋ० ५ । (न) सू० ६, ऋ० १० । (प) सू० ६, ऋ० ११ । (फ) सू० ६, ऋ० १२ ।

गायत्रौ परिशिष्टानां द्वितीयान्यौ^(क) हृचाबुभौ ।
 पञ्चमस्य^(ख) बृहत्याभ्यां मध्येज्योति^(ग)रनुष्टुबृक्^(घ) ॥७॥
 आस्तारपङ्क्ति^(ङ)वार्हतः^(च) प्रगाथश्चैवमृग्विधिः ।
 षष्ठस्य द्वत्तमा^(ज) त्रिष्टुप्प्रतिष्ठा प्रथमा^(झ)निष्टत् ॥८॥
 द्वितीया^(झ)वर्धमाना तु सूक्तमुत्तर^(ञ)मौष्णिहम् ।
 प्रथमञ्च^(ञ) द्वितीयञ्च^(ञ) षष्ठ^(ञ)ञ्चौष्णिहमेव हि ॥९॥
 द्वितीयस्थानुवाकस्य प्रगाथे काकुभे उभे ।
 उत्तमोपोत्तमे^(ञ) सूक्ते तत्र काञ्चिदृचोऽन्यथा ॥१०॥
 उपोत्तमे सप्तविंशौ^(ण) द्विपदैकोत्तमास्त्रिमाः ।
 उष्णि^(त)कृतोऽष्टद्वयौ^(थ) च ककु^(द)प्पङ्क्ति^(ध)श्च ता ऋचः ॥११॥
 वास्तोष्पते ध्रुवे^(न)त्येष प्रगाथो वार्हतो दृचः ।
 चतुर्थस्थानुवाकस्य प्रगाथाः काकुभा नव^(प) ॥१२॥
 आद्ये सूक्ते द्वितीये तु वक्ष्यते विधिराश्विने ।
 चयः^(फ) प्रगाथा वार्हताः प्रगाथाः काकुभास्त्रयः^(ब) ॥१३॥

(क) सू० ८, ऋ० २, २१ । (ख) सू० १०, ऋ० १, ५ । (ग) सू० १०,
 ऋ० २ । (घ) सू० १० ऋ० ३ । (ङ) सू० १० ऋ० ४ । (च) सू० १० ऋ०
 ६ । (ज) सू० ११, ऋ० १० । (झ) सू० ११, १ । (ञ) सू० ११ ऋ०
 २ । (ञ) सू० १२ : (ट) सू० १३ । (ठ) सू० १५ । (ड) सू० १८ ।
 (ड) सू० १९, २० । (ण) सू० १९, ऋ० २७ । (त) सू० १९, ऋ०
 ३४ । (थ) सू० १९, ऋ० ३५ । (द) सू० १९, ३६ । (ध) सू० १९,
 ३७ । (न) सू० १७, ऋ० १४, १५ । (प) सू० २१, ऋ० १, २, ३, ४, ५,
 ६, ७, ८, ९ । (ब) सू० २२, ऋ० १, ३, ५ । (ब) सू० २२, ऋ० १३
 १५, १६ ।

तेषां मध्ये दृहत्येका^(क) त्वनुष्टुप्काकुभट्टचः^(ख) ।
 ककुप्^(ग) च मध्येज्योति^(घ)श्च षड्भिमा श्रीष्णिहान्यतः ॥ १४ ॥
 परं चत्वारि^(ङ) सूक्तानि यानि विश्वमना जगौ ।
 यत्वापृच्छाद्^(च) युस्त्राहि त्व^(झ)मुद्धृत्यैते अनुष्टुभौ ॥ १५ ॥
 उष्णिग्गर्भां च गायत्री सूक्ते तावामुपोत्तमा^(ञ) ।
 युवोःसूक्ते चतस्र^(झ)श्च षोडश्याद्या षट्सुतथा ॥ १६ ॥
 उत्तमा^(ञ) चैकविंशती^(ञ) च मताः पद्मायथो मताः ।
 अग्निरुक्थे तु सूक्तस्य प्रगाथा बार्हता दृचाः^(ट) ॥ १७ ॥
 ये चिंशतीति सूक्तेऽस्मिंश्चतुर्थी^(ड) पुरउष्णिगृक् ।
 उत्तमस्य द्वितीया^(ड) च तृतीया^(ण) दृहती निष्टत् ॥ १८ ॥
 अनुष्टुवुत्तमा^(न) बभ्रु^(ध)रेकस्तु द्वैपदं परम् ।
 पञ्चमस्यानुवाकस्य सूक्तस्य प्रथमस्य तु ॥ १९ ॥
 दशम्येका^(द)पादनिष्टचतस्रो^(ध)ऽन्यास्तु पङ्क्तयः ।
 अग्निं वो^(न)वौतिहोत्रे^(प)त्युचावेते अनुष्टुभौ ॥ २० ॥

(क) सू० २२, ऋ० १० । (ख) सू० २२, ऋ० ८, ९ । (ग) सू० २२, ऋ० ११ । (घ) सू० २२, ऋ० १२ । (ङ) सू० २३, २४, २५, २६ । (च) सू० २४, ऋ० ३० । (झ) सू० २६, ऋ० २० । (ञ) सू० २५, ऋ० २३ । (झ) सू० २६, ऋ० १६, १७, १८, १९ । (ञ) सू० २६, ऋ० २५ । (ट) सू० २६, ऋ० २१ । (ठ) सू० २७, ऋ० १, १, ५, ७, ८, ११, १३, १५, १७, १९, २१ । (ड) सू० २८, ऋ० ४ । (ण) सू० ३०, ऋ० २ । (ध) सू० ३०, ऋ० १ । (त) सू० ३०, ऋ० ४ । (थ) सू० २९ । (द) सू० ३१, ऋ० १० । (ध) सू० ३१, ऋ० १५, १६, १७, १८ । (न) सू० ३१, ऋ० १४ । (प) सू० ३१, ऋ० ९ ।

द्वितीयञ्च^(क) चतुर्थञ्च^(ख) वार्हतानुष्टुभे तयोः ।
 उभयोरेव गायत्रः षोडशी^(ग)प्रमृत्तिस्तृचः ॥२१॥
 अधः पयस्य मे^(घ)त्वैन्द्रावार्हतोऽनुष्टुवुत्तमा ।
 उपरिष्टाज्ज्योतिष^(ङ)न्तु पङ्क्तिस्त्वृक्तस्य पञ्चमी ॥२२॥
 द्वाविंशन्त्या^(घ) च मध्येऽस्ति महा च दृहती^(ञ) तयोः ।
 अवितासी^(ज)ति शक्यः पण्ड्यापङ्क्तिरुत्तमा^(झ) ॥२३॥
 जागतं यन्महापाङ्कं प्रेदं^(ण) सूक्तमिति स्ततम् ।
 तस्यैकातिजगत्याद्या^(ञ) महापाङ्कानि तान्य^(ट)पि ॥२४॥
 अग्निमस्तोयु^(ड)पक्रम्य त्रीणि सूक्तानि तत्र तु ।
 इन्द्राग्नी युव^(ड)मित्यस्य द्वितीया शकरी निचत् ॥२५॥
 त्रिष्टुवस्योत्तमा^(ण)चैका सूक्तमस्माद्यदुत्तरम् ।
 त्रैष्टुभा^(ण)नुष्टुभौ^(ण) ज्ञेयौ तस्य पूर्वोत्तरौ द्वचौ ॥२६॥
 षष्ठस्य त्वनुवाकस्य महापाङ्कं वशात्परम्^(र) ।
 स्वादो^(र)स्तु त्रैष्टुभं सूक्तं जगती तत्र पञ्चमी^(न) ॥२७॥

(क) सू० ३३ । (ख) सू० ३४ । (ग) सू० ३३, ३४, ऋ० १६, १७, १८ । (घ) सू० ३३, ऋ० १६ । (ङ) सू० ३५ । (च) सू० ३५, ऋ० २२, २४ । (झ) सू० ३५, ऋ० २३ । (ज) सू० ३६, ऋ० १, २, ३, ४, ५, ६ । (झ) सू० ३६, ऋ० ७ । (ण) सू० ३७ । (ट) सू० ३७, ऋ० १ । (ठ) सू० ३७, ऋ० २, ३, ४, ५, ६, ७ । (ड) सू० ३८, ४०, ४१ । (ड) सू० ४०, ऋ० २ । (य) सू० ४०, ऋ० १२ । (त) सू० ४२, ऋ० १, २, ३ । (प) सू० ४२, ऋ० ४, ५, ६ । (द) सू० ४७ । (ध) सू० ४८ । (न) सू० ४८, ऋ० ५ ।

तेषां मध्ये दृष्ट्येका^(क) त्वनुष्टुप्काकुभहृचः^(ख) ।
 ककुप्^(ग)च मध्येज्योति^(घ)श्च षड्भिमा औष्णिहान्यतः ॥१
 परं चत्वारि^(ङ) सूक्तानि यानि विश्वमना जगौ ।
 यत्वाष्ट्रच्छाद्^(च)युच्छाष्टि त्व^(क)मुद्धृत्यैते अनुष्टुभौ ॥१५॥
 उष्णिग्गर्भा च गायत्री सूक्ते तावामुपोत्तमा^(ख) ।
 युवोःसूक्ते चतस्र^(घ)श्च षोडश्याद्या ष्टचस्तथा ॥१६॥
 उत्तमा^(ख) चैकविंशती^(ङ) च मताः पद्नायत्र्यो मताः ।
 अग्निरुक्थे तु सूक्तस्य प्रगाथा वार्हता हृचाः^(घ) ॥१७॥
 ये चिंशतीति सूक्तेऽस्मिद्यतुर्थी^(ङ) पुरउष्णिग्यक् ।
 उत्तमस्य द्वितीया^(घ) च तृतीया^(ङ) दृष्टती निष्टत् ॥१८
 अनुष्टुबुत्तमा^(ख) वभु^(घ)रेकस्तु द्वैपद परम् ।
 पञ्चमस्यानुवाकस्य सूक्तस्य प्रथमस्य तु ॥१९॥
 दशम्येका^(घ)पादनिष्टतस्रो^(घ)ऽन्यास्तु पङ्क्तयः ।
 अग्नि वो^(ख)वीति^(ङ)

(१) न्यङ्कुसिरा इति क्व-चिङ्गिनपुस्तके पठ्यते । लिपिकरपमादकृतं
 ५४८ पाठः ।

(क) सू० ४६, ऋ० २८ । (ख) सू० ४६, ऋ० २३ । (ग) सू० ४
 ऋ० १० । (घ) सू० ४६, ऋ० ३३ । (ङ) सू० ४६, ऋ० ६ ।
 सू० ४६, ऋ० २, ३, ४, ५ । (च) सू० ४६, ऋ० १३, ३० । (ज) सू०
 ४६, ऋ० ८ । (झ) सू० ४६, ऋ० ८, २६ । (ञ) सू० ४६, ऋ० १
 (ट) सू० ४६, ऋ० ३१ । (ठ) सू० ४६, ऋ० ५ । (ड) सू० ४६,
 १५ । (ढ) सू० ४६, ऋ० २१, २२, २४ । (ण) सू० ४६, ऋ० १,
 ११, १८, १९, २५, २७, २८, ३२ । (त) सू० ४६, ऋ० १७
 ४६, ऋ० १८ । (द) सू० ४६, ऋ० २० ।

द्वितीयञ्च^(क) चतुर्थञ्च^(ख) वार्हतातुष्टुभे तयोः ।
 उभयोरेव गायत्रः षोडशी^(ग)प्रभृतिस्तृचः ॥ २ १ ॥
 अथः पञ्चस्र मे^(घ)त्यैन्द्रावार्हतेऽनुष्टुवुत्तमा ।
 उपरिष्टाज्ज्योतिष^(ङ)न्तु पङ्क्तिस्त्वृत्तस्य पञ्चमी ॥ २ २ ॥
 द्वाविंशन्त्या^(च) च मध्येऽस्ति महा च दृष्टती^(छ) तयोः ।
 अवितासी^(ज)ति शक्यैः षण्महापङ्क्तिरुत्तमा^(झ) ॥ २ ३ ॥
 जागतं यन्महापाङ्कं प्रेदं^(ञ) सूक्तमिति स्मृतम् ।
 तस्यैकातिजगत्याद्या^(ट) महापाङ्क्तानि तान्य^(ठ)पि ॥ २ ४ ॥
 अग्निमस्योष्पु^(ड)पक्रम्य चीणि सूक्तानि तत्र तु ।
 इन्द्राग्नी युव^(ण)मित्यस्य द्वितीया शकरी निचत् ॥ २ ५ ॥
 त्रिष्टुबस्योत्तमा^(ण)चैका सूक्तमस्माद्यदुत्तरम् ।
 वैष्टुभा^(न)नुष्टुभौ^(प) ज्ञेयौ तस्य पूर्वोत्तरौ त्वचौ ॥ २ ६ ॥
 षष्ठस्य त्वनुवाकस्य मन्त्रापाङ्कं वृशात्परम्^(र) ।
 स्वादो^(श)भाया वार्हता द्वितीयस्योत्तमो^(स) ॥ २ ७ ॥

(१) षोडशीति द्विचिह्नितपुस्तके पठ्यते ।

(क) सू० ४६, ऋ० १, २, ५, ७, ९ । (ख) सू० ४६, ऋ० २, ४, ६,
 ८, १० । (ग) सू० ५१, ऋ० ७, ८, ९ । (घ) सू० ५२, ऋ० १० । (ङ)
 सू० ६३, ऋ० १, ४, ५, ७ । (च) सू० ५५, ऋ० ५ । (छ) सू० ६८,
 ऋ० १, ४, ७, १० । (ज) सू० ६९, ऋ० ४, ५, ६ । (झ) सू० ६९, ऋ०
 २ । (ञ) सू० ६९, ऋ० ११, १६ । (ट) सू० ७० । (ठ) सू० ७०,
 ऋ० १३ । (ड) सू० ७०, ऋ० १५ । (ण) सू० ७०, ऋ० १४ । (ण) सू०
 ७१, ऋ० १०, ११, १२, १३, १४, १५ ।

आनुष्टुभास्तु चत्वारः^(क) प्रगाथा आदितस्तृचाः ॥४१॥

पञ्चमस्योत्तमाद्यास्य तिस्रो^(ख)ऽनुष्टुभ ईरिताः ।

विश्वेत्ता विष्णु^(ग)रित्येष प्रगाथो वार्हतो हृचः ॥४२॥

नवमप्रभृतीनान्तु सूक्तानां पृथगुत्तमाः ।

दृक्षत्य^(घ)नुष्टु^(ङ)त्रिष्टुप्^(च) च त्रयाणां कथिता ऋचः ॥४३॥

नवमस्थानुवाकस्य प्रगाथा वार्हता हृचाः ।

त्रेयास्यतुर्णां सूक्तानां षष्ठा^(ज)द्वे जागतात्परम् ॥४४॥

आनुष्टुभो दृक्षत्यन्तस्तृचो यज्जा यथा^(झ) इति ।

आनुष्टुभं द्विपङ्क्तादि कन्या वाः^(ञ) सूक्तमुत्तरम् ॥४५॥

पान्त^(ट)मित्यस्य सूक्तस्य प्रथमैका त्वनुष्टुप्क ।

दशमस्थानुवाकस्य षष्ठमे वैष्टुभे पुनः ॥४६॥

षष्ठे^(ड)का जगती तस्याः पर आनुष्टुभस्तृचः^(ण) ।

आनुष्टुभा द्वितीया^(त) द्वे परे वैष्टुभवार्हते^(थ) ॥४७॥

अनयोस्त्रैष्टुभे सूक्ते या चतुर्थी विराड्^(द)सौ ।

उभौ त्वतिजगत्यादी^(ध) वार्हतस्योत्तमे हृचौ^(ण) ॥४८॥

(क) सू० ७४, ऋ० १, ४, ७, १० । (ख) सू० ७४, ऋ० १२, १४, १५ ।
 (ग) सू० ७७, ऋ० १०, ११ । (घ) सू० ७८, ऋ० १० । (ङ) सू० ८८,
 ऋ० ८ । (च) सू० ८०, ऋ० ८ । (छ) सू० ८६ । (ज) सू० ८८, ऋ०
 ४, ६, ७ । (झ) सू० ८१ । (ञ) सू० ८२, ऋ० १ । (ट) सू० १००,
 ऋ० ६ । (ठ) सू० १००, ऋ० ७, ८, ९ । (ड) सू० ८५ । (ढ) सू०
 ८६, ८७ । (ण) सू० ८६, ऋ० ४ । (त) सू० ८७, ऋ० १०, १६ ।
 (थ) सू० ८७, ऋ० ८ ।

उपरिष्ठाद्वाहृतयोस्तयोः पूर्वः^(क) प्रतीयताम् ।
 उत्तरस्य हृचस्याद्या^(ख) त्रिष्टुवन्त्या^(ग) जगत्यपि ॥४९॥
 प्रगाथं वाहृतं सूक्तं षष्ठं पञ्चममौष्णिहम्^(घ) ।
 अन्यानवम्यौ^(ङ) सूक्तेऽग्निन् पञ्चमे पुरउष्णिहौ ॥५०॥
 उपोत्तमे सप्तमे च चतस्रः^(च) काकुभाः स्यताः ।
 अष्टमे त्रिष्टुवन्ते^(झ) प्रगाथा वाहृता हृचाः^(ञ) ॥५१॥
 गायत्री तु द्वितीया^(झ) च दृहत्यन्या त्रयोदशी^(ञ) ।
 एका सतोदृहत्यस्य चतुर्थी^(ट) सा प्रतीयताम् ॥५२॥
 उत्तमस्योत्तमा^(ड) तुष्टुवविराड्रूपा तु पञ्चमी^(ड) ।
 सतोदृहत्यस्तस्यैव सप्तम्याद्ययुजस्तृचः^(ड) ॥५३॥
 ककुवगायत्री च ककुवष्टम्यादौ युजस्तृचः^(ण) ।
 अन्याः शिष्टा दृहत्यस्तु विज्ञेयास्तत्र चादितः^(त) ॥५४॥

इति अष्टमं मण्डलम् ।

(क) सू० ९०, ऋ० ११ । (ख) सू० ९०, ऋ० १४ । (ग) सू० ९०,
 ऋ० १५ । (घ) सू० ९०, ९१ । (ङ) सू० ९०, ऋ० ९, १२ । (च) सू०
 ९०, ऋ० ०, ०, १०, ११ । (झ) सू० १०१, ऋ० १४, १५, १६ । (ञ)
 सू० १०१, ऋ० २, ४, ६, ७, १०, १२ । (ड) सू० १०१, ऋ० ३ । (ण)
 सू० १०१, ऋ० १३ । (ट) सू० १०१, ऋ० ४ । (ठ) सू० १०३, ऋ०
 १४ । (ड) सू० १०३, ऋ० ५ । (ण) सू० १०३, ऋ० ०, ९, ११ ।
 (त) सू० १०३, ऋ० ०, १०, १२ । (त) सू० १०३, ऋ० १, २, ३, ४,
 ६, ११ ।

अथ नवमं मण्डलम् ।

गायत्रं पावमानौनां षष्ठि सूक्तानि सप्त च ।
 पञ्चमस्यात्र सूक्तस्य चतस्रोऽन्त्या अनुष्टुभः ॥१॥
 पवस्व सोममन्दय^(ख)न्नित्येष द्वैपदस्तृचः ।
 अतिवारान^(ग)लाय्यस्य^(घ) द्वे एते पुरज्जिष्णौ ॥२॥
 उपोत्तमस्य चानुष्टुप्सूक्तस्याष्टादशी^(ङ) विराट् ।
 सप्तविंशु^(च)त्तमे च द्वे तिस्रोऽनुष्टुभ^(छ) उत्तमे ॥३॥
 अतः पराणि सूक्तानि^(ज) जागताः^(घ) प्राक् प्रतुद्रवात् ।
 एकां त्रिष्टुभमुद्धृत्य सप्तमस्याष्टमी^(झ)मृचम् ॥४॥
 चतुर्दशं^(ञ) पञ्चदशं^(ट) चत्वारि^(ड) च तथादितः^(ण) ।
 एतानि त्रिष्टुवन्तानि जागतेष्विति गम्यताम् ॥५॥
 द्वित्रिष्टुवन्ते तत्रापि दितौयाष्टादशे^(ण) उभे ।
 त्रिष्टुभानि पराणि^(ञ) प्रागभि नो वाजसातमात् ॥६॥

(१) जागतानीति भवितुमर्हति ।

(ख) सू० ५, ऋ० ८, ९, १०, ११ । (ख) सूत्र, ०१६, १७०६ ।
 १८ । (ग) सू० ६०, ऋ० ३ । (घ) सू० ६७, ऋ० ३० । (ङ) सू० ६६,
 ऋ० १८ । (च) सू० ६७, ऋ० २७ । (छ) सू० ६७, ऋ० ३१, ३२ ।
 (ज) सू० ६८, ६९, ७०, ७१, ७२, ७३, ७४, ७५, ७६ ७७, ७८, ७९, ८०,
 ८१, ८२, ८३, ८४, ८५, ८६ । (झ) सू० ७४, ऋ० ८ । (ञ) सू० ६८,
 ऋ० १० । (ट) सू० ६९, ऋ० १० । (ठ) सू० ७०, ऋ० १० । (ड)
 सू० ७१, ऋ० ९ । (ण) सू० ८५, ऋ० ११, १२ । (ण) सू० ८७, ८८,
 ८९, ९०, ९१, ९२, ९३, ९४, ९५, ९६, ९७ ।

चत्वार्यानुष्टुभान्यु^(क)र्ध्वं तेभ्यः पञ्चौष्णिकानि^(ख) च ।
 मे + + + + + + ॥७॥
 + + + + स्य वृहत्योर्द्वादशी^(ग) तयोः ।
 षोडशर्चस्य गायत्री^(घ) द्वितीयोत्तरया सह ॥८॥
 परीतो ऽपिञ्चते^(ङ)त्यस्मिन् प्रगाथा वार्हता वृचाः ।
 षोडशी च तृतीया च द्वे अस्य द्विपदे^(च)उभे ॥९॥
 अष्टमी च वृहत्य^(ण)स्य नवमी च निचृत्पदा^(ज) ।
 प्रगाथं काकुभं^(झ) सूक्तं सतोवृहती यस्य न.^(झ) ॥१०॥
 यवमथा तु गायत्री स सुन्व^(ञ) इति काकुभे ।
 वैष्टुभं त्रिविराड्^(ट)न्तमूर्ध्ववार्हतः^(ड) परम् ॥११॥
 तस्मिन् पिपीलिकामथा^(ड)स्त्रिसोऽनुष्टुभ आदितः ।
 अथा रुचे^(ण)त्यथात्यष्टं पाङ्गानि^(त) चीष्यतः परम् ॥१२॥
 इति नवमं मण्डलम् ।

(क) सू० ६८, ६९, १००, १०१ । (ख) सू० १०२, १०३, १०४, १०५,
 १०६ । (ग) सू० ६६, ऋ० १२ । (घ) सू० १०१, ऋ० २, ३ । (ङ)
 सू० १०० । (च) सू० १०७, ऋ० ३, १६ । (छ) सू० १०७, ऋ० ८ ।
 (ज) सू० १०७, ऋ० ९ । (झ) सू० १०८ । (ञ) सू० १०८, ऋ०
 १४, १ । (ट) सू० १०८, ऋ० १३ । (ड) सू० ११०, ऋ० १०, ११,
 १२ । (ड) सू० ११०, ऋ० ४, ५, ६, ७, ८, ९ । (ण) सू० ११०,
 ऋ० १, २, ३ । (त) सू० १११ । (त) सू० ११२, ११३, ११४ ।

अथ दशमं भण्डसम् ।

चेष्टुभाः^(१) सुद्रसूक्रानामनुवाके दशोत्तराः ।
 तेषामाद्यस्य नवमे गायत्रेऽन्ते त्वनुष्टुभौ^(२) ॥ १ ॥
 एकादशे पद्यदशे षड्^(३) चेकादश्या^(४) गादितः ।
 षयोदशस्यै^(५) कान्द्या जगत्यस्ता निष्टत्यदाः ॥ २ ॥
 चतुर्दशस्य सूक्तस्य दृष्ट्ये^(६) का क्षुपोत्तमा ।
 षयोदशोचतुर्दश्यावुत्तमा चेत्यनुष्टुभः^(७) ॥ ३ ॥
 उत्तमस्य तु सूक्तस्य षतभ्योऽन्या षनुष्टुभः^(८) ।
 द्वितीयस्यानुवाकस्य सूक्तमानुष्टुभः^(९) त्रिदुः ॥ ४ ॥
 तृतीय यदि षाष्ट्ये षष्ठ्या गायत्र्या^(१०) विना ।
 षनुष्टु^(११) म् द्वितीयस्य प्रथमस्य च योत्तमा ॥ ५ ॥
 एकादशो द्वितीयस्य ततः प्रक्षारपङ्क्ति^(१२) र्थंक् ।
 उपोत्तमा तु पूर्वस्य पुरस्ताच्चतुर्थी^(१३) विराट् ॥ ६ ॥

- (१) सू० १, २, ३, ४, ५, ६, ७, ८, ९, १० । (ग) सू० ८, ष०
 ८, ९ । (घ) सू० ११, ष० १, २, ३, ४, ५, ६ । (ङ) सू० १४, ष०
 ११ । (च) सू० १७, ष० १ । (ज) सू० १४, ष० १५ । (झ) सू०,
 १७, ष० १६, १७, १६ । (ञ) सू० १६, ष० ११, १२, १७, १४ ।
 (३) सू० १८, २०, २१, २२, २३, २४, २५, २६ । (४) सू० १८, ष० ६ ।
 (५) सू० १०, ष० १७ । सू० १८, ष० १७ । (६) सू० १८, ष० ११ ।
 (७) सू० १०, ष० ११ ।

उपान्या तु द्वितीयस्य षष्ठी या सप्तमस्य च ।
 हरौ न्वस्येति तिस्रश्च जगत्यः^(क) पञ्च ता इमाः ॥७॥
 पञ्चमी तस्य सूक्तस्य त्रिष्टुबे^(ख)वाभिसारिणी ।
 ऊर्ध्वमानुष्टुभादाद्या विमदस्य दशाचरा^(ग) ॥८॥
 अनुष्टुप्^(घ) च ढचो च द्वौ गायत्रौ^(ङ) नवमो विराट्^(च) ।
 विमदस्य सहोदकाः सर्वा आस्तारपङ्क्तयः^(झ) ॥९॥
 षष्ठे पुरस्ताद्दार्हते^(ञ) त्रिष्टुव^(झ)न्ते कुह्य श्रुते ।
 तन्या चिदानस्त्रं नस्तु तिस्र एता अनुष्टुभः^(ञ) ॥१०॥
 आनुष्टुभं^(ट) तु दशमं तत्र प्रथमया सह ।
 वर्षैर्मसी महीत्युष्णिगा^(ड)नुष्टुभे^(ड)व पादतः ॥११॥
 अन्य एवानुष्टुभ् सोऽपि युवं शक्रे^(ड)ति यस्तृचः ।
 द्वितीयस्थानुवाकस्य प्र सु गन्तेति पञ्च च ॥१२॥
 सप्तमी चाचसूक्तस्य जगत्यः^(ण) पड़िमा ष्टचः ।
 चतुर्थस्य तु सूक्तस्य द्वितीयप्रभृतिर्द्वचः ॥१३॥

(क) सू० १८, ऋ० १३, । सू० २२, ऋ० २, ३, ४, ६। (ख) सू०
 २६, ऋ० ५। (ग) सू० २०, ऋ० १। (घ) सू० २०, ऋ० २। (ङ)
 सू० २०, ऋ० ३, ४, ५, ६, ७, ८। (च) सू० २०, ऋ० ६। (झ) सू०
 २१, २२, २३, २४, २५, २६। (ञ) सू० २२, ऋ० १०, ११, १२, १३,
 १४। (ट) सू० २२, ऋ० ५, ७, ८। (ड) सू० २२, ऋ० १५। (ड)
 सू० २६। (ड) सू० २६, ऋ० १, ४। (ड) सू० २६, ऋ० ३, ५, ६।
 (ड) सू० २४, ऋ० ४, ५, ६। (ञ) सू० ३२, ऋ० १, २, ३, ४, ५।
 सू० ३४, ऋ० ७।

प्रगाथो वार्हत^(क)रुस्मात्परा गायत्र्य^(ख)सु षट् ।

जागतान्य^(ग)स्य सूक्तानि पञ्चमादधि सप्त तु ॥१४॥

एकां त्रिष्टुभ^(घ)मुद्धृत्य सौर्यस्य दशमीमृचम् ।

षष्ठसप्तमयोश्चान्ते^(ङ) दशमस्य च त्वत्तमाम्^(च) ॥१५॥

चतुर्थस्थानुवाकस्य जागते^(ज) प्रथमे उभे ।

उद्धृत्यान्धे तयोः पूर्वा तिस्रश्चादित उत्तरात् ॥१६॥

षष्ठञ्च सप्तमञ्चैते जागते^(झ) तत्र षष्ठतः ।

उद्धृत्यान्धे सप्तमीञ्च द्वितीयान्धे च सप्तमात् ॥१७॥

अष्टमस्य च सूक्तस्य जागत^(झ)सूक्तमो ह्रचः ।

एते तत्राभिसारिण्यौ^(ञ) के ते नर इति ह्यसौ ॥१८॥

पञ्च चैकादशिन्यान्ध्या जगत्^(ञ)स्त्वष्टमीं विना ।

चतुर्दशस्य जागत^(ट)श्चतुर्थीप्रभृतिस्तृचः ॥१९॥

गायत्रानुष्टुभे^(ड) सूक्ते मा प्रयत्त इति ह्युभे ।

आजनं तस्य पञ्चादौ गायत्र्यो^(ड)ऽनुष्टुभः^(ण) पराः ॥२०॥

- (क) सू० ३३, ऋ० २, ३ । (ख) सू० ३३, ऋ० ४, ५, ६, ७, ८, ९ ।
 (ग) सू० ३५, ३६, ३७, ३८, ३९, ४०, ४१ । (घ) सू० ३७, ऋ० १० ।
 (ङ) सू० ३४, ऋ० १३, १४ । सू० ३६, ऋ० १३, १४ । (च) सू०
 ३९, ऋ० १४ । (ज) सू० ४३, ऋ० १, २, ३, ४, ५, ६, ७, ८, ९ । सू०
 ४४, ऋ० ४, ५, ६, ७, ८, ९ । (झ) सू० ४८, ऋ० १, २, ३, ४, ५, ६,
 ७, ८, ९ । सू० ४९, ऋ० १, २, ३, ४, ५, ६, ७, ८, ९, १० । (ञ) सू०
 ५०, ऋ० ६, ७ । (ट) सू० ५०, ऋ० ३, ४ । (ठ) सू० ५३, ऋ० ६,
 ७, ८, १०, ११ । (ड) सू० ५६, ऋ० ४, ५, ६ । (ण) सू० ५७, ५८ ।
 (ड) सू० ६०, ऋ० १, २, ३, ४, ५ । (ण) सू० ६०, ऋ० ६, ७,
 १०, ११, १२ ।

ग्रं रोदसी यथा युगं यथेयमिति पङ्क्तयः^(क) ।
 श्रव द्वके इति ह्येका महापङ्क्ति^(ख)र्हि षट्पदा ॥२१॥
 विराट्पूर्वा^(ग) समिन्द्रेति त्रिष्टुप्पङ्क्त्युत्तरैव वा ।
 पञ्चमस्यानुवाकस्य चत्वारि प्रागुपोत्तमा ॥२२॥
 जागतान्य^(घ)चमुद्धृत्य यां मे धिय^(ङ)मिति त्विमाम् ।
 पूर्वयोरुत्तमे^(च) चर्चा परयोद्योत्तमा^(झ)मृचम् ॥२३॥
 द्वितीयेऽनुष्टुव^(ज)ष्टम्या नवम्या सह पञ्चमी ।
 ह्रचोऽस्य षष्ठीप्रभृतिः प्रगाथो वार्हतो^(झ)मतः ॥२४॥
 दशमौ त्वस्य गायत्री^(ञ) जगत्यो^(ट)ऽन्या विनोत्तमाम् ।
 षष्ठस्य त्वनुवाकस्य जागते^(ड) सप्तमाष्टमे ॥२५॥
 नवमी च तृतीयस्य प्रथमे चादितो ह्रचः ।
 नवमस्य पञ्चमी च दशमस्य च जागतः^(ड) ॥२६॥
 ज्ञेयो द्वितीयया साकं पञ्चमीप्रभृतिस्तृचः ।
 उपोत्तमस्य सूक्तस्य तथा प्रथमया सह ॥२७॥

(क) सू० ५६, ऋ० ८ । सू० ६०, ऋ० ८, ९ । (ख) सू० ५६, ऋ० ९ ।
 (ग) सू० ५६, ऋ० १० । (घ) सू० ६२, ६४, ६५, ६६ । (ङ) सू० ६४,
 ऋ० १२ । (च) सू० ६२, ऋ० १०, ११ । सू० ६२, ऋ० १६, १७ ।
 (छ) सू० ६५, ऋ० १५ । सू० ६६, ऋ० १५ । (ज) सू० ६२, ऋ० ५, ८,
 ९ । (झ) सू० ६२, ऋ० ६, ७ । (ञ) सू० ६२, ऋ० १० । (ट) सू०
 ६२, ऋ० १, २, ३, ४ । (ठ) सू० ७५, ७६ । (ड) सू० ७१, ऋ० ९ ।
 सू० ६६, ऋ० १, २ । सू० ७७ ऋ० ५ । सू० ७८, ऋ० २, ५, ६, ७ ।
 सू० ८३, ऋ० १ । ५

उत्तमस्य चतस्रोऽन्या जगत्य^(क) इति गम्यताम् ।
 मग्नमस्थानुवाकस्य आद्यमानुष्टुभं^(घ) सूतम् ॥२८॥
 अस्मिन् नवो नवस्तिस्त्रो द्वे द्वे गृभ्णान्यनृचराः ।
 यदश्विनाघोरचक्षुः पूषा त्वा त्रिष्टुभो^(ग) दश ॥२९॥
 आ नः प्रजां जगत्य^(घ)स्ताः पूर्वापरमिह प्रियम् ।
 दृष्टमेतदि^(ङ)ति क्षेपा दृष्टती न्यङ्कुमारिणी ॥३०॥
 षष्ठञ्चानुष्टुभं^(घ) सूक्तं तस्यैका त्रिष्टुवु^(ग)त्तमा ।
 द्वतीयस्य च सूक्तस्य चतस्रोऽन्या अनुष्टुभः^(ज) ॥३१॥
 पाङ्क्त^(झ)मस्य द्वितीयन्तु तत्रायेवं निबोधिता ।
 अष्टमस्थानुवाकस्य प्रथमे जागते^(ञ)उभे ॥३२॥
 तथा चतुर्थे^(ट) षष्ठश्च^(ठ) पूर्वादुद्धृत्य त्वत्तमाम्^(ड) ।
 चतुर्थात्पञ्चमीं चान्यां मग्नमी^(ड) च व्यपास्य तु ॥३३॥
 षष्ठादन्या^(ण)स्तु तिस्रश्च भिषगानुष्टुभं^(त) परम् ।
 महि^(थ)प्रस्तारपाङ्क्ते तु पुरस्ताद्दृष्टती^(थ) परा ॥३४॥

(क) सू० ८४, ऋ० ४, ५, ६, ७ । (ख) सू० ८५ । (ग) सू० ८५,
 ऋ० १४, १६, २०, २१, २३, २४, २६, ३६, ३७, ४४ । (घ) सू० ८५,
 ऋ० १८, २७, ४३ । (ङ) सू० ८५, ऋ० ३४ । (च) सू० ८० । (छ)
 सू० ८०, ऋ० १५ । (ज) सू० ८७, ऋ० २२, २३, २४, २५ । (झ) सू०
 ८६ । (ञ) सू० ८१, ८२ । (ट) सू० ८४ । (ठ) सू० ८६ । (ड) सू०
 ८१, ऋ० १५ । (ण) सू० ८४, ऋ० ५, ७, १४ । (त) सू० ८६, ऋ०
 ११, १२, १३ । (थ) सू० ८७ । (द) सू० ८३ । (द) सू० ८३,
 ऋ० १५ ।

यज्ञे यज्ञे च विश्वेषां वावर्त्तं ता अन्तुष्टुभः^(क) ।
 न्यङ्कुमारिण्ये तं ग्रंथं^(ख) कृधनः पङ्क्तिरचरैः^(ग) ॥३५॥
 नवमस्यानुवाकस्य षष्ठसूक्तमिहौष्ठिहम्^(घ) ।
 तस्मिन् पिपीलिकामध्ये^(ङ) हरी वज्रमिमे हृचौ ॥३६॥
 प्रथमा वास्य गायत्री^(च) त्रिष्टुव^(छ)स्योत्तमा पुनः ।
 नवम्यन्ते द्वितीयस्य चतुर्थी चाष्टमस्य च ॥३७॥
 सोदर्कस्येन्द्र वृद्धेति जगत्य^(ज)स्त्रास्रतुर्द्वय ।
 मध्येगायत्र्यो^(झ) वृद्धती^(ञ) निरा हावानिति द्वयोः ॥३८॥
 मुद्गलस्य वृद्धत्या^(ट)द्या तृतीया चोत्तमा च या ।
 पुनर्वै प्रेता जयता पुनर्दायित्वानुष्टुभः^(ठ) ॥३९॥
 दशमस्यानुवाकस्य गायत्री^(ड) षष्ठमप्रमे ।
 प्रथमं जागतं^(ण) सूक्तं प्रकर्त्तन्त^(त)श्च चिच इत् ॥४०॥
 उद्धृत्य प्रथमादन्या^(थ) मितरस्मादुपोत्तमाम्^(द) ।
 द्वितीयस्य चतुर्थ्यैका जगती^(र) चाच कथ्यते ॥४१॥

(क) सू० ८३, ऋ० २, ३, १३ । (ख) सू० ८३, ऋ० ११ । (ग)
 सू० ८३, ऋ० ८ । (घ) सू० १०५ । (ङ) सू० १०५, ऋ० २, ७ ।
 (च) सू० १०५, ऋ० १ । (छ) सू० १०५, ऋ० ११ । (ज) सू० १००,
 ऋ० १, २, ३, ४, ५, ६, ७, ८, ९, १०, ११ । सू० १०१, ऋ० ८, १२ ।
 सू० १०७, ऋ० ४ । (झ) सू० १०१, ऋ० ४, ६ । (ञ) सू० १०१,
 ऋ० ५ । (ट) सू० १०२, ऋ० १, २, १२ । (ठ) सू० १०३, ऋ० १३ ।
 सू० १०८, ऋ० ६, ७, १ । (ड) सू० ११८, ११९ । (ण) सू० ११३ । (थ)
 सू० ११५, ऋ० ८ । (द) सू० ११३, ऋ० १० । (ध) सू० ११५, ऋ० ८ ।
 (र) सू० ११४, ऋ० ४ । सू० ११५, ऋ० १, २, ३, ४, ५, ६, ७ ।

पञ्चमस्य च सूक्तस्य जागत^(क)स्त्वादितो दृच ।
 जागत^(घ) दशम सूक्तमुद्धृत्याद्याञ्च पञ्चमीम् ॥ ४ १ ॥
 वाक्सूक्तस्य द्वितीया च द्वादशस्य च सप्तमी ।
 उत्तमा च विहव्यस्य जगत्य^(ग)स्ता इमा षट्च ॥ ४ २ ॥
 चतुर्दश त्वपरिष्टाद्दार्ढत^(घ) तदिनोत्तमाम् ।
 रात्रीसूक्त तु गायत्र^(घ) सेवमचापि गम्यताम् ॥ ४ ४ ॥
 एकादशेऽनुवाके तु द्वितीय^(घ) जगतीमुखम् ।
 द्वितीयस्य च सूक्तस्य चतुर्थिका त्वनुष्टु^(घ)ष्टक् ॥ ४ ५ ॥
 चतुर्थस्य च सूक्तस्य प्रथमा न्यङ्कुसारिणी^(घ) ।
 उपाद्योपान्य प्रस्तारपङ्क्ति^(घ) एवावगम्यताम् ॥ ४ ६ ॥
 महाशतोद्दहत्य^(घ)न्ता विराडरूपास्तु^(घ)ग्नेपिता ।
 शाकर^(घ)महापाङ्क्तौ^(घ) तु पञ्चमस्यादितस्तृचौ ॥ ४ ७ ॥
 अस्मभ्य सु त्वमिन्द्रेति त्रिष्टुब^(घ)न्त्या निष्टत्पदा ।
 षष्ठ सूक्त महापाङ्क्त^(घ) तस्यैका पङ्क्ति^(घ)रुत्तमा ॥ ४ ८ ॥

(क) सू० ११०, ऋ० १, २ । (ख) सू० १२२, ऋ० २, ३, ४, ५, ६, ७, ८ । (ग) सू० १२४, ऋ० ७ । सू० १२५, ऋ० २ । सू० १२८, ऋ० ६ । (घ) सू० १२६, ऋ० १, २, ३, ४, ५, ६, ७ । (ङ) सू० १२७ । (च) सू० १२०, ऋ० १ । (छ) सू० १२१, ऋ० ४ । (ज) सू० १२२, ऋ० १ । (झ) सू० १२२, ऋ० २, ६ । (ञ) सू० १२२, ऋ० ७ । (ट) सू० १२२, ऋ० ३, ४, ५ । (ठ) सू० १२३, ऋ० १, २, ३ । (ड) सू० १२३, ऋ० ४, ५, ६ । (ढ) सू० १२३, ऋ० ७ । (ण) सू० १२३, ऋ० ७ । (त) सू० १२४, ऋ० ७ ।

आनुष्टुभान्य^(क) तस्त्रीणि दशमन्वय जागतम्^(घ) ।
 सूक्ते तु द्वादशे षष्ठी त्रिष्टु^(ग) ज्योतिष्मतीविराट्^(घ) ॥ ४८ ॥
 सतो वृहत्य^(ङ) स्त्रिसोऽन्या आद्ये विष्टारपङ्क्ति^(च) (१) ।
 द्वानुष्टुवं^(च) तदाग्नेयं द्विजगत्या^(ज) दि सूक्तयोः ॥ ५० ॥
 मध्ये चतुर्दशं सूक्तं तदानुष्टुभयो^(झ) र्वयोः ।
 गायत्री^(ञ) वृहती^(ट) ज्ञेया सूक्ते गायत्री^(ठ) परे ॥ ५१ ॥
 सतो वृहत्युपान्तान्या पङ्क्ति^(ड) विष्टारपूर्विका ।
 आनुष्टुभे^(ण) परे च द्वे जागतं^(न) तदनन्तरम् ॥ ५२ ॥
 तेषां पूर्वन्तु पञ्चान्तं^(थ) त्रिष्टुवन्तं^(द) तु जागतम् ।
 उपोत्तमस्य सूक्तस्य वृहत्य^(ध) स्त्रिस आदितः ॥ ५३ ॥
 उपरिष्टाज्योतिष्मती^(न) विज्ञेये उत्तरे षष्ठौ ।
 उपान्त्या जगती^(प) वास्या दस्यानुष्टुभ^(फ) सुत्तरम् ॥ ५४ ॥

(१) अन्योपरिष्टाज्योतिष्तु द्वादशस्यादितो वृचः ।
 विष्टारपाङ्क्तः त्रिष्टु सतोवार्हतस्तुचः ॥ इति पाठान्तरम् ।

(क) सू० १३५, १३६, १३७ । (ख) सू० ११८ । (ग) सू० १४०,
 ऋ० ६ । (घ) सू० १४०, ऋ० ५ । (ङ) सू० १४०, ऋ० २, ४, ४ ।
 (च) सू० १४०, ऋ० १ । (ज) सू० १४२, ऋ० ७, ८ । (ञ) सू० १४२,
 ऋ० १२ । (झ) सू० १४२, १४३ । (ण) सू० १४४, ऋ० १ । (ट)
 सू० १४४, ऋ० २ । (ठ) सू० १४४, ऋ० ४, ४ । (ड) सू० १४४, ऋ०
 ५ । (ण) सू० १४४, ऋ० ६ । (थ) सू० १४५, १४६ । (द) सू० १४० ।
 (ध) सू० १४५, ऋ० ६ । (व) सू० १४७, ऋ० ५ । (घ) सू० १५०,
 ऋ० १, २, ३ । (न) सू० १५०, ऋ० ४, ५ । (प) सू० १५०, ऋ० ४ ।
 (फ) सू० १५१ ।

अतोऽन्यत्रैष्टुभं^(क) सर्वं यदनुक्रमिहापि तत् ।
 उत्तमस्थानुवाकस्य तुभ्येदमिति जागतम्^(ख) ॥५५॥
 तथैवास्तारपङ्क्त्य^(ग)न्तं विभ्राडिति च जागतम्^(घ) ।
 पञ्चमश्च द्वितीयश्च सप्तमं विंग्रमेव च ॥५६॥
 गायत्राणि^(ङ) प्रवय्यैव महीत्यादीनि पञ्च च ।
 एकविंग्रश्च षष्ठश्च द्वे चास्य द्वैपदे^(च) उभे ॥५७॥
 वैष्टुभं^(क) तु विराडादि द्वैपदं षष्ठमेतयोः ।
 एतानि वैष्टुभान्य^(ज)स्य नवमं दशमं तथा ॥५८॥
 चतुर्दशं सप्तदशं तथैवाष्टादशं च यत् ।
 पतङ्गादीनि सूक्तानि वैष्टुभान्ये^(झ)व सप्त तु ॥५९॥
 जगत्यानुष्टुभा^(ञ) वाद्ये तेषामाद्यत्तृतीययोः ।
 पूर्वेषु पञ्चवर्गेषु दशमेऽनुष्टु^(ट)बुत्तमा ॥६०॥
 शिष्टान्यनुष्टुभान्ये^(ठ)व सूक्तान्यस्य चतुर्दशं ।
 आनुष्टुभेष्वपेक्षीति सूक्ते पङ्क्ति^(ड)रिहोत्तमा ॥६१॥

(क) सू० १४७, १४८, १४९ । (ख) सू० १६० । (ग) सू० १७०, १७१, १७२ । (घ) सू० १७३, १७४, १७५, १७६, १७७, १७८, १७९, १८०, १८१, १८२ । (ङ) सू० १५७, १५८ । (क) सू० १५७ । (ज) सू० १६०, १६१, १६२, १६३, १६४, १६५, १६६ । (झ) सू० १७७, १७८, १७९, १८०, १८१, १८२, १८३ । (ञ) सू० १५२, १५३ । (ट) सू० १६१, १६२, १६३, १६४, १६५, १६६, १६७, १६८, १६९, १७०, १७१, १७२, १७३, १७४, १७५, १७६, १७७, १७८, १७९, १८०, १८१ । (ड) सू० १६४, १६५ ।

तथा द्वितीया गायत्री^(क) प्रसूनव इति लिख ।
संभमित्युत्तमे सूक्ते तृतीया त्रिष्टुबे^(ख)व च ॥६२॥

छन्दांस्यग्रेषाण्यनुकीर्तितानि

गायत्र्यादीनि चतुर्दशानि ।

तत्तद्विगेषैः सहवैदिकानि

कल्याणदायीनि भवन्तु मङ्गलम् ॥६३॥

इति श्रौतकाचार्यविरचिता छन्दोऽनुक्रमणी समाप्ता ॥

अथ अनुवाकानुक्रमणी ।

पित्र्यं देवर्षिंशाध्येभ्यो ब्राह्मणेभ्यश्च सर्वशः ।
 आचार्येभ्यो गुरुभ्यश्च प्रणम्य प्रयतः श्रुचिः ॥ १ ॥
 गधुष्पन्दः प्रगृह्णति भिर्षंषिभिर्षिं तपोमन्त्रात् ।
 वृष्टानामभुशकानागृधु वध्याम्यतश्चितः ॥ २ ॥
 आदौ सूक्तपरोमाषं मद्याश्च क्रममेव च ।
 मण्डले मण्डले चैव धावन्तो हि ममोरिताः ॥ ३ ॥
 सूक्तमद्यानुवाकानां सूक्तानागृह्यमाहिताः ।
 पादाधरममाषायं छन्दस्येव प्रतिष्ठितम् ॥ ४ ॥
 एकैकमनुवाकन्तु खिलानि ब्राह्मणानि तु ।
 संवत्सरे संवत्सरे पठेदधरहः श्रुचिः ॥ ५ ॥
 श्रावणश्च तु मामश्च पौर्णमास्यानुपक्रमः ।
 समाप्य तर्पणे देवान् पितृनृषीन्नुक्रमान् ॥ ६ ॥
 अग्नेदे श्रेष्ठिरीयायो मंहितायां यथाक्रमम् ।
 प्रमाणमनुवाकानां सूक्तेः शृणुत शाकलाः ॥ ७ ॥
 कणाद्विरोऽगस्त्यशूनका विश्वामित्रोऽत्रिरेव च ।
 वसिष्ठकण्ठपावभ्रश्या जमदग्निरथोत्तमः ॥ ८ ॥
 अग्निमीडे^(१) त्रिसूक्तम् सुरूपै^(२) त्र^(३) चतुःसूक्तौ ।

(श्रु० १) म० १, सू० १—३ । (श्रु० २) म० १, सू० ४—७ ।

(श्रु० ३) म० १, सू० ८—११ ।

अग्नि^(४) समान^(५)मित्येतौ षड्भौ कस्त्रे^(६)ति सप्तक ॥८॥

त्वमग्ने^(७) पञ्चक विद्यात्त वीर्यङ्ग^(८)मथाष्टकम् ।

अग्ने विवस्त्रद^(९)भित्य^(१०) नूचिते^(११) सप्तकास्त्रय ॥१०॥

पश्चा न^(१२)नवक विद्यादुपप्रयन्तो ^(१३)दशैकञ्च ।

खैलिकानामनादेश्च अस्मिन् ग्रन्थेऽनुवाकानाम् ॥११॥

यस्तु चर्चायते वेदे तस्य सञ्ज्ञेति न श्रुतिः ।

प्र ये शुभन्ते^(१४) नवकमिम^(१५) द्वादशक विद्यात् ॥१२॥

इन्द्र मित्र ^(१६)दशैवाथ नासत्याभ्या^(१७) न्तु पञ्चकम् ।

कदित्या^(१८)षट् पर सप्ताग्नि^(१९)मा ता जुव ^(२०)षड्कम् ॥१३॥

वेदिपदे^(२१) सप्तदशावोधी^(२२)त्यष्टौ सूक्तानि ।

कया^(२३)त्रिपञ्चसूक्तस्त युवो^(२४)र्द्वादशक विद्यात् ॥१४॥

इत्याद्ये मण्डले दृष्टाश्चत्वारो विग्रतिश्च वै ।

(अनु० ४) म० १, सू० १२—१७ । (अनु० ५) म० १, सू० १८—२३ ।

(अनु० ६) म० १, सू० २४—३० । (अनु० ७) म० १, सू० ३१—३५ ।

(अनु० ८) म० १, सू० ३६—४३ । (अनु० ९) म० १, सू० ४४—५० ।

(अनु० १०) म० १, सू० ५१—५७ । (अनु० ११) म० १, सू० ५८—६४ ।

(अनु० १२) म० १, सू० ६५—७३ । (अनु० १३) म० १, सू० ७४—८४ ।

(अनु० १४) म० १, सू० ८५—९३ । (अनु० १५) म० १, सू० ९४—१०५ ।

(अनु० १६) म० १, सू० १०६—११५ । (अनु० १६) म० १, सू० ११६—१२० ।

(अनु० १७) म० १, सू० १२१—१२६ । (अनु० १७) म० १, सू० १२७—१३३ ।

(अनु० १८) म० १, सू० १३४—१३८ । (अनु० १८) म० १, सू० १३९—१४६ ।

(अनु० १९) म० १, सू० १४७—१६४ । (अनु० १९) म० १, सू० १६५—१८८ ।

(अनु० २०) म० १, सू० १८०—१८१ ।

गौतमादौमित्रः कुसुः पदस्येपादृषेः परः ।

कुसादौधंतमा इति एष बाध्यक्षकः क्रमः ॥१५॥

सं^(१) घां^(२) गणामा^(३) मा ते^(४) दम

वतीयेकादम्यास्यः परे ।

शोमस्य मा तवम^(५) द्वादशोक्तं

प्र वो देवाये^(६) ति सप्तदशकन्तु विद्यात् ॥१६॥

दृष्यन्ति ता^(७) नवेष्टं मति-^(८)

द्विपस्यको नवक इमं महे^(९) ।

तां द्वाये^(१०) दम भद्रं^(११) यद्य-^(१२)

स्तेकादमका उभाविमौ ॥ १७॥

चयोदम्यायं प्र चभुभ्य^(१३) ईरितोऽयं

पिने^(१४) त्येष चापि चयोदम ।

अबोधयिः समिधा^(१५) चतुर्दम

अतः परोऽष्टादमकः प्रवेधये^(१६) ॥१८॥

(अनु० १) म० २, सू० १—११ । (अनु० २) म० २, सू० १२—२२ ।

(अनु० ३) म० २, सू० २३—३३ । (अनु० ४) म० २, सू० ३३—४३ ।

(अनु० १) म० ३, सू० १—१२ । (अनु० २) म० ३, सू० १३—२८ ।

(अनु० ३) म० ३, सू० २०—३८ । (अनु० ४) म० ३, सू० ३८—५३ ।

(अनु० ५) म० ३, सू० ५४—६२ ।

(अनु० १) -० ४, सू० १—१० । (अनु० २) म० ४, सू० ११—२१ ।

(अनु० ३) म० ४, सू० २२—३२ । (अनु० ४) म० ४, सू० ३३—४५ ।

(अनु० ५) म० ४, सू० ४६—५८ ।

(अनु० १) म० ५, सू० १—२४ । (अनु० २) म० ५, सू० २५—३२ ।

महि महे^(२) द्वादशको विदा^(४) सथा
रुद्रासः ^(५)षोडश यद्व^(६) त्रिपञ्चकः ।
त्वं ह्यग्ने^(१)पञ्चदश त्व^(२)मष्टौ वृषा
मदो^(३)विंगतिर्या रथिवः ^(४)षट्कः ॥१६॥
द्विः षड्दूवे वः^(५) सुषे^(६)द्विसप्तकः
षष्ठः षष्ठे मण्डले योऽनुवाकः ।
अग्निं नरः ^(१)सप्तदशाथ षोडश
त्वेह यत्^(२) प्र शक्रा^(३)द्व्यधिका तु विंगतिः ॥२०॥
क ई व्यक्ताः^(४) पञ्चदशोनविंगति-
रप स्वसुः^(५) पञ्चदश प्र वीरया^(६) ।
मा चि^(१)न्महां इन्द्र ^(२)इन्द्रः सुतेपु^(३)
पञ्चायं सप्ताष्टौ वयं ^(४)द्विपञ्चकः ॥२१॥

- (अनु० ३) म० ५, सू० ३३—४४ । (अनु० ४) म० ५, सू० ४५—५६ ।
(अनु० ५) म० ५, सू० ५७—७२ । (अनु० ६) म० ५, सू० ७३—८० ।
(अनु० १) म० ६, सू० १—१५ । (अनु० २) म० ६, सू० १६—२३ ।
(अनु० ३) म० ६, सू० २४—४३ । (अनु० ४) म० ६, सू० ४४—४६ ।
(अनु० ५) म० ६, सू० ५०—६१ । (अनु० ६) म० ६, सू० ६२—७५ ।
(अनु० १) म० ७, सू० १—१० । (अनु० २) म० ७, सू० १०—३३ ।
(अनु० ३) म० ७, सू० ३४—५५ । (अनु० ४) म० ७, सू० ५६—७० ।
(अनु० ५) म० ७, सू० ७१—८६ । (अनु० ६) म० ७, सू० ८७—१०४ ।
अनु० १) म० ८, सू० १—५ । (अनु० २) म० ८, सू० ६—१२ ।
(अनु० ३) म० ८, सू० १३—२० । (अनु० ४) म० ८, सू० २१—३० ।

यो यत्रानि^१ द्वादशमे^(१) च पदो-
 ऽमे^(२) द्वादशको य^१ इत्युत ।
 पयोदया यून इन्द्र धूमन्त^(३)
 परो दशको गौर्धन्यादिः^(१०) ॥१२॥
 छादिषया^१ अष्टसूक्तः पवन्^(१)
 चिंमसपद्मः परः पन्नकोऽया^(१) ।
 प्रा^१ एादशैकादशकः प्र ते^(१) ऽप्य
 प्रेषा^(१) सत्रैकादशकः मयायः^(२) ॥१३॥
 अपे एहन्^१ योऽयमकस्त्वयोदश
 तष्टा^(१) प्र देवचे^(१) ति चाष्टादशा^(१) ।
 अष्टाविदा^(१) योऽयमकस्तु भद्राः^(१)

(अनु० ५) म० ८, सू० ३१—४२ । (अनु० ६) म० ८, सू० ४३—४८ ।

(अतः परं ११ एकादश सप्तानि बाळयिज्यम्) ।

(अनु० ७) म० ८, सू० ६०—६८ । (अनु० ८) म० ८, सू० ७०—८० ।

(अनु० ९) म० ८, सू० ८२—८३ । (अनु० १०) म० ८, सू० ८४—१०३ ।

(अनु० १) म० ९, सू० १—२४ । (अनु० २) म० ९, सू० २५—६० ।

(अनु० ३) म० ९, सू० ६१—६७ । (अनु० ४) म० ९, सू० ६८—८५ ।

(अनु० ५) म० ९, सू० ८६—८६ । (अनु० ६) म० ९, सू० ८७—१०३ ।

(अनु० ७) म० ९, सू० १०४—११४ ।

(अनु० १) म० १०, सू० १—२६ । (अनु० २) म० १०, सू० २७—२८ ।

(अनु० ३) म० १०, सू० २९—४२ । (अनु० ४) म० १०, सू० ४३—६० ।

(अनु० ५) म० १०, सू० ६१—६८ । (अनु० ६) म० १०, सू० ६९—८४ ।

मत्येन^(०) षट् सं ^(८)नवेन्द्र ^(९)त्रयोदश ॥२४॥

तमस्य द्वावाष्टयिवी^(१०)द्यष्टकः

परस्त्रयोविंशतिनां सदासीत्^(११) ।

अग्नेदान्त्यो द्वादशकोऽनुवाक-

सत्वारिंशच्छास इत्ये^(१२)ति चास्मिन् ॥२५॥

आद्ये चतुर्विंशतिरिहानुवाका

अतः परं मण्डलं यच्चतुष्कम् ।

द्वे पञ्चके त्रीणि षड्कानि चैव

दशाष्टमं सप्त नवमं द्वादशान्यम् ॥२६॥

एकाधिका स्यान्नवतिः शतञ्च

वदन्ति वै मण्डलमादितो यत् ।

चत्वारिंशत्त्रीणि चाङ्गर्दितौयं

सूक्ते च षष्टिञ्च तृतीयमाङ्गः ॥२७॥

अष्टापञ्चाशत्तपि यच्चतुर्थं

सप्ताधिकाशीतिरतः परं स्यात् ।

पञ्चाधिका सप्ततिरुत्तरन्तु

चत्वारि वासिष्ठमयो शतञ्च ॥२८॥

द्वे चैव सूक्ते नवतिञ्च विद्या-

(अनु००) म० १०, सू० ८५—९० । (अनु०८) म० १०, सू० ९१—९९ ।

(अनु०९) म० १०, सू० १००—११२ । (अनु०१०) म० १०, सू० १११—१२८ ।

(अनु०११) म० १०, सू० १२९—१५१ । (अनु०१२) म० १०, सू० १५२—१९१ ।

दद्याष्टमं मयमे वै प्रतं ध्यात् ।
 चतुर्दश नाङ्गरयाधिकान्य-
 प्याचे पदुक्तं दशमे तथैव ॥२८॥
 एतत्सहस्र दश मत्र शैवा-
 एतन्तो वाङ्मयकेऽधिकामि ।
 तान् पारणे शाकले ग्रैमिरीये
 वदन्ति श्रिष्टा न श्रिलेषु विप्राः ॥३०॥
 पञ्चाग्रीतिदांशतयेऽनुवाका
 दृष्टा. पुराण्यपिभिर्महात्मभिः ।
 पलान्मिदं देवाप्यधीते
 स नाकष्ट भजते च मयत् ॥३१॥
 अध्यायानां चतु पष्टिमंशुलानि दशैव तु ।
 वर्गाणां तु महस्ये दे सद्भाते च पदुत्तरे ॥३२॥
 महस्यमेतत् सूक्तानां निश्चितं शैलिकैर्विना ।
 दश मत्र च पथन्ते सद्भातं वै पददयम् ॥३३॥
 एकचं एकवर्गः स्यादेकय नवकम्पया ।
 द्वौ वर्गौ तु चचौ श्रेयो शूनं यचप्रतं सतम् ॥३४॥
 चतुष्कं प्रतमेकश्च चत्वारः सप्ततिस्तथा ।
 पञ्चकानां महस्यन्तु द्वे च सप्तोत्तरे प्रते ॥३५॥
 शीषि च प्रतानि पद्वाणाश्चत्वारिप्रत् पद्दगाः ।
 प्रतमूनविंशकं सप्तकानां शूना पष्टिरष्टकानाम् ॥३६॥
 चचां दशमहस्राणि चचां पञ्चप्रतानि च ।

स्यचामशीतिः पादश्च पारणं सम्यकीर्तितम् ॥३७॥
 अर्धर्चानां सहस्राणामेकविंशतिकं तथा ।
 शतद्वयन्तु द्वात्रिंशत् सपादं मुनिभिः पुरा ॥३८॥

शाकल्यदृष्टे पदलक्षमेकं
 सार्धञ्च वेदे त्रिसहस्रयुक्तम् ।

शतानि चाष्टौ दशकद्वयञ्च
 पदानि षट् चेति च चर्चितानि ॥३९॥

एकञ्च दशसहस्रं दश च सहस्राणि सप्त च शतानि चर्चापदानि
 ज्ञेयानि पदानि चान्यानि चत्वारि । चत्वारि वा शतसहस्राणि
 द्वात्रिंशच्चाक्षरसहस्राणि द्वात्रिंशच्चाक्षरसहस्राणि ॥

इत्यनुवाकानुक्रमणी समाप्ता ॥

NOTE —The last 21 pages had not the benefit of the late Raja
 Rajendralala's revision.